

ב"ה

אין ליכט

פון תורה

ספר

חק לישראל

וישלה

בלשון הקודש

ואידיש

748

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשנ"ט לפ"ק

בעוהש"ת

ספר
חק לישראל

פרשת וישלח

בלשוון הקודש ואידיש

עם מ"ב פירושים, מגדולי המפרשים ראשונים ואחרונים
מיט אלע מפרשים אויף עברי טייטש, תנ"ך, משניות, גמרא,
מוסר, הלכה, איבערגעזעצט אויף א לייכט אידישע שפראך, מיט
שיינע ליכטיגע אותיות און קלארע דרוק

יוצא לאור על ידי
הוצאת אמונה

ברוקלין יצ"ו

מלחמה, דרבינער האט ער איצט גאך אפמאך געקעמט נאט זאל אים העלפן, וויא ער וועט אים העלפן, אפילו דורך מלחמה, גאר ער זאל גירעטעט ווערן, הקב"ה האט אבער אין אמת יא גיטאהן דעם ווילען פון יעקב, און גיט דורך מלחמה זאל יעקב גירעטעט ווערן פון עשו, גאר דורך שלום, יעקב האט אבער געוואקט אז הקב"ה געדרעט גיט דיא

הארץ פון אפענקש, און דיא פריינדשאפט פון עשו איז גאר אויף אקלייגע וויילע גיט ער וועט קוקען צו זיין פאטער, דרבינער האט יעקב גיוואקט עשו זאל בייא אים נעקען מהנות, וועט דאס ווייניגסטונג זיין ארעו-ליינגערטע אהבה, אפילו דאס וועט זיין אהבה הקלוהה בדבר, אזוי אליבשאפט פאר אמתנה, פון דעקטוענין וועט דאס אויך גיט זיין:

וישלח יום א תורה

אונקלוס

החפ"ק פתיה דיא יהוה נש"י יה יהו יהוה, ויה יוד הא ואו הא, גשמי יהוה היה יחידה ו' וסליו יוד הא שם בן שבעשה בניקוד הולם :

ד ושלח יעקב אנדרין ד וישלח יעקב מלאכים לפניו אל-קדמויהו דות יעשו אחוהו לארעהו דשעיר

רש"י

(ד) וישלח יעקב מלאכים, מלאכים א ממש (כ"ה): ארצה שעיר, לארץ שעיר כל תיבה

א דאל"כ מלת לפני ל"ו וס"ה ושלח יעקב מלאכים לפניו ל"ו אוחן דכתיב לפני השליחות דסינו ויפגעו בו מלאכי אלהים וגו' [ושוך דכריס רכיס נלמרו כזה פ"יו בגי' אבמה"ן לעשו והשובתם

לנשים מדינים סחורים אז וזלחה ארצה אחת ה' שמים שעברו עליו והמה גלו אח אלו וספרו לו שהיה טעו כדוך שער כלוהו

לקוטים על התורה

(ה) וישלח יעקב מלאכים וגו', דער מדרש הנחומא שרייבט ווען יעקב איז אקום געקוקען צום גרענעץ פון ארץ ישראל און די פלאכים פון חוץ לארץ האבין אים געלייט גיט צום גרענעץ, וענען זיין געקוקען אנטקענין אים די פלאכים וואס זאלין אים געלייטן אין ארץ ישראל גיט ער וועט קוקען צו זיין פאטער, איז איתם גיווען געבין יעקב צווייערליי פלאכים, דיא פלאכים האט האבין זיך פארשטעלט ווי גענשטיין און האבין זיך געטיילט אין פיר טייל, איז געקוקען צו עשו די וועלשע טייל

ספר הישר

וישלח יעקב מלאכים וגו', יעקב האט געלוקט שאלהם צו זיין ברודער עשו זיי זאלין אים זונגן איה בית גיט כיה גיווארן זון מיין פאטערס ברכה, גאר איה בית גיווען ביי ר'בן אנואגני, יאהר און האב ביי אים שווער

משרי חכמים

דער ייב שעמס ניד, דער בער שעמס ניד גיט, יעקב האט דו עולם דו האקט גיזאגט צו מיר איה זאג זיין אין דעם לאנד ווא

משרי חכמים

(ה) וישלח יעקב מלאכים וגו', דער מדרש זאגט עס שפיים אין חסיד בבות רעות צדיק ופסקל יצילו ה', אפילו עס כהמס אויף אצרוק מיל געלעבט פון דעקטוענין וועט אים גאט רעספין פון אלע שאלעקס, רמזשל ריבון האט גילערנעט צו שמעון וואס ער זאל זאגן אז אויף אים וועלן אן זאלין טיל הינט וועט ער גירעטעט ווערן פון זי, שמעון האט די ווערטה גוט אויפגילערנעט, אונג האט גיט געראקט צו דראבן פאר דעם אויפגילערנעט, האט ריבון גיזאגט צו שמעון פאר וואס דאנקסטו מיר גיט פאר די מורה וואס איה האב דך דאס אויפגילערנעט, האט שמעון געזאגט ווייל איה האב גאך גיט געשריבט אונ איה גיט ווייס די ווערטה וועלן העלפן, (ח"ב) (חק לישראל ע"ט)

תְּמַלְכֵיהֶם דְּאֵתָם: הַיּוֹפְקִיד יַתְרוֹן לְמִימְרָא פְּדִין תִּמְרוֹן לְרִבּוּנֵי לְעִשׂוֹ פְּדִין אִמְרָא עֲבָדָךְ יַעֲקֹב עִם פְּדִין דְּרִייתָ וְאוֹחֲרֵיתָ

שְׂדֵה אֲדוּם: הַיַּיְצוּ אֶתְּם לְאִמְרָא פְּדֵה תְּאִמְרוֹן לְאִדְנֵי לְעִשׂוֹ כְּדֵה אִמְרָא עֲבָדָךְ יַעֲקֹב עִם יִלְבֵּן גְּרֵתִי וְאִחֲרָא

בעלי השורים

(ה) עם לכן גרתי . כלומר אפי' סיימתי כביש לכן קיימתי תרי"ג מלות : ואחר עד עתה . ואל' ח"כ סיימתי המלות כול' והלסת עמי ואחר עד עתה כלומר אני נרדף להסתחך עד שיטערו עת' ע' של ככל ות' של מלרסי וס' אלרסי וכל' אל' כשעי שהס ימות המשיח וחל"כ ועלו מושיעים כבר ליון (אשפט לח סר עשו . ד"א גרתי וחותית מרבי סיימתי עם לכן שהיה לו עמי מרבי ועלו איש רבי . ובעל מלחמ' והכל כבר והסתחך ככל ואחר את' גרס לנתי ריש"י

רשבים

(ו) וישלח יעקב ויצא אותם לאכר . צוה אותם ואמר להם בה תאמרו . והשולחים יום א יורעין דאנתו של יעקב : (ה) עם לכן גרתי . באשר ירעת במצות אבי ואמי שלא יחשוב בשבילו ברח : ואחר . כמו ואחר כמו ואהב את יעקב כמו ואאהב . וכן ואכל . וליד אויב לי כי גרתי מסך . כשכל יעקב ירא מעשו וקראו

שפתי חכמים

וכנ"ל : ב דלס לא כן עם לכן אחתי היה ליה לומר : כלומר ואין אחס יכול לי כדא דביק אחר אביך וכל תרי"ג חמס סיני דוקא כוהיה כאשר תייד אלל אני קיימתי לח כל

שהרי לא נתקיימה כי . ד"א גרתי בנימטריא תרי"ג כלומר עם לכן הרטע גרתי ומר"ג מלות שמרתי ג ואלל למדתי שליחת המלאכים לעשו ותשובתם

דעת זקנים מבעלי התשובות

(ז) וישלח יעקב כה חסרון לאדוני לנשו . ופי' שקראו ארון בעש אסר לו דית' אני וסורתי ורבי יעבדו צעיר ואתה קראתו ארץ שמונה עשרים שכן חכמים ב'ס' היך שימלכו שמונה סלבים סעשו קורנו שימסוך סדך על ישראל ותינו רכתיב בסוף רש' ואהל חזקתם אשר סלבו בארץ ארם לפני סדך סדך דבני ישראל :

דרך שיעקב סוף וסופינו בו כהכרח לכן קראם הכתוב מלאכי אלהים כי היו כעשיו מלאכי אלהים מודיעים לו הכתובים הנזכרים כי כשמינו וקרא יעקב להם מלאכי אלהים כלילו שלחם אלהים להישרת . ובעבור שהתקדשו לחו מחנה וזרחת הנשים עם שמתנו ע"כ קרא עם המכוס הווא מננים וכאשר ירע יעקב עששו כדרכו וקורו אליו הפכים בדעתו לשלוח לו מלאכים והם ארבעם שילבו לו מנדו דרך שליחת מלאכי ושלח לו שלום . והיתה כונת יעקב כשליחות הוה . כי כאשר ירע עששו הווא סר וגדול כשעיר ארון כל הסדה ארום חשש כשלאשר ירע עשו כווא מלך כחוקק ורובה להרחות לפניו וומר לכל שהווא אחיו שהיה לו כוה כדו כיוון וקפץ לפני כל עמי ככרחם אהיו כל משוט כלהך ותחלהך כה נפ וגד כחורת נקט ללץ עמי ורש סוור על הפתחים ובידו כעשיו להיחור הולך עמו לעיר כלתי' הרקים . מפני זה שלח יעקב להודיע קודם שיתראה לפניו שלא יחשוב שלטי כדרך מרחוק היה לעכר נקלס . לא כן הדבר כי הווא יסכ תמיד עם לכן אחי אלו . משפטי ההתקדשות היה לו לכבוד ותפלת כעבורתו אהיו . וגם לא יחשוב שיכל לפניו כעני ודל ערוס ומריו כלאלו חתנה מלחו . כי יס לו לא ועבד וספתה סור ותומר וסווא מודיע לו כל זה ע"י שליחו למלות מן כעשיו כאשר יר' להארתו וינקטו כסכר פנים ימות כי כדלוי הווא להיות אחיו כפי כבודו וכפי עטרו . וז"ל הכתוב ושלח יעקב מלאכיו לפניו שהיה עיקר

לקומים על התורה

מלאכים און האגין אים גישלאגין . האט עלש גיזאגט שלאגט מיד גיט ווייל איה בין אטייקול פון אגריקס , האגין ויזא אים ווייטער גישלאגין , האט עלש גיזאגט שלאגט מיד גיט ווייל איה בין אהרן פון זאקס , האגין ויזא אים ווייטער גישלאגין , האט עלש גיזאגט מיד גיט ווייל איה בין אגרידער פון זעקב וואס ער קוקט אייגט פון פון זאקס און איה האב אים שוין גיט גיעהן גיזאגט

פירוש הברית האלהים
שעיר שדה ארום אין פעלר פון אדום : (ה) ויצו אותם לאכר אונ ער האט ויזא גיזאגטין אזוי צו זאגין כה תאמרו אזוי ואלת איר זאגין צו מיין האר צו עלשו כה אזוי האט גיזאגט דיון קעקעכט יעקב עם לכן גרתי מל פדן האב איה געוואהנט ואחר עד

ואחר און איה וייל אים ועהן , וישלח האט גערעכאנט דאס ווארט זעקב האגין ויזא אים אויסקהענט צו שלאגין , דיא מלאכים האגין גיזאגט צו עלש ווייל די ביות דער גרידער פון אונזער געליבטען יעקב , דריבער זאגין מיר דיה אנוועק גיין , און ווי עלש איה אנוועק געבאנגען פון די מלאכים , האט ער געזעגטן זאך אטייל' מלאכים און ויזא האגין אויך גישלאגין ביז ער האט גיזאגט , ער איז אגרידער פון זעקב , זאגערס האט ער וגעזעגט אגרידעט טייל מלאכים און אשערט טייל מלאכים און אלע האגין אים גישלאגין , האט גיזאגט , ער איז אגרידער פון זעקב :

(ה) עם לכן גרתי וגו' . דער פירונג פון דער וועלט איז גיי צוויי ברידער ארער צוויי גוטע פריינד , איינער וואהנט אין די פאקטאס דער אגרידער וואהנט ווייט אין איין אגרידער פאקטאס , אויב עם גייט איינעם גיט גוט ,

ספר הישר

געארבעט און ווייל גאט האט גיעהן מינע שווערע ארבעט האט ער אויף מיר ריקנות געהאט און האט מיר זיכטיג גיזאגט גאר כווא האגין פאר אוי אפענטש וואס האט גיט כווא פאר גאט , און איז'ס עלש זיך גישפעלט אויף דעם וועג נוי אבער צו רינגן די כווסער פיס רי קינרער , וואס האט הקביה גיזאגטן ער האט געשיקט אפלאך

משלי חכמים

געאטס , האט יעקב גיזאגט פאר גאט עקליבע ווערסער תפלת איז באלר עלש גוט גיזאגטן צו יעקב און האט אים געקויפט , האט

געשליח איה זיך , ער זאל ארויס גיין גענין אים אויף אפלקחה , און ווי יעקב האט געהערט עלש קוקס צו אים האט ער כווא (ח"כ) (חק ישראל ע"ט)

עדר פֿען : יוהווי תורין עדר-עֶתָה : יוהי-רִלִי שׁוֹר וְחַמּוֹר

בעל הטורים

שנעשו גרים בין האומות : (ו) ויהי לי שור וחמור . ולא הזכיר מינים אחרים אלא רמז ליוסף שהוא שטנו של עשו ולישכרו שמשקן בחורה לקיים הקול קול יעקב כדתי מדרשות : לי שור . כג"י שגולד יוסף . שור כג"י קרן יוסף . ויהי לי שור . ווי לי שתחכרו

שפתי חכמים

המורה . ומפרש"ל פי ר"ל לוי שק"ל נמה אל כתת"ל כנעשיתי שור וכו' אדרבה כזה יהיה לו לאותו רשע שמתן סה לומר אל"כ אין הכרעות תקימות כך בודאי לא קיימת מזה ויש לי לקיים כך וזה כאשר תדבר וגו' לכן אמר"ל תר"ג מלות אמרתי ואעפ"כ לא נעשיתי כו' : ד' לומר ספויים חייבי מן הפרך אע"פ שזוין מן הפרך דל"כ . ומיקרא חמר רחמי להודישו שלח תקימות הכרעות וסדר אמר ויהי לי שור וחמור וט"כ שפי' כדרך בני אדם לומר על ימנא שקנן בדבריו שאמר ויהי לי שור אחר . ולפי דלא' דלעיל י"ל דה"ק ליה אע"פ שתר"ג מלות שמתני עדיין לא תקיימה כי

רש"י

ממעשיו הרעים : (ו) ויהי לי שור וחמור . אכל אמר לי מטל השמים ומשמני הארץ זו אינה לא מן השמים ולא מן ד' הארץ : שור וחמור . דרך ארץ לומר על שורים הרבה שור . אדם אומר לחכירו כלילה קרא התרגול ואינו

וסדר אמר ויהי לי שור וחמור וט"כ שפי' כדרך בני אדם לומר על ימנא שקנן בדבריו שאמר ויהי לי שור אחר . ולפי דלא' דלעיל י"ל דה"ק ליה אע"פ שתר"ג מלות שמתני עדיין לא תקיימה כי

שליחת המלאכים לעשו והשובתם

השליחות להשיב רדכו ולכבדו כשיא הוא כעלמו עם כל פטרו וכבדו להראות את פני הארון אהיו . ושהולך לזה השליחות לשיא שפיה עשו בחרן שפיר שדה ארום שפיה עם מוטל הארץ ויהי אלוני עשם זה ג"כ כיון בשליחות השלוחים הסה לדגל מה הוא עושה כי אם הוא תמיד שוקט וזכותו בחרן שפיר מקום מושבו . יורה שאין לכו למרע . אכל אם ירוא שפיה יולא משם וכו' לנכח הדרך שפיה יעקב הולך בו יגלו את אהו לבניו על"ז כי להלחם בו כל . וזה עשם ארצה שפיר שדה ארום . שזה ארום ששם ילכו ושם ידברו כל זה . אכל אם לא יתאזכרו בחרן שפיר שדה ארום לא ידברו אהו כלל . כי אין ראו להתיף האויב להיותו מפורסם כחיבתו ושלחו מן ימטכו למורד לב . וזהו כה אכנודו כבר פרסם שהוא שונא לו ומכסף המיתו ולכן אין ראו לדבר לו כלל . וסנה לזה את שמוחו כה שחמורו לו יגיד לשבו כה אמר ענדך יעקב כדי להכניס כלכם שלא היה שולח אהיו השליחות הזה מפני מורד לבכו ופטרו ממנו אלא מפני שיהיה אדוני כה היה אחיו הגדול ממנו ויחסם לו לארון ולכן להודים שיאמרו לו כה אמר ענדך יעקב . כלומר אין להכריע האלו מחדש אכל

פירוש לתורת אלהים

עֶתָה אֹנֵן אִיךָ אִיךָ הָאֵב אִיךָ גְּעוּאָמֵם בְּיֹן אִיזָמַט זְרִישִׁי שְׁרִיבָמַט גְּרָתִי אִיזֵי לְשׁוֹן פֶּרְעֶמֶד אֹנֵן עֲלִינֶד אֹנֵן אֹזוֹי הָאֵמַט יַעֲקֹב צוֹ אִיִּם בִּאֶפְרַיִלִין אִיךָ בְּיֹן גִּיט גִּינוּאָרִין בְּיִין הָאָר אֹנֵן אִיִּם הַשׁוּב בְּאָר אִיךָ בְּיֹן גִּינוּאָרֵן אָגֶד . דָּאֵם הִיִּקְמַט אֶפְרַעֲמֶדֶר אִיךָ אִיךָ אִיךָ אִיזֵי עֲלִינֶדֶר . מִסְיָלָה גִיְהֶעֲרַסְמוּ מִיךָ גִיט פִּינֶד הָאֵבִין פּוֹן וַעֲנִין דִּיא בְּרָבוֹת וְאֵם מִיִּין פֶּאָמְעֶר הָאֵמַט מִיךָ גִיְעֻנְטְשֶׁמַט אִיךָ זָאל וִיִּין אַהָרֶד אִיבְעֶר מִיִּין בְּרִידֶר . וְאָרוֹם עֵם אִיזֵי דָאךְ אִין מִיר גִּיט מִקְוִים גִּינוּאָרִין . נָאךְ אֶפְשֶׁמַט אִיזֵי דִיא אִוִּיתוֹת פּוֹן גְּרָתִי שְׁרַעֲפִין אִן אִין דֶּעֶר צִאָהֶל תְּרִיגֵי . דָּאֵם הִיִּקְמַט יַעֲקֹם הַיְגֶדֶרְמַט מִיט בְּרִיִּיצֵעַן אֹנֵן אֹזוֹי הָאֵמַט עֶר צוֹ אִיִּם גִּעֻשֶׁמַט זָאָגִין . מִיט בְּרִין הָאֵב אִיךָ גְּעוּאָהֶמַט אֹנֵן אִיךָ תְּרִיגֵי מִקְצוֹת אֶפְ אִיךָ פֶּאָרְמַט גְּעוּהִיט אִיךָ הָאֵב מִיךָ גִיט אָב גִּילְעוֹרִיט פּוֹן וִינֵעַ מַעֲשִׂים דְּרוֹם הָאֵב אִיךָ גִיט מוֹרָה פֶּאָר דִּיר : (ו) וְהָיִי לִי אֹנֵן עֵם אִיזֵי גִינוּאָרִין צוֹ מִיר שׁוֹר וְחַמּוֹר אִיזֵי אָקָם אֹנֵן אִיזֵי אִיזֵי זָאָ :

אֶפְשֶׁמַט . אֶפְשִׁי עֶר אִיזֵי אֹנֵנְדֶר פֶּעֲפֶעֶר אֹנֵן מִיִּין שְׁוֹעֶר .

פרקי רבבי אליעזר

צו יעקב ער נאל איס רשפין און העלפין פון עשו . דער פלאך האט אויסגעהוירן ביי יעקב ווי אפגעקוש . ויהי עם שפיים אין שוקט אפגעקוש האט זיך ארוםגענויפן מיט יעקב ביי דער פארניגשערין איז אויסגעגאנגען . ווי דער פארניגשערין איז אויסגעגאנגען האט דער פלאך גינאנט צו יעקב שייך מיר אונעק עם איז געקומען מיין צייט איה זאל בעריגען און זינגען פאר הקב"ה . האט דער פלאך אפגעווייזן זינגען צו איה זיך די ער . ויהי דיא פלאך אין הימלן גייהערט דער פלאך זינגען צו הקב"ה

משלי חכמים

דָּאֵם וִיזֵיִן יַעֲקֹב גִּינְעִין אִז דו בִּידֶר פּוֹן גָּאָם זְעֻנֶען אָמַת . דָּאֵם זָאָגְמַט דֶּער פֶּטוּק רְבוּחַת רְעוּת צִדִּיק . אֶפְשֶׁלִי בְּרִיִּינְטָם גָּאָם פִּיל (חב"ב) (חט לישראל ע"ט)

צאן ועבד ושפחה ואשפחה לתניד
 לאדני למצאהו בעיניך: וישבו
 המדאכים אליעקב לאמר באנו
 אל אהיך אל עשו וגם הלך

נחמיו עין ועבדו
 ואמרו ושלחתי לתואה
 לדבני לאשפחה רחמי
 בעיניך: ונתבו אנדיא
 לות יעקב למימר אחינא
 לנת אחיך לנת עשו ואף

רשבים

ואחר חסרון אלף של יסוד: (י) באנו אל אחיך אל שפתי חכמים

נכח אבי שדיו אין לי אלא עור ותמור ולא קנלתי שחר נכח אבי שדיו משמתי הפחן ולכן אין אבי ירח ממך וקל: ה' דלם הוא שולח לו כשכיל זה להגיד לו עם לכן גרתי ויהי לי וכו' א"כ למלאח חן כענין ממי קאי על זה וזה א"כ דהא אין להגידה הולח סכח להחיות חן אלא שלא ישתמט מן אלה מרשע שחמי בא אלך להשתעבד לך וזוהא אמלא ג"כ חן כענין: ומרשע"ל כחב דק"ל והלא אמר למעלה כה חמורין מהו דכתיב אח"כ להגיד וגו'

שליחות המלאכים לעשו ותשובתם
 יעקב בעלמו שולח לומר לך כן. ואמר עם לכן גרתי ר"ל לא חתשוב סוה לי עשירי סנה שפחדתי ממך והלחתי מדחי אל דחי ומפיר אל עיר ועבדתי אלא אנשים קלים ועבדים. אין הדבר כן. כי חמדי גרתי עם לכן. ולא גרתי משלם עם אדם אחר. וזה ודאי איתו קלון גם לך. כי לכן אחי חמנו הוא ואדם גדול ונכבד בחרנו. והישיבה בכיתו הוא כמו הישיבה בכית אבינו. וזוה הסוד מלכו הגנות הראשון שמר הכבוד שלא יבט ממנו בגלוי למעלות כהיותו אחי. וכבוד הגנות השני שפסדו שיוצא חמר ויהי לי עור ותמור. כלומר אל החשוב שאני כה אלך עמי ויבטין וחסר להם שחמכו בחיותי כי הנה יש לי קנינים גממים הרבה. עשירי ושפחה וכו' וכבוד אלהים חמי ממיס סהלא. והנה שלחתי להגיד כל זה לאדוני ע"י שליחות כדי שחמלא חן כענין שחאל לרחוק אל חלק כענין כי ממה שחמט מהשוחים סהלא חמד עמיתי עד שחמלא חן כענין כדכתיב כדכתיב לנפתי. וזוה השוחים הלכו ולא הגיעו לחרה שער שדה אדום לדבר לו כי כבד מלאח את עט כדרך וכתי אולח יעקב אלוהים לא ה"י ראו להם לדבר לו דבר ולכן שבו אל יעקב ותמור לו כהא אל לקומוס על התורה

נען איה וואלס אוי אלאנגע צייט אוי שווער געארבעט
 ביי מיין אקערין וואלס איה געהאט אנגעקערט פארקעניג
 ווי איה האב איצט:

(ו) באנו אל אהיך אל עשו וגו'. מיר ווייסן עם איז געקער פאר אקעקש אז ער ווייס ווער עם איז זיין שולג, וזארום פאר אשולג קען ער זיך הישען, אבער אז איינער שפעלט זיך פאר פאר אנקען קיינער אונ אין הארצין איז ער אשולג, ביי דעם קענקש קען מען גרינג אריין שפלין אין אים און האבן די געזעצטע געזעצטע צו יעקב דו מוזט דוה גוט הישען, ווייל מיר זענען געקומען צו עשו און מיר האבן אים גינאנט ריינע וועקערע, ביין קעקש יעקב, האט עשו גינאנט איה ביי גוט זיין הער און ער איז גיט מיין קעקש, גאר איה ביי זיין ברודער, די ביי זענען גוט, מיר גלויבן אים אבער גיט, מיר זאגן ער זאגט גאר מיט דעם בוי"ה ער איז זיין ברודער אבער אין הארצין איז ער עשו, ער וויל גאר די זאקס מיין גיט הישען פאר אים וועט ער אויף אפלין אויף דיר און וועט דוה הרגן, און ער גייט מיט מיר הונקערט קענקשין, מען אין דיינע אויגן אז איה ביי שלום מיט דיר אונ פאר לאנג דיין ליבשאפט: (י) וישבו און עשו מיר ווענען גיבקייען צו דיין ברודער זיך ווידער גיבערם צו יעקב און האבן צו אים גינאנט דו האקסט גינאנט ער איז זיין ברודער אבער ער איז זיך מיט דיר נוהג אזוי וויא עשו ער האט נאך אויף דיר גרויס

ספר הישר
 קערט איה ווייס וואס זעקב האט גיטאקן צו לכן אונ צו מיר האט ער אויך אזוי גיטאקן ער האט מיר אויך געזאגט צוויי קאה"י, איצט גיי איה צו אים מיט מיין סתנה אונ איה וועל מיט אים האט ווי מיין הארץ ג"י, י, דיא מלאכים זענען צוריק געקומען צו יעקב און האבן גינאנט צו אים אפ"ק וואס עשו האט גינאנט, וואס זעקב שטארק מורא געהאט אונ האט גיבעט צו צו אהב"ה, דו גייט דער גאט פון מיין פאטער אברקום און יעקב, נען איה ביי ארויס גענאנגען פון מיין פאטער האקסטו מיט צו גינאנט מייע

אחי קדמונה וארבע מאה גברין עמיה : קראתך וארבע מאות איש ויחיד יעקב לחדא עמו : ויירא יעקב מאד ויירד

ת"א ויהא יעקב מאד וירא לו כנסת ו סטוריו נא בעל הטורים

ענה הסור והתמור הסמור והסמור יתדו : (ח) ויירא יעקב. א"ע"פ ענה" וברבע מאות איש עמו לכבודך. זהו ויקר פשוטו. וכן גם הגה הוא יוצא לקראתך וראך ושמו כלבו : (ח) ויירא יעקב. כלבו אע"פ שהראה לשלוזים כי כלבוא מתכווין הוא לא האמין שמחשבת עשו לשוכה אלא רעה : ויירד. כבוד צדור אמת הסדורים. וכן הוא

רש"י שפתי חכמים

כעשו הרשע ו עולות כשאלחו (כ"ר פ' ע"ח) : (ח) ויירא ויצר. ויירא עמלו ז הברך (ו' ותמנמנה) וירא לו אם כלו אל עשו אחיו ולא אל אחיו אל עשו כמו דכתיב נתחלה הפ' אל עשו אחיו וק"ל. ומרש"ל פ"י אל אל ל' ואל למה אמר אלדו עמו י"ל הוא לוח אל כל כשפיעו לו תשובה מה למה לחמר השלון לכך מדוקדק ובי ע"ל : ז ואלה ואלה כבר הכתיבו הקב"ה כללחו מכיז ופסיוחך אל הלאמה הואת ככר ח"י כנמרל (כרכות ז') וסנהדרין (ח) עמל יכרום הכתא. וע"ל דההכחם לא יהיה אלל ופסיוחך אל הלאמה הואת כנמר לכיולו אל ל' אלל לא סכיונו סכיולו אל ל' שילוח המלאכים לעשו והשובתם

לפי שהוא כבר כדך. כמו שכתה הולך לקראתו. וארבע מאות איש עמו כלום נכדו גדול. ולכן לא דברנו לו זכר מן השליחות כדי שלא לעבור על מצוה. והנראה עוד שהסולחם לא ידעו משעמם עשו ויעקב. והטעם ששמו הולך לקראתו יעקב נכדו ומכיו זה שבו אל יעקב ואמר לו לא כלל אל אחיו אל עשו. כלומר למה תקראתו ארזו וואו אלך לכת מוכיב נחמן י"י הנה גם כול הולך לקראתך. לקבל אורח כבוד. וארבע מאות איש עמו נכדו. אלל יעקב שכיב יודע אמת הדבר והשטח לו נחפסה כוס. אלל ויירא יעקב מאד מניחא עשו. וירא לו מהלכט מחות איש שכבי עמו. כי ידע כי נלחמם וואו כל.

דעה זקנים סבעלי הרוסמות

(ח) ויירא יעקב. ירא היה שיעיב לעשו וזות שכבר אב ואם הוא לא קיים כבר עברו עשרים שנה. אי נבי שיעיב לו זכות ארץ ישראל והוא היה ברוצה ארץ : ויצר לו. כיצד היה על שורה ירא משבו לאחר שהבטיחו הקב"ה בהרה אלאים הבהן ו"ל. ר"א ויירא כדפרשיית ויצר לו לפי לחשבו שלא ימות לא יקרא גבור וכן מי שמפור ממונו יותר מדלי לא סמון וכן ראו לגבור שיעיב מן המות וע"ל יבחר כס מזל המעל' וגדדיכ שיכבס המון אלל יתכנס מזל המעלס. וכן היה ענין יעקב

יראת יעקב

(ח) ויירא יעקב מאד וירא לו ונ'. וי"ל הפסוקים על יראת יעקב וסודותו. והרי"א מומר פחד יעקב ויראוהו מעט לא הי' מחולקת אמונתו ופכתו כייעודי ח"י כי כלמת הי' לכו כמות כס'. אלל היה פחדו כדך קנור האמתי שכהכחו למלחמה יסדת מהמות וירכיש ככוכו אלל מנטי המעלה יכוח החיים ויבחר המוח היסם וכמו שזכר הפילוסוף בספר המדות מ' סיכנס למלחמ'

(ח) ויירא יעקב מאד וירא לו ונ'. ר' ב"ר און ר' ב"ר אב"א האבין לעבריינינם אויה יעקב אגרויסע שרעק. ווארום ווען עש"ו נא"י קוקען צו יעקב מיט כעס און אים וועל"ן הרג"ן, האט יעקב מיין מורא געהאט. ווארום יעקב וועל"ן הרג"ן, האט זייער קינדער זענען גיווען שטארק. וואר"ם יעקב אים גאר געהרג"ק מיט זייער קענטשין קען דאך

ספר הישר

קינדער וועל"ן זיין אזוי פיל ווי ר' שמו"ב וזן ר' צדק אונ דו וועסט סוד געבין דיא גאר גבצו, און אלע פלעקע וועל"ן גיבענשטש וועל"ן ור"ה קיר און וועל"ן מינע קינדער, און דו האקט אקט לעמאכט ריינער ריה דו האקט ס'ר גיבענשטש קינדער און ריינקייט און עקבות אלץ וואס איך האב גאר גיוואר"ם האקטו ס'ר גיבענשטש, און ווען איך בין גיגען צו מיין קינדער, און דו וועסט זיין מיט קיר, איצט בין איך גיגען צו מיין קינדער, און בין גיגענשטש גיטארין פון צוויק צו מינע אלץ עט"ו און דו וועסט זיין מיט קיר, איצט בין איך גיגען צו מיין קינדער, און בין גיגענשטש גיטארין פון

משלי חכמים

(ח) ויירא יעקב מאד ת"י. יעקב האט שפארק מורא געהאט פאר עש"ו, ס'ר געפינען די גמרא בר"יינינם הר"ל הוקן איז מקארן געקעטען פון ווען, ווי ער איז אריין געקעטען אין שטאט האט ער גינענשטש קען שרייב אונ קען וויינען, האט דעלל גינאנט איך בין גיגען אז דאס גיבען איז גיט ב"י קיר אין שטוב, ווייל דעלל האט גילערוגס זייער שטוב געקענטשין אז אויף

לֹא וַיַּחַן אֶת־הָעַם אֶשְׁרֵי־אֶתְנוֹ
 וְאֶת־הַצֹּאן וְאֶת־הַבְּקָר וְהַגְּמָלִים
 לְשֵׁנֵי מַחֲנוֹת: ַ וַיֹּאמֶר אִם־יָבוֹא
 עֲשׂוּ אֶל־הַמַּחֲנֶה הָאֶתֶת וְהַכְּהוּ

בעל הטורים

רשבים

תוקל גברחה . מן קלל : ויחן . מן אשר חצה משה :

רש"י

שפתי חכמים

יהרוג הוא את ח האחרים . (ס"א טמא יהרוג את האחרים
 ועוד גירסות אחרות ולי"ע במדריגה ההפוכה שבנייהס) :
 (טו) המחנה האחת הכהו . מחנה מגמש לשון זכר
 ולשון נקבה . (חפאלי כז) אם מחנה עלי ממנה הרי לשון

בית אכז (ועי' בהר"אס והר"ן ג"א ומ"י) : ח י"ל דיעקב היה
 ירח טמא יהרוג את עשו וילחם ויעטר כיתר ילי סביב אובך
 לעשו כי כחוקת שכרות עשו כעניי ילחם ויקלל את יעקב
 תחמומה . א"י י"ל דיעקב ודמי לא היה ירח טמא יהרוג את
 עשו דק"ל ככל להרדך השכם להרנו אלע יעקב היה מחיירא טמא
 יהרוג הוא אנשים של עשו ואולי הם לא כאלו יהרוג את יעקב
 אלא אנשים של יעקב רק עשו כלו להרנו אלע יעקב ואמ"ס שאלשי
 שטרדק נכששו של רודק מ"מ אם יוכל להלני כחלח מחבריו וחרנו
 א"מ"ס סביב יוכל להלח כחלח מחבריו . וזו מקשה למה ירח
 פודנו חי ועוד יש להקשות היך כלל את אליוס שילדוק אחר

דעת זקנים מבעלי התוספות

יראת יעקב

ששמש שהיה בא דקראחו נהרנו ומחלחל אורו ירחו ימי
 אבך אבי ואהרונה וכו' . אמר א"כ יצחק אבי ודאי מת והחא
 כמזו וירע על גבולו עי' שם וכו' . שכלו מנהיגו את הכח החתונת אשר לו כמו
 פראוי לכלל המעלה גער בו על פסדו והתאמן והלך לקראת אחיו . זה כחמת ראו להקרא מלחמו ככחואו וכוטע כיעוד
 אליו ואין זה אלא כמו מי שראוה חפה יפה אשר חסורו לו מן התורה והחלופה אליה ככוח התורה . אבל שכלו נחשק תורתו לא
 ישועה את הכח הממרי לרדוף אחריה אצל עמי ממנה . ש"ן ספק
 ובמ"ס לא יחמר חסר יל אפסי לחכות חזיר וכו' . הכה א"כ פחד
 בשיעורו כי אלו לא ימי כוטע חסר מקבץ אפסיס אחרים להלחמו

כי היה בלתי ירח ולא מסתד מעשו סיערנו ויהרוג את נשיו וכניו .
 סנה כלכחו אליו לא היה מוכר על כחוטו כעס יתכרך וכשידיו כי
 סיה הולך אליו להשכו שיתכנה עונו כלח . אבל טעה ששער בשחלוח
 אחרו וירע על גבולו עי' שם וכו' . שכלו מנהיגו את הכח החתונת מזה כי
 פראוי לכלל המעלה גער בו על פסדו והתאמן והלך לקראת אחיו . זה כחמת ראו להקרא מלחמו ככחואו וכוטע כיעוד
 אליו ואין זה אלא כמו מי שראוה חפה יפה אשר חסורו לו מן התורה והחלופה אליה ככוח התורה . אבל שכלו נחשק תורתו לא
 ישועה את הכח הממרי לרדוף אחריה אצל עמי ממנה . ש"ן ספק
 ובמ"ס לא יחמר חסר יל אפסי לחכות חזיר וכו' . הכה א"כ פחד
 בשיעורו כי אלו לא ימי כוטע חסר מקבץ אפסיס אחרים להלחמו

לקומים על התורה

ויעט הרנגן אנךדערען ויחן אונ ער האונ צו מייילם
 דאם פאלק וואם מיט אים ואת אונ ריא שאף אונ
 דיא רינגער והגמלים אונ דיא קעמלען לשני מהנות
 אים אז עשו וועט קומען צו איין מהנהו אונ וועט

גיש יעקב אים הרנגן שאקער מיינס עשו אים גאר גיש צו
 הרנגן , דריקער ואגש רש"י . יעקב האט מורא געהאט
 שאקער וועט עשו אים הרנגן , אונ ער האט יך פאצער גייען
 אויף צוויי שארין : (ט) ויאמר אונ ער האט גי'אגמט

ספר הישר

שיקען ביו דו וועסט מיך גענשפין , האט דער פלאך אים
 גיבענשפט , נאכדעם האט דער פלאך נאך אפגיהל גי'אגמט צו
 יעקב שיש מיך אועק , האט יעקב גי'אגמט צום פלאך איד וועט
 ד'ך גיש אונעק שיקען ביו דו וועסט מיך ואגין ביון נאכען , האט
 דער פלאך גערופן צו יעקב : שפאל הייל ביון נאכען איז אויך
 ישראל , יעקב האט יך גי'ואלפט שפאלרען אויף דעם פלאך

לכן ואל איד איקט פאלין אין די הענט פון עשו , אונ ער
 גאר הרנגן די מיטערס מיט די קינדער , רעטטע אונן אלע
 פון זיינע הענט , הקב"ה האט גיהערט די תפלה פון יעקב
 אונ האט אראקגעליקט פון היקעל פלאכים , ווי זענען
 פארשפטעל גי'וארין פאר עשו ווי צוויי סויענדע קענטשין
 וואס ביישין אויף פערד אונ גע'ואומענט מיט גי'ווער אונ
 זיי זענען גע'אמאנגען געגין די מהנה פון עשו ווי האבין
 איערע גי'וארין די מהנה פון עשו אונ עשו איז אראפגעפאלן פון זיין פערד מיט שרעק אונ אלע קענטשין וואס
 זענען גי'ווען מיט עשו זענען צו ראפין פון אים , וויי' וי'א האבין מורא געהאט פאר די ביישער , די ווישער האבין
 גי'אגמט מיך זענען די קנעקט פון יעקב דער קנעקט פון הקב"ה ווער וועט קענען בעלשפין געגין אינן , האט עשו

משלי חכמים

סרעין , דער רב איז גי'ווען גארזיסער צדיק אונ וחקם , אונ ער
 איז שפאלק רערשפאלקן גי'וארין , ווייל דער רב האט גע'ואקט
 אז דער רבי שפאלק וי'ונם , קיין פאהל , פארקערט ער איז אלע
 פאהל סרעיריך , האט דער רב גי'אגמט צו אים רבי שפאלק וואס
 האט איהר גיסראפן וואס איז וויינס , האט רבי שפאלק גי'אגמט
 איד וויין ווייל איד קאב טיינס גי'אגמט אונסויקעס בקרב , איד
 קאב געלויבט גאט וואס ער האט מיר גי'עבן ביי זיך . פיינע
 אלע בנע'ועניש , אונ ער ראהר אפשיקאל ברום , איז עס
 איז שוין נאך האלבען סאג אונ איד פיס ווייב אונ קינדער
 פוסטיב

איז גי'ווען גארזיסער צדיק גאר אהרם פאן , אונ ער האט
 געהאט אנויב פיס קליינע קינדער גר האט גע'וויסן ר' שפאלק ,
 ער האט יך איהר גע'ווען מיט אפשיקאל ברום פיס
 וואקער , אונ אים גע'ווען סאג אונ ביי גאבס אין בית
 בוקדלש אונ האט גילערום , אונ ער איז איהר גי'ווען אוי
 סרעיריך גלייך ווי ער וואקס גי'ווען גאר , אפאהל האט גיסראפן
 נאך אפאהלן סאג אונ דער אהרם כיון קענט עס רוב פון
 שפאלק , דער רב האט אקוב גי'וארן אויף רעם ארעם סאג האט
 ער גי'ענען דער האט פארדייניקט איהרין אונ זיינע איהרין גיסען
 (חק לישראל ע"ט)

אמר קבציה מן יחתיניני
לארעא: ד אם תרים קבציה
ואם ביני פוקבניא השוי
קירורא כמפן אמתניה אמר
וי: ח אם נקבין אתו עלה אם
ביוני ליקיא איקבין היתה
דמוך עד דקיב: מסתהון ואם
חטופין בקמטון אתו עלה
קמטוריה:

שבתו אמר בלבו מי יודיני ארץ: ד אסתגבית
כנשר ואסיפין פוכבים שים קנה משם אוריך
נאסיהוה: ה אסינבים פאורך אסשדדי לילה
איך נרמיתת הלא ינבו דים אסבצרים פאו לך הלא
ישאירו עללות: איך נהפשו עשו נבעו מצפניו:

הלא משארין עולקו: ואיקבין אהקלש עשו א תג לין מסמוריה:

מצורת דוד

רשי

סלע . נקוקי הסלעים : (ה) באו לין . עליך: איך
נרמיתת . נרמית דומס עד שנכנו כל רלום: (ו) איך
נחפשו . נחפשו: נבעו מצפוניו . נכנה אלורתי:
איך נכרת מכל וכל (ואף כי תהיה נחמית היום) אמר כלסון
ר"ל הלא חין דרכם לבטח הלא די סוקס
אם בוצרים . אם על כמך כלו זנבים הלא ישאירו עללות:
איך נחפשו עשו . איך נחפשו כתי עשו לקחת הכל וליך נחפשו ונדרשו מקומות ומסתרים עלו
קחת כל הנמצא וסוף כפל עיני כמ"ש:

היה מקום מושבו כמקום מרום ונשא: אושר בלבו . לכן חושב
כלבו מי הוא אשר יוכל לבורר אחי כשכל הארץ: (ז) אם
תגבית כנשר . הלא אם תגבית כנשר תעשה מדוה
כמקום גבוה ואם תשים מדור בין הכוכבים משם אוריך לארץ
ומהי נמר ביד האומות: (ח) באו לך . כמו עליך: שורדי
פירא . הם המתמדים לגוול כיום וגוולס בלילה: איך נרמיתת
עבר כדרך הרבה מן הנבואות כי הנבואה למה כללו כבר נעשתה): הלא ינבו דים . ר"ל הלא חין דרכם לבטח הלא די סוקס
וינחו המותר ומדוע אם כן נכרת אחת מכל וכל מכני שאלית: אם בוצרים . אם על כמך כלו זנבים הלא ישאירו עללות:
ומדוע לא השפירו לך המומס: (י) איך נחפשו עשו . איך נחפשו כתי עשו לקחת הכל וליך נחפשו ונדרשו מקומות ומסתרים עלו
קחת כל הנמצא וסוף כפל עיני כמ"ש:

דעם פירוש עברי שיימש נעשינס מן ביאי דער הפסורה מן דער וואך :

כתובים משלו

תרגום

לחמשך מיסר ומלכות דרא שין רלת יוד נש שין שין רלת שין רלת יוד רוח יאהרונה נשנה דיסר א אד
ארנ ארני נש ארני רוח אלף רלת נון יוד נשמה רמכות יו הו ו הו חיה יתדה דיסור וזנה חיה יתדה
דמלכות אל שם בין שבעיה:

א עבר בשוק אצל פנה ודרך ביתה יצעד: ב בנשף
בערביזם באישון לילה ואפלה: ג והנה אשה לקראתו
שית וזנה ונצרת לב: ד הנה היא וסררת בביתה לא
ג וקא אתתא לארעיה באסקמא וזניתא קמפרא לבא דעולמי: ד ופרדתא היא ופרדתא בביתה

מצורת דוד

רשי

(א) אצל פנה . על זונה וע"ל: (ג) שית וזנה .
ערות זונה: ונצורת לב . ונוקפת זימה:
(ד) וסררת . סרה מן הדק:

(א) עובר . כי רחילו עובר בשוק אצל פנה של הורה של ולי שג'
למעלה לשמך מאשה קר כלו וסמך על המכין:
(ב) בנשף . כעת הנשף למען לא ירחיבו אנשים: בערב וכו'.
הוא כפל עיני כדרך המליטה: (ג) והנה אשה . רחילו והנה
אשה כלה לקראתו: שית וזנה . ר"ל נתקן זונה: ונצורת לב .
חנות מלכו על נכות כתי אדם לכנסת תחת ידיו: (ד) הוספה

פירוש ע"מ

פרעפין שפעם ביי נאכט . איז ער גענאנגען צו
איר באישון לילה נאפלה ווען עס איז שוין גיווען
גוט פרינקטער: (ג) והנה אשה לקראתו דערנייט
בייענדיג איז אים געקומען געקומען איין אנדער
אשה (וואס ער האט זיא גיט געקענט פאר אוונה
שית וזנה נאר פון אירע צירונג האט זי דערקענט
אז זיא איז אוונה נצורה לב אונ זיא האט אים
בלענקט זיין הארץ מיט אפאנה צו איר:
(ד) הוספה היא וסררת זיא ברוקט אונ זינגט שפענדיג
אונ רעט אזעלכע רייד וואס קערין אוועק דעם
קענטש פון גוטען וועג . צו בריינגען אין אים
אפאנה בביתה לא ישכני דעה אירע פים ריהען גיט

(א) עובר בשוק אצל פנה דער וינגער קענטש איז
גענאנגען זיין גאס , אונ פון גאס איז
ער גענאנגען צו דעם ווינקל ווא דרא וזנה איז
גיזעסין , אויב ער האט זיא גיט גיטראפן אין
איר שפענדיגען ווינקל ודרך ביהה דער האט ער
גיטרעפן אין דעם וועג ווא איר שטוב איז . ווא
זיא וואהנט , קאמער וועט ער זיא פרעפין אין
איר שטוב: (ב) בנשף קבד יום פריער איז ער
גענאנגען צו דרא וזנה באלר אנהייב אקענד ,
אז ער האט זיא אנהייב אקענד אין ערגעץ
געפונען . גיט אין איר ווינקל אונ גיט אין איר
שטוב . האט ער גיטראקט קאמער וועט ער זיא
(תק לישראל ע"ט)

לא שָׁכַן רָגְלָהּ: הַ גַּעֲנָא יִשְׁכְּנָה רָגְלָהּ: הַ גַּעֲנָא בְּרַחֲבַת וְאַצֵּל כָּל-
 בְּשׁוּבֵי גַעֲנָא בְּשִׁמְרֵי וְלִקְבֵּל פְּנֵי תַּאֲרֹב: וְיִתְחַזְקָה בּוֹ וְנִשְׁקָה לּוֹ הַגְּעִיחַ פְּנֵיהָ וְיִתְאַמֵּר לָּו:
 בְּלִי פְּנֵיהָ וְיִתְאַמֵּר בְּקִמָּא וְאַתְקַפַּת בֵּיהּ וְנִשְׁתַּמְיָה וְאַתְקַפַּת אֶתְקָא וְאַתְרַת לֵיהּ:

מצורת דוד

מדרכת דברי סרה ונלוף: לא ישכנו. אינם שוכנים כתיבה כדרך הנשים: (ה) פעם בחוץ. פעם הולכת בחוץ. פעם כרוכות לרדוף
 אחר מאהבתי: תארוב. תפס כמחלב עד אשר יעברו דרך הפנה הריח: (ו) והחזיקה. רלתיי האטה היוצאת אמהו הסגר ושקס
 לו: העזו. חוקה פניה ולא נכלמה:

פירוש ע"ט

אין איר שמוב: (ה) פעם בחוץ פעם ברחובות אקאהל
 גייט ויא אויקער איר שמוב. גיט נוייט פון שמוב
 אקאהל גייט ויא אין גאם ואצל כל פנה תארוב אונ
 יא קוקט אין יעדער ווינקל אקאער נועם ויא

ברטנורא

משנה ברכות פרק ח

עיקר הוי"ט

(א) ומפסע בנמחא דמחא ועוד קאמר: (ב) וסי' איכא מחא
 דלמחין ועוד דחדיד ושלימו חדיד חזיר קודם גמי' מנחות 2:
 [א] נושלין. כולמר לוקמין מיס לידים ונוסח הכרז' חוכית
 טעילה ידים כמו טעילה לולב שענינו לקות': (א) אויל לשעמייה
 כסוף ויסי. אכל לה"מ דהתם אין משקין מעמאלו כליל אלא
 שנעמאלו מחב' הטומאה וכתב
 ה"מ בשם היר"ק דבית הלל
 לעטמייהו דכ"ע קאמרי דלמיטו
 י"ה הדין כן איכא טעמא לנקיטו
 מוצתה הסוס: [ב] ואח"כ מוצגין.
 ומסו דהלכה ככ"ה וברכת כוס
 קודם לנטי' הלכך שונה לעיל
 תחלה ברכת היס וסיין ואחר
 פרק ח א אלו דברים. מברך על היים. כחמלה
 קדוש היים: ואח"כ מברך על היין.
 כרא פרי הגפן תחמלה קדוש היים ואח"כ כל היין על
 השלמן כשכיל היים וכסס שקודם לכניוהו כך קודם
 לברכה (א): מברך על
 היין. תחלו ויה"ה למקדש
 על הפת שזיין או הפת
 גורמים לקדוש היים (ב) שאס
 אין לו יין או פת לא יקדש:
 ב"ש אומרים נושלים
 לידים ואח"כ מוצגין את
 הכוס. שאס אתה או' מוצגין
 את הכוס תחלה גזרה שמא יטמאו משקים שנלוו בחזרוי הכוס ממחת ה"דים שהי"ם קודם טעילה תורת' שני לטומאה
 יש להן ומטמאים את המשקים להיות תחלה ויחזרוי המשקים ויטמאו את אחזרוי הכוס שהמשקים שנעמלו מטמאים
 כלים מורכבין (ג) אלא שהקילו בטומאה זו שכלי שנעמלו אחזרוי כמשקין טמאים לא נכלמו תוכו ולא

פרק ח א אלו דברים שבין בית שפאי ובית הלל בסעודה
 אין דיא זאכין ונואם עם שטייט אין
 דער משנה אוי דער אונקער שייך צווישען בית
 שפאי אונ בית הלל אין דיא דינים פון עסין
 בית שפאי אוימרים בית שפאי זאגין ווען מען מאכט
 קירוש שבת אדער יום טוב קבדו על היים זאל מען
 פרייער זאגין דעם קירוש פון דעם טאג פון דעם
 יום טוב אדער פון שבתו ויחזר דו קבדו על היין
 זאקדעם זאל מען דיא זאגין דער קירוש אויף דעם וויין
 בורא פרי הגפן ובית הלל אוימרים קבדו על היין ואחר
 דו קבדו על היים אונ בית הלל זאגין פרייער זאגט
 מען אקבדו אויף דעם וויין בורא פרי הגפן. אונ
 זאקדעם זאגט מען דעם קירוש פון דעם טאג
 ופון שבת אדער פון יום טוב: ב בית שפאי אוימרים
 טקלין זידיים ויחזר דו מוצגין את הכוס דער דין איז דיא
 חכמים האבין גזר גינען אויף דיא הענט פון
 אקענקש וי"א זאלין ויין טמא ביו ער נועם ויא
 נושאין. אונ אז ער האט מיט גינען דיא הענט
 אונ האט אן געריקט מיט דיא הענט אמשקה
 ויערמ דיא משקה טמא אונ דיא משקה קען

כך נטו' חו"ט: (ד) דליוולות לא שכחו גמרא: (ה) דכשת
 אין אדם מדקדק לנכד ידיו כ"כ הם שאין כן ויסיקו ידיו ויכלו
 מיד מדקדק לנכד' יסם כדלמרי' האוכל בלא כנוכ ידים כח
 חוס': (י) דמותר להשתמש בו דלון ראשון ומהם למטה שהוא
 כלי ולא לאדם עצמו כדלמרי' כממלא ויפסי' יבדיו שיכלו
 להשתמש' הוא נוסף מליב' ככסת:
 (י) מפרש: כמפרש גמרא נוסף משום
 אובלו ירומה ויהי' כמרי אובלי
 עממא ויזין' ין: (ח) ועממא
 שקין נטו' יבדיו' אפי' דלון
 דע' עשה עליו' כמולן היינו

ידיו ולא אהנו וסברי כ"ש אסור להשתמש כיום שאחוריו
 עמאות: ח"ט"פ שלא נעמא תוכי גזרה שמה ינתנו ניולות
 מחוכו על אחוריו הכים ויקבלו המשקים עומאה ממת
 אחוריו ועממא את קידים וכיון דאסור להשתמש בכלי
 שאחוריו עממא טעילין לידים
 תמלה ואח"כ בווינס את הכוס
 כדי שלא יקבלו המשקים
 שאחוריו הכלי עומאה ממת
 לידים וממלא אחוריו הכלי

עממין ממת אוחן משקים ומשתמש בו כפיסור וכ"ה סברי אין אסור להשתמש בכלים שאחוריו עמאות (ד). הלכך
 מווגין את הכוס. תמלה ושמים אוחן: ואח"כ נוטלין לידים. שאם אתה אומר נטילין לידים תמלה
 ואח"כ מווגין את הכוס גזרה שמה יהו אחוריו הכוס עממא שמותר להשתמש בכלי שאחוריו עממא ולא יהיו ידיו
 נכזות יסם (ה): וימלאו אחוריו הכלי המשקין כבדיו ואוחן משקין נעטשו תמלה יחורו ועממא את הידיו וממלא אובלי
 בידים (מסובאות): ב' כמנאן ידיו במפה. מניילת מים רשאים ומניחה על השלחן ומקנת כה ידיו תמיד מוהמת
 התכשיל ולא ינמחו על הכסת שהוא יושב בה גזרה שמה יהיה הכסת ראשון לטומאה (ו) ויהיה משקה קופה כמפה
 ממת גבו הידים ואוחן משקה כעגונט ככסת נעשה ראשון לטעול המשקים נעשו' תמלה וחזור ומממאה את
 הידים כממקה כה תמיד בתוך השלחן חבל בשלחן ליכא למגור הכי: שאסור להשתמש בשלחן שהוא שני' (ז) לטומאה
 וזית הלל כברי ומותר להשתמש בשלחן שהוא שני לטומאה הלכך לא יורה המסא על השלחן שממ' וישמרו המשקים
 שנכסה ממת השלחן ויחורו וימלאו את האוכלים ואם יניחה על הכסת אין לחוש כי אם שמה יסמאו ידיו מוסב
 שיממאו ידים שאין להם עיקר מן התורה דלון נטיל' ידים לחולין מן התורה (ח) ולא ימלאו אוכלים ויש להם עיקר
 מן התורה לראשון עשה שני כחולין מן התורה: ד' בית שמאי אומרים מכבדין את הבית. מקום שחללו שם
 מכבדין אותו משורי אוכלים שנאמרו עליו: ואח"כ נוטלין לידים. מים אחרויים לפעמים שחללו שם השרץ
 ומניח הפירורים שם ככס כזית ואם אתה אומר נטילין לידים תמלה נמלא אתה מספוד את האוכלים שמים אחרויים

מטמא ויין די הענט, רביבוער האבין ויי גימאכט
 אגורה אז מען קאר גיט גיצען מיט אפוס וואס
 גר איז אונקען טמא, רביבוער כוז גר זיך פרייער
 וואשין דיא הענט אונ נאכדעם אן גיסקען דעם
 פוס גר זאל גיט מטמא ויין דעם אונקען פון פוס
 ווארום מען קאר גיט גיצען מיט אפוס וואס ער
 איז אונקען טמא בית הלל אסרים מווגין את הפוס ואחר
 פד נוטלין גיהים אונ בית הלל זאגין מען קעג ניצען
 מיט אפוס וואס גר איז אונקען טמא, רביבוער
 זאל גר פרייער אן גיסקען דעם פוס אונ נאכדעם
 זאל גר וואשין דיא הענט, ווארום אז גר וועט
 פרייער וואשין דיא הענט אונ נאכדעם וועט ער
 אן גיסקען דעם פוס מאקער וועט ויין דער פוס
 אונקען טמא אונ עם וועט אראפ רינגען אפיסול
 משקה אונקער דעם פוס וועט דאך דיא משקה
 טמא ווערין אונ די משקה וועט מטמא ויין דיא
 הענט וועט גר דאך עסקין מיט הענט וואס זענען
 טמא: ג' בית שמאי אומרים כמנא דרי כספה הויית על
 השלחן בית שמאי זאגין דעם האנטוף וואס ער
 האט מיט איהם אפ געווישט דיא הענט וואס ער
 האט ויי גיטואשין צום עסקין זאל ער לייגין אויפין
 טיש אונ גיט אויף דעם קישין וואס ער וועט
 ווארום אין דער צייט פון דער משנה איז מען
 גינעסין אויף אקעם צום עסקין ווארום מאקער
 איז דיא קישין טמא אונ דער האנטוף וועט ויין
 גאס וועלדן דאך דיא וואקער וואס אין האנטוף
 טמא ווערין פון דעם קישין, אונ ער וועט אין
 מיטין עסקין אפ ווישען די הענט מיט דעם האנטוף
 וועלדן דאך דיא הענט טמא ווערין וועט ער דאך
 (חג ישראל ע"ט) (ח"ב)

תתום עליהם זמאמסין וכ"ה סברי אסור להשתמש בשמש
 ע"ה ושמש ת"ח אינו מניח פירורים שיש בהן כזית אלא
 מסירם (ל"ל מסיר אותם) ולאס נחזי' המים על גבי פירורים
 שאין בהם כזית אין בכך כלום לפירורים זאין בהם כזית
 מותר לאכול ביד ולכל
 כזית שמאי כהן (ע) שמוחר
 להשתמש בשמוזעם הארץ (י):
 גר ומזון. ויש שחלל
 כזית בנחה וחסכה לו
 ועדיין לא נמי' סעודתו ואין
 לו יין אלא שיעור כוס אחד:
 בש"א גר וזווגין ובשמים
 והברלה. דל"ע הכללה
 בסוף דלסוקי' ויחא מחתרינן
 ליה כי היכי דלא ליהוי עליה

האם סדר תרומה נמרה חזין דף ק"ו: (ע) כלומר לאסוקי
 ככלוהו דקין לרומה סלכחא כותים: (י) ג' דה"ק לנחלי הלכה
 כמותם כזה משום דמסתבר שמוח' להשתמש כע"ה כדי שלא
 להשתמש כח"ח תוירט: [ג] גר כ"י. הגר שמכילין והנה מומן מיד
 יס להקדים ואח"כ המזון כעבר אכל וכ"ה סברי דיש לו להסמך
 בשמים גר שהוא ג"כ מטיב שבת
 שמוח' השגר שבי' לו כגשם
 יחירה שכלכה לה ולגר תרומה
 לישב נשמתו ה"י: (יא) וכתבו
 תוס' ולמה כהן דלא סגיני
 להשעבר משום. וי"ל דל' קדשה
 עדיף דכתיב כורה חושך טורח
 השמים: (יג) והר"י כתב
 שהדליקו או שפך אותו כשנת וכן
 הוא בנמרה: (יד) ולסרמונו וכן
 מח עניניו ה"י: (טו) וכתבו
 רב אמר יחיותו חך כזית לחות
 לנס ושמאלו אמר יחיותו לרעת
 ולשון ד"ס יפק דבר. ופי' לרעות

כחשאי לא נחלקו אלא על הגר זעל הכשמים. דכש"א גר ומזון ואח"כ בשמים: ובה"א גר ובשמים. כי הדדי
 דברכות האנו יבולים לנשותם ללא מחזי כחשאי כגון גר ובשמים. מקדמין להו לזכרה המזון: ובש"א שברא
 מאור האש. שברא דמשתע לטעבר ולא כורה דמשתע להנח: מאור האש. ולא מאורי האש דלחא נהורא איכא
 כורה: ובה"א בורא. גמי משמע לטעבר (יא): מאורי האש. שהרבה גוונים יש בשלהבה אדומה לבנה וירקוקת
 ו לא על הגר ולא על הבשמים של עכו"ם. גר משום דלא שנת שהעכו"ם עשה מלאכה לאורו (יב) וקיל' אור
 שלא שנת אין מברכין עליו ועבד כו עכירה. ובשמים של עכו"ם כשמים שהם כחשמה שהעכו"ם מסובי' בה
 לפסולה מיידי והא דתנן כס"פ ולא על הגר ולא על הכשמים שלמי ע"ג מה טעם קאמר מה טעם אין מברכין על כשמים
 של עכו"ם לפי שמתם מוכתב כעכו"ם לנ"ס שלהם ואין מברכין על כשמים של ע"ג: ולא על גר של מתים. ללא
 אחשכיד לאור' אלא לכבוד כעלמא: ולא על בשמים של מתים. דלעכוירי ריחא (יג) ענידי: ולא על גר
 ובשמים דע"ג. לפי שאסורין כהנאה: עד שיאיתו לאורו. שהיה מאורו (יד) ולא שיהו נומח אלא שקוב

בית שמאי אומרים נומצין לידים ואח"כ מברכין
 את הבית: ה' בש"א [ג] גר ומזון ובשמים
 והברלה. ובה"א גר ובשמים ומזון והברלה.
 בשרא שברא. מאור האש ובה"א בורא
 מאורי האש: ו אין מברכין אא על הגר ולא
 על הבשמים של עכו"ם ולא על הגר ולא על
 הבשמים של מתים. ולא על הגר ולא על
 הבשמים שלמי ע"ג. אין מברכין על הגר עד
 שיאיתו לאורו: ז מי שאכר ושכח ולא בירך.
 בית שמאי אומרים יחזור למקומו ויברך.

האש אונ ברת הלל זאגין קען זאגט בורא מאורי
 האש: ו אין מברכין אא על הגר זאא על הבשמים של עכו"ם
 פוקבים קען מאר ניש מאכין אברקה בורא מאורי
 האש אויף אליקט וואס האט גיברענט שבת ביי
 איין עובר פוקבים ווארום דער עובר פוקבים האט
 דאך געוויס נישאקן אפמלאכה פאר דער ליבט
 אום שבת. אונ אזוי אפזייער וואס בייא אים איז
 נישאקן גינווארין אפמלאכה אום שבת מאר קען
 דרויף ניש מאכין אברקה. אונ אויף בשמים וואס
 איז גיבראקט גינווארין צו אפסעדיה פון עוברי
 פוקבים מאר קען אויך ניש מאכין אברקה זאא על
 הגר זאא על הבשמים של מתים אונ אליקט אדער
 בשמים וואס זענען געפין אמת מאר קען אויך
 ניש מאכין אברקה. ווארום דיא ליבט איז ניש
 צום לייבקיטן נאר צו קבוד. אונ דיא בשמים איז
 ניש צו שפעקן פון זייד עם איז נאר צו פאר
 טרייבן דעם שלעקטין ריח פון זאט זאא על הגר
 זאא על הבשמים שלמי ע"ג אפזייער פוקבים אונ אויף
 אליקט אדער בשמים וואס שטייט פאר דער
 עבודת פוקבים וזעצין דינקטו מאר קען אויך
 ניש זאגין אברקה אין מברכין על הגר עד שיאיתו לאורו
 קען מאר ניש זאגין אברקה אויף אליקט מוצאי
 שבת סיידין קען האט הנאה פון די ליבטיגקייט:
 ז מי שאכר ושכח ולא בירך ווען אייגעני האט גיגעניט
 אונ האט פאר געסין צו גענמשין. בית שמאי אומרים
 יחזור למקומו ויברך בית שמאי זאגין עד מה צוריק
 גיין צו דעם ארס וואס ער האט גיגעסין אונ

פריער וואשין מים אחרונים מאקער וועט זיך
 ריא מים אחרונים אויף נישען אויף ריא פרויט
 וועט קען דאך ריא פרויט ניש מארין געסין. אונ
 קען מאר ניש שאדין מאכין אשטיקול פרויט
 וואס איז גרויס וויא אייילבירט ויבית הלל אומרים
 נוספין גרייס וואר פך קנפדין את הפיה אונ בית הלל
 האלטין אז איין עם הארץ מאר ניש באדינען
 ביים געסין אונ איין למרן נויס אז קען מאר ניש
 לאזין ליגען אויף דער ערד אשטיקול פרויט
 גרויס ווי אייילבירט. אונ אויף אשטיקול פרויט
 קלענער וויא אייילבירט קעגן קען אויף נישען
 מים אחרונים. דרום זאגין בית הלל קען קעגן
 פריער וואשין ריא הענט אונ דער נאה אויס
 קערין דיא שטוב: ה' בית שמאי אומרים בית שמאי
 זאגין גר וימזון ובשמים והבדלה אז איינער האט
 גיגעסין שבת פארין נאכט אונ עם איז אין מיטין
 געסין פוינקסער גינווארין אונ ער האט נאר נויין
 אויף איין פוס וואס ער דארף אויף אים גענמשין
 אונ מאכין הבדלה מאכט קען פריער אברקה
 בורא מאורי האש אונ דער נאה זאא ער
 גענמשין. נאכדעם מאכט ער אברקה אויף דיא
 בשמים ובנרא מיני בשמים אונ צום לעצטין
 הבדלה ויבית הלל אומרים גר ובשמים וסוון והבדלה אונ
 בית הלל זאגין ער זאגט בורא מאורי האש
 בורא מיני בשמים גענמשין אונ הבדלה בית
 שמאי אומרים שגרא מאר האט בית שמאי זאגין קען
 זאגט שגרא מאר האט ויבית הלל אומרים בורא מאורי

מל' עת. ויט' עינו כלן סגניו העת כל האור להאיר: (טו) ולא תימה בשבב רחן להוסיף כחם דב"ט: [ג] לאחר המזון. כל ימות השנה קל' ככרס"ו כגמ' ותנא הקדים תחלה דיני קידוש מטוס דין לקידוש קודם ללכ"ו סעודה אם אין ידו מוגדת כדמסיק בעור א"ח ס' רע"א. ומדסתמול כדניו עבת וי"ט טובה כמו כן דני מזון והבדלה ואח"כ דיני הבדלה

עלמה תו"ט: [א] על היין. אס ירמז: (טו) כגמ' רמזין טבה מלאכתו ד"ט מזון והבדלה לרפיהו ש"ו דכח"ל טובה כוס ומשני תרי תחילי ארבעה וי"ט:

ואח"כ מברך על היין. עונין אמן אחר ישראל המברך. ואין עונין אמן אחר הכותי המברך. עד שישמע כל הברכה:

דמסתמח לשמים נידך: אלא אם כן שמע כל הברכה. שמה נידך להר גריזים:

ואל ואגין אפרקה אויף דעם וויין גורא פרי הקפון אור: ואל אויפטריןקען דיא וויין אונג נאכדעם ואל עד בענקשין וביית הלל אויפריס סבבה על הקפון ואחר פד סבבה על התון אונג ביות הלל ואגין פריער ואל עד בענקשין אונג נאכדעם ואל עד ואגין אפרקה אויף דעם וויין אונג ואל פרינקען עינון אפון אחר ישראל הפקדה אז עד האט גיהערט איד האט גיזאנט אפרקה אפילו עד האט גיט גיהערט דיא גאנצע פרקה קאר דעם וואף פון דער פרקה פון רעסנווענין ואל עד ענקערין אמן ואל עינון אפון אחר הביית הפקדה אפער אז איין געצין דינער האט גיזאנט אפרקה קאר עד גיט ענקערין נאך דער פרקה זאמן עד שישמע כל הפרקה סידין עד הערט דיא גאנצע פרקה אז עד האט גיזאנט דיא פרקה צו נאט איינ גיט צו דיא געצין:

לו כל כך שוכל להנות חס ורעה: ז שיתעכל המזון שבמעיו. כל זמן שאינו רעב ממתת חות' האכילה הוא ס' שלא תעכל המזון ודוק בשבב אמרי ב"ה (טו) דלמינו חוזר אבל כמזיד ל"ה יחזור למקומו

וינרך: ח מברך על היין ואח"כ על המזון. שאין ברכה המזון טענה כוס (טו) וכ"ה סברי כרכת המזון טענה כוס: עונין אמן אחר ישראל המברך. ואף על פי שלא שמה הזכרת השם אלא סוף הכרכה

דמסתמח לשמים נידך: אלא אם כן שמע כל הברכה. שמה נידך להר גריזים:

דארט בענקשין וביית הלל אויפריס יבדה במקום שגנדר אונג ביות הלל ואגין עד מענג בענקשין אויף דעם ארט ווא עד האט זיך דער מאנט עד אפטי הוא פקדה ביו וויא לאנג נאכדעם עסין מענג מען בענקשין עד כדי שיתעכל הקפון שבמעיו ביו דאס עסין נוערט פעררייגעט אין זאגין. אפער דער נאך קאר עד שוין גיט בענקשין. דער סימן איז אויב דאס עסין איז שוין פעררייגעט ארער גיט. איז אזוי לאנג וויא עד אז איז גיט הנקעריג מענג עד בענקשין אפער אז עד איז שוין הנקעריג גיזאנרין קאר עד שוין גיט בענקשין ביו עד נועט נאך אקאהל עסין: ח בא להם יין [ג] לאחר המזון ואין שם אלא אותו הכוס. כש"א מברך [ה] על היין. ואח"כ מברך על המזון. ובה"א מברך על המזון ואח"כ מברך על היין. עונין אמן אחר ישראל המברך. ואין עונין אמן אחר הכותי המברך. עד שישמע כל הברכה:

גמרא ברכות דף נג ע"ב

הלכה ס' כלה כלי הטמון דמסתמח דכריאה אלף למד

מי שאכל ושקח כו' אמר רב זבד ואי תימא רב דימי בר אבא מחלוקת בשבב אבל כמזיד דברי הכל יחזור למקומו ויברך פשיטא ושכח תנן מהו רתימא הוא הרין אפי' כמזיד והאי רתמי ושכח מי שאכל ושקח ולא יבדד איינער האט גיגעסין אונג האט פארגעסין צו בענקשין. בית שמאי זאגין עד זאל גיין צוריק צו דעם ארט וואס עד האט גיגעסין אונג זאל דארט בענקשין. אונג ביות הלל זאגין עד דארף גיט צוריק גיין קאר ווא עד דארט זיך דערמאנט אז עד האט גיט געבענקשט האט ווא עד בענקשין אפון רב וביד ויחייא רב דימי בר אבא האט רב אבא האט גיזאנט פהליקה זאגין רב דימי בר אבא האט גיזאנט פהליקה בשבב ווען קרינט ביות שמאי אונג ביות הלל קאר אז עד האט פארגעסין צו בענקשין אפון כמזיד אפער אז עד האט געוואקסט אז עד האט גיט גיבענקשט אונג אזוי אנוועק געזאנגן פון דעם ארט וואס עד האט גיגעסין דברי הכל יחזור למקומו ויבדד האלמין אלע אז עד מוז צוריק גיין צו דעם ארט

חד עבד בשוגג כב"ש.
 חף על פי שגג ונעקר
 מן המקום על ידי שמה
 החמיר על שלמו כב"ש וחזר
 למקום שכלל ויניח: וחד
 עבד במזיד. נעקר
 ממקום שחלל במזיד כדי
 לנרד ממקום חרש שהלך
 לית: א נשאי יונה
 דרהבא. שחמי יונה של

להודיעך כחן דבית שמאי קמ"ל. תניא אמרו להם ג"ה לב"ש
 לדרכיכם מי שאכל בראש הבריה ושקח ויירד ולא בירך ויוזר לראש
 הבריה ויברך, אמרו להם ב"ש לב"ה לדרכיכם מי ששכח אינקי בראש
 הבריה לא יעלה וימלנו לכבוד עצמו הוא עולה לכבוד שמים יא כל שכן.
 הנהו גרי תלמידי חד עבד בשוגג בבית שמאי ואשכח ארנקא דרהבא
 וחד עבד במזיד בבית הלל ואכליה אריה. דבהו בר בר חנה הוה קאזיל
 בשירתא אביל ואשתלי ולא בירך אמר הויא איעבר אי אמנא להו
 אנשיתא לברך אמרי לי בריך הכא. כל הויא דמברכות לרחמנא
 מברכה. מוטב דאמינא להו אנשאי יונה דרהבא אמר להו אנמרו לי
 דאנשאי יונה דרהבא. אויל ובירך ואשכח יונה דרהבא מאי שנא יונה

האם אקאהל גיגעסין אונ האם פארקעסין צו
 געקעןשין. אונ איז אונזעק גענאנגען פון זיין ארם
 נאכדעם האט ער זיך דער מאנט אונזר האט נאך
 גיט גיגעקעןשט. איז ער גענאנגען צוריק צו דעם
 ארם וואס ער האט גיגעסין ער זאל דארט
 געקעןשין. וויא בית שמאי זאגן ואשכח ארנקא דרהבא
 אויף דעם יונג האט ער געפונען אבייטיל מיט
 אנדערע סמבעות וחד עבד במזיד גביה הני דער
 גיגעקעןשין דארט האט אויף גיגעסין אונ האט
 גיט גינאקט ארץ געקעןשין. ווייז ער האט זיך
 געאייקט צו גיין אויף איין אנדער ארם. נאך-
 דעם האט ער גיגעקעןשט אויף דעם ארם וואו ער
 איז גיווען זאגליה אריה האט אים אלייב אויף-
 גיגעסין רבה בר בר חנה הוה קאזיל בשירתא רבה בר
 בר חנה איז אקאהל גענאנגען אין וועג מיט נאך
 מעקעןשין צו זאמען אכיל ואשתלי ולא בירך האט ער
 גיגעסין אונ האט פארקעסין אונ האט גיט נאך
 גיגעקעןשט אונ איז אונזעק גענאנגען ווייטער אין
 וועג מיט ריא מעקעןשין צו זאמען. וויא ער איז
 אפגעגאנגען אשמיקול וועג האט ער זיך דער
 מאנט אז ער האט נאך גיט גיגעקעןשט אפס היכי
 אייביד האט רבה גזאנט וויא זאל איך טאהן
 אי אמנא להו אנשאי גברא אויב איך וניצל וויא זאגן
 איך האב פארקעסין צו געקעןשין יאזרו זי בירך הכא
 וועלן זיין זאגן צו מיר איך זאל דא געקעןשין
 פי היכא דמברכת לרחמנא גברת ווארדס וואו מען
 געקעןשט. געקעןשט מען צו נאט מיטב דאמינא להו
 אנשאי יונה דרהבא געקער וועל איך זאגן צו זיין
 איך מוז גיין צוריק צו דעם ארם וואס איך האב
 דארט גיגעסין ווייל איך האב דארט פארקעסין
 אנאקדעקע טאהב אפס להו אמרו זי דאנשאי יונה
 דרהבא האט רבה גזאנט צו די מעקעןשין איך בעט
 אייך איר זאלט אויף מיר ווארטן. ווייל איך
 האב פארקעסין אנאקדעקע טאהב אויף דעם ארם
 וואס איך האב גיגעסין. וועל איך אהן גיין זיין
 זוקען אזוי זיביר ואשכח אריה דרהבא איך רבה גענאק-
 גען צו דעם ארם וואס ער האט געפונען אנאקדעקע
 טאהב. פלעקט ריא גקרא פא שניא יונה פאר וואס

דאס וואס ריא משנה לערונט. ער האט פאר-
 געקעןשין יהודיה פלח דבית שמאי איז נאר צו ווייזן
 דעם פח פון בית שמאי. אז אפילו ער האט
 פארקעסין צו געקעןשין האלמין אויף בית שמאי
 אז ער מוז צוריק גיין צו דעם ארם וואס ער האט
 גיגעסין אונ דארטין געקעןשין קא משפט זי לאזט
 אונז רב זביר הערין אז נאר בייא דעם וואס האט
 פארקעסין צו געקעןשין האלמין בית הלל אז ער
 דארף גיט צוריק גיין צום ארם וואו ער האט
 גיגעסין. אפער דער וואס האט גיט פארקעסין.
 נאר ער האט גיט גינאקט ארץ געקעןשין אונ
 איז אונזעק גינאנגען פון דעם ארם גיט גיגעקעןשט
 האלמין בית הלל אויף אז ער מוז צוריק גיין צו
 דעם ארם וואס ער האט גיגעסין אונ דארטין
 געקעןשין תניא אמרו להם בית הלל גביה שמאי מיר
 האבין געלעדונט בית הלל האבין גזאנט צו בית
 שמאי דגריקס נאך אייערע רייד וואס איר זאגט
 אז מען מוז אייביג צוריק גיין צום ארם וואו מען
 האט גיגעסין אונ דארט געקעןשין פי שאכח בראש
 הבריה ושכח ויבר ולא בירך אז איינער איז גיווען
 אויפן דאך אונ האט דארט גיגעסין אונ האט
 פארקעסין צו געקעןשין אונ איז שוין אראפ-
 גענאנגען פון דעם דאך. תיור דאש הבריה זיביר הייקט
 איר ער זאל צוריק גיין אויף דעם דאך אונ
 געקעןשין. וועט ער רען פאלגן. אנדער דארף
 מען אקעקעןשין אזוי פיל סמכרים זיין אמרו להם
 בית שמאי גביה הני דגריקס האבין בית שמאי
 גזאנט צו בית הלל נאך אייערע רייד מי ששכח
 אזני בראש הבריה אז איינער האט פארקעסין
 אבייטיל געלט אויף דעם דאך יא געלע ויפלגו וועט
 ער גיט צוריק ארויף גיין אויף דעם דאך געקען-
 דעם בייטיל געלט. געוויס וועט ער זיך סמכרים
 זיין אונ וועט נאך אקאהל ארויף גיין אויף דעם
 דאך געקען דעם בייטיל געלט גכבוד עצמו הוא עליה
 סאךאך פון זייגעמווענין וועט ער ארויף גיין
 אויף דעם דאך גכבוד שמים יא פל שפון דארף ער
 דאך פאר דעם גכבוד פון נאט געוויס ארויף גיין
 אויף דעם דאך תיור תני פלמידי עם נענען גיווען
 צוטייא סלמכרים חד עבד בשוגג גביה שמאי איינער

דאמשילה כנ"י ליונה דכתיב כנפי יונה נחפה בכסף ואברותיה זה: יונה אינה ניצולה בירקק הרוץ מה יונה אינה ניצולה אלא בכנפיה אף ישראל אינן ניצולין אלא במצות :

האט דקה גיזאנט אנאלדענע טאהב , ער האט דאך געקענט גאנץ איין אנדער זאך אנאלדענע , ענקערט דיא גמרא דמילא גנסת ישראל יונה וייר דיא יודין זענען געגליבן צו אטאהב דכתיב ווארום עם שמיים אין פסוק גנפי יונה נחפה בכסף ואברותיה בירקק הרוץ דיא פליגול פון אטאהב וואס איז

זודר וישלה דף קס"ה ע"ב ת"ת דלילות יוד הא וואו הא

וישלה יעקב מלאכים וגו' . רבי יהודה פתח (תהלים לא) כי מלאכי יואה לך לשמרך ככל דרכיך האי קרא חוקמו' חכרייא דהא בשעתא דבר שג אחי לעלמא מיל אודמן כהדיא יזר הרע דליהו מסתרי ליה לגר שג חמיר כד"ל לפתח חטאת רוכן מלי חטאת רוכן דא יזר הרע ודוד הכי נמי קרייה חטאת דכתיב (תהלים נא) וחסתיו נגדי חמיד בגין דליהו עביר ליה לבר שג כל יומא לחמתי קמי מריה ויזר הרע דא לא חתעדי מבר שג מיומא דחתייליז בר שג לעלמין ויזר הטוב אחי לבר שג מיומא דחתי לחתכהא וחיתתי אחי בר שג לחתכהא כד חיוו בר חליסר שנין כדון אודווג כ"ג בחרווייהו חד מימנאל וחד משמאלא יזר טוב לימינאל ויזר הרע לשמאלא וזלין לזינן חרין מלאכין ממש ממנן וזינן משתכחין חמיר כהדי' דכ"ג אחי בר שג לחתכהא הווא יזר הרע חתפסא קמיה ושלטי ימינא על שמאלא וחרווייהו מזוגינג . לנטרא ליה לבר שג בכל חרמיו דהוא עביר דה"ל כי מלאכיו יזרו לך לשמרך ככל דרכיך . רבי אלעזר מוקים ליה להאי קרא בעיקב דקב"ה אומין כהדיא מלאכין משריין ממנן בגין דהוא איזו חתי מלאכין בשכסין עלזין כלתו שלמין כדקא יזות כמד לחתמר (דכתיב) ויעקב הלך לדרכו ויפגשו בו מלאכיו לשתר ליה לזיס והכא כיון דלשתרוב מניה ללכן והא חתפסא מניה כדון אודווגא עמיה שכינתא וחתו משריין קדישין לשתר ליה וכדון ויחמר יעקב כחשר ראס וגו' וחזינן מלאכין שדר ליה לעשו הה"ד וישלח יעקב מלאכים מלאכיו ממש הוו דחיי :

מספר תפארת הקודש דף י"ב מר"ה בקיצור

הלכה פסוקה

יוסף לחק

מוסר

הרמב"ם הל' תלמוד תורו פ"ד

(א) אין מלמדיו תורה אלא לחלמדי הגון נאה במעשיו או לחם אבל אם היה הולך בדרך לא טובה מחזירין אותו ומנהיגין אותו בדרך ישרה ובדוקין אותו ואח"כ מכניסין אותו לבית המדרש ומלמדין אותו . אמרו חכמים כל השונה לחלמדי שאינו הגון כאילו זרק אבן למרקוליס שנאמר כצורו אבן

אמר רב שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל העושה מזהו חת כהו"ו מקדמו והולכת לפניו לטוב שגמרו והלך לפניך דקך וכל העושה עבירה כהו"ו מלפסו והולך לפניו ליום הדין

(א) אין מלמדיו תורה אלא חלמדי הגון נאה במעשיו או יתם מען טאר ניט לערנען תורה נאר צו אזוי אהלמוד וואס ער איז ווערט צו לערנען תורה וואס ער האט שיינע מעשים . אדער צו אנעלכין וואס מען זעהט פון אייז גיין לערענען און גיין גוטס . ער גייט מיט גאנצקייט . וויא אלק יודין מוהטען מוהטען ער אידן אגז'ים היה הילך בדרך ירא טובה אקער אז דער חלמדי גייט ניט אידן גוטען וועג מחזירין אותו ומשיב גערט מען אים צוריק אין גוטען וועג ופנהיגין אותו בדרך ישרה און מען פירט אים אין גלייכין וועג ובדוקין אותו און מען זוכט נאך צו ער איז שוין גינארין פרימער .

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן רבי שמואל בר נחמני האט גיזאנט פון רבי יונתן'ס וועגין פי העושה מצוה אחת בעולם הוה דער מענקש וואס מוהט נאר אפילו איין מצונה אויף די וועלט מקדמתי והולכת לפניי בעולם הבא ווען ער שטארקט גייט די מצוה פאר אים פאראויס צו עולם הבא שגמיר ויהי' גמירי זקוק ווארום עם שמיים אין פסוק דיין גערעכטיקט וועג ניט פאראויס פאר דיר וכל העושה עבירה בעולם הוה און דער מענקש וואס מוהט אעבירה אויף דיא וועלט מקדמתי והולכת לפניי ליום הדין ווען דער מענקש גייט געמשפט

און אויב ער איז גינארין פרימער אחר כך מכניסין אותו לבית המדרש ומלמדין אותו נאכד"ס געמט מען אים אריין אין בית המדרש און מען לערונט מיט אים אפרי חכמים דיא חכמים האבין גיזאנט פי השונה חלמדי שאינו הגון דער וואס לערונט תורה צו אהלמוד וואס איז ניט פרום גאלי זק און פריקוליס איז גלייך וויא ער וואלט גינארפין אשטין צו דיא עכומ"ז פריקוליס ועם איז גינען אעכומ"ז וואס זיא האט געהייסן פריקוליס . דאס דינונג צו איר איז גינען . ווער עם איז פארבייגענאנארפין האט גינארפין צו איר אשטין שנאמר ווארום עם שמיים אין (פסוק בדרו אגן

בכוננה בן נותן לכסול כבוד ואין כבוד אלא תורה
 שנאמר כבוד חכמים ינחלו : (ב) וכן הרב שאינו הולך
 בדרך טובה אף על פי שחכם גדול הוא וכל העם
 צריכין לו אין מהלכדים כמנו עד שובו למוטב שנאמר
 כי שפתי כהן יעבירו דעת ותורה ויקשו מפרה כי
 מלאך ה' צבאות הוא אכרו חכמים אם הרב רומה
 למלאך ה' צבאות תורה יבקשו מפרה ואם לאו אל
 יבקשו תורה כפרה : (ג) כיצד מלכרין הרב וישב
 בראש והתלמידים מוקפים לפניו כעטרה כדי שיהיו
 והלמדיו על הקרקע אלא או הכל על הארץ או הכל על

שנאמר ילפתי ארמות דרכם ועלו כמותו ויאכדו ה' אלעזר את
 עטרתו הוא ככלו שנאמר ולא שמע חיות לכסל אלה להיות עמו
 לכסל אלה כעוה"ו להיות עמו כעוה"ב ע"ל. ענין מלפסו
 והולכת לפניו ליום הדיון מפני לו העובר עבירה אחת קולה
 לו קטגורא' והקטגורא יס לו ישוער קומה שלימה כענין
 המלות כי ענין העכו"ל כי מעשיו של אדם הם שיעשו לו
 לנכוסים וזאם כפי מנין שנותין לו מנין הלבוש כי כל ענין
 ושון יעשה לו לנכוס והיינו מלפסו האומר כחומר והעד לוס

כולם וישם הרב ושומעין דבריו ולא יושב הרב על הכסא
 והכסאות ובראשונה ה"י הרב יושב והתלמידים עומדים

במרכבה בן נותן לקסיל כבוד אזוי וויא מען בינתם
 איין אשמיין צו נווארפין אים אויף דעם בארג
 לשמייערד נפאר דיא עכומ"ו מרקוליס] אזוי איז
 אז מען גיט כבוד צו אנאר וצו ארשען און כבוד
 אלא תורה כבוד מיניט מען תורה נאנקט ביד חכמים
 ינחלו נווארום עם שמיית און פסוק דיא חכמים
 הארץ נירשלת כבוד . תורה : (כ) וכן הרב שאינו הולך
 בדרך טובה און אזוי איז אז דער רבי גייט גיט אין
 גושען וועג אף על פי שקדם גדול הוא אפילו ער איז
 אנדריקער חכם וכל העם צריכים זי אונ דאס גאנצע
 פאלק דארפן אים . פון דעקטוענען איז מתלמידים
 גיטן לערונט מען גיט פון אים עד שובו למוטב ביו
 ער וועט צוריק קערין צום גוטן שגאמר וויא עם
 שמיית אין פסוק בי שפתי כהן . שמייר דעת ותורה יבקשו
 מפרה כי מלאך ה' צבאות הוא ריא לערשען פון כהן
 וועלן ויערן דאס וויקענשאפט און תורה נאל
 מען וועלן לערנען פון זיין מויל נווארום ער איז
 ווי אמלקאך פון גאט אפרי חכמים האבין די חכמים
 געזאגט אם הרב רומה למלאך ה' צבאות אויב דער
 רבי איז גלייך צו אמלקאך פון גאט תורה יבקשו
 מפרה נאל מען ווען צו לערנען תורה פון זיין
 מויל זאם נאר און אויב דער רבי איז גיט פרום
 אז יבקשו תורה מפרה נאל מען גיט לערנען תורה
 פון זיין מויל : (ג) כיצד מלכרין וויא אזוי האט מען
 געלערונט תורה רבי וישב בראש צו ערשט איז
 גיזעמין דער רבי והתלמידים מקיפין לפניו כעטרה און
 דיא תלמידים זענען גיזעמין פאר אים היילעךדיג
 וויא אקרין ביה שיהיו כולם וואין הרב לשומעין דבריו
 אלע זאלין קענען זעהן דעם רבי און זאלין הערין
 זיינע רייד ולא יושב הרב על הכסא והתלמידיו על הקרקע
 און דער רבי נאל גיט זיעען אויף אשמהל און
 דיא תלמידים אויף ריא ערר אלא או הכל על הארץ
 נאר אדער אלע זאלין ויערן אויף ריא ערר או
 הכל על הכסאות אדער אלע זאלין ויערן אויף
 שמוהלין ובראשונה היה הרב יושב והתלמידים עומדים

ווערין פאר גאט נעקט זיך דיא ענינה ארום
 דעם מענטש און זיא גייט פאר אים און שיערעם
 מיט דעם מענטש צום משפט שנומר ווארום
 עם שמיית אין פסוק יתנו ארחות דרכנו ועני בתוהו
 ויאבדו זייא נעמען אן דעם מענטש און פירען אים
 דעם וועג און זייא גייען אויף דעם פאר וויקענען
 און ווערין פארלארן רבי אלעזר נאנט קשרה היא
 בו פלג די עבירה איז צו געבונדין זום מענטש
 אזוי וויא אהונט צו זיין בעל הבית שגאמר ווארום
 עם שמיית אין פסוק ובייא יוסף ווען פוסיפארם
 ווייב האט אים אנגירעט ער זאל מיט איר מנה
 גיט גינאלט הערין אירע רייד צו זייען מיט איר
 און צו זיין מיט איר זשכב אצלה בעלם תהי צו זייען
 געבין איר אויף ריא וועלט דהיה עמה בעלם הבא
 צו זיין מיט איר אויף עולם הבא נווארום אז ער
 וועט מיט איר מנה זיין אויף די וועלט . וועט
 ער מוין מיט איר זיין אויף ריא אנדערע וועלט
 אויף צו זאמען [ער באן זשנוו ביו אדער איז ריא
 רייד פון רבי שמואל בר נחמנין ענין וילפסו והולכת
 לפני ליום הדיון וואס מיניט מען דיא עבירה דעם
 אים ארום און זיא גייט פאר אים פאר אים צום
 משפט כי העובר בעירה אחת קולה לו כפסגור אחר נווארום
 דער מענטש וואס שוהט איין עבירה קויפט ער
 פאר זיך איין מלאך וואס זאל קריגען און מסרין
 אויף אים והפסגור יש לו ישעור קומה שלמה און דער
 קטגור האט רשות אויף דעם גאנצן מענטש און
 האט רשות צו מסרין אויף דעם מענטש צו
 יעדער צייט גיטן הפסגור בן ענין העבירה אזוי וויא
 דער מלאך וואס ווערט בשאפן פון מלות איז
 אין הייליגקייט . אזוי איז דער מלאך וואס ווערט
 בשאפן פון עבירות אין שוואקא בי משווי שי אים
 הם שיעשו לו כעושים צואים ווארום ריא שלעקטע
 מששם פון דעם מענטש זייא וועלן אים מאכין
 פארמיוואקטה קליידער כפי מנין ונותין לו מנין
 הלבושים וויפיל עם איז דער צאהל מון די עבירות
 אזוי איז דער צאהל פון ריא קליידער בי כל ענין ויעשה לו כגוש ווארום יעדער עבירה איב
 אקלייד ותינו מלפסו האמיר כפאפיר דאס מיניט מען מלפסו . וואס רבי שמואל נאנט . ריא עבירה
 מאכט אים אקלייד . און דאס קלייד וויקלט זיך ארום אים והעד קיה אקעווייזונג צו דעם פשט איז
 דער מלאך האט גיזאנט צו יהושע פלן גדול ווען ער האט אראפגענומען פון זיין ריא מיוואקה
 קליידער

ראה הכתרי מפליך טויך וסי' ז'ל שטון שקיה לו הוא שטטסו כניו
כשים נכריות ר' אלוטר אחר קטורה כי ככלכ שלא לכד תעסה לו
לטס אלא סתדכ כנס עמיה לסיח לזוק כה ודך סכלכ סוטך
סמולא כחך טיני חלק סלס' ה'

קל'ר'דער רחא חבתי מליד עניד זעה איה האב
אראפגענוקען פון דיר זיינע ניגר ויפ'שו זכרונם
?ברכה דיא רבן האבין גינאנט שטן שטיה זי הוא
שנשאו בני נשים נכריות דיא עבירה פון יהושע ב'הן
גורל איז גיווען וואס זיינע זיהן האבין גענוקען
גושע ווייבער. רבי אליעזר זאגט קטורה בו כ'ב'ב
דיא עבירה איז צו געבונדן צום קעניגש וויא
אהונט צו זיין פארל הבית שלא זי כ'ב'ש

גיטש נאר וואס דיא עבירה ווערט וויא אקלייר ארום דעם
קעניגש אלא ש'ד'ב'ב כ'נס'ש ז'נס'ש נאר
דיא עבירה בהעפט זיך צו די ג'שמה פון קעניגש
היית ארוק בה דיא ג'שמה זאל זיין בהעפט צו דיא
עבירות ודך חל'ב' הנושע ש'נ'כ'א בהוד ש'ני חלק האדם
אז צווישען זיינע ציין געפינט זיך ש'מיקלאה פלייש
פון דעם קעניגש וואס ז'ר האט אים געביסען
ה' גיינט וק'י ש'ר'א'ל כן ז'הי רצו' גאט זאל אונז
רעמטין אונ אלע יודין זאלין גירעקעט ווערן
פון דיא עבירות. אזוי זאל זיין דער ווי'קען פון גאט :

קל'ר'דער רחא חבתי מליד עניד זעה איה האב
אראפגענוקען פון דיר זיינע ניגר ויפ'שו זכרונם
?ברכה דיא רבן האבין גינאנט שטן שטיה זי הוא
שנשאו בני נשים נכריות דיא עבירה פון יהושע ב'הן
גורל איז גיווען וואס זיינע זיהן האבין גענוקען
גושע ווייבער. רבי אליעזר זאגט קטורה בו כ'ב'ב
דיא עבירה איז צו געבונדן צום קעניגש וויא
אהונט צו זיין פארל הבית שלא זי כ'ב'ש

קל'ר'דער רחא חבתי מליד עניד זעה איה האב
אראפגענוקען פון דיר זיינע ניגר ויפ'שו זכרונם
?ברכה דיא רבן האבין גינאנט שטן שטיה זי הוא
שנשאו בני נשים נכריות דיא עבירה פון יהושע ב'הן
גורל איז גיווען וואס זיינע זיהן האבין גענוקען
גושע ווייבער. רבי אליעזר זאגט קטורה בו כ'ב'ב
דיא עבירה איז צו געבונדן צום קעניגש וויא
אהונט צו זיין פארל הבית שלא זי כ'ב'ש

גיטש נאר וואס דיא עבירה ווערט וויא אקלייר ארום דעם
קעניגש אלא ש'ד'ב'ב כ'נס'ש ז'נס'ש נאר
דיא עבירה בהעפט זיך צו די ג'שמה פון קעניגש
היית ארוק בה דיא ג'שמה זאל זיין בהעפט צו דיא
עבירות ודך חל'ב' הנושע ש'נ'כ'א בהוד ש'ני חלק האדם
אז צווישען זיינע ציין געפינט זיך ש'מיקלאה פלייש
פון דעם קעניגש וואס ז'ר האט אים געביסען
ה' גיינט וק'י ש'ר'א'ל כן ז'הי רצו' גאט זאל אונז
רעמטין אונ אלע יודין זאלין גירעקעט ווערן
פון דיא עבירות. אזוי זאל זיין דער ווי'קען פון גאט :

וישלה יום ב תורה

אונקלוס

חמשדך סח'ה ורא יהוה נפש י יהו יהוה ורח יוד הא הא נשמה יהוה חית יחיה ר' וסלוי י'ר אל שב
ב'ן שבעשה בניקוד חולם :

ויאמר יעקב אלהי אבי אברהם ואלהי אברהם ואלהי יצחק אבי יצחק יהוה האמר אלי

רשבים
(י) אלהי אבי אברהם ואלהי אבי יצחק. שהבטחתני כלשון זה בצאתי מכאר שבע ויאמו אני ה' אלהי רש"י

(י) ואלהי אבי יצחק. ולכן הוא אומר וסוד יצחק שתי הכסמות הבטחתני אחת כלאחי נוכח אבי מכאר ועוד מה שמור והזכיר עס המיוחד היה לו לכתוב האומר

תפלת יעקב

הסודים ונ' ואל"כ כיה מתירא סמא נתמעט וכוחו. ואלך אחר חת"כ וחסה אמרת היטב ונ' ואל"כ הוילי ונתמעט וכוחו כס"י

פירוש לתורת אלהים
(י) ויאמר האם יעקב גינאנט אלהי אבי דער גאט ספר הישר

גינאנט צו זיי איינער הערר יעקב איז דאך מיין גרונדער עס איז שוין צוואנציג יאהר וואס איה האב אים גיט גינען,

כז די חסדה, אנאדעם האט יעקב גינאנט אריבער גיין דעם סייך יבוק, האט דער סל'אך גינאנט צו יעקב האסטו דען גיט גינאנט אלץ וואס גאט וועט מיר געבן וועל איך געבן מעשר, וואס האט יעקב גינאנט ער האט גענומען זיינע אלע בהמות וואס ער האט געבריינגט פון ש'ן אים, זיי נעמען גינען סייך סויגער סייך רונדעס שפעסין, אונ האט גינען פון זייא מעשר, נאך האט דער סל'אך גינאנט צו יעקב דו האסט דאך ק'דער פאר וואס האסטו גיט גינען פון זיי מעשר, האט ער אפגעטיילט די מיר כ'ב'וים בונדער, די מיר כ'ב'וים זענען גינען ראבון יוסף בן גר. זייא זענען חיליו פאר זיך אלעין, נאך ש'כט קינדער זענען גינען מיט כ'ניסין וואס רחל איז גינען מיט אים סעב'רת, האט יעקב געצילט פון שפען ביי כ'ניסין איז כ'ניסין גינען דער אב'סער, האט ער אפגעווייבן ציילן נאך אפ'אל פון שפען איז לוי דער צוה'ר'סער, האט יעקב געחיליגט

מסל'י חכמים
דו ווארעסט, געוויס ווייס גאט אז דאס איז זיין בעדענעיש ברוים, האט דער רב גינאנט צו רבי שמואל וויינט גיט, איר קענט גיט גינאנט אפ'סיקסע כ'ב'ה, גאט ווייס בעסער וואס (חק לישראל ע"ט) (ח"ב)

שוב לארצה ולמולדתך ואימיה
 עמך: יקטנתי מכל החסדים ומכל
 האמת אשר עשית את עבדך פי
 במקלי עברתי את הירדן הזה

שוב לארצה ולמולדתך
 ואימיה עמך: יי געוין
 זכותי מכל חסדן ומכל
 סבון די עבדת עם עבדך
 ארי יחדי עברית ית

תולדות אהרן

קטנתי מכל. שכת. לנ הענית כ

בער המורים

(י) ואיטיבס. מלא וי"ד התפלל שיעמדו לו י' סיונות של אברהם:
 (יא) קטנתי. וי"ד כטוספ אע"פ שנתכרתי ביו"ד כרכות ורל
 אני שמא יגרום לי הסטא: כמקלי. גנ' יעקב פי' גנופי נכדי.
 הראוי לי זמני עריון לא קיימתי נדרי ולא עברתיך
 האדם אלא לפי מעשיו כמו שמוצינו בחוקיה שאמר לו

רשבים
 אברהם אביך וגו' ואלהי יצחק: (יא) קטנתי מכל
 מלהיות לי החסדים וגו' וכן קמן מכויל את העולה ואת
 השלמים ולמי שעשית לי חסדים וזמתי יותר מן
 כראוי לכך אני ירא אע"פ שהכבחתני שאיך דן את
 הנביא מה אתה ולא תחיה ואע"פ כתפלת חוקית

שפתי חכמים

י וכך אמר לו כיון שהכחתי להיות עמי כשאלה אל חרץ חכותי
 אס' כן כשחמות כדרך נמלא שלא נתקיימה כי הכתבתך: כ ר"ל
 מכל החסדים היינו כשכיל החסדים ואת עבדך היינו שעשית עמי
 ומת' דלת פי' עם: י דלו היה עטם כשכיל מישוט זכות לחוד
 כשכיל אז לא היה נרדף דקול' חין מית: כלא טמא ואיך
 יסורין כלא טון לכך הושרד לפרט גמי הטעם של שמא יגרום
 הסטא ופי' היה טעם של שמא יגרום הסטא יחוד ה"ל דגרוס
 זה נמי לא היה לו יורה דקיותו וסיו מריותו לו על חכמותו לכך
 הושרד נמי לפי הטעם של מישוט זכות וח"כ שכל כ' טעמים
 הללו היה ח"כ: ח' ק' לרש"י וכי כשכיל ספק' אמת יתעטו
 מ שמרת לי כל ההכחות שהכחחתי: כי במקלי .

רש"י

כעט שאמרת לי אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק
 וסא אמרת לי ושמרתך ככל אשר תלך. וכבית לכן אמרת
 לי טוב אל חסן אבותיך ולמולדתך ורוביה עמך. י וסא
 נגליתי אלי כשם המיוחד לבדו שנאמר ויאמר ה' אל יעקב
 טוב אל חרץ חכותיך וגו' כשתי הכחות האלו אני כח
 לפטוי: (יא) קטנתי מכל החסדים. (שכת לג)
 נתמעטו זכותי ע"י החסדים והאמת כ שעשית עמי לכך
 אני ירא שמא מהשכחתי ונכללכחתי כחטא לו ויגרום
 לי להמטר ניד עשו: ומכל האמת. אמתה כדרך

תפלה יעקב

היה בנות עלמו. ולכן קאמר האומר אני טוב לאלהי ולמולדתך
 ואיטיבס עמך. היינו בזכות שפתיך. ולכן טל זכות עלמו היה
 מתירא ואמר קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את
 עבדך. היינו כדפי' רש"י כנתמעטו זכותי. וח"כ לא נשפיר כ"ל
 זכות אבות דהיינו ההכחה הראשונה דלזלי אני וגו'. וזו

רש"י על קטנתי כעלה ההכחה. וטוב לומר ע"פ פי' רש"י שפירש
 על פי' אלהי אני אברהם ואמר כך אמר ה' האומר אני כשתי
 הכחות כו' ולכן קאמר עוד ה' האומר אני ולא האומר אני
 ע"פ. ונראה הפסע דשתי ההכחות. להכחה אחת שאמר
 בלשון אלהי אביך הוא שחיתם עמו בזכות אבות. והכחה השניה

פירוש לתורת אלהים

היטען אין אלע וועגין וויא דו ווענט גיין און די
 אנדערע הקבוקה האקטו מיר צו גינאנט ווען איך
 בין גיווען בייא לכן אונ דארטין האקטו דיה צו
 מיר באווינען מיט דעם שם הקינוד אלצין אזוי
 וויא עם שטייט אין פסוק ויאמר ה' יאם האב
 צו מיר גינאנט קער דיה וינדער צו דעם לאנד
 פון דייער עקשערין און איך וועל מיט דיר זיין
 מיט די צוויי געבחות קום איך היינט פאר דיר:
 (יא) קטנתי איך בין נוארין געמינערט פון מייער
 זכיות פל' מסקת דעם גינאד אונ דעם זקת וואס
 דו האקט מיט דיין קענעם שוין גינאוקן פי נוארוב
 גאר מיט דעם שמעקין בין איך אריבער גינאנגען
 דעם ירדן און מיין אייניגס האב איך גאר גיט

פון מיין פאטער יצחק: דער גאט וואס האט צו
 מיר גינאנט שוב גייא צוריק צו דיין לאנד אונ צו
 דיין געבירט און איך וועל מיט דיר גופס טוהען.
 רש"י שרייבט פאר וואס האט ער דא גינאנט
 גאלדי אבי יצחק. און אז ער האט גירעט מיט
 קין האט ער גינאנט ופחל יצחק. און פאר וואס
 נאנט ער יי האומר אלי. עם תירלם גאר
 כדארקט שטיין האומר אלי. דער תירוץ איז
 אזוי האט יעקב גינאנט פאר הקביה צווייא זאבין
 האקטו מיר צו גינאנט ווען איך בין ארויס
 גינאנגען פון מיין פאטערס הויז האקטו מיר
 גינאנט אגני יי. און דארטין האקטו מיר גינאנט
 ושמרתיה. דאס איז שייקש און איך וועל דיה

פרקי דרבי אליעזר

זיין זוקן לו. דבי ישמעאל זאנט יעקב האט די בכורים אויך
 געצילט אין רעבענג פון די משל' גאר ער האט אנגעהויבן
 ציילן פון וינסקען פון פג'מין איז לוי גיווען דער צענדליגער
 און דער פל'ה מיכאל איז אדאנקגעקען פון היסעל און האט

ספר הישר
 און איך גייא איצט געגין אים איך זאל זיין זעקן. וואס
 זיי גינאנט צו געשו מיר שווערען ביי גאט ווען יעקב וואר'ט
 גענוקען דעם קינד לוי און האט אים געבריינגט פאר הקביה

חכמים

קיון צרת גיווען. זעקן מיר דאך אעס איז וי' מדה פון צדיקים
 צו זיין צוריקקעם אויף נאם אפילו נאם האט זיי גיט צו גינאנט
 צו היטען פון אלע צרות. און יעקב וואס האט אים צו
 גינאנט

משלי
 אנטקאמט וואס דער רב האט אים גינעבין. און ער האט אויף
 זיך געטען וועלכע צרה עם נפש אויף אים קומען זאל ער גיט
 גינען און גיט זארגיין גאר ער זאל זיין פרייליך אזוי ווי עם וואלט
 (תק לישראל ע"ט) (ח"ב)

וְעַתָּה הֵייתִי לְשֹׁנֵי מַחְנוֹת :
יִהְיֶילִנִי נֶאֱמַר מִיֵּד אָחִי מִיֵּד עֲשׂוּ כִּי־
יֵדֵא אָנֹכִי אֹתוֹ פְּרִיבּוֹא וְהִבְנִי אִם־
עַל־בָּנִים : יֵי וְאַתָּה אֲמַרְתָּ הֵיטֵב
אֵיטִיב עִמָּךְ וְשִׁמְתִי אֶת־זַרְעֶךָ

בעל המעוררים

ל"א כוכב יעקב עברו ישראל לח הירדן : (יב) הולני לא מיד .
 ר"ח סתן רחן למתן טייל להכות אם על כניס כתיב: חק ונשתי :
 והכני ב' כחסי' . הכא וחירך לא יוכל להלחם אחי והכני בני
 גלית לומר מה יעקב נחירא חף דוד נחירא מה יעקב נרדף
 חף דוד נרדף וכספ יעקב ילל מעשו חף דוד ילל מגלית וחסלת
 יעקב עמד לדוד וכספ עגני דוד הים מלחמה חף יעקב סכין
 עמנו למלחמה שהחזקן עמנו דוד הים מלחמה חף יעקב סכין
 כספ' הכא וחירך אם על כניס וכספ כנחתיב מתוך אשר
 שומר להשתי לח ישראל כמו עשו שכל לה'הו עם יעקב וכן
 לא חקק האם על פניני רחן לגלית :

רש"י

לא היה עמי לא כסף ולא חב ולא מקנה אלא מקלי
 לבדו . ומדרש אגדה נתן מקלו בירדן ב ונכסע הירדן :
 (יב) מיד אחי מיד עשו . מיד אחי וזלן טוב עמי
 כחלם אלא כעשו הרשע : (יג) היטב אויבי . היטב
 בזכותך איטיב עז כזכות אבותיך (כ"ד) : ושמתו את

הקב"ה . מהרש"ל : ע' ופ"ט' לחמירין דכרה מורה כלטון בני
 אדם הפל מוכח דלדכסה כל דהנ"ל היטב חושב לנטוב כמו
 דרשני ו"ח הפל טעם רש"י יעקב היה אומר נחמטעו

דעת זקנים פבעלי התוספתי
 (יג) כי ירא אנכי אותו . שאחא מסרונתיא ריאך ירא מששו
 שאמר כי במקלי עברתי את הירדן חוה בלואר כשהבטיחני
 הקב"ה לא הייתי כי אם בעצמי ועתה חיייה לשני מחנות .
 ולמי אמר זלח . לאכרס . חס ג"כ בלשר נתן לו הוכח חסות .

פירוש לתורת אלהים

גִּינוּאֲנִם רַקְטָמַע מִיָּה פִּון מִיִּין קִרְדֵּדֶר נוֹאֵם עַר
 אִי מִיט מִיר גִּיט נוֹיא אֶקְרֹדֶדֶר גִּאָר נוֹיא עֲשׂוֹן
 כִּי גֵיב אֲנִי וְנֹארוֹם אִיָּה פִּאָרְקֵט מִיָּה פִּאָר אִים
 פִּון כִּיט טֹאקֶדֶר וְעֵט עַר קִוְמַעֵן אִוִּין וְעֵט מִיָּה
 שְׁלֶאֱגִין דִּיא מִוֹשְׁעֶר מִיט דִּיא קִינְדִּיר : (יג) וְיַחֲסֶה
 אֲמַרְתָּ אִוִּין דִּו הֶאָקֵט גִּינוּאֲנִם הִיטֵב אִיָּה וְעַל דִּיר
 גִּוְטָעֵם טֹאָהֶן פִּון וְעֵגִין דִּיִּין וְכוֹתֵן אִיטִיב עִמָּךְ
 אִיָּה וְעַל מִיט דִּיר גִּוְטָעֵם טֹאָהֶן פִּון וְעֵגִין דַּעֵם

פרקי דרבי אליעזר

און סיקאל האם גינואנם דו הקב"ה רבנו של עולם דאם איז
 ביין גורל און דאם איז ביין חלק פשעל האם הקב"ה אויף
 געצויגן זיין רעקסע האנאם אויף לוי און האם אים גיבעןשט
 דיא קינדער פון לוי נאל פאר אים געדינגען אויף דער ערד אויף ווי
 דיא סילאקאם אין היפעל , האם סיקאל גינואנם פאר הקב"ה

משלי חכמים

אין שטוב און ניגע קינדער פלעגן אייביג זייען ארום זיין
 מיט און פלעגן צו אפגען עסן מיט אים , דער פשרת פלעגט צו
 סראגן צום מיט עסן און האם געפילט יעדער קינד זיין חלק ,
 דער אפערע האם אפסאנג גיבען אויף די קינדער און האם
 גינעהן ווי יעדער קינד דינגט יוד מיט דעם ספרת , יעדער

רש"י

הוסית הקב"ה על ימיו חמש עשרה שנה : (יב) פון יבא
 והכני . לפי קטנותו של החסידים כאשר פירשתי :
 (יג) ואתה אמרת היטב איטיב עמך . מעש"י שאני
 אתה מחויב לקיים לוי הכמותך שהרי קטנתי וגו'
 אעפ"כ עשה למען כבוד שמך שתחזיקים הכמותך כמו
 שאמר משה להקב"ה כשרצה לבלות את ישראל למח
 יאמרו מצוים ברעה . ובמקום אחר מכלתי יכולת ה'
 וגו' וישחשבו במדבר וגו' ואמר לוי הקב"ה סלחתי
 כדברך וינתנם ח' על הרעה :

שפתי חכמים

זכוחו דכפרש"י לוי זכוחי וכו' וגם מה שפי' שמרת לוי
 במקום ופסויו משום דכדבור אינו טוב ל' עש"ה אלה' : עמירה
 זמירתי הוה עשיתו : ב ולפי' פי' ועתה וגו' כמו ועוד פי'
 עשמה לו עמי טובות אחד שנקבע לו הירדן וספתי ב' מחטות .
 מש"כ לפסויו און כאן אלא חסד אחד : ה ה"ג מתקדק מדכחי
 תרי וימתי מיד מיד שאין טיך לומר תואר ה"ל כשמדבר עם
 הקב"ה . מהרש"ל : ע' ופ"ט' לחמירין דכרה מורה כלטון בני
 אדם הפל מוכח דלדכסה כל דהנ"ל היטב חושב לנטוב כמו
 דרשני ו"ח הפל טעם רש"י יעקב היה אומר נחמטעו

תפלת יעקב
 ההנעתה ים ג"כ בשם כי הוא ג"כ אחי שנולד מלחא אחי .
 ולכן קאמר הולני כל מיר אחי מיר עס וכל קאמר מיר עשו
 לחוד . לפי שהים מתירל ממה שפול אם לחוי ויש לו גם כן
 ההנעתה לראונה דוכוח אבות . וקאמר עוד ואתה אמרת היטב
 איטיב עמך . ופי' רש"י היטיב איטיב . דהיינו איטיב בזכותך
 איטיב כזכות אבותיך . וקאמר עוד ושמתו את זרעך כמוה הם

פירוש לתורת אלהים

גִּעְהֵאֵם וְיַחֲסֶה בִּין אִיָּה הֵיִיבֵט בִּין אִיָּה רַקְטָמַע נוֹיִיא
 מַחְנוֹת אִוִּין טֹאקֶדֶר וְיָגִיד דִּי צִיִּיט פִּון דִּי הֶאָקֵתָה
 הֶאָב אִיָּה גְעוֹינְדִּיקֵט אִוִּין זְכוִיֹּת הֶאָב אִיָּה שׁוֹיִן
 אִוִּיָּה גִיט דְרוֹם הֶאָב אִיָּה מִוֹדֵא טֹאקֶדֶר וְעֵט דַּעֵר
 חֶקֵא גִוְרֵם נִיִּין אִיָּה זָאל גִּינְעֵבִין וְעֵרִיִן אִיִּין דִּיא
 הֶעֱגֵט פִּון עֲשׂוֹן דְרוֹם דַּעֵט אִיָּה דִּיָּה : (יב) הִצִּינִי נֶאֱמַר
 רַקְטָמַע מִיָּה כִּיֵּד אֲחִי פִּון מִיִּין קִרְדֵּדֶר כִּיֵּד עֲשׂוֹן פִּון
 דִּיא הֶאָנֵט פִּון עֲשׂוֹן . ורש"י שרייבט אזוי האט ער

ספר הישר

גִּיט גִּינוּעֵן דִּיגֶדֶר אַבְרָהָמֶר , וְנֹאֲמִיִּין מִיֵּד אֲמַעֵ עֲמָנְמִשׁוֹן
 דִּיגֶעֶ עֲבַרְקָת מִיר נֹאֲמִיִּין אֲיִיעֵם גִּיט גִּינְאִיִּין , גִּאָר
 דִּיא קִינְדֶר פִּון לִוי נֹאל פִּאָר אִים גְעִדינגֶען אִוִּיָּה דַּעֵר עֶרֶד אִוִּיָּה ווי

משלי חכמים

גִּינוּאֲנִם עַר וְעֵט אִים הִיפֵטן אִוִּין עַר הֶאָם מִוֹלָא נַעְהֵאֵם , פִּאָר
 נוֹאֵם אִוִּין דִּיאֵם גִּינוּעֵן , גִּאָר אִוִּין מִיר וְעַלִּין וְעַרְדֵּן דִּי וְעַרְפֶּדֶר
 נוֹאֵם יַעֲקֹב דִּיאֵם קִיבֵט אִוִּין נִיִּין תַּפְלֵת פִּאָר גֶּאָם , וְעַלִּין מִיר
 וְיִיפֵטן וְעֵט נִיִּין טוֹדֵא אִוִּין גִּינוּעֵן , גִּאָר פִּרְדֵּעֵן וְעַלִּין מִיר דַּעֵר
 אֲיִילִי אֲמַשְׁלֵל , עַם אִוִּין אֲבֹאֲרֵל גִּינוּעֵן אַנְדִּיר וְעֵט אִוִּין גִּינוּעֵטן

בנה סניאין פחצה דימא כחול הים אשר לא יספר מרב: שני די לא יתבונן מלמסגי:

שפתי חכמים

כשכל זכות אבותיו לכך מפרש נמי איטיב בזכות אבותיו וק"ל: פ מלון נמי משמע דלא אשר דכרתי לך קלי על אנחה כדפירש' כפרתה וילא דל"כ קשה והלא לא אמר ליעקב כ:

דכרתי לך ולאכרסה פ אמר הרבה ארכה את זרעך ככוכבי השמים וכולו אשר על שפת הים :

ממילא נודע כי אף הכרסה דומתה את זרעך כחול סים עלי נאמר . ואל"כ גם הכותב אבות נחת לו וע"כ גם אם נתמעטו וכויתו ולין לו הסכנתה השניה מן ה' האומר אלי איטיב עמך . ככל זאת נשאר לי הסכנתה הראשונה דלאהי אכי אנכרסה ואף גם הוכות אבות נחת רק לי נלד :

פירוש לתורת אלהים זכות פון דיינג עלטערין ושפתי את ויגד אונ איך וועל מדהען דיינג קינדער כהוי הים וויא דאם :

פרקי רבבי אריעזר רבנו של עולם די פנפשיין וואס בעדינגען פאר אפלה גיט דאך נייא דער סלה זייער שפיו . גיב צום שפס גוי וייער שפיו . האם תקדוש ברוך הוא גינעבין צום שפס לוי אויך וייער שפיו . אלץ וואס וועט געהיליגט ווערין צו גינעבין ואל גינעבין וייער ציבוק ער ואל קוסטן אין ארץ יודאל אוי געקופטן צו אים עשו מיט גרויס נשם אונ ער האם געשראקט צו ברענגן יעקב . עשו

משלי חכמים דער שפירת גיט מיר . אונ דו וואנסט גאר גיט . איז אצייןקין אז דו ביזט צו פרידען מיט דעם חלק וואס דער שפירת גיט מיר . אויב איך וועל זאגן איך וויל פער . וועסט דאך דאס ניין גענין דיון ווילען . דער פאטער האם גינאנס צונוי שפירת ביו איצט האקטו דעם קינד גינעבין גרויס מיט פוסער . פון היינט אונ ווייפער וואנסט געבין דעם קינד אשפיקוי קעו אויך צו גיט פוסער . דער שפירת האם אזוי גינאנס אונ האם גינעבין דעם קינד אלע סאג גרויס מיט פוסער מיט אשפיקוי קעו . איין פאהל האם גינאנס דער שפירת האם גינעבין דעם קינד גרויס מיט פוסער אונ האם פארקניט צו געבין זייט אשפיקוי קעו . דאס דאס קינד גינאנס צום שפירת פאר וואס האקטו מיר קיין קעו גינעבין . דער פאטער האם גינאנס צום קינד פאר וואס ביטור

נביאים עובדיה א

המשך מנה' היא צבאור נפש צ צב צבא צבאור רוח יהוה נשמה דנצה ארני נשמה רדוד יהוה חיה יחידה דנצה יהוה חיה יחידה דהור אל שם ב'ן שבעשית :

א מן החוקא אנדיוך כל אנשי הדיקה אפיעיך ויכלו דה אנשי שלמה אקלי פתורה שויאו תקלא תחורה מדלית קה סודלחננו : ב הלוא פיוס ההוא נאס יהוה והאבדתי חכמים מאדום ותבונה מהר עשו : ג ותמו מאדום וכל גבר דביה סודלחנהא מקרבא דעשו :

מצורת דוד (ה) עד הגבול ונו' . כשילא למלחמה מול האומות ליוו אחוה כל אנשי כתיבו סיהי לו עמהס כריתת כניית סם ליוו אחוה עד קצה גבול ארצו ומסס מזרו ולא הלכו למלחמה להיות לו לערס והטעו אחוה כי הכטויו ללכת עמו : השאוך . האנשים שהיית עמהס בשלום סם הסיוו אחוך ללכת למלחמה ויכלו לך כי שמת דעם והלכת כי חסוך מכה חתחין לך כחוקוק סהיוו לך כליון ואכדוין כי יעטו עליך דעם ואלתו כי חטונה להרביס כדברי להיות נשמר סמס : (ב) ביום הרוא . ביום סם סודיעות : והאבדתי וזכמים . לא יתחננו כחטונות סמלחמה להפיל נפסם : והבונה ונו' . ככל הדבר כמ"ס : מהר עשו . ר"ל מאיתס שמקור מונחם סוה מהר עשו (חק ליישראל ע"ט)

זרעך כחול הים . והיכן אל"כ כן והלא לא אל"כ אלא (סס כח) והיה זרעך כעשר הארץ . אלא שאלע (סס) כי לא אשונך עד אשר אס עשיתי את אשר דכרתי לך ולאכרסה פ אמר הרבה ארכה את זרעך דעת וקנים מבעלי התוספות

ורכן אף אם איני ירא מסנו שהכסויני הקב"ה אמנם ירא אנכי מן יכא והבני אם על בניס כי על האם ועל הבנים לא הכסויני וכו' :

דעשו נ"כ אחי בכל זאת ראיית כי גם הוכות אבות נחת רק לי נלד :

זכות פון דיינג עלטערין ושפתי את ויגד אונ איך וועל מדהען דיינג קינדער כהוי הים וויא דאם :

פרקי רבבי אריעזר רבנו של עולם די פנפשיין וואס בעדינגען פאר אפלה גיט דאך נייא דער סלה זייער שפיו . גיב צום שפס גוי וייער שפיו . האם תקדוש ברוך הוא גינעבין צום שפס לוי אויך וייער שפיו . אלץ וואס וועט געהיליגט ווערין צו גינעבין ואל גינעבין וייער ציבוק ער ואל קוסטן אין ארץ יודאל אוי געקופטן צו אים עשו מיט גרויס נשם אונ ער האם געשראקט צו ברענגן יעקב . עשו

תרנום

המשך מנה' היא צבאור נפש צ צב צבא צבאור רוח יהוה נשמה דנצה ארני נשמה רדוד יהוה חיה יחידה דנצה יהוה חיה יחידה דהור אל שם ב'ן שבעשית :

א מן החוקא אנדיוך כל אנשי הדיקה אפיעיך ויכלו דה אנשי שלמה אקלי פתורה שויאו תקלא תחורה מדלית קה סודלחננו : ב הלוא פיוס ההוא נאס יהוה והאבדתי חכמים מאדום ותבונה מהר עשו : ג ותמו מאדום וכל גבר דביה סודלחנהא מקרבא דעשו :

מצורת דוד (ה) עד הגבול שלחוך . אותס שכטיווך לעורך כלו עמך עד גבול ארץ : השיאוך . לפתוחן לזאת ושכו מחרחיק : לחמך ישימו מזור . מחלחך

הס' והלכת : חסוך . אוכלי לחמך הלקוחים פרס ממך (ב) ישימו מכה חתחין לך כחוקוק סהיוו לך כליון ואכדוין כי יעטו עליך דעם ואלתו כי חטונה להרביס כדברי להיות נשמר סמס : (ב) ביום הרוא . ביום סם סודיעות : והאבדתי וזכמים . לא יתחננו כחטונות סמלחמה להפיל נפסם : והבונה ונו' . ככל הדבר כמ"ס : מהר עשו . ר"ל מאיתס שמקור מונחם סוה מהר עשו (חק ליישראל ע"ט)

גבוריה תימן למען יברת-איש מחר עשו מקמל :
ד מחמם אחיה יעקב תכסה בושא ונכרת לעולם :
 ד מחמם אחיה יעקב תכסה בושא ונכרת לעולם :
 רש"י

מצורת דוד
 כי משם באו ונתפשטו באלות וכבר גדול : (ג) וחתו גבוריך
 תימן : אהם שמקור מחלוק מאלוהם היושבת בדרומה של ארץ
 ישראל הם גבוריך יתו ויטכרו כנחלתם : למען יברת : כלומר
 שיכרת איש מחמם שמקור מחמם הוא מחר עשו ולא יסור
 מהם איש : מקמל : ר"ל הכריחה מהיה מן ההרבי שיעשו כהם
 ולא שימותו על מעט' : (ד) מחמם אחיה יעקב : כעבור החמם
 עשית לאחיה יעקב חמם אחיה הכוונה
 דעם פירו ש עברי שיימש נעמיט מען בייא דער הפסורה פון דער וואך :

תרגום

כתובים משלי ז

לחמשך מיסוד ומלכות ד'א שין דלת יוד נפש שין דלת שין דלת יוד רוח יאהרונה נשמה דיסוד א אד
 אדנ אדני נפש אדני רוח אלק דלת נון יוד הו הו חיה יחידת דיסוד יתנה חיה יחידת דמלכות
 אל שם ב'ן שבעשה :

א זכחי שלמים עלי היום שלמתי נדרי : ב על-בן יצאתי * רבחי דקרנבי עלי יוקנא
לקראתך לשחר פניה ואמצאך : ג מרברים רבדתי ערשי * שלמיית נדרי : ב מטול
חמבות אטון מצרים : ד נפתי משפכי מר אהלים וקנאון : * ה' ב'נא נקמית לארעה
 דמפכיא הנות לר' שארדאמריה
אדרינה : ג בתשנייתא שרית ערשי וקרמא מצראא קרמא : ד כסית על ערשי מורא
 וברקרמא וקנאון :

רש"י

מצורת דוד

(א) זכחי שלמים עלי : מלו היה עלי זכחי שלמים והנה היום
 שלמתי נדרי והכתיב ויש א"כ עמדי כשר השלמים : (ב) על
 בן : הואל ויש עמדי כשר להכיל לזה כלחי לקראתך לשחר
 פניך לנא עלי והנה מלאחיה : (ג) מרברים : קשתי מעתי
 בקישור הלאו : חסבות : כדי המעט המה מעובות כיושר רב
 ומסוכנים המה כמתירי פשתן הלא ממליות הלאות ביותר :
 (ד) נפתי : התכתי על משכני מור וכו' להכיל הרוח :

פירו ש ע"מ

(א) זכחי שלמים עלי בייא מיר אין שטוב אין צו
 עסין פלייש פון אקרנבן שלמים : דיא
 פלייש איז אמצה צו עסין : עם זאל גיט בלייבין
 אויף נאה דיא צייט : נועט מען דאס דארפין
 פארברענען היום שלמתי נדרי היינט האב איך
 בעצאהלט מיין נדר : איך האב גימאהן אגדר
 צו בריינגען אקרנבן שלמים האב איך היינט
 בעצאהלט דעם נדר אונ האב מקריב גינען דעם
 קרנבן שלמים : (ב) על בן יצאתי לקראתך דריבער בין
 איך ארויסקעגאנגען פון שטוב גענין דיר לשחר

עיקר תו"מ

משנה שבת פרק ה

ברמנורא

פרק ה א המוציא יין כני אמעט דגטורה דמלכות דלינה אלהים (א) פרש"י בינה ומחלס רביעית
 כדי מויגת פרק ה א המוציא יין כדי מויגת הכוס . הכלי אכעטיו על אכעטיוס על
 הכוס של כרכת המון שהוא רובע רביעית יין מי כדי שימוגו לחסכון על חד של יין חלת ממים ויעמוד על רביעית הלוג (א) שהוא
 פרק ה א המוציא יין כדי מויגת הכוס אז ער טראגט ארויס נויין אום שבת פון שטוב
 אין נאם ארער פון נאם אין שטוב אז מען נועט אין דעם נויין גיטען דרייא מאהל אזוי פיל
 (תק לישראל ע"ט) (ח"ב)

שעור כוס של כרכה: כרי גמיעה. וזה שאלם בולע
בנת אחת (ב) וחלכ בהמה עמאה ללא רחי נסתיה שיעור
כרי לכתול עין אחת: על הכותית. מכה שטל בני
הסוסים והחמורים מהמת המשאוי ומלאחי כתוב שסמין

יום אלכסיהם וחי וחומם אלכע וכל המדות כנולד שהוא הכוהן
בלטון העברי: (ב) ואין שיעורו ידוע לנו אבל פירושו כרי גמיעה
של אלם כינונו והוא סתום אפי' חכדי לוגמיו כ"ט מרכיבית
מ"ז (פ"ה כספ הר"מ): (א) לישוף כרי. דרשואו חמיה
דכל משקין מרפאלין נטין ונגלדיס כדכך על פטין. לבר
מחיה דמסו ולא נגלדין גמי:

היולא בעור הכשר כשנטיע
להתבלל הוא עושה רחם
למעלה וקרוי פי כתיח וזע"פ
שהדבש עיקרו לאכילה כיון
שרפואתו מתי' והוא משהו
זולתו כתר שיעורא וזע"פ
לחומר: אבר קטן. של
חינוק בן יומיו והוא אלכע
הקנה שברגלו: לישוף.
לשפטי ולמחות בנן: קילור.

חלב כרי גמיעה. רבש כרי ליתן על
הכותית. שמן כרי לסוך אבר קטן. מים כרי
(א) לישוף בהם את הקילור ושאר כל המשקין
ברביעית. וכל השופכין ברביעית רבי שמעון
אומר כלן ברביעית ולא אמרו כל השיעורין
הללו אלא למצניעיהן: ב המוציא חבל כרי
לעשות (ב) איוון לקופה גמי כרי לעשות תלמי
לנפה ולכבר ר' יהודה אומר כרי ליטול ממנו מרת מנעל לקטן.
נייר כרי לכתוב עליו קשר מוכסין (א) המוציא קשר מוכסין חייב.

שנתניו על העין: ושאר כל המשקין. שאין עושין מהן רפואה: שופכין. מים סרוחין וחיו נלכל כיון את
הטיט: כלן ברביעית. אף הוין והלכד והדבש ללא אמרו שיעורין בהמה אלא למצניעיהן אבל יחל כל אלם חין
חייבין אלא ברביעית וסבידל ליה לר"ס למצניע עמלו כפי שיעורא וזע"פ ובבביר מהאי שיעור לא מחייב לית
ליה לר"ס כל שאין כשר להצניע ואין מלעניע עליו מלעניע בכל שהוא ואין הלכה כר"ס: ב איוון
לקופה. לאחזה כה: תלמי. לתלותו וכו' ובביר משיעור איוון לקופה: מרת מנעל. להרחות לאחזן כמדה זו
אני לרדך ושיעוריה כליד מתלמי: נייר. משכסין עושין אותו: קשר מוכסין. פטמים שאלם וזתן מכס כראש

מחיה דמסו ולא נגלדין גמי:
[א] איוון. דמחור שהוא קשה
סוגס עין הנכס וכתבה וחי'
עכדי אינטי ובכד לא מחייב
כשיעורא וזע"פ לעשות תלמי.
גמי: [ג] המוציא קשר.
אליעזר (א) למצניעיהן אפי' כחוש
על הקלף אף ע"ג דשיעור קלף

אזוי אביסור מילך. אדער אזוי אביסור האנגי.
אדער אזוי אביסור אייר. אדער אזוי אביסור
ריינע וואקער צו איינע פון דיא זאכין וואס
שטייט פריער. דער נאך אז ער קראנט ארויס
דאס ביסור אום שבת איז ער חייב. אדער
אזעלכער וואס האט גיט געהאלטן איינס פון
דיא זאכין איז ער אנדערש גיט הייב סיידן ער
קראנט ארויס ארביעית: ב המוציא חבל כרי לעשות
איוון ליפיה אז ער קראנט ארויס שבת אשטיקול
שקריק וואס קען קען מאכין פון אים אזויער צו
אקאירן אז צו געמען בייא דעם אויער איז ער
חייב גמי כדי געשות תמי גמיה וזכרה אז ער קראנט
ארויס שבת אשטיקול ליצנע ופון ראנאזעם וואס
קען קען מאכין דער פון אהיינגער צו ארינע
זיפ אדער צו אנראבע זיפ אויף ונו היינגען זיא
איז ער חייב רבי יהודה אומר כדי גישוי מבני מרת מנעל
הקטן רבי יהודה זאגט אז קען קען מיט דיא
שטיקול ליצנע אקאס געמען אויף אשוה פון
אקליין קינד. אז קען קראנט ארויס אזוי
אשטיקול אום שבת איז קען חייב נייר כדי קמח
עליו קשר מוכסין אז קען קראנט ארויס שבת
אשטיקול פאפיר וואס קען קען דרויף אויף
שרייבן דעם צייכין וואס דער זאכס שרייבט
איז קען חייב. ומוכס איז דער וואס זיצט דמשל
ביי אקריק. אז קען צאהלט אים אום דריק געלט.
גיט ער צייכין צו דעם וואס זיצט אויף דיא
אנדערע זייט דריק אז קען האט שיינ געצאהלט.
קען ואל אים פריי דורך לאוין. צייכונג ער אויף
אשטיקול פאפיר צוויי גרויסע אוקות צו אקסון
ומצויא קשר מוכסין חייב און אז קען קראנט ארויס
דעם צייכין פון מוכס אום שבת איז קען חייב.

פרינקען דעם וויין איז ער חייב חלב כדי גמיעה
אז קען קראנט ארויס אום שבת מילך וויא פיל
אקענקש קען מיט איין מאהל אויפ מאהן איז ער
חייב רבש כדי ליתו עי הכתיח אז קען קראנט ארויס
אום שבת האנגי וויא פיל קען קען געבין אויף
אמפה פון אפערד איז ער חייב שפן כדי לסוך אבר
קטן אז קען קראנט ארויס אום שבת אייר וויא
פיל קען קען באשטיקען דעם קליינעם פינגער
פון פום פון אקניד וואס איז היינט גיבארין איז
ער חייב מיט כדי לישוף בהם את הקילור אז קען קראנט
ארויס אום שבת וואקער וויא פיל קען קען אין
גייא איין שונקע אקליינע טיקעל צו לייגן צום
אויב איז ער חייב וישאר זיג השקטין ברביעית אונ אלע
אנדערע משקה אז קען קראנט ארויס אום שבת
אפערטיף לונג וואס איז אזוי פיל וויא עס קען
אריין גיין אין אשאלאכץ פון אאי אונ אהאלקע
אויז איז קען חייב זיג השקטין ברביעית אונ אלע
וואקער וואס קען דארף ווי ארויס גיסען אז קען
קראנט ארויס אום שבת אפערטיף לונג פון גייא
איז קען חייב כפי שסמין אומר ביזן ברביעית רבי שמעון
האנגי אלע משקה אפילו וויין אונ מילך אונ
קראנט אונ אייל אונ ריינע וואקער אז קען קראנט
ארויס אום שבת אפערטיף לונג איז קען חייב.
אדער ווייניגער ווי אפערטיף לונג איז קען גיט
חייב ויא אמרו כי השיעורין הלוי אונ וואס קען האט
פריער גוזאגט איין אנדער קאס. ורהיינו וויין
אפערטיף רביעית. מילך אויפ צו מאהן. האנגי
צו געבין אויף אמפה. אייל צו באשטיקען דעם
קליינעם פינגער. וואקער צו לייגן צום אויגן
אוי למצניעיהן דאס איז נאר בייא דעם קענקש
וואס האט געהאלטן אזוי אביסור וויין. אדער

הנהר מזה והוא מוסר לו חותם להראותו למוכס שבעבר
האחר מן הנהר שכבר טרע המכס ודרכו לכחוש שתי אותיות
גדולות לסימן וכן גדולות משתי אותיות עליו: נייר
מחוק. טוב אינו ראוי לכחוש לפיכך צריך שיעור

גדול לכרוך על פי ללוות:
ג לעשות בו קמיע.
לכחוש בו את הקמיע. ברכה
כדי לכתוב עליו פרשה
קמנה. להידיד לדמיו
יקרין לו עבד מיניה קשר
מוכסין ללא תפילין ומזוזות
ולא מחמיסב בעטורא וע"א:
דיו כדי לכתוב שתי
אותיות. לרסוס על שתי
חוליות של כלי או על שתי
קרסוי לזווג: כדי לכחול

נייר מחוק כדי לכרוך על פי צלחות קמנה של
פליישון: ג [ד] עור כדי לעשות קמיע. [ה]
קלף כדי לכתוב עליו פרשה קמנה שבתפילין.
[ו] שהיא שמע ישראל (ק"א) דוכסומאום כדי
לכתוב מזוזה. דיו כדי לכתוב שתי אותיות.
כחול כדי לכחול עין אחת: ד דבק כדי ליתן
בראש השבשבת, וזפת וגופרית כדי לעשות
נקב. שעווה כדי ליתן על"פ [ו] נקב קמן. הרמית
כדי לעשות פי כור של צורפי' והב ר"י אומר
כדי לעשות פמפוש. סוכין כדי ליתן על פי כור
של צורפי' והב. סיד כדי לסוד קמנה שבבנות

עין א'. שכן טעונות ההולכות משוטפות אין מגלות
אלא עין אחת וכחולות אוחו: ד השבשבת. הייליד
מושיבין כשר קטן כדאש הקנה והתניס עליו דבק והעוף
יושב עליו ונדבק בו וצריך לתת עליו דבק הרבה כדי
שיהא העוף נדבק בו: לעשות. לו נקב קטן כלי
שממיו בן כסף ויטחס פיו כזפת או בגופרית וע"א
בסמ"ו: נקב קטן להוציא מנינו הדקס חי: חרסית.
כתושה: לעשות פי כור. שהמסו נכנס בו: פמפוש.
גדל למקום מושב הכור שמשיבים אוחו על כן ובכס
העשוי לכן: סוכין כדי ליתן על פי הכור של
צורפי' והב. מ'מקום שאין פורסין הנהג כלא
של סוכין פי' אחר שרגילים לתת סוכין על פי הכור
כשמחייבים הוכה: לסוד קמנה שבבנות. כנות

כדי לכחוש עליו פרשה קמנה שבתפילין. חוס: [ז] עור. דמליח
ועדין לא נעשה בקמח ועופלים נח' [ח] קלף. העור קמנה
עבודו חולקין אוחו לבינים ואוחו סכלפי שעני קרוי קלף וכלפי
כשר הוא דוכסומאום כן כלי יון קרוין לבשר סופסוף מדוך פי'
מקום כמו דוד פלן נקב קרוי דוכסומאום כלומר מקום כשר.
חוס: [ט] שהיא כול' חתם
לחיי. א'ינטיירי לנסס קרוי קלי
הפרסות כהפילין ומחלל' שון
קמנה וכו' דלאצטריך מדוכין דמתן
בספ"ו דמנחות ש' פסויות
מעבדות וכו' א"כ לא להו שיעור
להולאת שבת א"כ שיהיה בכדי
לכתוב עליו כל סד' פסויות אהכי
קרוי שהיא שמע ישראל וכיון
שהפרשה קטנה הוא שמע ישראל'
כי לשער כה לבד שכן קרוין על
מחור וכו' א"כ א"כ כן ל"ל לתתי:
מ' קמנה שבתפילין מחייב משיב
כדוקס וכו"כ ע"ג טעק עולה
ליבד לדכחמ' מתן קמן מחפרסת
כשני דרכים הוא' על שם הקמנות

ומה וכו' שהוא אחרון נגד הראשון כמו עכו כהה הגדול וישקב
כהה הקטן של חתף אחר זה וכו'. וכו' א"כ הוא' לומר שהפרשה
קמנה שבתפילין היינו והיה אם שמעו דהרי הוא עבוד לפי ככתב
ועמוד אלנו ה' פסויות ראשונה' והפרסה אחרתה עדיין לא נכתב'
או שנתאם לו ספול נמשל' לדוח מילוי החסרון. אכל על פרשה
אחת לפניה מה יועיל לנדבה (ש"ל) נכתבין בסדרן. (ל"ס) ולכן
אשמעין דכחמת לא כן. הוא וכו' זו קטנה. רק שפרסת שמע
ישראל שהוא קמנה כדחמת ג"כ שיעור' חטיב וחיו לאצטרי' והיה
יהי לו עוד קלף על אבן אחרתה שיהיה א"כ שמעו שלכאורס
מכאן סוד ללדי התפילין של רס"י ז"ל דמתן קודם לחיי' אם שמעו.
ולגיטת רמ"ז ז"ל א"כ חט"י שמע יאל לאחרונה ומלא אשמעין.
ולדקת פת"ס עליו. גם מזה לא ידוע כ"י מזה. ומה שכתבו עמוד
וכי"א ח"מ פי' ל"ו דאף לביטת ר"ת צריך לכתוב שמע קודם והיה
א"כ כדבר הבחינה סוף דבר הכל שמע והיה
אם שמעו. ע"ש. א"כ נקב קמן. כמ"ל של יון קרוי' למעוין
שמן ודכס שהיו' וכ דרך נקב קטן יוצר משקל ודכס והכי מוכס

ארוים אום שבת פעה ארער שוועבול קען זאל
מיט די פעה קענען פארשלאפן: אפגעשירי וואס
אינווייניג איז דא געווען יאגער זונג אין די פעה
אָרער אין דיא שוועבול מאכט מען אלעכיל
ארוים צו גייען דיא וועקוואלבער אין ער חייב
שעה כדי ליהו על פי גבד קמו אז ער מראגט ארוים
אום שבת וואקס מען זאל קענען באקלעבין
אלעכיל פון אפאס וויין איז ער חייב מרס"ת כדי
לעשות פי כור של צורפי' והב אז ער מראגט ארוים
אום שבת צו שמויענע צייער זען זאל קענען
דער מיט באקלעבין דעם ארט ווא דער פלאזער
זיצט אין דעם רעם רבי מען זאל קען ליישערט דיא
גאלדן איז ער חייב רבי יהודה אומר כדי לעשות פסוקים
רבי יהודה זאגט אויב מען קען מאכין פון דיא
צו שמויענע צייעל אויב ווי אפארמאענט ארויף
צו שמויען דרויף דעם מעקט ווא מען ליישערט
דיא זייקער אונ גאלד, איז ער חייב אויב ער
מראגט ארוים אום שבת סוכין כדי ליהו על פי כור של
צורפי' והב אז מען מראגט ארוים אום שבת קלייען
אוי פיל מען זאל קענען געבין אויף דעם מעקט
ווא מען שמויענט דיא גאלד איז מען חייב ווא
עס איז גיט דיא גיין קוייען דרענט מען קלייען
צום שמויעל'ן סיד כדי לסוד קמנות אז ער
מראגט ארוים אום שבת וואפנע אז אקלייע

צור קחוק כדי לפרוך על פי צלחות קמנה של פליישון
אז מען מראגט ארוים שבת אפ גימעקמע פאיר
וואס מען קען דרויף גיט שרייבין. אויב מען
קען מיט דיא שטיקול פאשיר צו שמויען דיא
לעביל פון אקלייען פלעשיל פון שמויענדיגע
בויםאמיל איז מען חייב: ג עור כדי לעשות קמיע אז
ער מראגט ארוים שבת אשטיקול פעל וואס מען
קען אין דעם איינוואקלען אקמיע איז ער חייב
גלף כדי לכתוב עליו פרשה קמנה שבתפילין שהוא שמע
ישראל אז ער מראגט ארוים שבת אשטיקול
פארקעט וואס מען קען דרויף שרייבין דיא
קלענקמע פרשה פון הפילין דאס איז שמע
ישראל איז ער חייב ר"י כדי לכתוב שתי אותיות אז
ער מראגט ארוים אום שבת מיטגט וואס מען
קען דער מיט שרייבין צווייא אותיות איז ער
חייב כחול כדי לכתוב עין אחת אז ער מראגט ארוים
אום שבת פארב וואס מען קען דער מיט פארבין
איין אויג איז ער חייב: ד דבק כדי ליהו בראש
השבשבת אז ער מראגט ארוים אום שבת אוי פיל
דאס נקל"ז אז מען נועט דאס ארויף קלעבין
אויף אברקעטיר אונ א עוף נועט ארויף פלייען
אויף דיא ברעמיל נועט ויא זיה איין קלעבין אין
דיא קלי' אז ויא נועט גיט קענען אונעק פלייען
איז ער חייב זפת וגופרית כדי לעשות נקב אז ער מראגט

(חק לישראל ע"ש) (ח"ב)

שהניש לפרקן ולא כל להן האורח כמות עניים וסופלות אותן כסיד והאורח מעבר לכא ומסור נמי את השער וכניח עשירים טופלו כסולת וכמות מלכו כשמן וזה שלא הכיח שלישי בלכול. הלדעין וסדיו אותן כסיד להשכיב את השער: אנדיפי. למע' מן הלדעין מעט שקורין כח לדעה ואין הלכה לה כר' יהודה ולא כרבי נחמיה: דה ארמה. טיט אדום: מרצופין. שקין גדולות שנוטלין כגון פרקטטיא כספיות וזוחמין אותן כדרך שזוחמין האגרות ויעצור דרבנן וזמר מדרבי

עקיבא והלכה נחמשים: כרי לזבל כרישא. כרתי וסעריה וזמין מלחל של כרוב והלכה כרובים: מלא כף סיד. כף של סידיון: כרי לעשוה קולמוס. המניע לקשרי של חלפת אלצטוחין: עבה. רחוי לכתיבה: מרוסם. מרוקן ושכור: וביצה קלה.

נמ"ג פ"ג ומשכניו לשמן עט מין וז"ע כמ"כ פ"ב דמסכת כליה ומתקם ה"כ ע"השמן דק

וחכמים אומרים כחותם האיגרות. וזבל וחול הדק כרי לזבל קלח של כרוב דברי ר' עקיבא. וחכמים אומרים כרי ליתן על מלא כף סיד. קנה כרי לעשות קולמוס ואם היה עב או מרוסם כרי לבשל בו ביצה קלה שכבצים. מרופה ונתונה כאלפס: ו עצם כרי לעשות תרוד. רבי יהודה אומר כרי לעשות ממנו חף. וזוכית כרי לגרור בו ראש הכרכר. ציור או אבן כרי לזרוק בעוף. ר"א כן יעקב אומר כרי לזרוק בכמהה: ז חרס כרי ליתן בין פצים לחבירו

בינת תרנגולת וחמלי קרי ליה ביצה קלה שהיא קלה להתכשל יותר משאר ביצים והשעור הוא כדי לנשל כנורגרת ממנה: מרופה. משוככת כשמן: ונתונה כרס כרס שיהא ממהרת להתכשל: ו כרי לררוד. כף: חף. מן משני המפתח שפותחים בה הדלתות ואין הלכה כרבי יהודה: כרכר. של אורגין ומעבירו על השחי כשהוא מתוח לפניו ושוכט בו החושין: כרי לזרוק בכמהה. ללא טרה אינא למשקל לריד מטוס עוף. להכרימו דכקלל בעלמא טמי ליה: ז בין פצים לחבירו. כשסדרין פתימין ועמודים וקורות ועושין שורות של

באבמער קען זיך דער מיט בעשמינרען איבע האר ויי זאלין אראפ פאלין איז ער חייב רבי יהודה אומר כרי לעשות כרובי רבי יהודה זאגט אז מען קען גאר מיט דיא וואפגע בעשמינרען די שלעפין פון קאפ דיא האר פון דיא שלעפין זאל אראפ פאלין איז מען אויך חייב אז מען טראגט ארויס אום שבת רבי נחמיה אומר כרי לעשות אנדיפי רבי נחמיה זאגט אז מען קען גאר מיט די וואפגע בעשמינרען אויף דיא האר וואס איז גינדערקער וויא דיא שלעפין איז מען אויך חייב: דה ארמה בחתם הפרצופין אז מען טראגט ארויס אום שבת רויט ליים ונדער שריף וואקסן אזוי פיל מען זאל דער מיט קענען פאר חתקנן ועק מיט סחורה איז מען חייב דברי רבי עקיבא אזוי זאגט רבי עקיבא וחכמים אומרים און דיא חכמים זאגן בחתם האיגרות אז מען קען גאר מיט דיא ליים אבדריף צו חתקנן איז מען אויך חייב ובי וחול הדק אז מען טראגט ארויס אום שבת מיטס אדער דיגע ואקד כרי זיגל קלח שיי קרוב אז אשבת קען מיט דיא מיטס ארויס מיטקען צו פאר ויעצן איין ווארציל פון קרויט איז מען חייב דברי רבי עקיבא אזוי זאגט רבי עקיבא וחכמים אומרים און דיא חכמים זאגן כרי זיגל קרשיא אז מען קען גאר מיט דיא מיטס ארויס מיטקען צו פאר ויעצן אוןארציל קרשיא איז מען אויך חייב כרי חול חנה אז מען טראגט ארויס גראפע ואקד כרי זיגל קלח שיי קרוב אז אשבת קען מיט דיא מיטס ארויס מיטקען צו פאר ויעצן איין ווארציל פון קרויט איז מען חייב דברי רבי עקיבא וחכמים אומרים און דיא חכמים זאגן כרי זיגל קרשיא אז מען קען גאר מיט דיא מיטס ארויס מיטקען צו פאר ויעצן אוןארציל קרשיא איז מען אויך חייב ויעצן ע"י מלא כף סיד אז מען קען בעשמינרען מיט די לעשות קולמוס אז ער טראגט ארויס אום שבת אשמינרען וואס אז מען קען דער פון מאכין פינגער איז ער חייב ואם היה עב או מרוסם אויב

קרות על הארץ ויש חלל בין
ז לז וטמכו תחתיו של
יתעסק (ג) זכר לדבר .
לחשיב חס כחתיית האור;
לחשוף . ללות : מנבא .
ומה קטנה ארמים נקבנים
אלמה חשיב חס כתי

נקבלת המים והל כרי :

כרי ר' יהודה רבי מאיר אומר כרי לחתות
בו את האור (ח) ר' יוסי אומר כרי לקבל בו
רביעיית . אמר ר' מאיר אע"פ שאין ראיה לדבר
זכר לדבר שנא' ולא ימצא במכתתו חרש
לחתות אש מיקוד . אמר לו רבי יוסי (ט) משם
ראיה ולחשוף מים מנבא :

מסין חיים . (ג) כרי תלמוד
דלמיין כעין קרות ומסין
ול' ע"י כעסות פלימן ומסין
לוחט עמודים וקרות . הוה
דעמט סעורן עמ' עמט סליק
ובמחוס פלימא כולטא דרענ
ח' נלות (רביעית ל' חרומה
תל פליס . וד'ת כ' פליס תל
לכיה כעס תלל כין תלח

לכיה וימלו חומו חלל כחמית וחכנים דקיס : (ח) ר"י . ור"ח
ס"ל דה"ק קרא דלפי' מידי דלא חשיב להאשי כמו לחשוף
ק"ק דל"ו' משם זכר . ועי' ת"ו ס"ב דסוכה :

מים מנבא לא נשכח ליה גמ' : (ט) משם ראיה .

ועקען פייגער זכר דרבי פון דעקמוענין איז דא
אדערמאנגנ צו דעד זאך אז דער שפייגער איז
מיט אשערבול נעקט קען פייגער זאגער ווארום
עס שפייט אים פסוק ק"א יצא ככיתו חס
בחות און פייגער ע"ן נועט געפונען וערין
אין זיין צו שמויסונג אשערבול צו שארען
מיט אים אביסול פייגער פון דעם פייגער וואס
קענט אפר ליה רבי יוסי האט רבי יוסי גיזאנט
צו רבי מאיר משם רביה פון דארטן ופון
דעם פסוק ויילקמו בריינגען אראה אז מיט
אשערבול שארען קען פייגער . אין דעם
זעלבן פסוק שפייט דאך אויך אז מיט
אשערבול שעפט קען וואקער זיין עס שפייט
ומחשוף מים מנבא צו שעפן מיט אשערבול
וואקער ופון גריבול פון גרינען :

וואו קען זיינען ברעקער איינס אויף דאס אנדערע
זיינען קען צווישען דיא ברעקער שעקלאך
אדער אנדערע זאכן עס זאל דורך גיין אלוף
צווישען דיא ברעקער זייא זאלין גיט פאהלין
דברי רבי יהודה אזוי זאגט רבי יהודה רבי מאיר אפר
כדי לחתות בו את האור רבי מאיר זאגט אויב קען
קען מיט דעם שעקבול נעקען פייגער איז ער
חייב אז ער קען ארום ארום אום שבת רבי יוסי
אפר כדי קבל בו רביעיית רבי יוסי זאגט אויב קען
קען מיט דעם שעקבול אן שעפן אקוואטור
וואקער איז קען חייב אז קען קראנט אים ארום
אום שבת אפר רבי מאיר האט רבי מאיר גיזאנט
אך על פי שאין רביה דרבי אפילו עס איז גיט דא
אראה צו דער זאך אז דאס שעקבול דארף זיין
אזוי גרויס אז קען זאל מיט דעם שעקבול קענען

נכמרא שבת דף ק"ח ע"ב

כלס ה' כלה כלי חמיון דנכורס דמכות דכריאה אהרם

אמר רב יהודה אמר רב כל המענה את השבת נוחנין לו משאלות לכו
שנאמר והתענג עלה ה' ויתן לך משאלות לכו . עונג זה איני
יודע מהו כשהוא אמר וקראת לשבת עונג הוי אומר זה עונג שבת
כמה מענגו רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב
אמר בתבשיל של תרדיו ורגים גדולים וראשי שומין בר חיאי בר אשי
ולכבוד שבת עשאו הר"י זה עונג מאי היא אמר רב פפא כסא דהרסנא . אמר רבי חיאי בר אבא

תבשיל של תרדיו

הכזו הוא : ראשי
שומין . השונים היו להם :
כסא דהרסנא . לביס
קעמ' מסוננין כסותן קריית

געניגען פון שבת . רב יהודה דער זון פון רב
שמואל בר שילת האט גיזאנט פון רבס וועגן
דעקשיל של תרדיו ורגים גדולים וראשי שומין מיט
אנעקעקן פון תרדיו אונ גרויקע פיש אונ
קעפלאך פון קנאביל . רב חיאי בר אשי האט
גיזאנט פון רבס וועגן אפילו דבר וועט גיבדור שבת
עשאו רבי יה ענג אפילו עס איז אקלייניקייט
אויב ער האט דאס געמאכט דעבדור שבת היינט
דאס אפערעניגען אויף שבת כאי היא וואס איז
דאס קלייניקייט אפר רב פפא כסא דהרסנא אמר
רב פפא גיזאנט אפילו נאר אביסול פאלאך
קליינע וואס זענען גיפערעגלט גינארין אין דיא
פעקס פון נייטער קישקעליה מיט אביסול מעהר .
אויב ער האט דאס אנגעניגייט אויף שבת ווייל
ער האט גיט מעהר . היינט דאז אויף אפער-
געניגען אויף שבת . רבי חיאי בר אבא האט

אמר רב יהודה אפר רב רב יהודה האט גיזאנט פון
רבס וועגן די מענג את השבת דער וואס
איז מיט פערעניגען דעם סאג שבת נוחנין יו
משאלות רבי גיט קען אים וואס זיין הארץ פאך-
לאנגט זאגער ווארום עס שפייט אין פסוק והתענג
על ה' ויתן לך משאלות דוד זאלקס האבין פארגעניגען
אויף גאט וועט ער דיר געבין דאס פארלאנגען
פון זיין הארץ ענג זה איני יודע מה הוא מיר ווייסן
גיט וואס קען מיניט ער זאל האבין פארגעניגען
אויף גאט כשהוא אפר וקראת לשבת עונג אז דער פסוק
זאגט זאלקס רופין צום שבת פערעניגען הוי אפר
זה ענג שבת דארטן מיר זאגן וואס דער פסוק
זאגט זאלקס האבין פארגעניגען אויף גאט .
מיניט קען דעם פארגעניגען פון שבת . ווארום
דער פארגעניגען פון שבת איז אנעמליקע פאר-
געניגען פפא מעניט מיט וואס זאל זיין דער פער-

אמר רבי יוחנן כל המשמר שבת כהלכתה אפילו עונד ע"ג כדור
 אנוש מוחלין לו שנאמר אשרי אנוש יעשה זאת וכן אוים יחזיק בת
 שומר שבת מחללו אל תקרי מחללו אלא מחול לו. אמר ר' יוחנן
 משום ר' שמעון בן יוחאי אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן
 מיר ננאלין שנאמר בה אמר ה' למריסים אשר ישמרו את שבתותי
 וכתוב בתורה והביאותים אל הר קדשי וגו'. (דף ק"ט א) ר' חנינא
 מעופף וקאי אמריי שבתא אמר בואו ונצא לקראת שבת מלכתא.
 ר' ינאי רביש במעלי שבתא ואמר בואו כלה בואי כלה.
 ר' אבהו הוה יתיב אתכתקא דשינא ומושיף נורא. רב ספרא מחריר
 רישא. רבא מלח שיבוטא. רב הונא מדליק שריגי. רב פפא נדיר
 פתילתא. רב חסרא פרים סילצא. רבא רבא רבא רבא רבא רבא רבא
 זירא מצתת צותותי. רב נחמן בר רבא מכתף ועייל מכתף נופיא אמר
 מלכת קלעין לי ר' אמי ור' אסי מי לא מכתפנא ומייהו:

זבנתה: דור אנוש.
 התחילו לעבוד ע"ג לכתוב.
 אז הוהל לקר' וגו' מתעמף.
 זבנדים נאים: בואי כלה.
 הכי קרי ליה לשבת שנת
 מתוך חביבות: אתכתקא
 דשינא. פספסול' כל שן
 שחבוז היה עשיר: ומושיף
 נורא. טעם משפ נורא
 לכבו' השב' ורכינו הלוי גרים
 אתכתקא דשאלא. תדיר:
 מחריר רישא. אס היה מס
 דלס כהמה לתרוך מכתבו
 הוא כעלמו: פרים. לטון
 פרימים מחרך: מצתת צותותי.
 מלית האור כעלס לקי': מכתף ועייל
 מכתף ונפיק. כמ"ס יולא וכנס
 לכהי תמיד משאות כלי תשמיש
 ובנדי חוספ ומגדים כאלס שמקבל
 את רכו ככיתו ומלח לו עהו משבו עליו
 וחרד לכבודו לערוח ולהרכות
 כשכילו:

מלית האור כעלס לקי': מכתף ועייל מכתף ונפיק. כמ"ס יולא וכנס
 לכהי תמיד משאות כלי תשמיש ובנדי חוספ ומגדים כאלס שמקבל
 את רכו ככיתו ומלח לו עהו משבו עליו וחרד לכבודו לערוח
 ולהרכות כשכילו:

ג'ואנט פון רבי יתקום ווענין פ' חשמש שבת
 בה'קתה דער וואס היט דעם שבת וויא דער דין
 איז אפילו עובר עכו"ם דור אנוש אפילו ער דינט
 עכו"ם אזוי וויא דער דור פון אנוש. פון דעם-
 וועגן מדרין איז קען אים מוחל דיא עבירה
 שטאמט נארום עס שטייט אין פסוק אשרי אנוש
 יעשה זאת וואהל דעם מענטש וואס וועט דאס
 קאמין נון אדם יחזיק בה און וואהל דעם מענטש
 וואס וועט דאס האלטן שופר שבת מפניו ער וועט
 הישען דעם שבת ער זאל אים נישט וואקערדיג
 מאכין א' תקרי מפניו זאלסט נישט לייגען מחללו
 זאל מחוי צו נאר זאלסט לייגען מחול לו. קען
 אז אים מוחל וויינע עבירות. רבי יוחנן האט
 ג'ואנט פון רבי שמעון בן יוחאים ווענין אמר
 משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיר ננאלין ווען די
 יודין וואלטן געהיט צווייא שבתים וויא דער
 דין איז וואלטן זיי באלד אויס געלייטן גיטוארין
 פון גלות שטאמט נארום עס שטייט אין פסוק
 בה אמר ה' למריסים אשר ישמרו את שבתותי אזוי האט
 ג'ואנט גאט צו דיא וואס האבין גיין קינדער
 וואס זייא ועלין הישען מייגע שבתים יתיב בתיה
 זאכרעם שטייט אין פסוק והביאותים אל הר קדשי
 איה ועל זייא גרינגען צו מיין הייליגע בארג
 רבי יתיא משפ קאי אמריי דעלי שבתא ערב שבת
 פארין נאכט פלעגט רבי חנינא זיך איינוויקלען
 מיט שייגע קליידער אונ פלעגט זיך שטעלין
 אפס בואו ונצא קבאת שבת מלכתא אונ האט ג'ואנט
 צו דיא פלמידים קומט מיר וועלין ארויס גיין
 גענין דיא מלכה שבת רבי ינאי רביש במעלי שבתא
 שבתא ואמר בואי כלה בואי כלה ערב שבת פלעגט
 דבי ינאי אנהלירין וייע שייגע קליידער אונ
 האט ג'ואנט צום שבת קום כלה קום פלה רבי

זוהר וישלה רף קמ"ז ע"א ת"ח דלילת יוד הא ואו הא

וישלה יעקב מלאכים אמר רבי אבא וכי אחאי אתער איהו לגביה דעשו ועב היה ליה לאשתוקי מניה חלל אמר יעקב ידענא דעשו חושג ליה ליקרא דאבא ולעגם לא ארציו קמיה והא ידענא הואיל ואבא קיים לא מסתפינא מניה אבל השתא דאבא קאים בעינא לאתפיים עמיה מיד וישלה יעקב מלאכים לפניו . וישלה יעקב מלאכים ר"ש פתח ואמר (שמו"א יב) טוב נקלה ועבד לו מתחבד וחסר לכם להי קרא על יד הרע אתמר בניו דליאו מקטרגא תדיר לגבי בני שאר וילר הרע איהו ארים לביה ורשותיה דבר כג בנאות' ואלא אכתריה מסלמל שעריה גרדיניה עד דליאה אתגאי עליה ומשך ליה לגביהם אבל טוב נקלה ההוא דלא חויל אכתריה דילר הרע ולא אתגאי כלל ומאיך רוחיה ולכי' ורשותיה לגביה קב"ה דהוא ית"ר מתתקן לעבד לו דלא יכול לשכחא עליו וההוא בר כג שלים עליו כד"ה (בראשית ד) ואחתה משולח כד"ה (ויקרא כח) לחם אלהיו וגומר (סס) לחם אלהים הם מקריבים וגומר . דגר אחר טוב נקלה חסר מהיהנותא כד"ה (ויקרא כח) לחם אלהיו וגומר (סס) לחם אלהים הם מקריבים וגומר . דגר אחר טוב נקלה (ועבד לו) דא יעקב דמאיך רוחיה לגביה דעשו בניו דלכתר ליהוי עבד לו וישלוט עליו ויתקיים ביה (בראשית כז) יעבדוק עמיו וישתחו לך לאומיה וגומר ועדיין לא היה זמניה כלל אלא בניו דחללו ליה יעקב דלכתר ליהוי ועל דא הוי עמיס וישתחו לך לאומיה ולכתר ההוא דליאו מתחבד יתא עבד לו והוא דליאו חסר לחם יהא עולא: להאזו דיהבו ליה רוב דגן ותירוש . ת"ח על דא בניו דידע יעקב דלאתרין ליה השתא אתתקן ליה נקלה ויותר חכמה וסקימו עבד דלא מכל מה דעבדי לגביה דעשו דליאו הוה ידע עש חכמה דא יתקול ליה לגרמיה ולא ייתיי ליה אבל כלא עבד כחכמתא ועליה אמרה חנה (שמואל א ב) ה' יתנו מריבו וגו' ויתן עזו למלכו :

מוסר יוסף דחק הלכה פסוקה

הרמב"ם הל' תלמוד תורה פ"ד

מספר צירה לדרך רף ר"ו ע"א

(א) אם היה מלמד מסוים לתלמידים מלמד ואם היה מלמד על פי מתרגם המתרגם עומד בינו ובין התלמידים והרב אומר למתרגם והמתרגם משמיע לכל התלמידים כשהם שואלים שואלים למתרגם הוא שואל לרב והרב משיב למתרגם המתרגם משיב לשואל ולא יגביה הרב קולו יותר מקול המתרגם ולא יגביה המתרגם קולו

בדר העבודה לכוור יתכרך הוא הכניעה על הטובה אשר נמלטה מעת יצרתה עד עת בחינתו והכנת שכלו לבחי טובה אשר קדמה רק הכל אשר כדלותו וחסדו גדול . לכן השכל יחייב שיהיה נכנע לפני וירוך לעבודתו ולמלכותו עבד לפני רבו ותמיד יום יום יוסף הכניעו וכל אשר יוסף לו השם טובה על שאר בני אדם מכללי המון ההוהפה לו חייב יותר לנכנע ולעבד עבודתו

בעת ששואל את הרב יותר מקול הרב: (ב) אין המתרגם רשאי לא לפנות ולא לדוסיף ולא לשנות

(א) אם היה מלמד מסוים לתלמידים מלמד אויב ער לערוגתם קיים ניון מולר צו ריא תלמידים , זאל עד לערענן ואם היה מלמד על פי מתרגם אונ אויב ער האמ גילערונגם צו ריא תלמידים הורה א קהרגם נורה אין פארקיימלערן המתרגם עופר בינו ובין התלמידים דער קהרגם שטייט צווישען דעם רבי אונ צווישען די תלמידים והרב אומר לתלמידים רבי זאגט צום קהרגם : המתרגם משמיע לך התלמידים אונ דער קהרגם מאכט הערין צו אעלע התלמידים די רייד וואס דער רבי האט גי'עמט קשהם שואלן שואלן : המתרגם און די תלמידים ווילען עפעס פרעגין , פרעגין זיי בייא דעם קהרגם הוא שואל רב אונ דער קהרגם פרעגט דיא קשהם פון דיא תלמידים צום רבי והרב משיב : המתרגם אונ דער רבי ענפערט דעם תירוץ צום קהרגם והמתרגם משיב : שואל אונ דער קהרגם זאגט דעם תירוץ צו דעם תלמיד וואס האט געפרעגט די קשהם ויא יגביה הרב קולו יותר מקול המתרגם אונ דער רבי גימ אויסהייבין זיין שטימיקע ווען ער רעדט צום קהרגם העקער פון די שטימיקע פון קהרגם ווען גיט קולו יותר מקול הרב אונ ווען דער קהרגם פרעגט עפעס ביי דעם רבי זאל ער גיט אויסהייבין זיין שטימיקע העקעו ווי די שטימיקע

גדר העבודה גבורא יתברך דער עיקר עבודתה צו נאמ איז היא הנכניעה על הבורא אשר נמלטה פעה יצירתו עד עת בחינתו והכנת שכלו לבחי טובה אשר קדמה רק הכל אשר כדלותו וחסדו גדול . לכן השכל יחייב שיהיה נכנע לפני וירוך לעבודתו ולמלכותו עבד לפני רבו ותמיד יום יום יוסף הכניעו וכל אשר יוסף לו השם טובה על שאר בני אדם מכללי המון ההוהפה לו חייב יותר לנכנע ולעבד עבודתו

גדר העבודה לכוור יתכרך הוא הכניעה על הטובה אשר נמלטה מעת יצרתה עד עת בחינתו והכנת שכלו לבחי טובה אשר קדמה רק הכל אשר כדלותו וחסדו גדול . לכן השכל יחייב שיהיה נכנע לפני וירוך לעבודתו ולמלכותו עבד לפני רבו ותמיד יום יום יוסף הכניעו וכל אשר יוסף לו השם טובה על שאר בני אדם מכללי המון ההוהפה לו חייב יותר לנכנע ולעבד עבודתו

בעת ששואל את הרב יותר מקול הרב: (ב) אין המתרגם רשאי לא לפנות ולא לדוסיף ולא לשנות

גדר העבודה לכוור יתכרך הוא הכניעה על הטובה אשר נמלטה מעת יצרתה עד עת בחינתו והכנת שכלו לבחי טובה אשר קדמה רק הכל אשר כדלותו וחסדו גדול . לכן השכל יחייב שיהיה נכנע לפני וירוך לעבודתו ולמלכותו עבד לפני רבו ותמיד יום יום יוסף הכניעו וכל אשר יוסף לו השם טובה על שאר בני אדם מכללי המון ההוהפה לו חייב יותר לנכנע ולעבד עבודתו

פון רבי : (ב) אין המתרגם רשאי לא לפנות ולא לדוסיף ולא לשנות דער קהרגם מאר נים ווייניגער סאיין פון דיא רייד וואס דער רבי האט גי'עמט , אונ גיט קערין רייד אויף דיא רייד וואס דער רבי (ח"ב) (חן לישראל ע"ט)

לפרוט מעט מחכות הפס עליו ויכנס בלבושו וכלל כחוחו .
 ואע"פ שהשכל יורה על חיוב קבלת העבודה העני' הבורה מסיבת
 כנס לפשות לה גדר ונכחו לשלם קט מחיובו וכחוס דרך טוב לנ
 והבורה מתחלקת על ג' חלקים . א' כל חורס . ב' ה' .
 מותר . והלוי מתחלק לנ' חלקים אחד מהם חובו הלכות כיוצא
 הכל והיות שלם עמו וכוותו אליו והתלוות בנידותיו ולחלוק
 בניכיליו וכחוחו וליחלה חוחו ולשמור חוקיו ומתווי ויחשוב
 בנפולחניו ויחון נכונותיו והכנס לכרים כולל כזה מהם
 שאריו הקיפו . והפסי מהם חובת הלכות והאחרים יחדיו
 ושואל אפילו כמה פעמים יום כעס עליו רבו ורגז

אמ"כ היה המורגמן אביו של חכם או רבו ואוכר הרב
 למתורגמן כך אמר לי רבי או כך אמר לי אבא מרי .
 בשוארן המתורגמן הרברים לעם ואוכר בשם החכם
 ואוכר את שמו של אבי הרב או של הרב שמו ואוכר כך
 אמר רבנא פלוני אע"פ שלא הוכיר הרב שמו של חכם
 פאטער לקרות לרבו או לאביו בשמו : (ג) הרב שלמד
 ולא הבינו התלמידים לא יבעוט עליהם ורגזו . אלא
 חודר ושונה הדבר כמה פעמים עד שיבינו עומק הלכה .
 זכר לא יאמר התלמיד הבנתי והוא לא הבין אלא חודר

האם גירעט . אונ פאר גיט ענדערין דיא רייד
 נואם דער רבי האט גערעט אאז אים צו תי
 המתורגמן אביו של חכם או רבו נאר סיידן דער
 מתורגמן איז אפאטער אדער ארבי פון דעם חכם
 נואם זאגט די דרשה . מען ער ענדערין די רייד
 פון חכם אדער נויניגענער מאכין פון זיי אדער
 קערין אויף זיין . אונ אויב דער חכם זאגט ארין
 נואם ער האט גיהערט פון זיין רבי אדער ער
 האט דעם דין גיהערט פון זיין פאטער אויפן תהם
 המתורגמן זאגט דער חכם צום מתורגמן פד אמר לי
 רבי אזוי האט מיר רבי מיר גיזאגט או פד אמר לי
 אבא מרי אדער ער זאגט אזוי האט גיזאגט מיין
 פאטער נואם ער איז מיין רבי בשאופר המתורגמן
 הרברים לשם נוען דער מתורגמן זאגט די רייד צום
 פאלק אויפן גשם התהם ומגיד לשמו של אבי התהם או שי
 ג' זאל דער מתורגמן זאגין דעם דין אין דעם
 נאמען פון דעם חכם אונ ער דערמאנט דעם
 נאמען פון דעם חכם פאטער אדער פון דעם
 חכם רבי ואיפן פד אמר רבנא פלוני אונ ער זאגט
 אזוי האט גיזאגט יענער רבי אף על פי שאד הוכיר
 התהם לשמו של רבו אפילו דער רבי האט גיט דער
 מאמען דעם נאמען פון זיין רבי אונ גיט דעם
 נאמען פון זיין פאטער אדער רבבו או לאביו
 בשמו נוייל מען פאר גיט רופין ארבי אדער
 אפאטער ביי זיין נאמען . אדער דער מתורגמן
 דער מאנט יא דעם נאמען פון דעם חכם רבי
 אדער דעם נאמען פון דעם חכם פאטער :
 (ו) הרב שלמר ויא הבינו התלמידים אויב דער רבי
 האט גילערונט מיט דיא תלמידים . אונ דיא
 תלמידים מאכין גיט פארשטאנען לא יבעוט עליהם
 ורגזו זאל ער גיט ביי זוערין אויף זיי אלא חודר
 ושונה הרב כמה פעמים נאר ער דערענט מיט זיין
 דיא נאך עמליקע קאהל עד שיבינו עומק התורה ביו
 זיין נועלין פארשטיין די טיפקייט פון דעם דין
 זכר לא יאמר התלמיד הבנתי והוא לא הבין אונ דער
 תלמיד זאל גיט זאגין ער פארשטייט . אויב ער
 פארשטייט גיט אלא חודר ושואל אפילו כמה פעמים נאר
 ער דארף גאך אקאהל פרעגין אפילו פיל קאהל
 מען ער פרעגין זאם גשם עליו רבו ורגזו אויב דער

ער נאך מען פאטער זיין אונקערטעניג אונ דיגען נאם
 לפרוט מעט מחכות השם עליו זאל נויניגענעם
 אביסור בעאהלין פון די חובות נואם נאם האט
 אויף אים וינגע באברוי ונגד כחוחיו מיפן זיינע אלע
 גלידער אונ מיט זיינע אלע פחות זאל ער זיין
 אונקערטעניג פאר נאם זאף על פי שהשגח יורה על
 חיוב גבליה העבודה אפילו דער שקל קערונט דעם
 מענטש אז ער איז מחויב צו נעמען אויף זיך ער
 זאל דיגען נאם . פון דעסקטענין העידה הבורה
 משיבת נפש לשלוח לה גדר ונגד לשלם קצו מחיבה דיא
 תורה נואם זיא קערט צוריק דיא נקמה צו נאם
 האט זיא אויף דערנוועקט דעם מענטש ער זאל
 פאר זיך מאכין אפאפאמונג אונ אונקערעניג פון
 די נארעשע וועלט זאכין אונ זאל זענן בעאהלין
 צו נאם נויניגענעם אביסור פון זיינע שולדיקייט
 צו נאם ויבאיה רך טוב לו אונ ער זאל זענן וועלקער
 וועט זיין גוט פאר אים . ער זאל מיט אים דיגען
 נאם וחמירה מתחלקת על ג' חלקים אונ די תורה ווערט
 געטיילט אויף דריי חלקים האחר זיי איין טייל
 איז נואם נאם האט גיבאמין מען זאל סאדן הב'
 אחרת דאס צווייטע טייל איז נואם נאם האט
 אנגעזאגט מען זאל גישט קאהל הב' מותר דאס
 דריטע איז נואם מען מען סאדן והפיו מתחלק זכ'
 חלקים נואם נאם האט גיבאמין מען זאל יא סאדן
 ווערט צו טיילט אויף צוויי טייל אהיו . פהם חובת
 התקנות איין טייל איז נואם דער מענטש דארף
 קאהל מיט זיין הארץ תיחד האז ער זאל מראבמין
 אין הארצין אז עס איז נאר דא איין נאם אויף
 דער וועלט והיוו שלם כמו ויפסה אפי אונ זיין
 הארץ זאל זיין נאנץ מיט נאם . אונ זאל זיך פאר-
 זיקערין אויף אים ויהיבוח ביהותיו אונ ער זאל
 זיין געווייליגט (צו פרודען) מיט די גירות פון
 נאם ויהאמין בניכיליו אונ זאל גלויבן זיי רייד פון
 די גביאים ויהייה אהיו אונ זאל מורא וזאבין פאר
 נאם ולשמור חוקיו ומתווי אונ ער זאל היפען דיא
 חוקים אונ די מצות פון נאם ויחשוב בנפולחניו אונ
 ער זאל מראבמין וועגין דיא וואונדער פון נאם
 ויחון בסוביותיו אונ ער זאל זיך פארשטיין אויף די
 טובות נואם נאם מודה מיט אים והיה הרבים
 ביצא פה אונ נאך פיל זאכין אזעלכע נואם גיהערין
 צו די הארץ פון מענטש והשני מהם חובת התקנות והאחרים יחדיו נאם צווייטע איז נואם די הארץ מיט
 יודך 10 11

כיחוד השגת עם כלל בקריאת התורה ולמודה והסתלה והנחם והלדקס והנלטה אליהם והסביתה מן המצטים כשבתות וימים טובים ועשיית טובה וללכת וליצית והדומה לו :

רבי איז פריז גיווארין אויף דעם תלמיד פאר וואס ער פֿרעגט אזוי פיל קאהיל יאמר צו זאל דער תלמיד זאגן ווי צום רבי בני תורה היא ולמוד איז צירד וקצתי קצרה רבי דאס איז תורה און אויך דארף ער פֿרעגן און מיין שאל איז קליין צו פארשטיין מיט איין קאהיל דריבער מיט איר מיר זאגן עטליכע קאהיל :

רוהקען פון דיא ארבעט אום שבת און אום יום טוב ועשיית טובה וליבד וציצית והרובה יז און צו מאכין אסוקה און אלוקב און ציצית און נאך אועלכע זאכין :

וישראל יום ג תורה אונקלוס

להמשיך כתיב ד"א יהוה נפש י' יה יהוה יהוה . רוח יוד הא ואו הא . נשמה יהוה חיה יחידה ה' דמיון היה אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם :

יד ויגן שם בפילה ההוא ויקח מן הבא בידו מנחה לעשו אחיו : מו עזים מאתים ותישים עשרים רחלים מאתים ואילים עשרים :

בעל המורים

(יד) מן הכל בידו מנחה לעשו . שגלה לו אכניס טובות אלהם לורכן בידו : מנחה . כנימתרא אכניס : (טו) עזים מאתים . כל שפתי חכמים

צ וקשה איכ לתא חמר בידו לך הכיח ומ"א כו . וזמ"ק דה"ל לט' כל כשמו לך חמר ד"א מן החולין לך עכ"ז ק' דחולין ומרגליות שאלס ער כזרוח ונושאס בידו . ד"א מן הבא בידו מן החולין שגלל מעשר כמה דלת חמר עשר אשערין לך והדר לקח מנחה : (טו) עזים מאתים ותישים עשרים . מאתים עזים לריכות עשרים תישים וכן כולם הזכרים כדי לורך הפקבות . וכז"ל דורש מכאן לעונה האמורה בתורה הטעמים בכל יום הפועלים שמים שבת החמרים אחת שבת הגמלים אחת שלגלים יום הספנים אחת לנשה חמדים ואיני יודע לכיון האדרש הזה ככיון . אך כראה בעיני שלמדנו מכאן שאין העונה שזה בכל אדם אלא לפי טורה המוטל עליו שמיניו כאן שסמר לכל חיש פירוש בתורת אלהים

(יד) ויגן און זעקב האט דארטין גיגעקטיגט דיא זעלביגע זאכט ויגה און ער האט גינזקען מן הבא בידו פון דעם וואס איז גיקומען אין זיין רשות מנחה אפריענקט געשו און צו זיין ברודער געשו . דער מדרש שרייבט מן הבא בידו איז טייטש ספר הישר

עשו האט גינאנט איד וועל ניש דרגנן מיין ברודער זעקב מיט פילין . נאר מיט מיין טויל וועל איד אים דרגנן איד וועל ארויס ציהקן זיין בלוט פון אים , וויא עס שפיינט און פסוק עשו איז גילאפין זאמקענין זעקב און האט אים ארוקגענומען און איז געפאלן אויף זיין מאנדל וישקרה . זאקס ניש זייגען וישקרה

משלי חכמים

גינעטן היינט אנדערש גיווארין , דו האקט דאך קיין קאהיל ניש גינעטן מיין זאל דיר קער געבן . פאר וואס האסטו טייגט זיך לישראל ע"ט

עֲשׂוּ אֶחָיו וַיִּשְׁאַלְךָ לְאָמֶךְ לְמִי־אַתָּה וַאֲנִי תִלְךָ וְלִמִּי אֵלֶּה לְפָנֶיךָ :

יַעֲרֹכְךָ עֲשׂוּ אֶחָיו וַיִּשְׁאַלְךָ לְמִי־אַתָּה לְמִי־כִי לְמִן אֶתְּךָ וְלִמִּי אֵלֶּה לְפָנֶיךָ :

רשבים הרבה זה אחר זה : (יח) למי אתה . עבד . והם השיבו לעבדך ליעקב :

רשבי ר' אהר יעקב למי אני עמל לחת כל הקדש ישראל למי אלה לפניך : רשבי ברוח מאי ראשון שני ושלישי שית ביה הוה כולם ראשונים נקראו : ג ר"ל למי השני כפשוטו כמ"ש רש"י ואמרת לעבדך ליעקב על ראשון ראשון וכו' ולי הוה הראשון ג"כ כפשוטו סת"ל ואמרת לזרעו לפשו שהוא הוה תשובה על שאלתו :

הוא (תהלים כד) לה' החרן ומחולתו של ה' :

רשבים על התורה איינער נעקט גוטע קבואה און שייט זיין אריין אין די גער , עס וואל פון זיין מיט דער צייט ארויס וואקסן אן גערע עבד קבואה עס וואל זיין זום עסין אויף דעם אן גערעין יאהר , אפילו אויף דעם יאהר האט ער גענוג קבואה , ער גייט אָפער פארזארגן אויף שפעטער , פיי יעקב איז אויך אזוי גינען , אויף איצט האט יעקב קיין מורא געדאט פאר עשו , נאר ער האט גינען אויף שפעטער פיי זיינע קינדער זיי וועלן דארטן זיין אין גלות פיי עשו , און אן מקנות וועלן זיי גיט האבן שלום מיט עשו , דריבער האט ער זיין איצט געשיקט מקנות צו עשו , דאס וואל שוין זיין אן אן איהייב אויף שפעטער פאר זיינע קינדער :

פרקי ררבי אליעזר אים געביטן , נאר די האלדן פון יעקב איז גינארין הארם וויא גלפאנד ביין און ער האט גיט געקענט ביים וויא עשו האט גינען ער האט גיט וואס ער האט גינארט אין ער זיין גינארין און האט געקריצט מיט דא ציין , און יעקב האט גענומען אציקנאלי סוף די גבחות וואס ער האט געבריינגט פון פלן

משלי חכמים גער אהר גיט גינארין זיין וועלן , דאס ועלבינע איז גינען בייא יעקס אבינו ער האט געלויבט אז אלע זאכן וואס ווערן

נביאים עובדיה א חמשי' מנ"ה ד"א צבאות נס צ צב צבא צבאות רוח יהוה נשמה רננה ארני נשמה ודור יתנה חיה יחידה רננה יהוה חיה יהודה דור אל שם ב"ן שבעשיה :

א ביום עמדה מנגד ביום שבות זרים חילו ונכלים באו שערו ועל ירושלם ידו גורל נס אתה פאת מהם : ג ואל תרא ביום אחיה ביום נכרו ואל תשמה לבני יהודה ביום אבדם ואל תגדר פיה שעריו כרי

מצורת דוד ביום עמדה מנגד . עתה יפרס מה הפתח עטשה ואמר הנה ביום עמדת מנגד כעת עשנו כורים פשוט על יעקב ועל פ"ז יאהר מחריבו הנית הראשון והוא רלס וז ועמד מנגד ולא כ"ז יעקב אחיו : שעריו . דוד גורל . השלימו גורל לתקט ביוםם לתקום : גם אחוה . ר"ל סת"ל ועמדת מנגד ולא גורל ישראל עמלת אני עבד כלתו היית גם אתה כחלת מן הנחמים והשוללים וזהו הפתח : (ב) ואל תרא . לא היה לך להביע לך גלות יום גרת אחיך כעת שיתכנר מולתו ותגדש ממנו וכחומר ואל לא תראה ידך לעור לו עינים היה לך לשבת בית ולא נספתכל כפשוטו להכלמו : ואל תשמה . ר"ל וכל שכן שלא היה לך לשמהו על בני יסודם כעת עשאלדו וכשמו : ואל תגדר פיה . (חק לישראל ע"ט) (ח"ב)

ביום צרה : ג אלה תבא בשער עמי ביום אידם
 אל תרא גם אתה ברעתו ביום אידו ואל
 תשלחנה בחילו ביום אידו : ד ואל תעמד על
 הפרק להכרית את פלמיזו ואל תסגור שרידיו
 ביום צרה : ה פייקרב יום יהיה על כל הגוים
 כאשר עשית יעשה לך גמלה ישוב בראשה :

דברכן בעדן עקא : ג ודעלקתא
 בתרעי עמי ביום הקיריהו
 ודחויקא אף אתה בבישמיה
 ביום הקיריה ודאוישקתא
 ודך בנדקסוהי ביום הקיריה :
 ד ודקמטא על פרקא לשיצאה
 ית קמקוריה ודקמקטא
 קשובריה בעדן עקא : ה ארי
 קרוב יומא בעתיד למיתו מן
 קרם וי על כל
 רשי

עקמטא קמא דעקרת יתעביר לך גמלה יתסב ברישן :
 מצודת רוד

(ג) ואל תשלחנה. ידך : בחילו. נכמסו : (ד) על
 הפרק. מקום שבורחים לך מס להמלט :

כל סכן שלא היה לך להגלות סה להטות לבני לעג כיום הוא
 להם הגירה וכאומר הנה כלמת את כל אלה פסית ותחשב א"כ
 לחמס : (ג) אל תבוא. וכ"ש שלא היה לך לבנו בשער ערי עמי
 כיום שגא עליהם אדם ר"ל לא היה מהרואי לך שחזבו בשער
 אה. זה אמר על בני אדם היושבים כהר שער סכני
 ישראל כי כיום שכש את ירושלים כלא גם המה ושלחו ידם לשלול כל
 ר"ל כמו שלא היה ראו לנא בשערי לכשם כן גם אתה הישג בשער לא היה לך
 המיר כי אין מהרואי להסתכל בשכחו להכלימו : ואז תשלחנה. וכ"ש שלא היה לך
 עולו הוד : (ד) ואל תעמד על הפרק. זה אמר על אשוי רומי שגלו את ישראל ואמר ע"פ
 דהכרית את פלמיזו. ר"ל ע"פ כחיותו כגולה לא היה לך לאכד ולהכרית את יתר
 ואל תסגר. לא היה לך לסגור במחבר כיום לרה את הנשחרים ר"ל במשך ימי הגולה לא היה לך
 בכל דור ודור : (ה) כי קרוב יום ה'. ר"ל היה לך להכות אשר יום הפתוחים מן המועד
 הוא קרוב ומומן לפניו להכיר וכאשר עשית אתה לישראל כי יעשה לך גמולו הרואי לך
 דעם פירוש עברי טיישש געמינס מעו ביאי דער הפרסורה פון דער וואך :

כתובים משלי ז

תרגום

לחמשוך מיסוד ומלכות דרא שנין רלת יוד נפש שנין שנין רלת יוד רוח יאהרונה נשנות דיסוד א אר
 ארנ ארני נפש ארני רוח אלף רלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וז חיה יחידה דיסוד יזלה חיה יחידה
 דמלכות אל שם ב"ן שבעשרה :

א תא נהבסם ברחקתא ער א לכה נרנה דדים עדיהבקר נתעלסה באהבינו : ב גי אין
 צפרא וגעסק חר לחר האיש בביתו הלה בדרך מרחוק : ג צרור הכסף לקח
 ברחקתא : ד נבגרא לית הוא בידו ליום הכסף יבא ביתו : ד הפתו פרב לנתחיה בנתק
 ג צררא רכסא קסב בידיה שפתיה פדיחנה : ה הולך אתריה פתאם פשור אל מבח
 ג לויקא רעדא אתי לביתיה : ד ואשעי תיה כסוגיא דמלקא ובשעיעותא רחמקתא הפסיה : ה והוא
 אולר בתרהא שפליאת היה תורא ראולר לנת מבחא
 מצודת רוד

(א) נרה. נשכסה כלהבים עד הנוקר ונשמה נה : (ב) כי אין
 האיש. אל תחמד מעטני כי אינינו כביתו כי הלך בדרך רחוק :
 (ג) צרור הכסף. אל תחוש מן כגולה יבא מדותי כי לקח כדו
 לנור כספי ויתחיל כדך עד כי יתום כסף לקוח כגולה שחורות
 רכות : ירום תבסא. לזמן תמועד אשר יבא יבוא הנס והתום
 עדין לא בא : (ד) השתו. אמר שנקם מן רציתי שהיה העתה
 אדם ובתלקות אמרם פסחים סדחה אותו מדרך הישר : (ה) הילך.
 פירוש

(ב) כי אין האיש בביתו. רחית' שילק הק"ה
 שכנתו ממני : (ג) צרור הכסף. הטובים שכסם
 הגנ : ליום הכסף. לזמן המועד הקבוע : (ד) בחלק
 שפתיה. בחלקקות עמתי : תריחנה. מן הדרך :

אוחו אחר דעתה כרוכ כרוכ דכיה אשר סיא למודו פתחו בני
 פירוש
 (א) לכה נרנה דדים עדיהבקר גיית מיט מיר צו מיר
 אהיים מיר וועלין אונו ועמינגען וואס
 ווערין מיט אונוער פריינדשאפט ביז דעם פריה
 סארנין. אז מיר וועלין זיין צו זאמען אנאנצע
 נאכט ביז אין דער פריה וועלין מיר קוים זאט
 ווערין מיט פריינדשאפט וועלעקה באהבים מיר
 וועלין אונו פרייען מיט ליבשאפט : (ב) גי אין האיש
 בביתו זיא זאנאט צו אים זיין מאן איז ניט דא אין
 דערהיים היר בדרך מרחוק ער איז געאנאגען
 אנווייזן וועג : (ג) צרור הכסף לקח בידו אבייטיל
 געלמ האט ער גענומען מיט זיך ליום הכסף יבא
 (חכ ישראל ע"ט)

וישלה יום ג כתובים

תרגום

יבא ובעמכם אר-מוסר אגירי

ויהי פלגא לאסורא

מצורת דוד

וכי הוא הולך אחריה פחאום כמו הסוד ככה מפתחו אל מקום חמטתה: ובעמכם, ובאשר חרזו הנחש מהרה כשליחות המקום יבאם פלוני כפרהם בן חיש' מהר נמשך אחריה:

(ה) ובעמכם. ארס נחש הממהר לרוץ ושלוחות הקכ"ה: אל מוסר אויל. ליסר חויל המחויב למקום כ"ה:

פירוש עים

ער אים גישקראפטם אונ האם אין אים גירבענטם אלע גלידער. אזוי האם אין רעם גאר דיא פארה גירבענטם אין אלע גלידער אונ דער גאר וויים גים אז דאם איז זיין ישקראף:

פלודלונג אונ קען פירם אים צום שעקטין ובעמם אל מוסר אגירי אזוי וויא דער גאר וואם האם זיה גים געהים פון רעם גיפם פון שלאנג, אונ וויא דער גיפם איז אריין געקוקען איז אים האם

עיקר תויים

משנה יבמות פרק ח

ברמנורא

(א) אבל עולה שלם כומל' מיכתי' בן נמרא חי הוה עולה: (ב) וכל השמאים. בנמרא יליף להו מקרא: (ג) ויבא מל' והאדם ידע: (ד) הרי אנו כו'. ובכשואם לו קידם ששעשע פלע דכא דהואיל וכבר אכלה ואפלי' לתין' דמי' פ'ו דסי'ל' משתמרת לכיאה פסולה לא תאכל הבא שאני שגבר אכלה ולא דמי נמי לבנו ישראל שניסת לבסוף ומת דהסת פקא קיימי הרי' א' פקט קיימי נמי: (ג) בניורת. הא בניתים אסורין אימה סיפא אינן אסורין כו' הא בניתים שרי אלא ופלא ליכא למתעט מיניה גמי' ופלא מוה כברייתא דשרי בניתי: (ד) אסור'. כו' כלל דתנא יסיפא דקרא נקט לא יבא פמתי כו' לא לא האם כו' וכן לקמן בני ממוזר נמי קמתי

פרק ח א הערל. כהן ערל שמתו אחיו מחמת מילה (ה) אינו אוכל בתרומה. דילפי' מספה דכתיב וכל ערל לא יאכל בו: נשיהם ועבדיהם יאכלו. דהא תמוס ערלה וקומחה לא נפקו מכלל כהנים אלא דליניה גופייהו ממוסרי'

פירוש עים
פרק ח א הערל [ה] וכל השמאים לא יאכלו בתרומה. נשיהו ועבדיהו יאכלו בתרומה. פצוע דכא וזכרות שפכה הן ועבדיהן יאכלו, ונשיהן לא יאכלו. ואם לא ידעה משנעשה פצוע דכא וזכרות שפכה [ג] הרי אלו יאכלו: ב איזהו פצוע דכא כל שנפצעו הבעים שלו. ואפי' אחת מהן. וזכרות שפכה כל שנכרת הגיד, ואם נשתיר מהעטרה אפילו כחום השערה כשר. פצוע דכא וזכרות שפכה מותרין [ג] בניורת ומשוחרת, ואינן אסורין אלא מלבא בקהל. שנאמר לא יבא פצוע דכא וזכרות שפכה בקהל ה': ג עמוני ומואבי [ד] אסורים ואיסורין איסור עולם. אבל נקבותיהן מותרות

התנה: נשיהם לא יאכלו. דשויה חללי' בנייתו דכעל' לפסול לה: ואם לא ידעה. שתייה שגואה לו קודם לכן ולא כה עולה (ג) לחמר שטעמה פלוט דכא: ב ואם נשתיר מהעטרה. שמתן מהעטרה ואילין: כשר. שאין גיד אלא מהעטרה ולמעלה לגד הגוף. עטרה היא שורת כשר המקפת כמקום המילה וכן שנסמך הגיד כמין מכת מרוב וסכין בין שנתמעך והוא קטן מחליו בין שזכרת בין בגיד בין ככילים בין בחמיו הכילים כולם פנוולים וה"ל בידי

אברות שקפה כי שזכרת הגיד אויב דער גיד אי אפגעשניטען ואם אונ אויב עמו איז גאר אפ-געשניטען אשטיקול פון גיד נשועיר מתקשרה אונ עם איז נאה געבליקען אשטיקול פון אויבין פון דיא ווייקע. אפילו עם איז גאר געבליקען בחום השערה וויא אהאר ארום אונ ארום גשר קענ ער געמען אידישע ווייב. אפצוע דכא אונ אברות שקפה מתפרו בנייתו ובמשוחרת קענין געמען אויב אונעלדקע וואם האם ניד' קניני' גינען אדער אשפחה קנגניית וואם קען האם איר פריי' ימאקם זיין אסורין וייא זנען גאר אסור איז מביא בקהל צו געמען אידישע ווייב שנאמר ווארום עם שמיים אין דער תורה לא יבא פצוע דכא וזכרות שפכה בקהל ה' עם נאל גים קוקען אפצוע דכא אונ אברות שקפה אין דער פארנאקלונג פון גאם ויער פסוק סייגט וייא זאלין גים געמען ירדשע ווייקער: ג עמוני ומואבי אסורין די זקרים פון עמון ומואב סארין ניד גים מתקשה זיין מיט ינדען ואיסורין איסור עולם אונ דער איסור איז אויף אייביג אב' נקבותיהן מותרות

פרק ח א הערל וכל השמאים דער פהן וואם איז גים גימלקת ווייל זיינע קרינדער זענען גישקארבין דורך דעם מל זיין אונ אלע פהגים וואם זענען קטא לא יאכלו בתרומה סארין גים עסין תרומה נשיהו ועבדיהו יאכלו בתרומה פציע דכא וזכרות שפכה הן ועבדיהו יאכלו אפצוע דכא אונ אברות שקפה ויי אונ זיינערע קגעמם קענין עסין תרומה ונשיהו לא יאכלו אונ זיינערע ווייקער גים עסין תרומה וואם אונ אויב ער האם איר גענומען איינער ער איז גינארין אפצוע דכא אדער אברות שקפה לא ידעה אונ פון דער צייט וואם ער איז גינארין אפצוע דכא אדער אברות שקפה איז ער בייא איר גים גינען ובי' אזוי יאכלו קענין דיא ווייקער עסין תרומה: ב אייזו פציע דכא וועלדער הייקער אפצוע דכא כי שנפצעו הבעים שלו אז דיא ביצים זיינע זענען צו שפאלטן ווייסי' אחת מהן אפילו איין ביצה איז צו שפאלטן הייקט ער אויך אפצוע דכא וזכרות שקפה וועלדער הייקט

ח'ק לישראל ע"ט (ח"ב)

אלס אכל מחמת חולי הכל כשר: ג ואם לדין שחתה דורש ק"ו מעלתך: יש תשובה. להשיב מה לעמון ומואב שכן תפרסם עמון על. דבר אשר לא קדמו והאספה איך דרכה לקדם תחבר בתלמי וזלומי שלא תפרסם עמון:

לא כ"י. אפי' אם הייתי דן כל כבודה בת מלך ספרים אלא דכתיב ויחברו אלי חייה ערה אשתך נמי: [ו] הלבנה כ"י. לוא ה"מ קמחך לא"כ אמתי מפני עמיה אלא ה"ק הלבנה אינו חומר אך כך קבלתי מרבתי וט"ס: [ו] סבורין: כנמי יליף ליה: (ד) וזו ט"י. הי"ס דקמרו פתונים ולא כל נומר כלסבוריו ודמיאשע הוא דהא סוכר הכי דנתיבוס דלוריתא אסורי וכו' ל"ו וקראס נתיבוס ג"ס איתוס יהושע וכו' ואפי' נתיבוס חיוב כהו לא מתחמתן וכו' וכו' ללא כתיב כהו דורות ופי' להו ממחורים: הכל טע חולצה כוס כמ"ס כרפ"ג אבות: [ת] סריס כ"י. מק"י פגמח דתמי' נינהו אילכא דר"ע והאז תנח סבר אליכא דמחייבי לאין דאשר הוא ממור מחייבי לאין גרידא לא הוי ממור כהו מתיבי כתיבות וחייבי כתיבות חלקי וכו' מלאו גרידא הוי ממור כמו מתיבי כתיבות וחייבי כתיבות כל כ"י חולצה ויבוס נינהו: (ה) פריש' לקוי דך: מתוק. חלק כשר אשה דרך כשר אשה יהיה עשיר: (ו) כופה. קילות ארוך למרחוק: (ז) דיסה. ששייה קבורה אלא ללילה כמים.

מיר. מצרי ואדומי אינם אסורים אלא עד שלשה דורות. אחד זכרים [ה] ואחר נקבות. ר' שמעון מתיר את הנקבות מיר. א"ר שמעון ק"ו הרבדים. ומה אם במקום שאמר את הזכרים איסור עולם. התיר את הנקבות מיר. מקום שלא אמר את הזכרים אלא עד ג' דורות. אינו דין שנתיר את הנקבות מיר. אמרו לו אמר לו [ו] הלבנה נקבל. ואם לדין יש תשובה. אמר להם לא ב"י הלכה אני אומר. [ז] מבורין ונתיבין אסורין. ואיסורין איסור עולם. אחד זכרים ואחר נקבות: וד' א"ר יהושע שמעתי שהסריס חולץ וחולצין לאשתו והסריס לא חולץ ולא חולצין לאשתו. ואין לי לפרש. א"ר יעקבא א"ר אפרש. [ת] סריס ארס חולץ וחולצין לאשתו. מפני שהיתה לו שעת הכושר. סריס חמה

סריס חמה. ומשני חמה שלא ראה חמה אלא כשחמה סריס וסמיני מפורשים כל שאין לו זקן ושערו נקלו. (ה) וכשרי ומחליק ושחין ומימי רגליו מעלין רחמייה וכשמוקו מים אינו עושה כיפה (ו) שאין קילות השתן הולך למרחוק עד שיעש' עגול כמין כיפה ושכבת ררשו דיהיה (ז) ואין מימי רגליו מחמין ורוחך בימות הגשמים ואין כשרו מעלה הכל וקולו לקוי ואינו ניכר בין איש לאשה והלבנה מיר אל"ין. נאר ה"קבא גני אימר איך נויים פון מ"ין רבי אז רעד דין איז אויף. סבורים און נתינים ופון דיא גבעונים אסורין זענען אסורי מתחמתן צו זיין מיט אייבערן אסור עולם און זייער איסור איז אויף אייביג אהד זכרים ואתר נקבות זכרים און סיי נקבות: ד אפר רבי יהושע האמו רבי יהושע גיזאנטן שפעמי איך האב גיהערט זייערס דער וואס קען גיט האבין קינדער היינט גיט חליצה זיין ברודערס נוייב ויחזינין זאשתו און קען גיט חליצה זיין זיין נוייב אויב ער איז גישפארבין. איז נאך האב איך גיהערט וייערס יא היינט דער וואס קען גיט האבין קינדער דארף גיט געבין חליצה זיין זייערס זאשתו און קען גיט גיט חליצה זיין נוייב אויב ער איז גישפארבין זיין זיין נוייב גיט גיט חליצה זיין זיין ביי וועלכין סריס איז איך חליצה און בייא וועלכין איז גיטא חליצה און רבי יעקבא האט רבי יעקבא גיזאנטן גני אפ"ש איך וועל ספורש זיין פריס אדם אז ער איז גיזאנרין אסורים דרוך אפענקשין. ער איז גיזאנרין גיזאנרין געוונדן נאך דעם האט ער געקריגן אפעלעו' היינט ויחזינין זאשתו גיט ער חליצה און קען גיט זיין נוייב חליצה מפני שזיתה לו שעת הכושר נוייל ער האט אקאהל גיהאט אשעה וואס ער איז גיזאנרין געוונדן און איז ראוי גיזאנרין צו האבין קינדער דארף ער גיהער ער צום דין חליצה פריס חמה אז ער איז גיזאנרין גיזאנרין אסורים אז ער האט דרא זיין רעד זעהן

מיר אל"ין. נאר ה"קבא גני אימר איך נויים פון מ"ין רבי אז רעד דין איז אויף. סבורים און נתינים ופון דיא גבעונים אסורין זענען אסורי מתחמתן צו זיין מיט אייבערן אסור עולם און זייער איסור איז אויף אייביג אהד זכרים ואתר נקבות זכרים און סיי נקבות: ד אפר רבי יהושע האמו רבי יהושע גיזאנטן שפעמי איך האב גיהערט זייערס דער וואס קען גיט האבין קינדער היינט גיט חליצה זיין ברודערס נוייב ויחזינין זאשתו און קען גיט חליצה זיין זיין נוייב אויב ער איז גישפארבין. איז נאך האב איך גיהערט וייערס יא היינט דער וואס קען גיט האבין קינדער דארף גיט געבין חליצה זיין זייערס זאשתו און קען גיט גיט חליצה זיין נוייב אויב ער איז גישפארבין זיין זיין נוייב גיט גיט חליצה זיין זיין ביי וועלכין סריס איז איך חליצה און בייא וועלכין איז גיטא חליצה און רבי יעקבא האט רבי יעקבא גיזאנטן גני אפ"ש איך וועל ספורש זיין פריס אדם אז ער איז גיזאנרין אסורים דרוך אפענקשין. ער איז גיזאנרין גיזאנרין געוונדן נאך דעם האט ער געקריגן אפעלעו' היינט ויחזינין זאשתו גיט ער חליצה און קען גיט זיין נוייב חליצה מפני שזיתה לו שעת הכושר נוייל ער האט אקאהל גיהאט אשעה וואס ער איז גיזאנרין געוונדן און איז ראוי גיזאנרין צו האבין קינדער דארף ער גיהער ער צום דין חליצה פריס חמה אז ער איז גיזאנרין גיזאנרין אסורים אז ער האט דרא זיין רעד זעהן

מיר אל"ין. נאר ה"קבא גני אימר איך נויים פון מ"ין רבי אז רעד דין איז אויף. סבורים און נתינים ופון דיא גבעונים אסורין זענען אסורי מתחמתן צו זיין מיט אייבערן אסור עולם און זייער איסור איז אויף אייביג אהד זכרים ואתר נקבות זכרים און סיי נקבות: ד אפר רבי יהושע האמו רבי יהושע גיזאנטן שפעמי איך האב גיהערט זייערס דער וואס קען גיט האבין קינדער היינט גיט חליצה זיין ברודערס נוייב ויחזינין זאשתו און קען גיט חליצה זיין זיין נוייב אויב ער איז גישפארבין. איז נאך האב איך גיהערט וייערס יא היינט דער וואס קען גיט האבין קינדער דארף גיט געבין חליצה זיין זייערס זאשתו און קען גיט גיט חליצה זיין נוייב אויב ער איז גישפארבין זיין זיין נוייב גיט גיט חליצה זיין זיין ביי וועלכין סריס איז איך חליצה און בייא וועלכין איז גיטא חליצה און רבי יעקבא האט רבי יעקבא גיזאנטן גני אפ"ש איך וועל ספורש זיין פריס אדם אז ער איז גיזאנרין אסורים דרוך אפענקשין. ער איז גיזאנרין גיזאנרין געוונדן נאך דעם האט ער געקריגן אפעלעו' היינט ויחזינין זאשתו גיט ער חליצה און קען גיט זיין נוייב חליצה מפני שזיתה לו שעת הכושר נוייל ער האט אקאהל גיהאט אשעה וואס ער איז גיזאנרין געוונדן און איז ראוי גיזאנרין צו האבין קינדער דארף ער גיהער ער צום דין חליצה פריס חמה אז ער איז גיזאנרין גיזאנרין אסורים אז ער האט דרא זיין רעד זעהן

מיר אל"ין. נאר ה"קבא גני אימר איך נויים פון מ"ין רבי אז רעד דין איז אויף. סבורים און נתינים ופון דיא גבעונים אסורין זענען אסורי מתחמתן צו זיין מיט אייבערן אסור עולם און זייער איסור איז אויף אייביג אהד זכרים ואתר נקבות זכרים און סיי נקבות: ד אפר רבי יהושע האמו רבי יהושע גיזאנטן שפעמי איך האב גיהערט זייערס דער וואס קען גיט האבין קינדער היינט גיט חליצה זיין ברודערס נוייב ויחזינין זאשתו און קען גיט חליצה זיין זיין נוייב אויב ער איז גישפארבין. איז נאך האב איך גיהערט וייערס יא היינט דער וואס קען גיט האבין קינדער דארף גיט געבין חליצה זיין זייערס זאשתו און קען גיט גיט חליצה זיין נוייב אויב ער איז גישפארבין זיין זיין נוייב גיט גיט חליצה זיין זיין ביי וועלכין סריס איז איך חליצה און בייא וועלכין איז גיטא חליצה און רבי יעקבא האט רבי יעקבא גיזאנטן גני אפ"ש איך וועל ספורש זיין פריס אדם אז ער איז גיזאנרין אסורים דרוך אפענקשין. ער איז גיזאנרין גיזאנרין געוונדן נאך דעם האט ער געקריגן אפעלעו' היינט ויחזינין זאשתו גיט ער חליצה און קען גיט זיין נוייב חליצה מפני שזיתה לו שעת הכושר נוייל ער האט אקאהל גיהאט אשעה וואס ער איז גיזאנרין געוונדן און איז ראוי גיזאנרין צו האבין קינדער דארף ער גיהער ער צום דין חליצה פריס חמה אז ער איז גיזאנרין גיזאנרין אסורים אז ער האט דרא זיין רעד זעהן

כר"ע שאומר סרים חדס חולץ וחולצין לאשתו ומיבמין
לאשתו (ת) אבל הוא אינו מיבם שהרי פסול לכל בקהל:
ה הסרים. חמה (פ) (אינו): לא חולץ ולא מיבם.
ולא חולצין ומיבמין לאשתו: אילונית. וסמיתה פירשנו

כס"ק: בעלוה פסלוה.
שהוליד והיא פטורה מן
היבום עומדת עליהם כחיסור
אשת אח (י) ו רבי יוסי
ורבי שמעון ואומרים כו'.
דסבירא להו אנדרוניטוס
זכור והיה רבי ר' יוסי
זאת כדרייתא שאלנדוניטוס
כדיה כפטי עלמו ולא הכריעו
זו הכמים חס זכור או
קנה הילך רבי ר' יוסי
בתרומה: רבי יהודה
אומר כו'. ולית הלכתא
כותיה דהא ק"ל לטיל סרים
אדם חולץ אנדרוניטוס
ויומטוס שנקרע עליו כסרים
חדס: אדרוניטוס נושא
אבל לא נישא. ומני
שאו זכור והסוכב עמו וי
כל על הזכר בין בזכות שלו בין בזכות שלו (יא):

גיט"ס אשה. תשבי: (יא) דכתיב ואל זכר לא תשכב משכב אשה

מחמי"ן מפרסין כשפוזין ככני: הכל תמימות כעין עשן: [ט] שלא
כו'. ולא חיישין שחם הכריא דנחיה לנחך כדחיישין לענין מוס
מ"ג: פ"ו דכורות דר"פ: דלמד אבר הלכך כדחיישין אכל
הכא דוממת חולי כל הנוף הוא חולץ ומיבמין (ת) ואמנם
כר"ע חולץ תפוסה לר"י עלה

לא חולץ ולא חולצין ראשתו מפני [ט] שלא
היתה לו שעת הבושר. ר"א אומר לא כי אלא
סרים חמה חולץ וחולצין לאשתו מפני שיש לו
רפואה. סרים אדם לא. חולץ ולא חולצין
לאשתו מפני שאין לו רפואה. העיר ר' יהושע
בן כתיבא על בן מנוסת שהיה בירושלים
סרים אדם ויבמו את אשתו [י] לקיים כדרי ר"ע:
ה הסרים לא חולץ ולא מיבם. וכן אלונית
לא חולצת ולא מתיבמת. הסרים שחולץ ליבמתו
לא פסלה. בעלה פסלה. מפני שהיא בעלת
ונות. וכן אילונית שחולץ לה אחין [יא] לזנא
פסלה. בעלוה פסלוה. מפני שבעלתה
בעלת נות: ו סרים חמה כהן שנשא בת
ישראל מאכילה בתרומה. ר' יוסי ורבי שמעון
אומרים אנדרוניטוס כהן שנשא את ישראל
[יב] מאכילה בתרומה. ר' יהודה אומר שומטוס
שנקרע ונמצא זכר לא יחולץ מפני שהוא
כסרים. [יג] אנדרוניטוס נושא אבר לא נישא.

גיט"ס אשה. תשבי: (יא) דכתיב ואל זכר לא תשכב משכב אשה

מחמי"ן מפרסין כשפוזין ככני: הכל תמימות כעין עשן: [ט] שלא
כו'. ולא חיישין שחם הכריא דנחיה לנחך כדחיישין לענין מוס
מ"ג: פ"ו דכורות דר"פ: דלמד אבר הלכך כדחיישין אכל
הכא דוממת חולי כל הנוף הוא חולץ ומיבמין (ת) ואמנם
כר"ע חולץ תפוסה לר"י עלה
מחוי קושא דהא ח"ל לו שאמר
אלה חולץ ויון שלימי מביא כו'
הכני הו"ל דלא קמיני מיבמין
חיידי דבקט כדרי' חולץ וכו'ס
הכני: [י] בקיים כו'. ערות זו
של ריב"ל לקיים דברי ר"ע סביר
רש"י: (ט) דרומי' דאילונית
דכדיי שמיה סתמה כר"ע גמ':
[יא] דא וסוכה. מן הכנסה
שלין קליתמה קליתא רש"י: ונות.
אשת ה"א עלוי כחיסור אשת
אח שלא נהקום מזהו סרי"כ
לא פ"י ק"י עלה כנסתא דמסיתים
כס"ו מ"ה דתייבי לזוין טושין
וה"ו ומיבמין ליה מסוס ולי' דלא
זנא: (י) דלא כר"י דלא פ"ו
ומיידי כהני: ר"י החא דלא"כ
הוי קדוש טעות ולא היתה אשת
אח מטוס: [יב] מאכילי כו'.
דסרים חמה כהן כהן כהן
כדליתין: דנמלה דר"פ מלה
כתיב הפסוק דהוי משמע מעיקרו
ממעני אחו וכדברייתא י"ח לה
כ"ג"ס ומעו"ט: [יג] אנדרוניטוס.
ה"א מלה יזית אנדר"י איש
ה"א מלה יזית אנדר"י איש
גיט"ס אשה. תשבי: (יא) דכתיב ואל זכר לא תשכב משכב אשה

אין ער שוין גיזוען אקרים לא חולץ גיט ער גיט
חליצה הוא חולצין לאשתו אונן קען גיט גיט זיון נוייב
חליצה מפני שלא היתה לו שעת הבושר נוייב ער האט
גיט גיהאם אשעה נואם ער זאל קענען האבין
קינקער דארבער אין ער גיט אין רעם דין פון
חליצה רבי אליעזר אומר רבי אליעזר זאנאס יא בני עם
אין גיט אזוי אלא סרים חמה חולץ וחולצין לאשתו גאר
אקרים חמה גיט חליצה אונן קען גיט זיון נוייב
חליצה מפני שיש לו רפואה נוייב ער קען געהיילט
וערין סרים אדם לא חולץ ולא חולצין לאשתו אקרים
אדם גיט גיט חליצה אונן קען גיט זיון נוייב
חליצה מפני שאין לו רפואה נוייב ער קען געהיילט
וערין רבי יהושע בן כתיבא האט גרות גיזאנט
רבי יהושע בן כתיבא על לו בנסת אויף בן מנוסת
שהיה בירושלים וואס ער אין גיזוען אין ירושלים
סרים אדם אונן ער אין גיזוען אקרים אדם. אונן אין
גישאמארבין ויבמו את אשתו אונן קען האט מיבם
גיזוען זיון נוייב גיט: דבר רבי עקיבא צו סקיים זיון
ה סרים פון רבי עקיבא: ה הסרים לא חולץ ולא מיבם
די כתיב חמה גיט חליצה אונן קען גיט זיון נוייב
ובן אילונית לא חולצת ולא מתיבמת אונן אזוי איין אילונית
ועיין פרא א משנה או גיט קען איר גיט חליצה
אונן קען אין איר גיט מיבם סרים שחולץ ליבמתו
אויב דער סרים האט גיזעבין חליצה ריא יבקה
יא פסקה האט ער איר גיט פסול גימאקט. ויא
קען גענוקען וערין צו אפלה נוייב עס אין גלייה
וויא עס וואקט גאר קיין חליצה גיזוען גיט פסלה
או דער סרים האט איר פועל גיזוען אין ויא פסול

רבי אליעזר אומר אנדרוניגוס חייבים עליו רבי אליעזר אומר סקילה כוכר :
 חייבין עיניו סקילה כוכר : דוקא כמקום זכות :
 ואלכא כרבי אליעזר :

רבי אליעזר אומר אנדרוניגוס חייבים עליו (כי) ולא נקבות שלו :
 ואלכא כרבי אליעזר :
 משנכת לא משכנא . וחכר גרידא נפקא ליה מזהת ושמוי"ט :

אלוה זכר שיש לו שני משככות
 הוי אומר זה אנדרוניגוס כלומר
 זכר כל זכרים כחמש משככי
 לכות משככי שני של אנדרוניגוס
 יוספי' ופתח מלפני יתיב גמרא : (כי)
 כלומר מתחרי לי ובגמרא של מי שיש בו שני
 משככות לא משכנא . וחכר גרידא נפקא ליה מזהת ושמוי"ט :

ווייב טאר קען גיט רבי אליעזר אומר רבי אליעזר אויפ בועל איין אנדרוניגוס אוי ער חייב קקילה זאגט אנדרוניגוס חייבים עליו סקילה כוכר או איינער גלייך ווי ער וואלט בועל גיווען זאך :

רשי" גמרא יבמות דף ו' ע"א תוספות

יכול יתיירא
 גבי אביו לא הולך לומר
 כן דפשיטא כלל יתחזה לו
 כלם אלוותיה וכלל גבי המקדש
 אלעזר משום דהוי זכר
 שנקדושה אי גווי גבי אביו שייך
 מורא של אביו עתה לכל במקדש
 אין יכול למיירא אלא כדכתיב
 כמו שמפיר וכו' :

הלכה ה' פלה לני היטין דת"ת למלטת דכריאה החתמא
 תניא יכול אמר לו אביו הטמא או שאמר לו
 אל תחזיר ויכול ישמע לו תלמוד לומר
 איש אמו ואביו תיראו את שבתותי תשמורו
 כדכבם חייבין ככבודי . תניא יכול יהא כנין
 כהמ"ק דוחה שבת ת"ל את שבתותי תשמורו
 ומקדשי תיראו כלכם חייבין ככבודי . תניא
 יכול יתיירא אדם ממקדש ת"ל את שבתותי
 תשמורו ומקדשי תיראו . נאמרה שמירה כשבת ונאמרה מורא במקדש
 מה שמירה האמורה כשבת לא משבת אתה מתירא אלא ממי
 שהזוהר על השבת אף מורא האמורה במקדש לא מנאקדש אתה
 מתירא אלא ממי שהזוהר על המקדש . ואינו היא מורא מקדש לא
 יכנס אדם כהר הבית ומקלו ובמעל' ובפוגרתו ובאכפ שעל גבי

אמר לו אביו . לכה :
 ה"ט מ"א . ככית
 הקצרות להשיב חרידה או
 שהיתה עמוד כחן ואמר
 לו אל תחזיר ויכול ישמע לו
 תלמוד לומר איש אמו ואביו
 ויולפינן לאו דטומאה ולא
 להשנת חרידה מלאו נשכח :
 נאמר שמירה כשבת
 ומורא במקדש . והקפד
 הכתוב כמקום ח' : לא
 משבת אתה מתירא .
 דלא כתיב ביה מורא :
 פוגרתו . חרקי ש"י . כו

תניא יכול אמר לו אביו הפגם מיר האבין געלערונגט
 איך וואלט מיינען אויפ דער פאטער האט
 גיאנגט צו זיין וזהו וואס וענען גיווען פהגיסו
 ער זאל זיך מטמא זיין צו אמת או שאפט זי אי
 מתירי אדער דער וזהו האט עפעס געפונען האט
 דער פאטער צו אים גיאנגט ער זאל דאס גיט
 אנועק געבין צו דעם וואס האט פארלארן כיו
 זשפט זי וואלט איך מיינען ער זאל פאלקנין דעם
 פאטער תלמוד לומר איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי
 תשמורו לערוגט אוינ דער פסוק יעדער קענענט
 זאל מורא האבין פאר זיין מוטער און פאטער
 און מיינע שבתים זאלט איר היטען . איר זאלט
 היטען מיינע מצות און אויפ אייער פאטער און
 מוטער ווערן אייך הייסן עובר זיין אויף אמרנה
 זאלט איר גיט פאלקנין . ווארום גילט תיבינ כבודי
 איר אלע מוזט היטען מיין כבוד די פאטער און
 מוטער מוויין אויך מיה פאלקנין תניא יכול יהא גינו
 בית המקדש דוחה שבת מורא האבין גילערוגט איך
 וואלט מיינען אז פאהען דעם בית המקדש
 שמויטמ אנועק שבת . קען זאל מעגיין פאהען
 דעם בית המקדש אום שבת תלמוד לומר את שבתותי
 תשמורו ימקדשי תיראו לערוגט אוינ דער פסוק
 מיינע שבתים זאלט איר היטען און פאר מיין
 מקדש זאלט איר מורא האבין . אפיילו איר
 דארפט מורא האבין פאר מיין מקדש . פון
 דעקסןוענין מוזט איר היטען מיינע שבתים גילט
 (חג) (חג ישראל ע"ט)

תיבינ כבודי איר אלע וענט כחויב צו געבין כבוד
 צו מיר תניא מיר האבין גילערוגט יכול מתירא אדם
 ממקדש איך וואלט מיינען אקענענטש זאל מורא
 האבין פאר דעם מקדש תלמוד לומר יודע ערוגט אוינ
 דער פסוק את שבתותי תשמורו וימקדשי תיראו מיינע
 שבתים זאלט איר היטען און פאר מיין מקדש
 זאלט איר מורא האבין ואתמה שבתה בשבת בימי
 שבת איר געזאגט גינארין קען זאל אים היטען
 ונאמרה מורא ממקדש און בימי דעם מקדש איז
 גיאנגט גינארין קען זאל פאר אים מורא האבין
 מן שמיטה האמורה בשבת אזוי וויא דאס הימנגט וואס
 שמיטיט ביי שבת לא משבת אתה מתירא האקסטו
 דאך גיט מורא פאר דעם שבת אלא ממי שהתהיר
 על השבת נאר דו האקסט מורא פאר גיטמ וואס ער
 האט גיבאטיין קען זאל היטען דעם לשבת אף מורא
 האמורה במקדש אזוי דיא מורא וואס שמיטיט בימי
 דעם מקדש לא ממקדש אף מתירא גיט פאר דעם
 מקדש דארפטו מורא האבין אלא כמי שהתהיר על
 המקדש נאר זאלטו מורא האבין פאר גיטמ וואס
 ער האט גיבאטיין קען זאל מאבין אומקדש ותייה
 מורא ממקדש וואס הייסט מורא האבין פאר דעם
 מקדש לא יכנס אדם בהר הבית אקענענטש זאל גיט
 ארויף גיין אויף דעם בארג וואס דער בית
 המקדש שמיטיט אויף אים כדכתיב גיט מיט זיין
 שפעקין ויכבדי'י און גיט מיט ניינע שיע' ויפגרתו
 און גיט מיט זיין וענע נארקמיל ויפקה שיע' גבי רגלי
 און

רגליו ולא יעשנו קפנדריא ורקיקה מקל וחומר. ואין לי אלא בזמן שבי"ה קיים בזמן שאין בית המקדש קיים מניין תלמוד לומר את שבתותי השמורו ומקדשי תראו מה שמירה האמורה בשבת לעולם אף מורא האמורה במקדש - לעולם :

בכרכות כפרק הרואה ממי אין לזבוח אל שער המלך כלבנוש שק שאינו מאוס קל וחומר לרוך שהיא מאוס לפני הקב"ה :

אוג גיט מיט דעם שטייב וואס אויף זיינע פיס ווא יעשנו קפנדריא און זאל גיט מאכין דעם בארג פאר אדרה נאנג, צו דערנענטערין די וועג ווא היין ער דארף גיין. גייט ער דורך דעם בארג, דאס פאר קען גיט ירקקה פל וחומר און שפייען פאר קען געוויס גיט אויף דעם בארג ווא לי אלא גיטן שביית המקדש גיט ווייסן מיר גאר ווען דער בית המקדש שטייט מוויין מיר מורא האבין ארויף צו גיין אויף דעם בארג מיט די אלע זעקס זאכין גיטן שביית המקדש גיטן גיטן פון וואנען ווייסן מיר אז ווען דער בית המקדש איז גישטא

זוהר וישלח דף קס"ו ע"ב ת"ח להלכות יו"ד הא ואו הא

וישובו המלכים אל יעקב לאמר כלנו אל אחיד אל עשו וגם הולך לקראתך וארבע מאות איש עמו. כיון לאמר כלנו אל אחיד לה דעתא דליבו עשו וכי אחין חרטינו הוו ליעקב אלא כלנו אל אחיד. וזו תימא דהדר כחשוכה ואזיל בורח מתקנה לאו הכי אלא עשו הרשע כדמשקל. וגם הולך לקראתך וזו תימא דליבו בלחודי אזיל לאו אלא ארבע מאות איש עמו. וכל כך למה (אלא חיעון) אמרו ליה בנין דקדושא ב"ה אחרעי תדיר בלחודי לדקייא ומחטער בלחודי דלחמריין דההוא מלאכה דמנא על לחודי דישאל סבדל"פון שמה נטיל כל חיעון גלותין ועבדי מנייהו עטרה לחי העולמים ואוקמה וכ"ש לחודי דלדקייא דקדושא ב"ה אחרעי וזהו ומחטער עטרה לחחטעטרה בלחודי לחודי דקדושא ב"ה וזו תימא דמריין קדישין הוו לחתינ עניה אמאי לחיל אלא דקייס לא מחיין על זכותיהו אלא על לחודי ובעתהו לגבי מחריהו וזו חזי לחמר ר"ש לחודי דסניין סליק קמי קוב"ה ומחטער בההיא לחודי ב"ה דסלקא בנונין סניין ומחילתא לחודי דמכא סטריין ובנין דלחכלילתא מכא בנונין חחטעטרה עטרה ומנח' על רישא דלדיק לחי העולמים ולחודי דחיד לחי איהי כליל' ולאו איהי אלא בנון חד וע"ל לחודי דחיד לחי איהי לחודי לחחטעטרה (אלא) בלחודי דסניין. ות"ח יעקב כליל הוה ועל דח לחודי לחיב לה קב"ה מה כתיב וירא יעקב מחד וייל לו. רבי יהודה פתח ואמר (משלי כח) אשרי אדם מפחד תמיד ונקשה לבו יסול ברעה וזכור לחיני ישראל דקב"ה אחרעי כהו זיבד לון אורייתא דקשט בנין למיבי כה לחי עלמון דכל מחן לחטתל באורייתא קב"ה משיך עליה חין עלמין ואעיל ליה לחי עלמא לחתי דכתיב (דברים ל) כי הוה חידך ואורך ימין וצתיב (שם לב) ובדבר הזה תחרכו ימים חיון כהאי עלמא וחיון בעלמא לחתי :

הלכה פסוקה

יוסף לחק

מוסר

הרמב"ם הל' ת"ח נ"ד

מספר צידה לדרך דף ר"ו ע"ב

האחרת מחלוקת לפני חקים. אחד מהן חוכת הלכות והשני חוכת האכרים. האחרת של חוכת הלכות הוא שומר מהשתתף עם שחיתושב ויונה ואין שואלין שנים כחצר ואין שואלין את הרב מענין אחר אלא מאותו הענין שהן עוסקים בו

האחרת מחלוקת לפני חקים וואס עם איו אן-געזאנגט גינארין קען זאל גישט קאהן דאס איז אויך צו טייקט גינארין אויף צוויי טייך אהר מהן חוכת הלכות איין טייך איז וואס דאס הארץ קאר גישט קאהן וישני חוכת האברים דאס אנדערע טייך איז וואס זיינע גלידער טארין גישט קאהן האחרת של חוכת הלכות הוא דאס אנגאנא וואס דאס הארץ קאר גישט קאהן שוהר מהשתתף עם זאמען זאלין גיט פרענין. גאר פריער פרעגט איינער. אז קען האט אים שוין גיענפערט. פרעגט דער אנדערער זאין שאלין את הרב מענין אחר אלא מאותו הענין שהם עסקים בה קען זאל גיט

הכורה יתענה שום שחוק כעול' ויתרחק מנו' שום חומר מחילת' הנוף ומחשני הנוף. ונפסח כלנו כל דבר שהוזהר עליו שלא נכשור וירחיק מלכו הנלו' והכוכב והגזוף וסודות' לו ואלו יהיו נכשור בני אדם כלנו ולא דברי הנביאים ותלום כרס וברעים ובקבלה ובחמדה ולא יקון כלנו כנוכר יולדו. וזכות הכתרים הוא הכוונה שלא יפיק דבר עם הכורה בגלוי וכנסתר ויזהר מלשון העת ומשכונת הוא וכזו ורכילותו ופליטה איסור הכות: (ג) שנים ששאלו שאל אחד כענין ושאל מעשה ושאינו מעשה נוקקין למעשה. הלכה וס' דרש נוקקין להלכה. מדרש ואגרות

הבוקר יתענה שום שיתוף בעולם ער זאל ויהי היסוען גים צו פראקטיין אז צו גאט איז דא אשוהף אויף דער וועלט ויחזיק מלבו שום חומר פחותי הנוף ומפשיגי הנוף אונ ער זאל דערנווייטערין פון זיין הארץ צו פראקטיין אז גאט האט עפעס אקערפערליכען געשטאמט, אפיילו עפעס פון אקערפער האט ער אויף גים געשטאן גלבו פי דבר שהזוהר עליו שיא געשאו אונ יעדער זאך וואס ער איז פראקטיין ער זאל דאס גים טאהן. זאל ער דיא זאך פיינט האבין אין הארצין ויחזיק מלבו הנאה והגיבה והנאון והרוחה יז אונ ער זאל דער-נווייטערין פון זיין הארץ אלע ערליי גרויסקייט, אונ וואס ער איז גלייב איז גרויסקייט, זאל ער אויף דער נוייטערין ושיא יהיו נכשור בני אדם גלבו אונ מענטשין זאלין גים זיין פארשעקט אין זיין הארצין ולא רבוי הנביאים אונ דיא גייד פון דיא נביאים זאלין גים זיין פארשעקט אין זיין הארצין וקאס ברע וברעים ובקנאה ובחכמה אונ ער זאל פאר-מיאסין אונ זיין הארצין אלע שלעכטס אונ קנאה אונ גרויסקייט ולא יקום גלבו בגיבה יוצרו אונ ער זאל גים פארמיאסין אין זיין הארץ דע גירות פון גאט וחובת החכמים הוא אונ וואס ויינע גלידער ענען שולדיג צו טאהן האהרה שלו ושיפה דבר עם חבירה בגלוי ובנסתר עם איז ארגענאנט גינארין ער זאל גים צו געבין אשוהף צו גאט. גים עפענטליך, וואס אלע זאלין זעהן. אונ גים אין דערשטיי ווען קיינער זאל גים וויסען ויהי מלשון הרע ומשכונת שווא וכזו ורכילות ער זאל ויהי היסוען גים צו ביידין לשון הרע. אונ גים צו שווערין אויסקום, אונ גים צו שווערין פאליש, אונ גים צו זאגן רכילות ופליטה איסור אונ ער זאל גים

פרעגין אשאלה פון דעם רבי פון איין אנדער עגן וואס קען לערונגס איצט גים. נאר פון דעם ועלדיגען עגן וואס קען לערונגס גים ער פרעגין ביי שלא יתבייש דער רבי זאל גים פארשעקט ווערין ניש רב המסות את התקידים בשמחתו ובמשלים שושה לפניהם דער רבי דארף גארין די תלמידים אונ זיין פרעגין פאלשע שאלות, אונ טאהן פאר זיין אועלעך זאבין וואס זיין זאלין ויה וואנדערין ביי החרון צו שאקפין זייער שכל וכדי שירע אם ויכרים הם מה שלקדים או אינם ויכרים אונ ער זאל וויסען אויב זיין געדיינקען וואס ער האט גים זיין געלערונגט, אנדער גיין אין צדקה ופיר שיש יו דשת לשאוי אהם קעגן אחר שאין מקפין בו ביי גרום אונ דאס דארף קען גים זאגן ודאס איז געוויס אז דער רבי מעג פרעגין שאלות צו די תלמידים אפיילו פון איין אנדער עגן וואס קען לערונגט איצט גים, צו געבין אין זיין אהשק וארגומסונג צו וועלן חזרין אונ צו וועלן עקסער פארשטיין יעדער זאך: (ב) אין שאוין מעסר ואין כשיבוי מעסר קען פרעגט גים אשאלה שטייענדיג, אונ דער רבי זאל גים עקפערין שטייענדיג ולא מנחה אונ גים ווען קען שטייט אויף אהויכין ארץ ולא מרחוק אונ גים ווען קען שטייט פון זיימיין גים מאהדי הנגים אונ דער וואס פרעגט זאל גים שטייין איינער דעם רבי ואין שאלין הרב אלא בענין שהו קודין בו קען זאל גים פרעגין דעם רבי גיין אנדער שאלה נאר פון די זאך וואס קען לערונגט איצט ואין שאלין אלא מראה אונ ער זאל פרעגין אין איין מיט מראה ולא ישאל בגנין יותר משלש אונ ווי דרייא דינים זאל ער גים פרעגין אין איין זאך: (ג) שנים ששאלו שאל אחד כענין ושאל מעשה ושאינו מעשה נוקקין למעשה. הלכה וס' דרש נוקקין להלכה. מדרש ואגרות

אונ דער אנדערער האט גיפרענגט אזוי אזאך וואס גיהער גים איצט ולקמל עם איז פסח. איינער האט גיפרענט אשאלה פון פסח. דער אנדערער האט געפרענט אשאלה פון סוכות וזקנין געגן זאל קען ענפערין דענו וואס האט גיפרענט די זאך וואס קען דארף איצט פרעגין בעשה ושאינו בעשה איינער האט גיפרענט אשאלה אין אזוי אזאך, וואס איז גים צום טאהן נקמין בעשה ולא פרעגין דעם וואס פרעגט די שאלה וואס שוין צום טאהן הנכה ויחדש איינער פרעגט ארין, אונ איינער פרעגט אפשט אין אפסוק נקמין הנכה זאל קען פריער ענפערין דעם וואס פרעגט ארין פריער: אגדה איינער פרעגט אפשט (חק לישראל ע"ט) (ח"ב)

זכויות אסורות ושיבוט דמים ונזל וחמס והדומים להם. והמוחזק יחלק גלגלה תלקים. האחד די הפסוק. ושני מותרות. והשלישי הכליות. די הפסוק מה שמי אפשר ללמדו ומהוה על האדם שינהיג כל דרכו על דרך האמת ולא כחילה ושיחה וכמלכותם וכנסים וכפתורות וכלל הדברים שיעשו שנאמר טוב איש חונן ומלוה וכלל דבריו כמפתח :

נוקפין למדרש. אגדה וקל וחומר נוקפין לקל וחומר קל וחומר וגורה שוה נוקפין לקל וחומר. היו חשואלין שנים אחר חכם ואחר תלמיד נוקפין לחכם. תלמיד ועם הארץ נוקפין לתלמיד. שניהם חכמים שניהם תלמידים שניהם עמי הארץ שאלו שניהם בשתי הלכות או בשתי תשובות או בשתי שאלות שני מעשים הרשות כיר המתרגם מעתה :

עסין וואס מען קאר גיט עסין וביאות אגרות אונ צר נאל גיט מנהג זיין מיט אאשה וואס איז אסור צו אים ושפיכות דמים ונגד החסם והדומים להם אונ ער נאל קיין מענטשע וזאכין קאר מען אקע רויבין אונ נאה אנעלבע זאכין קאר מען אקע גיט קאדן והבותר תחלק לשני תלקים אונ וואס מען קענע ווערט צו מייילעט אין דריי מיייל האחר די הפסוק איין מיייל איז וואס דער מענטשע מוז דאס האבין זעצני מותרות דאס צווייטע מיייל איז. וואס איז איבעריג. מען קען אויסקוקען אן דעם והשלישיה תכליות דאס דריטע איז די קארנשאפט צו געבוען גאה ווייניגער וויא מען דארף די הפסוק מה שאי אפשר ללמדו די הפסוק מיינט מען. ער געקומט גאר וואס ער דארף גיימיג. וואס אן דעם קען מען גיט לעבן וספחה על הארץ שניהג כל דרכי על רהב הוציני עם איז אמצוה ויא ערער מענטש ער נאל פירען זיינע אלע ווענין. אויף מיטעלען ווענ באכיה ושתיה מיט עסין אונ מרינקען ויפלושים ויבנשים וסחורות אונ קליידונג. אונ מיט ויערע נויבער. אונ מיט דעם האנדיל ויבני הדברים שיעשו אונ מיט אלע זאכין וואס זייא וועלען קאדן נאל אלץ זיין מיטעל שגאפר ווארום עם שמיים אין פסוק טוב איש חונן ויפלה יכלול רבניו בשופט עם איז גוט אקענטש וואס האט דרסנות אויף ארעטע אונ שיינקט מיט אדקה אדער ער מאך-קארנט זייא געלט. ער נאל אקער קאדן זיינע זאכין מיט ארדענונג. אלעס גיט צו פיר אונ גיט צו ווייניג. גאר מיטעל :

אין כדרש. אונ איינער פרענט אפשט אין אנדקא גקמוו פדרש נאל מען פריער עקפערין דעם וואס פרענט אין כדרש אנדה וקל וחומר איינער פרענט אפשט אין אנדקא. אונ איינער פרענט אפשט אין אקל וחומר גקמוו קמי וחומר נאל מען פריער עקפערין דעם וואס פרענט אין אקל וחומר קל וחומר ויגדה שנה איינער פרענט אפשט אין אקל וחומר. אונ איינער פרענט אפשט אין אנדקה שנה גקמוו וקל וחומר נאל מען פריער עקפערין דעם וואס פרענט אויף דעם כל וחומר הי השואלין שנים אויב דיא פרענטעס ווענען זיינען צוויי אחר חכם ואחר תלמיד איינער איז שוין זיינען אהבם וארביין אונ דער אנדעיער איז זיינען אמתלמיד גקמוו חכם נאל מען פריער עקפערין דעם חכם תלמיד ועם הארץ אויב די ופרענטעס ווענען צוויי. איינער איז אמתלמיד דער אנדעיער איז איין עם הארץ גקמוו תלמיד נאל מען פריער עקפערין דעם תלמיד שניהם ויבנים אויב דיא פרענטעס ווענען ביידע חכמים שניהם תלמידים אדער ביידע ווענען תלמידים שניהם עם הארץ אדער ביידע ווענען עמי הארץ שניהם שמי תלכות זיי האבין ביידע גיפרענט צוויי דינים. יעדענער האט גיפרענט אקעווינדער דין או בשתי תשובות אדער זייא האבין ביידע גיפרענט אין צוויי תשובות וואס דער רבי וואס גיענפענט אויף אנדערע שאלות יעדענער האט גיפרענט אויף איין אנדער תשובה או בשתי שאלות שני מעשים אדער זיי האבין ביידע גיפרענט צוויי שאלות אויף צוויי זאכין. איינער האט גיפרענט אויף די נאה. דער אנדעיער האט גיפרענט אויף איין אנדער פתרגם עקפערין פריער צו וועמען ער ווייל :

וישלה יום ד תורה

אונקלוס

לחמשיק מת'ת ד'א יהוה נשי י יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשחט יהוה חיה יחידה ו' רמלי ר'ו אל שם ב'ן שבעשה בניקור חולם :

יט ואמרת לעבדך ליעקב מנחה יט ותימר לעבדך ליעקב

רשבים (יט) מנחה. כמו שפירשתי בפ' בראשית : רש"י

(יט) ואמרת לעבדך ליעקב. על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון ששאלת לני אתה לעבדך ליעקב חני ותרגומי פירוש לתורת אלהים

(יט) ואמרת ואלקטם דו זאגין לעבדך ליעקב צו דיין קענעט יעקב מנחה הוא שניהם אונ דיא מנחה איז (חק לישראל ע"ט) (ח"ב)

הוא שלוחה לאדני לעשו והנה
 גם הוא אחרינו: כ ויצו גם את
 השני גם את השלישי גם את
 כל ההלכים אחרי העדרים לאמר
 בדרך הזה תדברון אל עשו
 במצאכם אתו: כא ואמרתם גם
 הנה עבדך יעקב אחרינו כי אמר
 אכפרה פניו במנחה ההלכת לפני

תקדבתא היא דמשלחא
 דרבוני לעשו והא אף
 הוא אתי בתרנא:
 כ ופקיד אף ית תנינא
 אף ית תליתאה אף ית
 כל דאלון פטר עדריא
 למימר בפתימא דדון
 תמליון עם עשו פד
 תשכחון יתיה: כא ותימרון
 אף הא עבדך יעקב אתי
 בתרנא ארי אמר
 אנחנייה לרונניה
 בתקדבתא דאזא

רשבים

(יט) והנה גם הוא אחרינו. לפי שרצוה יעקב לברוח
 בלילה דרך אחר' אם לא מפני שעבדו המלאך לכך הית
 מתכוון להטעותו לעשו שלא יפגעו: (כא) כי אמר
 אכפרה פניו כן חשב יעקב בלבו ואין זה מדברי

(יט) שלוחה. ג' כמס' הלא וזכר נפתלי אלה שלוחה וסנה יד
 שלוחה נבי דניאל סי' מה התם אמרי ספר חף כלן סעי' המנחה
 נתן לו אמרי ספר וכבוד ואל' מנחה היא שלוחה לאדוני לפשו כה
 אמר עבדך יעקב וכמו התם ד שלוחה חף כלן סעטעי' שלח

רש"י

דעבדך דיעקב ושאלת ולמי אלה לפניך מנחה הוא שלוחה
 וגו': והנה גם הוא אחרינו. ד יעקב: (כא) אכפרה
 פניו. אכפל רגזו וכן (ישעיה כח) וכוסר כריתכם את
 מות (שם מז) לא תוכלו כפרה. ונראה בעיני שכל כפרה
 שאלל עון וטמא ואלל פנים כולן לשון קנוח והעברה הן
 ולשון ארמי הוא והרבה בגמרא וכפר ידים. בעי לכפורי

שליחת הדורון

לאמר ואחרתם גם הנה עבדך יעקב אחרינו. וגם נראה כיחול
 לשון כמה שאלר אכפרה פניו כמנחה הסולכת לפני. והי' די לומר
 אכפרה פניו כמנחה ולא יותר. עיין במפרשים. ואפשר לומר לפי
 מה שפיתא דכחיל דחמח קודמת לעולה שום רלה הסקליש

(כא) ואחרתם גם הנה עבדך יעקב אחרינו וגו'. הדקדוק
 מציאר כיון שגוף יעקב נכלדו הראשון לאחר והנה גם הוא
 אחרינו ואת כל ההולכים אחרי העדרים לזה יעקב לאמר כיכר
 הנה תדברון אל עשו כמולאכם אותו. ולמה חזר ושנה עליהם

פירוש לתורת אלהים

תדריון אזוי ואלם איר אלע ביידין צו עשו אז איר
 נועם אים קרעפין: (כא) ובארתם אזוי איר ואלם
 זאנין גם אויה הנה עבדך דיין קנעבם יעקב אזי אויה
 אוינטער אויגן נאר האם גיט אונגן גלייה
 פי אפר נוארדם ער האם גיט אונגן גלייה איה וועל
 אפ ווישען זיין צארין בפניה מיט דער מןגה נואם
 זיא גיטם פאר מיר ואתי אונג דער נאה וועל איה

געשיקט גיטארין צו מיין האר צו עשו והנה אונג
 ער איז אויה אונטער אונגן בלומר יעקב קומט
 אויך נאה אונג: (כ) ויצו אונג ער האם גיטארין
 דעם אנדערין אויך אזוי גם את דעם דריטען אויך
 גם אונג אלע נואם גייען נאה דיא סטאדעם האם
 ער אלע גיטארין יאמר צו זאנין בדרך אזוי וויא
 דיא ביידי נואם איה האב גיטארין דעם ערשטין

פרקי דרבי אישור

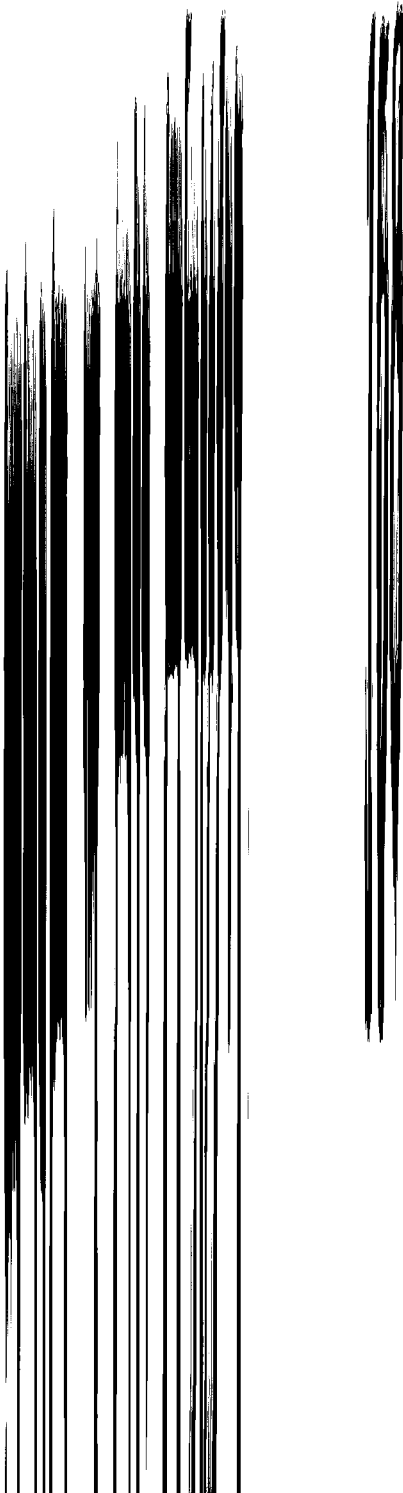
געמאנגען אפאר פייז אונג האם גיטארין אפערטע פנהג
 ווי די ערשטע אונג זיי האבין אויך גיטארין אונג גיטעם מיט
 עשו ווי די ערשטע פנהג. האם עשו שטארק מורא געהאט
 פאר יעקב, אונג ער איז געמאנגען צו נערין צו שייזם מיט
 יעקב, דיא שגזאה פון עשו צו יעקב איז גיט ארויס
 געמאנגען פון זיין הארצין, נאר ער האם זיא שטארק געהאלטן איז זיך ער זאל גענען זאנין יעקב אונג זאל
 ביידין מיט אים גושע אונג סיינדייליך ביידי, ווי יעקב מיט עשו נענען צו זאמען עקומען האבין זיי געקוישט איינער

אדם אונג האם זאם געשיקט צו עשו, האם גאם גיטאם צו
 יעקב דו האקס געפאקט פראקס דאם הייליגקייט, דו האקס
 גענומען דאם הייליגע משלר אונג האקס גינעבין צום רשע עשו,
 זאם יעקב גיטאם פאר הקב"ה איה תפקה דעם רשע ער זאל
 געמאנגען פון זיין הארצין, נאר ער האם זיא שטארק געהאלטן איז זיך ער זאל גענען זאנין יעקב אונג זאל
 ביידין מיט אים גושע אונג סיינדייליך ביידי, ווי יעקב מיט עשו נענען צו זאמען עקומען האבין זיי געקוישט איינער

משלי חכמים

ער סאנען אונג נואם יעקב האם גיטעפין ביי גאם ער זאל אים
 רעספין פון עשו, איז נאר גינען טייל דורך דעם נועם גיטארין
 נערין דער ווילען פון גאם, אונג אזוי האם יעקב גיטאם פאר
 גאט

שלעקטס דארף ער דאס נעמען מיט לויבשאפט, ווייל אזוי
 איז דער ווילען פון גאם, דרייבער בעסין זיי נאר גיט ביי גאם
 ער זאל אפסאן פון זיי די צרה, והארום ווי גאם ווייל אזוי זאל
 (חם לישראל ע"ט) (ח"ב)

ששלו
מסמך מס' 1000
מסמך מס' 1000
מסמך מס' 1000
מסמך מס' 1000

הכרזים
מסמך מס' 1000
מסמך מס' 1000
מסמך מס' 1000
מסמך מס' 1000

מסמך מס' 1000

14

10

(ח'ב)

(ח'ב)

הממשלה
מסמך מס' 1000
מסמך מס' 1000
מסמך מס' 1000
מסמך מס' 1000

יִבְקָא : כִּי וַדְּבַרְיֵינוּ אֶת מַעֲבַר יִבְקָ : כִּי וַיִּקְחֵם וַיַּעֲבֵרֵם
וְאֶבְרִינֵנוּ יֵת נִחְלָא : אֶת-הַנְּחַל וַיַּעֲבַר אֶת-אֲשֶׁר-לָו :
וַעֲבַר יֵת דִּי לֵיהּ :

רשבים

חירדן עד אור הבקר עד אחד לא נעדר אשר לא עבר
את חירדן וגו' ודוד בא אחד ואבשלום עבר את
חירדן וגו' : מעבר יבק : מעברות המים, מדי לבווח :

שפתי חכמים

אמר כן נבנתינו ויפרישי שם דכשאר ייא שכמים שמעט לטון
הנייה דכתיב אשר חזן אלבים וגו' ונבנתינו עריון לא היה נולד
לכך ברבו יוסף כחנינה א"כ ש"מ כהניל ד"א ל"א קלי א"י"א
שכמים חזן מדינה דל"א"כ סדרא קושיא לדוכחא : א' כלומר לכך
אנו לריבון למרס שדינה סיחא חסרה ושם אוחס כחיכה מפני
שמו דל"א לא כן למה נעשה יעקב כדונה א"י מפני זכ נעשה שפי'
לנשינו : א' וד"א ושרי לנקון כחכי קוס ענה כיה אל ויפרישי'
שם לפי שאחרת כדרך נעשה וכו' וי"ל : א' דל"א"כ סדרא קושיא
שפי' וד"א"כ ויקחם וגו' . עוד י"ל דרשי' דייק מדכתיב ויקחם ויעברם
אלא וד"א עשה עלמא כנשר וכו' :

שליחת הדרין

אז הוא כעשה ה' לו להביא הדרין אליו . יען כזה מראה ומחודה
שחמתי כי רכב היה אליו אשר לא ודכב כנפשו עון להפיה הדרין
אליו דכעמו . לכן שלח הדרין ע"י שחיו . וד"א הכי הוא כמדה
לסוך שחטא נגדך וסכי ואת במקום החמאה וד"א ילכא הדרין

פירוש לתורת אלהים

וַיַּעֲבֵד אֹנָן עֵרָא הָאִם אַרְיֵבֵנוּ גַעֲפִירָם אֲלֵךְ
וְאִם אִיוֹ צוֹ אִים דִּיא בְּהִמּוֹת מִימָ דִּיא וְאִכִּין :

ספר הישר

וַיַּעַבְדוּ אֲנִי וְאֵת אֲרִיבֵנוּ עֵרָא הָאִם אַרְיֵבֵנוּ גַעֲפִירָם אֲלֵךְ
וְאִם אִיוֹ צוֹ אִים דִּיא בְּהִמּוֹת מִימָ דִּיא וְאִכִּין :

משלחי חכמים

תעם עשיו סיד תלגנו, ווארום אז קר וואלם סיד געהנת
תואלם ראם יעישון ביון ויילע :

נביאים עובדיה א

תרנום

להמשיך כנה"ה ד"א צבאות נש צ צב צבא צבאות ריה יהודה נשמה דנחא אדני נשמה דהרד יהודה חיה
יחידה דנחא יהודה חיה יחידה דהרד אל שם ב"ן שבעשתי :

א פִּי פִּאֲשֶׁר שְׁתִּיתֶם עַל-יַד קִדְשֵׁי יִשְׁתוּ כֹל-
הַגּוֹיִם תְּמִיד וְשְׁתוּ וְלַעֲוֹ וְהָיוּ כְּלֹא הָיוּ : ב וּבְהַר
צִיּוֹן תְּהִיָּה פְּלִיטָה וְהָיָה קִדְשׁ וִירֵשׁוּ בְּיַד יַעֲקֹב
אֶת מִזְבְּחֵיהֶם : ג וְהָיָה בֵּית-יַעֲקֹב אֵשׁ וּבֵית יוֹסֵף
לְהִבָּה וּבֵית עֵשָׂו לְקֵשׁ וְדִלְקוּ בָהֶם וְאֶכְלֹתוּם וְלֹא-
א אַרְיֵבֵנוּ קָמָא דְהִרְיָתוֹן עַל מַחַת
מִטְרָא דְקִדְשֵׁי יִשְׁתוּן קֵל
עֲקִמְיָא כַּס פּוֹרְעָתְהוֹן דְּתִירָא
וְיִשְׁתוּן וְיִסְתַּלְעֲמֹן וְיִהוּן
כְּדָלָא חוּ : ד וּבְמִטְרָא דְצִיּוֹן
תְּהִי כְּשִׁנְבָתָא וְיִהוּן קִדְשֵׁי
וְיִחַסְנוּ דְבֵית יַעֲקֹב נִיבְכִי
עֲקִמְיָא דְהוּן סַחֲסִין דְהוּן :
ה וְיִהוּן דְבֵית יַעֲקֹב סַחֲסִין דְקִדְשֵׁי וּבֵית עֵשָׂו תְּלַשִּׁין דְקִבְשָׁא

מזודרת דוד

רשי

(א) כי כאשר שתיים . אל מול יסודם יאמר כמו שלחם שחמם
על הר קדשו מכוס סתרמלם כן כל הרשעים סתרעו לכם ישחו
תמיד את כוס סתרמלם על אשר יתמו : ישחיו ויעו . וכלשר
ישחו את סכום יסו . נשחיתם ומכונלכם והוא ענין מליצה וד"ל
יסו מכונלכם מן ספורעיות כללו שחו כוס משקס סממטלם
(ב) ובהר ציון . אלכ כשר ליון חסיפ פליטה ושחריה . ר"ל חסיפם
ישחיו : ודחיה קדש . כי לא יוסף כעז כה ערל ועמל : את בורשיהם . את
שם : וביה יוסף דחבה . הוא יכל ענין כמי' : קש . יסו דומים לקס ספורק מטר : ודלקו בהם . ישראל ודלקו את כית
(ח"ב) (חק לישראל ע"ט) 10 16 טעו

יהיה שריר לבית עשור פי יתה דבר : ד וירשן
הנגב אתהר עשו והשפלה את-פלתים וירשו
את-שרה אפרים ואת שרה שמרון ובנימן את-
הגלעד : ה וגלת החלהזה לבני ישראל אשר-
פנענים עד-צרפת וגלת ירושלם אשר בספרד
ירשו את ערי הנגב : ו ועלו מושיעים בהר ציון
לשפט את-הר עשו והיתה ליתיה המלוכה :

נגלות ירושלם בקספמיא יחקנו ית קרוי ארצא רומא : ו יסקון משוכוון בסורא דציון למדון ית
קרבא רעשו ותתגלי סלכותא דני על קל יתבי ארצא :

מצורת דוד

עשו ויפטרס ר"ל הם ינמרו כהם הכליון ולא יהיה שגריה להם :
כי ח' דבר ויבדלו כן יהיה : (ד) וירשו הנגב . כית ועקב
כזכר כמקרא שלפניו הם יירשו את הנגב ויחור ומטרס את הר
עשו ואת כדמותם של ארץ ישראל : והשפלה . גם ירשו את
הספלה ויחור ומטרס את פלשתים כי ארץ פלשתים הייתה כשפלה :
את שרי אפרים . כי כיתו יושבם לא ירשו לא הר אפרים ולא
יגלו להורים את העמק כי רכב כדולו כמ"ס שולן את
למלמד יירשו גב שדות העמק : ואת שרה שמרון . כמ"א
ואמר שמימי מלך ישראל קנה את ההר שמרון והארר שלעמדי
יירשו הכלי אף השדות : ובנימן את הגלעד . בנימן יירש את
ארץ הנגב : וחו מלמד חק רועים היתון לו כתי' עבר סירדן המעריכי כמ"ח
בכוף יחוקל בני מנשה ויבני נגבד ימרו על
נתלים כעבר סירדן המעריכי היו ביושבים אמר בני בגולה של
(ה) ובגלות החר היה וגו' . כמקרא שלפניו נאמר שדות ועקב יירשו הנגב
וכומר ויבשר עתס מי ומי מהס יתו הירוקים ואמר
כתי הגולה של החיל הזה של בני ישראל אשר עס הכנענים
שכרו מהארס כיתו יושבם אשר מקום מושבם עד לנפת וגם בני
הגולה של ירושלים אשר יבנו בספרד הם יירשו את ערי הנגב כול
(ו) ועלו מושיעים . (ז) ועלו מושיעים . (ח) ועלו מושיעים
ומורון מהם כחוד נבולו ארץ ישראל ויחוקל את"כ כמ"ס בכוף יחוקל : (י)
ומהס כחוד נבולו יגלו באותם מקור מהלכ' מנהר עשו לנשות כהם
מסעל על מה ששרשו לישראל או תהיה לה' המלוכה ר"ל
או כל האומות יודו ממלכותו וינקבוו לאלוס :

רעם מירוש עברי מייטש נפינט . עז כייא דער הפסורה פון דער וואך :

כתובים משלי ו

לחמשף מסוד ומלכות ד"א שין דלת יוד : מש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונה' נשח דיסוד א דר
ארנ ארני נשח ארני רוח אלף דלת נון יוד נשח דמלכות י' דר ו' הו חיה יחידה ריסוד יתן חיה יחידה דמלכות
אל שם ב'ן שבעשה :

א עד יפלה חין קבחו כמחר צפור אל-פח ולא ידע פיר' א ויהי אילא קמפרים קרא
בנפשו היא : ב ונתתה בגים שמעוילי ותקשיבו לאמרי צפרא לנת פוקא ולא ידע
פי : ג אל-יישט אל-ידרביה לבך אל-יתתע בגתיבתיה : דלמחא דנפשיה איה :

ז והשקא בגא שמעון דו ואציתו למימרי דפוקי : ז לא יסמי דבך לאורחיה וא לא תימצי בשביקתא :
מצורת דוד

(א) עד יפלה . עד אשר נכשל בה ותלה יפלה את כדדו כי
מאד עולמו על יד : כמסר . והרי הוא כלסוד המהמר
לעון אל סח כעבור היום ועתה לכול מהסרופים אשר הם
ואינו ידע כי האכלה היום תהיה כחזון נשח כן סוף מאד
שן סוף נוח שמשו י' ואל תהיו כמותו : (ג) אז ישם . אל יסר לבך אל סדרך הסודן לבית הוונה ואל תמע מדרך סיגר
מירושלם

א עד יפלה חין קבחו דיא פאנה ברעס און וייגע
בנאנץ בלוח כיו זיא צו שפאלט דיא
לעבער ינינע אזוי וויא מיט אפילי כמחר צפור אי פח
וויא נעשווינקס אפויניל לויקט אין דיא קלארקע
נואם ויא זעקט אינווייניג קערנער ולא ידע די כנפשו
היא אונ גר ווייס גיט אז אין דיא קלארקע טעט
זיה עקריגען ויין לעבין . אזוי לויקט דער נאר צו
דיא זונה אין שטוב . אונ גר ווייס נאר גיט אז
(חק לישראל ע"ט) (ח"ב) 10

ד קטול דסגיא קטיליא ד כיידיבם חללים הפילה ועצמים פל-הוניה: ה נרבי
אסילת ועשיין פילהון שאול ביתה יודות אד-סדר-קמת: ו תלא-חקמה תקרא
קטיליא: ה אורחא דשול ביתה נחמן קמוני דקברא:

ו קטול היקא חקמה תקרא ובינה תרמי קלה:

מצודת דוד

כפרס סס כשכינ נסאו לודו: (ד) ועצומים. היו: ללכת כנתיבותיה: (ז) השילה. הונסה המתקת אמרים: ועצומים.
שאל ויודות אל חדרי מוח כי בקל יתפתח ומלאך עולמו: (י) הלא חכמת הקרא. ר"ל מעלה החכמה הלא נכרת מסלול
עלמה וכלאו היא חלמר אמריה להמשך אמריה:

פירוש ע"מ

נוענין וואס אין ויזיא גייען היא וונות: (ד) זי בנים
חללים הפילה ווארום דיא קענשלין וואס זיא האט
געערהקט וועגען וייער פיל געצומים זי תרניקת דיא
אלע קענשלין וואס זיא האט געהערקט וועגען
גייען קענשלין. פון דעספונענין וועגען
זיי געהערקט גיטארין: (ה) דרבי שאול ביתה די ווענין
וואס גייען צו איר שמוכ. וועגען דיא ווענין וואס

ברטנורא

משנה במא קמא פרק ח

עיקר תוי"ם

[א] עבר בו'. דהא מה שפול חסון יתר ונחמוס מחמת השיכחו זה בכלל נוסח. מ"ט: כמה בו'. פ"ו עבר שנמכר כשוק
כמה היה יסע עס האכר. וכמה הוא יסע עבר הנמכר בלא אותו האכר. ופומא זו לסקל דלמין מוכער כסדה אחר
ואמרה חורה לשום ערוב' אבג ערה כמ"ב פ"ו. כהר"א"ש: [ג] במסמך. כלב מסמך: וכל עריל שלטנו חורז על כולו. מלא
שחכ לו מסמך שלטנו הם וחרי גוויי נקט ועדיין קשה תרמי למ"ל: ואפי' בו'. דכיום כין אית כס המורס כין לין כס המורס
שמעט. וכל המורס למ"ל.
לדמי יתרי גנבל. ופי' החוס'
שמעטס יתור לפי מה שמתנב'
מחמת הרוסס. ואני תתע על זה
דוח בכלל נוסח הוא וכלי' כ"ס
כסס הרמ"ס לדמי יתרי כ"ס
שאל חל זה כוס. ועל זה מרובה
שאל זה דמתיין ולא אמרי'
אלא זה כוס והכי משמע קהל
המורס תחת המורס ולא כוונ
תחת המורס לדמי' דתרוי' כוונ
מקרי כוונ בו' והוא לבי' המורס
שמתיין ומעלס תפוחי וע' חו"ע:
[ג] לוי' חל' חל' שמתיין כמה
חלס רוחל לישול ולתעטר לכל אשר לאדם יתן כער נסאו ולין ערך לשומא זו אלף שמתיין מי שמתיין למלכות למתו כשפול על

פרק ח א החובל

כלי המשי דלת דמלכות דירעה אל אל

הוא יפה. שאל
היה לרדך היה מוכר עלמנו
עכבד עברי וזה שהויקו
הפסידו ממנו זה: כיוצא
בוה. לפי מה שפול משונג

פרק ח א החובל בחבירו חייב עליו משום
חמשה דברים בנזק בצער ברפוי
בשבת ובבושת. בנזק כיצד. כימא את עינו.
קמע את ידו. שיבר את רגלו רואין אותו
כמילו הוא [ח] עבר נמכר בשוק. ושמיין כמה
היה יפה. וכמה הוא יפה. צער. כואו כשפוד

או [ג] במסמך. ואפי' על צפורנו. מקום
אומדין כמה אדם כיוצא בוה. רוצה [ג] לישול להיות מצמער כך.

שמיין עושה חבורה.

שמיין עושה חבורה.
לוי' חל' חל' שמתיין כמה
חלס רוחל לישול ולתעטר לכל אשר לאדם יתן כער נסאו ולין ערך לשומא זו אלף שמתיין מי שמתיין למלכות למתו כשפול על

פרק ח א החובל בחבירו או איינער פיילט זיין חבר
חייב גזיו פלשם המשח דברים דארף
ער בצאחלין פינה גרללי בצאחלונג. אויף פינה
גרלליי ואבין גנגז פאר דעם שארדין בצער פאר די
שאערצין ברפוי פאר דיא דייסלונג בשבת פאר זיין
יצען אין שמוכ און קען ניט פארדינען ונבשושה
אונ פאר די פארשמונג גנגז כיצד וויא בצאחלמ
קען פאר דעם שארדין סיפא את. עיני ראונו האט
גיטאמכ גלינדן שמעון אויג קפע את די אדער
ער האט אים אפ גיהאקט אהאנט. ושיבר את רגלי
אדער ער האט אים צו קראכין אפוס רואין אותו
כאילו הוא עבר נמכר בשוק ועהן מיר גלייה ווי שמעון
וואלט גינען אקגעכט מען ואל אים פארקויפען
אין נאם ופיפין בשת היה יפה. אונ מען שאצט אים
וויא פיל ער איז נערט גינען ווען ער האט
געהאט צווייא אויגין אדער ווען ער האט געהאט

צווייא הענט אדער ווען ער האט געהאט צווייא
סיס ונפח הוא יפה אונ וויא פיל ער איז איצט
ווייניגער נערט או ער האט נאר איין אויג
אדער לא ער האט נאר איין האנט אדער אז ער
האט נאר איין פוס. אזוי פיל זאל ראונו בצאחלין
צו שמעון צער ווי בצאחלמ מען פאר די שמערצין
אן אשארדין בנא בשבת ראונו האט אדערן גיטאמכ
שמעון מיט אהייסין שפיין או נפסטר אדער מיט
אהייסין פשונואק ואפי' על צדדו מקום שאינו עושה
חבורה אפילו אויף דעם נאגיל אויף אזוי אארט
וואס עס נערט גיט גיין בייר אדערן נפח אדס גינא
בה שאצט מען איין אדער קענטש וואס איז
אזוי איידיל וניא שמעון איז רוצה לשול וויא פיל
ער וויל קמען געלט התיית נאצטר פה ער אל
האבין אויף פיל צער וויא שמעון האט. אזוי
זאל מען בצאחלין צו שמעון. דער דין איז אזוי.

צווייא הענט אדער ווען ער האט געהאט צווייא
סיס ונפח הוא יפה אונ וויא פיל ער איז איצט
ווייניגער נערט או ער האט נאר איין אויג
אדער לא ער האט נאר איין האנט אדער אז ער
האט נאר איין פוס. אזוי פיל זאל ראונו בצאחלין
צו שמעון צער ווי בצאחלמ מען פאר די שמערצין
אן אשארדין בנא בשבת ראונו האט אדערן גיטאמכ
שמעון מיט אהייסין שפיין או נפסטר אדער מיט
אהייסין פשונואק ואפי' על צדדו מקום שאינו עושה
חבורה אפילו אויף דעם נאגיל אויף אזוי אארט
וואס עס נערט גיט גיין בייר אדערן נפח אדס גינא
בה שאצט מען איין אדער קענטש וואס איז
אזוי איידיל וניא שמעון איז רוצה לשול וויא פיל
ער וויל קמען געלט התיית נאצטר פה ער אל
האבין אויף פיל צער וויא שמעון האט. אזוי
זאל מען בצאחלין צו שמעון. דער דין איז אזוי.

רכ אטרו וכאזו: צמחין. אכטבעות לכנות: שבת. כל ימי החול רחוקין אהו כללו הוא שומר קשואין ונותן שכירתו של כל יום שארי אין ראוי למלאכה אחרת (א) אפי' בלא חולי שיהי נקטעה ודו ורגלו הוא כבר נתן לו דמיהן: הכ"ל לפי המבייש את כל פשיט בשמו מרובה: והמתבייש לפי חשיבותו בשמו מרובה וכלא המשה דברים מקראי נפקי. נזק דכתיב עין תחת עין ואין לומר עין תחת דכתיב ולא תקוה כוסר לנפש רוצח לנפש רוצח אי אתה לוקח כוסר אבל אתה לוקח כוסר לחשי אכרטי (ב) שאם סימא את עין חברו נותן לו דמי עינו והיטו עין תחת עין. אפי' נספק לו מלפני תחת פלג דקרא יתירה היא לחיוב של הלער ואפי' במקום נזק ללא תימא הרי קנה ידו ויש עליו לחטקה אלא אומרים היה עליו לחטקה כסם וזה חטקה דברלו ועטרו. לפיכך משלם את הלער. רטוי וסבת. רק שבתו יתן ורפא ורפא וקפא את הלער. רטוי וסבת. מכה (ג) אבל אם פשע החולה בעלמו ועבר על דברי הדינא שב ארץ המדינה חייב שכבת רטוי (ד) שריבין ממת' פשיעוטיה. הנותן דבריו' והקולח את כפי' ממנו (ה) ודין תורה שאין יכולים ללון בשום דין שבעולם אלא

דייני' הסמוכי' בדרך ישראל. דכתיב עד האלהים יבא דבר שניהם ואין נקראי' אלהים אלא דיינים הסמוכים בדרך ישראל אלא שבהלואות ומתק ומומכו והקבלות והדלות וכפירות (ו) לנים כהם בח"ל כללו הם גומרים של כ"ד אל א"י ושלומותיהו קעברויה וזה כלבד דבר המלוי ויש בו חסרון כיס בו כהמה שהוקף בשן ורגל לון מעדיים (ז) או שהיק אלם כהמה אבל כהמה שהוקף אלם או אלם כאלם חין לטון אותו בח"ל כלל אלא מנדון ארץ נאובל או את המויק עד שיעלה עם בעל דתי לדרך ישראל או שיתן דרך פשרה קרוב למה שער' בעיני דיינין אבל דבר קרוב חין סוסקון עליו וכן הדין בכל הקנסות הפתובות כמורה וכו' וכו' חין גובין אותו דייני ח"ל אלא שמעדין

מען ואר שאצין. אנקענטש וואס זיין משפּט איז מען זאל אים אַברען קאָהן מיט אַהייסין שפּוין אויף דעם נאַגיר. וויא פּיל ער וויל געבין געלט מען זאל אים נישט אַברען קאָהן. אזוי פּיל דאַרק ראָבן געבין צו שמוען (וערתוימ) רפּי וויא אזוי צאָהקט מען פּאַר דעם הילילינג תּהני תּיב גרפּאָהוּ און ער האָט אים גישלאָנגען דאַרק ער אים הייליגן זיי בו גפּחים אויב עס איז גינאָרנין נוייטע גלאָזן אויף דיא ספּה אַם פּקפּת חפּכה אויב פּון דיא ספּה זענען גינאָרנין דיא גלאָזן תּיב דאַרק דער שלענגער זיין הייליגן שׂא פּקפּת חפּכה אויב דיא גלאָזן זענען נים פּון דיא ספּה נאַר ווייל ער האָט נים נישאָהן וויא דער דאַקטאָר האָט גיהייסקען איז דיא ספּה קראַנק גינאָרנין פּסיר דאַרק נים דער שלענגער זיין הייליגן תּהני נשפּתה און דיא ספּה איז גיהיילט גינאָרנין. אונ צוריק קראַנק גינאָרנין דאַרק דער שלענגער זיין היילען תּהני נשפּתה און דיא ספּה איז גיהיילט גינאָרנין אונ צוריק קראַנק גינאָרנין תּהני נשפּתה דער שלענגער זיין הייליגן תּהני נשפּתה און דיא ספּה איז גיהיילט גינאָרנין. דער נאָך איז זיא ווידער קראַנק גינאָרנין איז תּיב גרפּאָהוּ איז דער שלענגער שוין נים מחויב צו הייליגן שפּה (תק ישראל ע"ט) (ח"ב)

למנו כחם כי נותן שלם יעשה לו זכר זה וטובה זה קלה לטולתו ממון להנצל ממער חזניה נזיק ממון ולקבל זכר וחינו כמותה שב' הרי"ב וכלל דמקום גבו כו'. ובמראה חלי' (יעול ליתן מפשיל ומשנין יעול זה זמנ מה שנתן זה: (א) דמיינין כפסם בני אדם שאינם בני אומנות אבל אם הוא בן אומנות יוכל לנטקו כמלאכתו אחר תלוי' ומאומתו כפי' מהלפ' שיכול לפסות אחר שיפראש ומתוויט: (ב) כמותה כנמי' שיפראש חזוין: כלומר אבי' כשני ימימה שאותו אכר מת: (ג) סיניו אלא עלו בו לחמיס' ממתת ממש דתמן כמתני'. וליפסין לם סמפל לטון ורפא ורפא: (ד) סיניו נמי שלם ממתת ממש דתמן וס"א דעכר על דברי רפא' אלא שלם ממתת ממש סוף דפא' ח"מ"ם סמכס כ"ל זה ז' שאילוי' לא סופי

לא ה"י נאזיכ' דכרבי הדינא קמ"ל דלא וויקף ללא סוף מלמדנין קב: (פ) ובמכרי ילין ג'ש' דחמוס חמוס ופרש"י לחמר ג'ש' לא חמוס ויאל' בעדיס' ומומין ללא חמוס מה לטון' ממון אף ללא ממון ומתוויט: (ו) ובמראה: אלא במראה' אלא שדולות' ושלמות' ופרש"י דולות' הכל לדון בעיני' הודלאה שאומרים' כפינין חור' לו' ושלמות' שכל לדון בעיני' הולוי' שאומרים' כפינין חור' לו' ע"כ ופירשתי היינו מודס' ממתת' וכוסר' הכל והקבלות סייע' עסקתם לו כמתנת ועתוויט: (י) דלי מקרן קמ"ל פלגה נוקף קנסא' ואין גינאָרני' כפי' כ"ל. ובינן דמגינאָרני' דמתות ללא מוחיבין עליה לז"ב דבר' היכי מייסד ליה' מיל' אמרת דליעוד' הסם וחייתי' לטקל דעכ' שזינו מיל' מודס' דלימח' כממל' (ג) העירום' און חקן' או סטרו דרב' מתבייש' דקייקא' וסמכי' כטואו' עיז' כמו כטואו' כנז' מ' ועתוויט: (ה) הייש'. וכסקקין' והרנני' כוז' שבישו' מ' אבל אי

וויא אזוי זאל מען בעזאָהלין פאַר דיא צייט וואָס ער איז אין אַ שמוּב און פאַרדינעט נים ריאן אותו קאָהן האָט שפּיר קשיאָין מיר זעקן זעס מעןקענטש גלייך וויא ער וואָלט געהיט פּלוּצערנין ואַנאַרטיין מיט פּרוּבקיין. וויא פּיל מען צאָהקט אַפּאָג פאַר פּרוּבקיין היילען. אזוי זאל מען זייט אויך בעזאָהלין פאַר זענען פּאָג וואָס ער זאָגט אין שמוּב און מען נים הימען קיין פּרוּבקיין ביז ער נועט גיוונד ועערין. (וואָרום זיין אַנגער אַרבעט מען ער דאָך נים קאָהן ער האָט דאָך נים קיין האַנט און נים קיין פּוס שפּיר גתו' יו דפי יו דפי רגני' און פאַר דיא האַנט און פאַר די פּוס האָט ער דאָך אים שוין בעזאָהקט ביש' וויא אזוי צאָהקט מען פאַר דיא חרפה. זאַנט דיא גקרא' הכל לפי תקב"ש והתב"ש מען זעהת' ווער עס האָט פאַרשעקט און וועמען מען האָט פאַרשעקט אויב אַפּאָרטיקער מעןקעטש פאַרשעקט. דאַרק ער מעהר בעזאָהלין. און אויב מען פאַרשעקט איינזעלין מעןקעטש דאַרק מען אים מעהר בעזאָהלין חפּכ"ש את הערום או מען פאַרשעקט אנאַקעטמין חפּכ"ש את הספּאָ או מען פאַרשעקט אַפּלינדיון חפּכ"ש את תּישוּ או מען פאַרשעקט אַשלאָפּערניין תּיב דיא אַלע דכויא מעןקעטשין

אלה הריגה אחר שהקין שנתקן הטובה קודם שהקין הוא ככלל
 בש"י דנמרה ופחיתים: [ו] וישלחה כ"י. מושלח"י ידה דייק
 וסר"מ לא הפחית והחוקה במבושיו. ותנא שגלו לומר לקרל
 בנשמת חייבי: (ח) וקשה לי דהא מפר קרל שהוא כפרת אמור
 לא ילפינן מיניה לטוב חמד מ"י דכריס כדפי' הרי"ב. ר"פ. וז"ל
 מדכתיב כהן קרל דהכא עין
 חתה עין שן כ"י וה"ל כתיב כ"י
 משפטים ושם נאמר פלע כ"י
 דמיני' ילפינן לטוב פלעך שפיר
 דייקנן נמי לכל הדי' דכריס.
 ופחיתים: [ו] אביו כ"י. ח"ט
 כתיב על טעם' כהן חבורה.
 קנדרין דפי"ה. רש"י: (ט) וכ"כ
 חרי"מ ולא סני דכרשא דולא חתון
 דומר דנכסי כר"פ. לזמנא
 ס"מ היכא דלא חתרי ביה אכל
 סיכא לחתרי ביה חתרי לקי אכל
 תימה דכתיב חרי קרלי דה
 כתיב ולא סני דכרשא דולא חתון
 ל"ב חמדי כתיב כחשך עשה כן
 עש הקהל שחין כהן כהן כ"י
 דכר ע"ש כן נחמה וזמרי ונינה
 ממון וזו הדדסה הו"ל לכותב
 ועתי"ט: (י) ומחלו קרל נפיק לן
 כושת מ"ט כ"מ"א: (יא) פ"ט
 עש הקהל שחין כהן כהן כ"י
 וזמרי' פ"י שחין לו אחוה שחין
 כ"י. ובנמרה ורבען אחוה הוא

ישן שבייש פמור. נפל מן הגג והויק ובייש
 חייב על הנוק ופמור על הבושת שנאמר [ו]
 ושלחה ידה והחוקה במבושיו אינו חייב על
 מבושור שהאדם משלם נוק צער רפוי שבת
 ובושת ומשלם דמי ולדות ושור אינו משלם
 אלא נוק. ופמור דמי ולדות: ג המכה
 את [ו] אביו ואת אמו ולא עשה בהם חבורה
 והחובל בחבירו כיוה"כ חייב בכלל. החובל
 בעבר עברי חייב בכולן חוץ מן השבת
 בזמן שהוא שלם. החובל בעבר כנעני של
 אחרים חייב בכלל. ר' יהודה אומר אין לעבדים
 בושת: ד חרש שומט וכמן פגיעתן רעה החובל
 בהן חייב. והם שחבלו באחרים פמורין.
 העבר והאשה פגיעתן רעה. החובל בהן חייב

מי שנחייב נהן כמו שכתבנו: ב ושור ואינו משלם
 אלא נוק. דכתיב חיש כעמיתו ולא שור כעמיתו (ח):
 ופמור דמי ולדות. דכתיב כי יגלו אנשים אנשים
 ולא שורים: ג והחובל בחבירו כיוה"כ חייב. ואע"פ
 דכלל התורה כולה השובר
 עבירה שחייב עליה חלקות
 ותשלומין לוקה ואינו משלם
 הכל משלם ואינו לוקה דכתיב
 ריבחה חורה חובל בחבירו
 לת שלומין ולא חלקות
 מדכתיב יד כ"י דהיינו ממון
 מכדי כתיב כאשר עשה כן
 יעשה לו יד כ"י למה לי (ט)
 אלא להביא שכל
 כיוה"כ שמשל' ואינו לוקה:
 רבי יהודה אומר אין
 לעבדים בושת. דכתיב
 כי יגלו אנשים יחדו חיש
 ואחיו (י) כמי שיש לו אחוה
 (יא) ולא עבד שחין לו אחוה
 ד עבר ואש' שחבלו
 שחין להם כמה לשלם:

ואין הלכה כרבי יהודה: ד עבר ואש' שחבלו
 באחרים פמורים. שחין להם כמה לשלם:
 אאשה אונ' זיא איז מפי' דיא קינדער. דער בעל
 הבית פון אַקס דארף גיט בצאהלין פאר דיא
 קינדער: ג הפכה את אביו ואת אמו ולא עשה בהם חבורה
 או ער האם גישלאגין זיין פאטער אָדער זיין
 מוטער אונ' ער האם גיט גימאכט אין זיין קיין
 בייל דארף קען אים גיט הרגנן וחוב' דכתיב גיט
 הכפירים אָדער ער האם גיביילט זיין דבר אום יום
 כפפור דארף קען אים גיט הרגנן חייב גיבנן מוז ער
 בצאהלין אלע פינג' זאקין החוב' געב' עברי אז ער
 ביילט איודישען קגעקט וואס ער גיזער צו איין
 אנדער בעל הבית חייב גיבנן מוז ער בצאהלין
 אלע פינג' זאקין חייב מן השבת גאר פאר וואס ער
 ויזט אין שטוב אונ' קען גיט פארדיגען. דארף
 ער אים גיט בצאהלין כּוּפּוּן שהיא גזו' או דער
 קגעקט איז זינגער. נוארום וואס ער ארבעט גיט
 איז דאך זיין שארין החוב' געב' כנעני ש' אחרים אז
 ער ביילט אקגעקט אפגעגי. וואס דער קגעקט
 גיהער צו איין אנדער בעל הבית וחיב גיבנן מוז
 ער בצאהלין אלע פינג' זאקין דבי יתירה אומר אין
 געב'ים נושא רבי יהודה זאקט אז קען איז מבייש
 אקגעקט וואס ער איז אפגעגי דארף קען גיט
 בצאהלין פאר זיין חרפה: ד חרש שומט וכמן פגיעתן
 רעה אמויבער אונ' אקשונגענער אונ' אקינד' אז
 קען באגעניגט זיין איז שלעקט החוב' בהו דער
 וואס ביילט זיין חייב מוז בצאהלין והם שחייב
 גאחרים אונ' אז זיין ביילן אנדערע קענקשין
 פמורים זענען זיי פמור. דארפין זיי גיט בצאהלין
 העבר והאשה אקגעקט אפגעגי אונ' אאשה וואס
 האם אפאן פגיעתן רעה אז קען באגעניגט זיין איז
 שלעקט החוב' בהו חייב דער וואס ביילט זיין מוז
 (ח"ב) (תק לישראל ע"ט)

נתגרשה האשה ונשתחרר העבד. וקנו נכסים: חייבים לשלם. שהרי מחילה קן חייבים (יב) אלא שאין להם מה לשלם שכל מה שיש להם נכסיהם נבעל לפרות ולירושא (ג): ה' מפני שהוא נדון בנפשו.

והם שחבלו באחרים פטורין אבל משלמין לאחר זמן. ונתגרשה האשה נשתחרר העבד. חייבין לשלם ה' המכה אביו ואמו ועשה בהן חבורה והחובל בחבירו בשבת פטור מכולן מפני שהוא נדון בנפשו והחובל בעבד כנעני שלו פטור מכולן: ו [ח] התוקע לחבירו נותן לו [ט] סלע. ר' יהודה אומר משום ר' הגלילי [ג] מנה. סמרו נותן לו מאתיים וזו [יא] לאחר ידו נותן לו ארבע מאות וזו. צרם באבנו תלש בשערו רקק והגיע [יב] בו רוקו העביר שילתו ממנו פרע ראש האכל בשוק נותן ארבע מאות וזו [ה] הכל לפי כבודו אמר רבי עקיבא אפי' עניים שבישראל רואין אותם [ג] כאלו הם בני חורין שירדו מנכסיהם שהם בני אברהם יצחק ויעקב.

שאף על פי שהוא מתקלקל מתקן הוא אלא ילדו ששכח חמחו ונה' הגזו כד' (י): ה' התוקע לחבירו. שחכר אנבעתו כספ ידו ומכה אותו כאגרוף: נותן לו סלע. דמי בושטו ואין הלכה כרבי יהודה שאומר מנה: סמרו. ששכח כספ ידו על לחיו אויבא כושט טפי: צרם. משך. לכן חתף את הכל לפי כבודו. כל אלו הדמים שהזכירו במנה אים אלא למכוד ביתר אבל אלדס כזוי שחתין ואין אמר ר"ע וכו'. ר"ע פליג את"ק ושכר בין מכובד בין כזוי כולן שוין לדעי קנסות

תיבת כה: (יב) כל' משא"כ תפ"ו דמתח' לא היו חייבים לפי שאין בני שונאים חובין מלבד אפי' לאחר זמן פטורין הראש: (ג) ואל' אחריון דתמכור נכסות ה"ל כלומר שאם ימות העבד כתיב שהיו לקנות אותם משום זבל לגבי פלגה ודלוי מתלה. וק"ל העובר שפ"ח נחבדו וחזר ונתלו מחול. ואטומי כי דינא כתיב לא מתחייבין לא מתחייבין: עתו"ט: (יב) כלומר משא"כ כחולל ככשהיה ויהי דרפ"ל דשבת שאינו חייב מיה' כגרי"ד לזכ: [ח] התוקע בו. כל אלו ההכאות נשערו כגמתינו ע"כ כהס כזוי. ולדמי משע ואין כהס נוק. ופסקו חכמים דמיס קלושים. ואזוהי המתון קלוב הוא דמי העבר והשבת ויפ"ו והשבת בין לר"ך לרש"טא ופנת בין לא לר"ך. כהס הוא משלם. ר"ח"מ. והטוב כהס הר"ף כ' דרפ"ו ופנת חייב בכלל זה והכל כפי' הענין: [ט] סלע. סלע מתינה תנן. גמרה: לו' סנה. לו' קפ"ח ותחת שחוקין ל"כ זה מזה דמתינה אחר תמא"ס על לורי. ונראה דזה דבר כעני הוי דכר כשיר ומכל מקום פליגי קת. ועתו"ט: [יא] לאחר ידו. ששכח כחצר ידו והוא קלון יותר הר"מ: [יב] בו. דלאו ככדל' לא. מח' אמת. נה"ו כי בייס כדכר'ס ואת אומר'ת כיטו

דכר'ס פטור. גמרה. ועממ' ל"ל משום דכח' והחוק' כמכוס'ו דמשמע דלא חייבה. תורה אלא על בושט גוט בו. הראש: [ג] כאלו בו. כי יש עפ"ים שאינן מחייבין יותר מכני חורין שירדו וכן עניים ואין יכולין לדרקק עליהן כל כך אהס מהן

הוא חייב לשלם. ר"ח"מ. והטוב כהס הר"ף כ' דרפ"ו ופנת חייב בכלל זה והכל כפי' הענין: [ט] סלע. סלע מתינה תנן. גמרה: לו' סנה. לו' קפ"ח ותחת שחוקין ל"כ זה מזה דמתינה אחר תמא"ס על לורי. ונראה דזה דבר כעני הוי דכר כשיר ומכל מקום פליגי קת. ועתו"ט: [יא] לאחר ידו. ששכח כחצר ידו והוא קלון יותר הר"מ: [יב] בו. דלאו ככדל' לא. מח' אמת. נה"ו כי בייס כדכר'ס ואת אומר'ת כיטו

בצאהל'ן והם שהב'ו באחרים פטורין און אז וי'א ביילין צו אנדערע דארפ'ן וי'א ג'ט בצאהל'ן נוייר וי'א האב'ן ג'ט צו בצאהל'ן אב'י משלמ'ן ג'אחר ז'ס אב'ער אין אצ'י'ט שפעטער דארפ'ן וי'א בצאהל'ן נתגרשה האשה אויב דיא אשה איז ג'יגט ג'יוואר'ן נ'שתחרר הג'ד דער קנעקט איז פריי ג'יוואר'ן תיב'ו לשלם מוז'ן וי' בצאהל'ן. אויב וי'א האב'ן מיט וואס צו בצאהל'ן: ה' חספה אב'יו ואסו ונעשה בה' חבורה אז ער האט ג'ישלאנג'ן דעם פאטער אדער דיא מוטער און ער האט וי'א ג'ימאקט אב'ייל קומט אים מ'תה' והחוב'ל בחב'רו בשבת אדער ער האט ג'יב'ייל'ט וי'ין חב'ר אום שבת קומט אים מ'תה' פטור ס'כ'ן איז ער פטור פון צו בצאהל'ן דיא אלע פינף זאכ'ן כפי' שהוא נדון כנפשו נוייר קען משלמ' אים צו הרג'ן. און מיט צוויי זאכ'ן בצאהל'ן און הרג'ן משלמ' קען ג'ישט וי'א חוב'ל בג'ד כנפי' ש'ו פטור ס'כ'ן און אז איינער ב'ייל'ט וי'ין איינענעם קנעקט דעם כנעני איז ער פטור פון אלע פינף זאכ'ן: ו' חתע'ן ג'חבו אז איינער שלאנט דעם אנדער'ן מיט וי'ין פויקט נ'ת'ו י' סלע ג'יט ער אים אטאלער פאר דיא חרפה רבי יהודה אומר כשום רבי יוסי הגלילי רבי יהודה נאגמ פון רבי יוסי הגליליים וועגן מנה הונדערט ג'לד'ן דארף ער אים בצאהל'ן פאר דיא חרפה קס'ו אז ער האט אים ג'יעבען אפאמש אויף דיא פאק נ'ת'ו י' פאתי'ס וז' דארף ער אים ג'עב'ן צווייא הונדערט ג'לד'ן פאר דיא חרפה יאמ' יד' אז ער

האט אים ג'יעבען אפאמש מיט וי' אנדערע וי'ט האנט נ'ת'ו י' ארבע מאות וז' דארף ער אים ג'עב'ן פיר הונדערט ג'לד'ן פאר דיא זרפה צרם בא'נו ער האט אצ'יה' ג'יטאז'ן דעם אוינער פון וי'ין חב'ר תלש בשערו ער האט ג'עריסען דיא האר פון וי'ין חב'ר ר'קק והגיע בו רוקו ער האט ג'ישלאנג'ן אויף וי'ין חב'ר און דיא שפייאקט'ס איז ארויף ג'עפאל'ן אויף וי'ין חב'ר הג'ביר פל'יו מ'טנו ער האט אר'אפ ג'עריס'ן דיא קל'יר פון וי'ין חב'ר פ'ע ראש האשה בשוק ער האט אויף ג'ירעקנו דעם קאפ פון א אשה אין דאס נ'ת'ו ארבע מאות וז' פאר די זאכ'ן דארף ער ג'עב'ן פיר הונדערט ג'לד'ן פאר דיא חרפה. דאס דארף קען ג'עב'ן זום אייריקט'ן מענטש. מער וי'א עס שטייט אים ג'יעכונג'ט אין די משנה דארף קען צו קיינעם ג'ישם געב'ן. גאר עס איז דא ווייניגער צו געב'ן צו פראם-שערע מענטש'ן י'ה הפ'ל דאס איז דער פלל' קען זאל געב'ן חבל לפי כבודו צו יערען מענטש'ן נאך וי'ין כבוד אפ' רבי עקיבא אפי' רבי עקיבא ג'יאנט אפי'ו ג'ני'ס שפ'יג'ר'א אפ'יל'ו דיא אר'אמקע ויד'ין וי'א אות'ם כ'אילו הם בני חורין שירדו מנכסיהם וע'הו מיר וי' גל'ייה ווי וי'א וואל'ט'ן ג'יווען פרייע מענטש'ן נג'יס פאררונגען און ג'יט פארקויפ'טן און גל'ייה וי'א וי'א וואל'ט'ן אטאהל רי'ה ג'יווען. גאר וי' עגען אר'אפ גע'נדערט פון וי'ער פא'רמעגן שהם בני אברהם יצחק ויעקב וז' וועגן די קינדער פון אברהם און יצחק און יעקב. דרייער ועגען ריא ויד'ין אלע גל'ייה. און וי'א פיר ג'ים שטייט אין

מתכיים פלגו ידו וזכה תכיים יותר או פחות וכיוצא בזה
 כעשבור עליהו ופרע לזין מנדקו כדבר אם היו סס כ"א
 משום שם לו לא אלא שום לשומה אחת. תו' (טו) ו"כ חבלה
 דכדפסו לזין דך חבלה דכדפסו אלא יחסר לו עמונ רפוי ושבת.
 ועתי"ט: [נד] משפחת כו'. כלומר היתה מחלפת השמן
 בעטפ סלה והניחה ידה על
 ראשה לטור: (טו) כלומר שש"ס
 שזה השמן אם יך לא יכידו חזי
 שזה אלא חיסר. והיתה יכולה
 לקנות כלחיסר ומסוך בה כלע"ט
 ועתי"ט: [טו] אע"פ כו'. כדתי"ט
 וכפר עליו חלפת חטא על הכסף.
 וכו' כלחיה כפס חטא זה
 אלא גשיר עמו מן היין אפי'
 כדזיר טבור מ"ד חתנית הלום
 שכבת לזרין למיחב טענית
 לתעניתו כו' תוס'. ועתי"ט:
 [טו] פסור. אע"פ שאין לו זר
 חיוב שאין עם גופו. אחרים
 שמכלו בו הייבין. תו'
 [טו] שאינו רשאי. דעכר על
 כל תשחית. רש"י. ועתי"ט:
 [יח] חייבים. כדלא תתרו ביה
 שאינו נוקם. תו' [טו] אע"פ כו'.
 (כח) השב וגו'. ויתפלל כעך וממילא סימיטו כדי שיתפלל.

די משנה מען זאל געבין פאר דיא חרפה. דאס
 איז צו אלע יודין גלייף ארעקט אונ רייקע ופעשה
 באהר שפעך ראש האשה בשוק עם האם גיקראפין
 איינער האט איה גירעקט קעם קאפ פון אאשה
 אין גאס גאט לפען רבי געקאט ריב ריא אשה געקומען
 פאר רבי עקיבא צו ארין תורה וחיבו ייפן בה ארבע
 פאות וזו האט רבי עקיבא געהייסן עד זאל איד
 געבין פאר דיא חרפה פיר הונדערט גילדן אפר
 יו האט דער מענקש גיזאנט צו רבי עקיבא רבי
 מנאי וזו רבי גיב מיר צייט איה זאל קענען האבין
 די פיר הונדערט גילדן איר צו גצאהלן ונתן לו
 וזו האט רבי עקיבא אים אויסגעצט צייט ווען
 עד זאל איר געבין דאס געלט שקה עוברת על פתח
 הצדקה האט עד גיווארט בוי עד איה געזעהן יוא
 שטייט אין מיר פון הויף לשבר את הכר גינעף האט
 עד צו בקראבין אקרוג פאר איר ובו כאיפר שמן אונ
 אין דעם קרוג איז גיווען פאר אנקאשין בוימאיייל
 גקה את ראשה האט יוא אפגירעקט איר קאפ
 והיתה משפחת אונ יוא האט איין גינעצט די האנט
 אין ריא אירל ופנתה ידה על ראשה אונ האט ארויף
 גיליינט דיא האנט אויף איר קאפ בלשמירין דיא
 האר מיט די אירל העמיד גליה עדים אונ עד האט
 גישעקלט דארויף גערות. או פאר איין גראשין
 האט יוא אלזין אויף גירעקט איר קאפ ופי גפי
 רבי עקיבא אונ עד איז געקומען פאר רבי עקיבא
 אפר יו זאגט דער מענקש צו רבי עקיבא רבי יו
 אני נתן ארבע פאות וזו רבי צו דיא אשה זאל איה
 געבין פיר הונדערט גילדן. אונ דיא גערות האבין
 גיזאנט פאר רבי עקיבא אלץ וואס יוא האבין
 גיזעהן פון דיא אשה אפר יו האט רבי עקיבא
 גיזאנט צו דעם מענקש לא אפרת כמים דו האקסט

גאר גיט גיזאנט. דיינע רייד איז גאר גיט החובי
 בעצמו אז איינער בייקט זיך אלזין אף על פי שאינו
 רשאי אפילו עד קאר גיט. פון דעקסוועגין פסור
 איז עד פסור ועתי"ט אחרים שחבלי בו הייבין אקער
 או אנדערע ביילין אים זענען זיי חייב צו גצאהלן
 והקוצץ נסיעותיו או איינער האקט אויס זיין אייגענע
 בוימער אף על פי שאינו רשאי אפילו עד קאר גיט
 אויסהאקן זיינע בוימער. פון דעקסוועגין פסור
 איז עד פסור ועתי"ט אחרים שקצצו את נסיעותיו
 הייבם אקער או אנדערע האקן אויס זיינע בוימער
 זענען זיי חייב צו גצאהלן. אזוי די אשה אויה.
 יוא אלזין מעג זיך פאר שעקען. אקער יוד סתקסט
 איר גיט פארשעקען: זי אף על פי שזויה נתן לו
 אפילו דער שלענער גצאהלמט צו זיין חבר אלע
 פינף זאבין. פון דעקסוועגין איז נפלי יו ווערט
 דעם שלענער גיט געשיינקט עד שגבשט מיני ביו
 עד זאל בעטין בייא זיין חבר עד זאל אים מוחל
 זיין שגאמר אזוי וויא עם שטייט אין פסוק ונתת השב
 אשת האישי נאם האט גיזאנט צו אבימלך גיב צוריק
 דיא ווייב צו דעם מאן צו אקבהם אונ בעט אים
 עד זאל מתפלל זיין פאר ריד. זעהן מיר אפילו
 אבימלך האט גיגעבן צו אקבהם מויעדער טאלער
 אונ שעקסין אונ רינדער האט עד אים געמוזט רינקסין.
 פון דעקסוועגין האט עד אים געמוזט רינקסין.
 בעטין עד זאל אים מוחל זיין וימנו שאנו לא פהי יו
 שהיא אקרי פון וואנען ווייסן מיר אויב עד איז
 אים גיט מוחל. איז עד אשלעקמער מענקש
 שגאמר ווארום עם שטייט ויתפלל אקבהם אל האלמים
 גירבא אלהים את אבימלך אקבהם האט מתפלל גיווען
 צו נאם אונ נאם האט געהיילט צו אבימלך.
 זעהן מיר דיא גוטע טנה פון אקבהם. אז עד

תפלו אשר חטא נבד זה האדם עלמו ולא יפיונו חמלו ועמור'ם
(יו) ולפיכך סמח את מינו ללו דוקא אלף אפי' כפלה ועלשם
כלל חסרון רחמי אנדרים נמי וכן כמיסא לל נקט אלף נוקד
מתונו דהכתי פסוק ונקט סמח ללמדנו דלכ' אמר כסירוש פל
ונת לפסור דהכתי רחמי' סכני . ועמור'ם : [כג] פסור . מתני'
דחתי לדידי כחורא שמידי .
וכדר אלף גכר בו ומש"ב אי'
לאו דליל' ע"מ לפסור הוה חויב
דסכר פל תנת ללסל קלמך
דמתחייב ככר כשמידי . אבל
אי לל אחי לדידי משולס כחורא
שמידי אלף כנשני אלף סכר
פסור . חמי' כי לל אמר ע"מ
מנת לפסור . כנמרא . ועמור'ם : [כג] חייב . חמי' אמר לוי ע"מ
שחני לשלס חייב . דלחין נלדיד עכירס וזומיא דרשעא נקט
ועמור'ם :

ן על מנת לפסור חייב . אם שאלו חובל לנחבל ע"מ
לפסור אחתי אחת אומר סמח את עיני והכיבו הנחבל
הן אשכ"כ חייב שיש הן שהא כלאו ובלשון תימח אמר
לו הן שחין דרך בני אדם למחול על גער גוסן (יו)
אכל האומר לחבירו שבר
את כדי ושאלו האויק על
מנת לפסור אחתי אחת
אומר אש"מ שהכיבו האיק
לאו זה הללו הוא כהן
וכאלו אמר לו וכי לל
אמרתי לך על מנת לפסור ולפיכך פסור שכן דרך בני
אדם למחול על נוקי ממנו :

וועט אים אָפּהאַקין אַהאַנט אַדער אָפּוס אָפּער
אז ראובן זאגט צו שמעון גבע את כסותי צו ריים
מיין קלייד שבר את גר צו ברעה מיין קרוג חייב
דארף שמעון בצאהליון פאר דיא קלייד אונ פאר
דיא קרוג עי מנת לפסור אָפּער אז שמעון פּרעגט
צו ראובן ווער איך פסור זיין אז איך וועל צו-
רייסן דיין קלייד אונ אז איך וועל צו ברעכין
דיין קרוג . אָפּילו ראובן האט גינעקסערט זיין
פסור פון דעקסווענין איז שמעון פסור . ווארום
דער ניין . איז יא . ראובן האט געבויעט דארקסט
גאך פּרעגין דאריוף אויב דו וועמט פסור זיין .
אז איך הייס דיר צורייסן מיין קלייד אונ צו
ברעכין דעם קרוג גענויס מיין זאך דו זאלקסט
פסור זיין וועתוים'ם עשה בן יאיש פּונוי אויב ראובן
זאגט צו שמעון צו ריים לניס קלייד צו ברעה לניס
קרוג . אָדער ער זאגט צו אים צו וברעה דיא פוס
פון לוי סאך בלינד זיין אויג . האק אָפּ זיין האנט .
אָפּילו ראובן זאגט צו שמעון עי מנת לפסור דאס
זאלקסט סאך און דעם תנאי דו זאלקסט פסור
זיין . אונ שמעון האט אָווי גיטאקן חייב מוז שמעון
בצאהליון אלע שאדיגנס וואס ער האט גיטאקן צו
לוי בן גיטו סיי דעם גוף גינליו זיין געמוט סייא
דאס געלט פון לוי וועתוים'ם :

האט כאלד מוחל גינען צו אָביקלך אונ האט
גאך גיבעמיין פון זיין געמוטענין . אָפּער אז אָברחם
וואקט גיט כחפּלר גינען פאר אָביקלך . וואקט
אים גאט גיט גיהייקט . וואקט דאך שרעקט
גינען צו אָביקלך . אונ דיא שרעקטיקייט וואקט
אים געקוקען דורך אָברחם . וואקט אָברחם
געהייסן אָשעקטער האפּר פסא את עיני ראובן
זאגט צו שמעון סאך בלינד מיין אויג קפע את ידי
האק אָפּ מיין האנט שבר את רגלי צו ברעה מיין
פוס . אונ שמעון האט אָווי גיטאקן ווי ראובן האט
אים געהייסן . פון דעקסווענין חייב מוז שמעון
בצאהליון צו ראובן אלע פינגר זאכין עי מנת לפסור
אָפּילו שמעון האט גיפּרעגט צו ראובן וועל איך
פסור זיין אז איך וועל דיה בלינד מאכין . אָדער
אז איך וועל אָפּהאַקין דיין האנט . אָדער אז איך
וועל צו ברעכין דיין פוס . אונ ראובן האט גינען-
פערט יא חייב פון דעקסווענין מוז שמעון בצאהליון
צו ראובן אלע פינגר זאכין . ווארום דער יא . איז
זיין . ראובן האט געטייגט דעם יא . מיט אוואנ-
דער . קען דאס זיין אז דו זאלקסט מיר אָנעקקעם
סאך אונ דו זאלקסט פסור זיין . ווייל עס איז ניקא
אָפּענקלש אויף די וועלט זאל שיינגען אויף דעם
אויב קען וועט אים בלינד מאכין אָדער קען

רש"י

נמרא בבא קמא דף צ"ב ע"א

כלסס ה' כלה כלי החטון הנצח ומלמדת דכריאה במ
ת"ר כל ארו שאמרומי בושתו אבל צערגאפיי הביא כל אילי נביו' שבעול'
אינו נמחל לו עד שיבקש ממנו שנא' השב אשת האיש כי נביא הוא
קנו רבנו דיא רבנן האבין גילערונט גי איו שאמר
דמי בושתי דיא אלע געצאהלונגען וואס מען
האט גיזאגט זאין קשנה וז דאס איז גאר גע-
צאהלט פאר דעם פארשעמונג וואס ער האט
געעם פארשעקט גי צווי אָפּער פאר דעם צער
וואס ער האט געעם קצער גינען גיילי הביא
גי ציי גיביות שבעום אָפּילו ער וועט גייןגען אלע
(חק לישראל ע"ט)
(ה"ב)

ויתפלל בערך ראשת נביא בעי אהדורי אשת אחר לא בעי אהדורי אמר ריש בר נחמני א"ר וינתן השב אשת האישי מכל מקום ודקא אמרת הגוי גם צדיק נביא הוא וכבר לימד אכסנאי שבא לעיר על עסקי אכילה ושתייה הוא נביא הוא וכבר לימד אכסנאי שבא לעיר על עסקי אכילה ושתייה הוא מכהן או על עסקי אשתו שואלין אותו אשתך היא או אחותך א"ר אליעזר שני עזירות הללו מה אחר באיש ש"ז. שנים באשה שכבת זרע ולידה במתניתא תנא שתיים באיש שכבת זרע וקמנינו. ג' באשה ש"ז וקמנים ולידה. רבינא אמר שלש באיש ש"ז קמנים ופי מבעת, ארבעה באשה ש"ז וקמנים ולידה ופי מבעת. בעד כל רחם אמר רבי ינאי אפי' ותרנגולת של בית אבימלך לא הטילה ביצתה א"ל רבא לרבה כל מרי מנא הא מלתא ויאמור רבנן

ה' נוארום אויפהאלטין האט נאט אויפגעהאלטין אמר רבי אליעזר שני עזירות תלמי קמה רבי אליעזר זאנט צו וואס שפיינט צוויי מאהל דאס נוארם אויפהאלטין מוח באיש שכבת זרע ביי די מאנקלייט איז גיווען איין אויפהאלטונג. עס איז פון זיין קיין זרע ארויס געגאנגען שנים באשה ביי אאשה איז גיווען צוויי אויפהאלטונגען שכבת זרע וזינד פון די שכבת זרע וואס אין די אשה איז גיווען גינארין קיין קינד. אונ די אשה וואס איז גיווען קענערט האט זי נישט געקענט גיבארין דאס קינד געבליבן תנא אין אפרייתא האבין מיר גילערונג שנים באיש ביי די מאנקלייט איז גיווען צוויי אויפהאלטונגען שכבת זרע וקמנים עס איז פון זיין קיין שכבת זרע ארויס געגאנגען אונ האבין נישט געקענט משהין זיין ג' באשה ביי אאשה איז גיווען דריי אויפהאלטונגען שכבת זרע וקמנים וזינד פון דיא שכבת זרע וואס אין די אשה איז קיין קינד גענארין. אונ זיי האבין נישט געקענט משהין זיין. אונ דיא קענערט האבין נישט געקענט געבארין זייערע קינדער. רבינא זאגט שלש באיש ביי די מאנקלייט איז גיווען דריי אויפהאלטונגען שכבת זרע וקמנים ופי הספנת עס איז פון זיין קיין שכבת זרע ארויסגעגאנגען. אונ האבין נישט געקענט משהין זיין. אונ האבין נישט געקענט שטוהל-נאנג האבין ארבעה באשה ביי אאשה איז גיווען פיר אויפהאלטונגען שכבת זרע וקמנים וזינד ופי הספנת פון די זרע וואס אין די אשה איז קיין קינד גינארין. אונ זיין האבין נישט געקענט משהין זיין. אונ די קענערט האבין נישט געקענט שטוהל-נאנג האבין בעד זי רחם נאט האט אויף געהאלטין אלע מיטערלייבער זיין זאלין קיין קינדער האבין אפר רבי ינאי אפי' מרינגולת של בית אבימלך לא הטילה ביצתה ג' פילוי די היילר וואס זענען גיווען ביי אבימלך אין שטוב האבין נישט געקענט לייגן זייערע איינער אפר זיה רבא וזינד פון מנא הא מלתא ויאמור רבנן רבא אמר רבי ינאי אפי' ותרנגולת של ברי פון וואנען זייסין מיר די זאך וואס די רבנן

ויתפלל בערך גיב צוריק דאס ווייב צו דעם קענעש (צו אברהם) ווארום ער איז אנביא וועט ער געמיין פון דיינקענטענין. פרענט דיא גמרא ראשת נביא בעי אהדורי אשת אחר לא בעי אהדורי ווייל דאס ווייב איז פון אנביא דריבער דארף ער זיין צוריק געבין צו איר מאן. אבער אז זיין וואלט גיווען אנוייב פון איין אנדערין. נישט פון אנביא. וואלט ער זיין גיט געדארפט צוריק געבין צו איר מאן אפר רבי שמואל פון נחמי אפר רבי ינאי וואס רבי שמואל פון נחמי גיזאנט פון רבי ינאי וואס רבי שמואל פון נחמי גיזאנט צו אבימלך תשב אשת האישי מכל מקום דו זאלסט צוריק געבן ווייב צו איר מאן. ווער דער מאן איז. מיזטו אים אלץ דאס ווייב צוריק געבין ודקא אפרה הטי גם צדיק פהרוג אונ וואס ר' זאנט צו מיר אויב איר וועל הרנגן אפאלק וואס זענען צדיקים הלא הוא אפר ר' אחימי היא אברהם האט ראה מיר גיזאנט אז שרה איז זינע אשונעסער. וזיין גם היא אפרה אחי הוא אונ שרה האט דאך אויך גיזאנט אז אברהם איז איר ברודער. האט אים נאט גילעפערט נביא הוא אברהם איז אנביא ויבר יסד אפגנאי שבא גער על עסקי אכילה ושתייה שואלין אותו או על עסקי אשתו שואלין אותו אונ ער האט שוין לאנג גילערונג דעם דרך ארץ אז אפרעקער קענעש קוקט אין אשטאט וועגין וואס פרענט קען אים. צו פרענט קען אים אויב ער וויל עסין אדער מרינגען. צו פרענט קען אים ווער איז די אשה וואס איז געקוקען מיט אים אשטף היא או אחותך היא איז זיין זינע אנוייב אדער אשונעסער זינע. צו וואס דארפן זי דאס וויסען וועלן מיר פרענט אז אברהם האט געלערנט דעם דרך ארץ. ווייס ער. אדער אבימלך מיט די פלשתיים האבין דעם דרך ארץ גיט גילערונג. ווייסן זיין גיט דריבער האבין זיי גיפערנט. זענערט די גמרא ווייל נאט האט גינאלט הרנגן אבימלך משה וזו נח שנהרג שתייה וזי קמניו וזי נח פון דאנען ווייסן מיר אז אפר נח ווערט געהרגט ווייל ער האט געדארפט לערנען אונ ער האט נישט גילערונג זי עזיר עזיר (חק הישראל ע"ט)

כאשר אמר אברהם אל אבימלך. לא כהריו משתעי שהרי מתלאכים שבו את שרה מסת עלטויו אלף ילדה כמות כמו שהספול על אבימלך :

כל המבקש רחמים על חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה א"ל דכתיב וה' שב את שבות איוב בהתפללו בעד רעהו א"ל את אמת מותה ואנא אמינא מהבא ויתפלל אברהם אל האלהים וירפא אליהם את אבימלך ואת אשתו ואמהותיו וילדו וכתיב וה' פקד את שרה כאשר אמר וגומר כאשר אמר אברהם אל אבימלך :

האבין ג' נאמט ב' המבקש רחמים על חבירו דער נואם בעט ביא נאט פאר זיין חקר . נאט זאל אים העלפין והוא צריך לאותו דבר אונ ער אליין דארף אויה די זעקביגע זאך נואם ער בעט פון יענעקס וועגן היא נענה תחלה ווערט ער פריער נעהאלפין . נאכדעם ווערט גיהאלפין זיין חקר אפר מיה האט רבה ג' נאמט צו רבא דכתיב ונארום עם שטייט אין פסוק וה' שב שבות איוב בהתפללו בעד רעהו נאט האט אלץ צוריק ג' נעבין צו איוב . ווען ער האט ג' נעבין פאר זיין חקר אפר מיה האט רבא ג' נאמט צו רבה את אפרת מסת דו זאנקסט פון דארטין פון יענעם פסוק ונאט אפיא פהבא אונ איה וועל

די ד' נאמט פון דאנען ויתפלל אברהם אל האלהים וירפא אליהם את אבימלך ואת אשתו ואמהותיו וילדו אונ אברהם האט ג' נעבין ביא נאט . אונ נאט האט אויס געהייילט דעם אבימלך מיט זיין ווייב אונ זיינע דינקשטין אונ זיי האבין ג' נאמט אונ עם שטייט אין פסוק וה' פקד את שרה כאשר אמר נאט האט געדיינקט שרה אזוי וויא ער האט ג' נאמט באשר אפר אברהם אל אבימלך אזוי ווי אברהם האט ג' נאמט צו איוב וועגן אבימלך . אז דיא אברהם האט פון אבימלך זאלין האבין ק' נעבין . אזוי האט נאט ג' נאמט צו דאס ווייב פון אברהם ויא זאל אויה האבין אק' נעבין :

וודר וישלח דף קע"א ע"ב ת"ת דלילת יוד הא ווא הא

והוא עבר לפניהם וישתחו ארצה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו ר' אלעזר פתח ואמר (שמות לד) כי לא תשתחו לאל אחר כי ה' קנה שמו וכי יעקב דלויבו שלימח דלכבוד דלחבריו חולקא שלימחא לקב"ה וזוהו אתקריב לגביה ויחד מ"א ואשתלים לעילא ולתתא) הך סגיד ליה להווא רשע דלויבו כסערא דאל לוא ומתן דסגיד ליה סגיד לאל אחר אי תימא בנין דאמרו תעלה כעידניה סגיד ליה לוא הכי דהא עשו כאל אחר הוה ויעקב לא יסגוד להווא סערא ולהווא חולקא כלל . (פתח ר' אבה ואמר) אלל כתיב (שמות א כה) ואמרתם כה לחי ואתה שקום וביחד שקום וכל אשר לך שקום והא אתמר דאסור לאקדומי להו שקם לרשעיא וכיון דאסור הכי אשכנחא דדוד אמר הכי קרא לגב' אלל הא אוקמה דלקב"ה קאמר בנין לקשר ליה לחי . וחסיד ככל דעלמא קאמר כגוואט דל בראשית יב) וישתחו ישראל על ראש המטה וכי לגביה דכריה סגיד אלל דלחריה דשכינתא קא כרע וסגיד אוף הכא והוא עבר לפניהם ומחי והוא דל שכינתא עלאה דהוה אולל קמיה (כרע) ודל הוה נשירו עלאה כיון דוואח יעקב אמר הא עידן לסגוד לגביה דקב"ה דהוה אזיל קמיה כרע וסגיד שבע ומיין עד גשתו עד אחיו ולא כתיב וישתחו לעשו אלל כיון דוואח דהא קב"ה אזיל קמיה כדיון סגיד לקבליה בנין דלא למהיב יקר למסנד דלחחר בר מניה וכלל איחו כדקא יאות וכאלן לימין דליקויא דכל טובדיהו דקא עכדי בנין יקרא דלחריהו איחו ובנין דלא יסעון לימנא ולשמאלא :

מוסר

יוסף רחק

הלכה פסוקה

מספר צידה לדרך דף ר"ע ע"ב
המתרות הוה ריבוי עובר גבול די הסקו אל הסוסת אשר אין לורך כהס לאדם כמו ריבוי אכלה ושחיה ומלונסיה וכיו"ל לחיי העוה"ו ורבו שלמרו חבמה מביאו לחיי העולם הבא .
המתרות הוא ריבוי עובר גבול די הסקו מזהרות ווערט גערופין וואס עם איז צו פיל
עם איז שוין אריבער דעם גרענעץ פון גענוג אי תוספות אשר אין צורך בהם לאדם צו אזוי אקע-רעקטיוס וואס דער פונקטש דארף דאס גיט כמו ריבוי אבילה ושתיה אזוי וויא צו פיל עסין אונ סרינקען ויפגישים אונ צו פיל קליינער וביאות אונ שטייט דהס מביאו לחיי העולם הבא אונ זיין רבי וואס האט אונ געלערנט תורה גריינגט אים צום לעבין פון עולם הבא ראה אבית אבי ויראתו רבו ויראתו יתר מאביו שאביו מביאו לחיי העוה"ו ורבו שלמרו חבמה מביאו לחיי העולם הבא .
(א) ק'שם שארם מצוה כבבוד אביו ובידאנו כך הוא חייב כבבוד רבו ויראתו יתר מאביו שאביו מביאו ראה אבית אביו ואבית רבו של רבו קודמת לשל אביו .
(א) ק'שם שארם מצוה כבבוד אביו ובידאנו אזוי וויא אפענטש איז ג' נאמט ג' נאמט ער זאל געבין כבוד צו זיין פאטער אונ זאל פאר אים מורא האבין כך הוא חייב כבבוד רבו ויראתו יתר מאביו אזוי מוז ער געבין כבוד צו זיין רבי אונ מוז מורא האבין פאר אים נאך סערה ווי פאר זיין פאטער שאביו מביאו לחיי העולם הבא ונארום דער פאטער גריינגט אים צום לעבין אויף דיא וועלט רבו ויראתו יתר מאביו שאביו מביאו לחיי העולם הבא אונ זיין רבי וואס האט אונ געלערנט תורה גריינגט אים צום לעבין פון עולם הבא ראה אבית אבי ויראתו רבו ויראתו יתר מאביו שאביו מביאו לחיי העולם הבא . אונ איין וואך וואס זיין רבי האט פארלארין של רבו קודמת לשל אביו זאל ער פריער געמען וואס זיין רבי האט פארלארין נאכדעם וועט ער געמען וואס זיין פאטער (חק לישראל ע"ט) (ח"ב) 8 11

והוא נענש עליו כשהוא משתדל למלאה תלוותו והוא עובר על מצוה ויזרו ודבק כולו סווסס המכילו לשאלו תחתיו. הקולר מזוי הסוקו בדברים שזכרתי אם הוא עושה לשם עמים ולפרשות מן העולם ולספר תלוותו כדי להתקרב בו אל השם אז טוב לו כשיעשו על דרך הפרוזה כמו החולה שחלה מרוב המאכל שימנע ממנו המאכל עד שיתכו המתרות שעשאו כנייתו רוב המאכל

ואמר המורים מורא רבך כמורא שמים לסיכך אמרו כל החולק על רבו כחולק על השכינה שנאמר כתצותם על ה' וכל העושה מריבה עם רבו כעושה מריבה עם השכינה שנאמר אשר רבו בני ישראל את ה' ויקרש בס'. וכל המתרעם על רבו כמתרעם על ה' שנאמר לא עלינו הלונותיכם כי על ה'.

וכל המהרהר אחר רבו כאילו מהרהר אחר השכינה שנאמר ויזכר העם באלהים ובנושה :

ואביו ורבו נושאים במשאו מניה את של רבו ואח"כ של אביו. אביו ורבו שכויים בשביח פורה את רבו ואח"כ פורה את אביו ואם היה אביו תלמיד חכם פורה את אביו תלחה וכן אם היה אביו ת"ח אע"פ שאינו שקול כנגד רבו משיב אבירתו ואח"כ משיב אבירת רבו ואין לך כבוד גדול מכבוד הרב ולא מורא כמורא הרב. אמרו המורים מורא רבך כמורא שמים לסיכך אמרו כל החולק על רבו כחולק על השכינה שנאמר כתצותם על ה' וכל העושה מריבה עם רבו כעושה מריבה עם השכינה שנאמר אשר רבו בני ישראל את ה' ויקרש בס'. וכל המתרעם על רבו כמתרעם על ה' שנאמר לא עלינו הלונותיכם כי על ה'.

וכל המהרהר אחר רבו כאילו מהרהר אחר השכינה שנאמר ויזכר העם באלהים ובנושה :

צו פיל משמש הממה זיין והוא נענש עליו כשהוא משתדל למלאה תלוותו והוא עובר על מצוה ויזרו ודבק כולו סווסס המכילו לשאלו תחתיו. הקולר מזוי הסוקו בדברים שזכרתי אם הוא עושה לשם עמים ולפרשות מן העולם ולספר תלוותו כדי להתקרב בו אל השם אז טוב לו כשיעשו על דרך הפרוזה כמו החולה שחלה מרוב המאכל שימנע ממנו המאכל עד שיתכו המתרות שעשאו כנייתו רוב המאכל

ואמר המורים מורא רבך כמורא שמים לסיכך אמרו כל החולק על רבו כחולק על השכינה שנאמר כתצותם על ה' וכל העושה מריבה עם רבו כעושה מריבה עם השכינה שנאמר אשר רבו בני ישראל את ה' ויקרש בס'. וכל המתרעם על רבו כמתרעם על ה' שנאמר לא עלינו הלונותיכם כי על ה'.

וכל המהרהר אחר רבו כאילו מהרהר אחר השכינה שנאמר ויזכר העם באלהים ובנושה :

ואביו ורבו נושאים במשאו מניה את של רבו ואח"כ של אביו. אביו ורבו שכויים בשביח פורה את רבו ואח"כ פורה את אביו ואם היה אביו תלמיד חכם פורה את אביו תלחה וכן אם היה אביו ת"ח אע"פ שאינו שקול כנגד רבו משיב אבירתו ואח"כ משיב אבירת רבו ואין לך כבוד גדול מכבוד הרב ולא מורא כמורא הרב. אמרו המורים מורא רבך כמורא שמים לסיכך אמרו כל החולק על רבו כחולק על השכינה שנאמר כתצותם על ה' וכל העושה מריבה עם רבו כעושה מריבה עם השכינה שנאמר אשר רבו בני ישראל את ה' ויקרש בס'. וכל המתרעם על רבו כמתרעם על ה' שנאמר לא עלינו הלונותיכם כי על ה'.

וכל המהרהר אחר רבו כאילו מהרהר אחר השכינה שנאמר ויזכר העם באלהים ובנושה :

הוא נענש עליו כשהוא משתדל למלאה תלוותו והוא עובר על מצוה ויזרו ודבק כולו סווסס המכילו לשאלו תחתיו. הקולר מזוי הסוקו בדברים שזכרתי אם הוא עושה לשם עמים ולפרשות מן העולם ולספר תלוותו כדי להתקרב בו אל השם אז טוב לו כשיעשו על דרך הפרוזה כמו החולה שחלה מרוב המאכל שימנע ממנו המאכל עד שיתכו המתרות שעשאו כנייתו רוב המאכל

ואמר המורים מורא רבך כמורא שמים לסיכך אמרו כל החולק על רבו כחולק על השכינה שנאמר כתצותם על ה' וכל העושה מריבה עם רבו כעושה מריבה עם השכינה שנאמר אשר רבו בני ישראל את ה' ויקרש בס'. וכל המתרעם על רבו כמתרעם על ה' שנאמר לא עלינו הלונותיכם כי על ה'.

וכל המהרהר אחר רבו כאילו מהרהר אחר השכינה שנאמר ויזכר העם באלהים ובנושה :

הוא נענש עליו כשהוא משתדל למלאה תלוותו והוא עובר על מצוה ויזרו ודבק כולו סווסס המכילו לשאלו תחתיו. הקולר מזוי הסוקו בדברים שזכרתי אם הוא עושה לשם עמים ולפרשות מן העולם ולספר תלוותו כדי להתקרב בו אל השם אז טוב לו כשיעשו על דרך הפרוזה כמו החולה שחלה מרוב המאכל שימנע ממנו המאכל עד שיתכו המתרות שעשאו כנייתו רוב המאכל

ואמר המורים מורא רבך כמורא שמים לסיכך אמרו כל החולק על רבו כחולק על השכינה שנאמר כתצותם על ה' וכל העושה מריבה עם רבו כעושה מריבה עם השכינה שנאמר אשר רבו בני ישראל את ה' ויקרש בס'. וכל המתרעם על רבו כמתרעם על ה' שנאמר לא עלינו הלונותיכם כי על ה'.

וכל המהרהר אחר רבו כאילו מהרהר אחר השכינה שנאמר ויזכר העם באלהים ובנושה :

וכן יעשה זה המניעה מהדברים הנרכזים לכבד תחלת הילד . ולא יעשה זה לשם ולהתהלך ולחיות בו כני העולם הזה מגונה וחומס את נפשו ונפשו וזוהו דומה למכסה את האש בתנן :

(ב) איהו חולק על רבו זה שקובע לו מדרש ויושב ורודש ומלמד שלא בשרות רבו ורבו קיים ואעפ"י שרבו כמדריגה אחרת ואסור לארס להורות בפני רבו לעולם וכל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה : (ג) היה בינו ובין רבו ו"ב מיל ושאל לו ארס דבר הלכה מותר להשיב . ולהפריש מן האסור אפי' בפני רבו מותר להורות . כיצד כגון שראה ארס עושה רכב האסור ופני שלא ירע באיסורו או מפני רשעו יש לו להפרישו ולומר לו רכב זה אסור ואפי' בפני רבו ואף על פי שלא נתן לו רבו רשות שכל מקום שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב בר"א ברבנן מקרה אבל לקבוע עצמו להוראה ולשיב ולהורות לכל שואל אפי' הוא בסוף העולם ורבו בסוף העולם אסור לו להורות עד שימות רבו אלא א"כ נפל רשות מרבו . ולא כל מי שמת רבו מותר לו לישב ולהורות בתורה אלא"כ היה תלמיד שהגיע להוראה :

איבערינע זאכין ונאם זענען גינארין אין אים פון וועגין דאס פיל עסין ובו יעשה זה המניעה מהדברים הנרכזים כיצד תאמר היצד אונ אוי זאל ער אויף מאהר ער זאל זיך פארמיידן פון די זאכין ונאם מען דארף זיך פארמיידן צום צו פערעבין דיא תארות פון יצד הרע ואם יעשה זה לשם ולהתהלך לחיות בו כני העולם אבער אז ער וועט דאס מאהר וייל ער זאל האבין אנאמען פאר אפרוקען וועט מען אים לויבין וועט ער נארין מענטשן . מען וועט זאגן ער איז אצדיק הוא מניח דאס איז מיאוס וחומס את נפשו ונפשו אונ ער גולת פון זיך אליין זיין לעבין אונ זיין גוף והוא דומה למכסה את האש בתנן אונ ער אזי גלייך וויא איבער פארלעשט פייער מיט שפירי . ברענט נאך מער . אזוי מיט זיין גיט עסין אונ פיינעגט זיך פארנערעקט ער נאך דיא עבירות :

וויזען האט ארויס גענומען דיא יידין פון מצרים אונ האט זייא געפריינגט אין דער מדרג , נאנט אונז דער פסוק עם איז גלייך וויא זייא וואלמין גירעט אויף נאט אויף . וויא זייא וואלמין נעהאט אהישד אויף נאט אויף אז ער וויי זייא שלעכטס מאהרן : (ב) איהו חולק על רבו ונאם מיינט מען ער קרינט אויף זיין רבי זה שקובע לו מדרש ויושב וימלד שלא ברשות רבו ורבו קיים דהיינו ער מאכט אבערונדער בית המדרש ואדער אבערונדער ישיבה אונ ער ויצט אונ לערונט מיט תלמידים . אונ זיין רבי לעבט , פון ער האט גיט גענומען ערלויבניגן פון זיין רבי צו מאכן אבערונדער ישיבה ויף ער פי שרבו במדינה אהיה אונ אפילו זיין רבי איז אין איין אנדער מדינה , פון דעקסונעגין הייקט דאס ער קרינט אויף זיין רבי ואסיר זאגן הורות בפני רבו שלטם אונ אמענטש מאר קיין מאהל גיט פסקנן אדין ווען זיין רבי לעבט אונ ער איז נעבין תלמיד וכל המורה הלכה בפני רבו אונ דער מענטש ונאם פסקת אדין ווען ער איז נעבין זיין רבי חייב מיתה וועט ער בעשטמאפט ווערין פון נאט ער זאל שטארבן פאר זיין צייט :

(ג) היה בינו ובין רבו ר"ב מיל אויב פון דעם תלמיד בין צום רבי איז ווייט צונועלף תחום שבת ושאינו ארס דבר הלכה אונ אמענטש האט גיפערענט אדין ביי דעם תלמיד מותר להשיב מען דער תלמיד בערענין דעם דין והפריש מן האסור אונ אפשיידן איינעם פון אעבירה אפילו בפני רבו מותר להורות אפילו דאס איז נעבען זיין רבי מען ער אויף פסקנן כיצד וויא אונזי פנו שראה ארס עושה דבר חסור מפני שלא ירע באיסורו אויב דער תלמיד עהט איינער משהט אזאן ונאם אונ מאר גיט מאהרן . ווייל ער ווייט גיט אז מען מאר דאס גיט מאהרן איז ספני רשעו אנדער ער מוהט די זאך ווייל ער איז ארשע , אונ זיין רבי איז אויף דא נעבין אונ זאנט נאר גישט יש לו הפרישו ולומר לו דבר זה אסור דארף דער תלמיד אפשיידן דעם מענטש פון צו מאהרן דיא זאך אונ ער זאנט צו אים דיא זאך ויאר מען גיט מאהרן ואפילו בפני רבו אונ אפילו דער רבי איז דא דערנעבין ויף ער פי שלא נתן לו רבו רשות אונ אפילו דער רבי האט גיט גינעבין דעם תלמיד רשות צו פסקנן דעם דין . מעג ער אויף פסקנן שני פקום שיש חילול השם ונארום ווא עם איז דא אפארשעמונג פאר נאט אין חולקין פטר קרב גיט מען גיט פבור צו ארבי בשה דברים אהרים ווען זענען די רייד גיזאנט גינארין אז דער תלמיד מעג פסקנן אדין פאר זיין רבי אפ-צו-שיידן פון אעבירה דבר שנקרה פקדה אנהא האט מאהרן גינארפין אבי זקבוע עצמו להורות לכל שואל אבער ער זאל דאס מאכן פאר אשטענדיגע זאך ער זענען פסקנן דינים צו יעדער מענטש ונאם וועט זייען פרעגין אדין אפילו הוא בסוף העולם ורבו בסוף העולם אסור לו להורות עד שימות רבו אונ דער רבי איז אין אנדערין עק וועלט אסור לו להורות ער שימות רבו פון דעקסונעגין מאר ער גיט פסקנן אדין בין דער רבי וועט שטארבן אלא אם כן נפל רשות מרבו סיידן ער האט גענומען ערלויבניגן פון זיין רבי ודער רבי האט אים געהייסן פסקנן דינים ולא כל מי שמת רבו מותר לו לישב ולהורות בתורה אלא"כ היה תלמיד שהגיע להוראה ויעדער תלמיד מעג פסקנן דינים אפילו זיין רבי איז גישטמאפט אלא אם כן היה תלמיד שהגיע להוראה סיידן ער איז גינען אהלמיר ונאם זיין רבי האט אויף אים גיזאנט אז ער מען פסקנן דינים . דער תלמיד מעג פסקנן דינים גאנצעם ווי-זיין רבי איז גישטמאפט :

המשפך מתית ד'א יהוה נש' י יה יהו יהוה . ויה יוד הא ואו הא . נשפה יהוה חיה יחידה ה' וימילוי ה'ה הא שם ב'ן שבעש'ה בניקור חלום :

כה ואת שפת אר יעקב בלחודוהי ואת שפת ל גברא עמיה עד דסליק צפרא : כי וחזא ארי לא יכיל ליה דקריב בפתחי דרביה וע פתחי דר'א דיעקב באשתדלותיה

ה'ר'א ויזר יעקב . שם אל : ויאבק שם : ויה כי לא . ס' סוהר ר' בנחשית : כחלפון עמו חולין שם : רשבים בעל המורים

(כה) ויאבק . כנ"י כחא הכבוד מלמד שפעלו האבק עד כחא הכבוד : איש עמו . כנ"י שכו ארזים : ויאבק איש עמו . ס"ח קשו על שם בית עשו לקש : (כו) ויגע כחף ירכו . לרלוח אס הוא מלאך כמותו אס היו לו קפלים שהמלאכים היו לם קפלים אי' לטוסלו מן הסעודה לפי שקנה מעשו הסעודה שכן הסעודה : לו . המלאך ורצה לעבור ולברוח בעל כרחו : ותקע . נברלה מן הידך כמו מן התקע נפשי מסך :

שפתי חכמים

י (קל"ח) לפי שכל הכלים משויס ככר העציר דכתיב ויעבר את כל אשר לו . ולאו דוקא פסיג חלל כלים שפי' חשבים נקראים פסיג וכבר נחמרו כזה דברים רבים כג"א וכו' רש"י י"י כן כנ"ח דף טו : ב' כדמותי רש"י לקמן י"א אס נא מלאחי תן כענין וכו' . ובכח מהרש"ל ואס חקשה למה לרד' רש"י לרחוק ולפניו שהוא מלה ארמית ולא פ"י כפי' מנחה י"ל לפי שפי' רד"ל מסוף שרו של עשו לפיכך פ"י פירוש אחר מסוף שפי' שייך לומר שהפעל עמר עד כחא הכבוד כיון שהוא שרו של

(כה) ויותר יעקב . שכן פסיג קמיה י חזר עליהם (חולין לא) : ויאבק עמר . מנחה פ"י וייתער איש מלואן אבק שהיו מעלים עשר כדגליה ע"י נענוסם . ול"י שהוא לשון ויתקשר ולשון ארמי הוא כתר דלכיקו ביה ואבק ליה מויכ' ל' עיניה שכן דרך שנים שמתעלמים להפיל איש את רעהו שוכניו ואוכיו כדורשותיו ופירשו רז"ל שהוא ב שרו של עשו (כ"ר) : (כו) ויגע בכף ירכו . קולית הידך התקוע בלבוסת קרוי כף ע"ש שהכשר שעליה כמין כף של קדידה : ותקע . נחנקתקט מתקום מחברתה ודומה לו (ירמיה ו) מן תקע נפשי ממד לשון הסרה ובכשנה לקטקע בינתן לגרם שרשיהן :

אביקת המלאך עם יעקב

(כה) ויותר יעקב לבדו יעקב איש עמו וכו' . החודש ולהגלות מן פ"י האיש היאבק עם יעקב . הלא אמרו חז"ל מה היה שרו של עשו . ע"כ לרד"ך להכין ח"ך יוכי' היות שיכח שר ממרום להאבק עם אדם . האם ככת חטושי כ'א ללחם עם יעקב . הכי ככת ובלגרוף כשר יתנכר המלאך על האדם . ומה פ"י אס האם היה סודג אה יעקב . היכול מלאך לעשות דבר מופלגי פ"י . והוא שכל לרד"ך מנחה ארין כנתי' שלוח מלאך הקב"ה . ואס איש אחד לעשות איזה ענינה [לא מהג' עבירות שיהרג ולא יעורר] והאיש הזה עשה הפעולה שהיא . לא טוכל לגנותו ע"י . כי נראה לעילי לעשות איזה ענינה [לא מהג' עבירות שיהרג ולא יעורר] והאיש הזה עשה הפעולה שהיא . לא טוכל לגנותו ע"י . איש מתחום מלאך . והגנוח נחן כחא והתכנסת מלאך על תכדו וחרשו ונדפו . ג"כ אין להאמינו כ"כ . כי עכשו הכריחו לום . וכן להקט' אל היו מכריחין אותו ליתן מעוה ולדקס ונתן . לא טוכל לשכחו ע"י . כי כרפא ג"כ שאיט חסן ליתן לדוק ולגלא הסכרת לא ה' וכו' . וכן אס שאיט הוה י' לדי' לכ מלך החולדה ואיטו יעול לשמוע ועקח לו ולא יכיל לרלוח פני כעניו . וכן איש אחד עמו ורש וככה לפעו . ונתן לו חודש מעטע העונה . ג"כ לא טוכל לשכחו כ"כ . כי לא מתחמת מלוח חמימי נדקדק נתן לפעו מה שחלו לו . ר' כדו יעול מעליו כדמ' מלאך הפרחמות . אשר לנו נחם לדעונו כלאותו איזה איש קפי יוס כחו שחולל . והחמימי חייסה ארס חיים . וכן הוא ככל עניני המלות והעבירות . אס אדם עושם אוחס מלך עכשו המהיר לא יגונה ולא ישובת . חס פ"י שטוח יאבק על שני כניו יעקב ועשו . יתק ראה את עשו כי הוא טולד ארמיו . סימן לאכור ורלוח שוקר דו . ואף אס ידב

דעת וקנים מבעלי התוספות

(כס) ויותר יעקב לבדו . פירש"י במדר שנשאר על פסיג אכסניו וספך דבר מוכרחיב לבד . אה תיקרי לבדו אלא לבדו . ד"א לשון בית הברד שמושבין ממנו שמן דית ורדך הוא להצניע שמן בפסיג קמנים :

לא היה יעקב מחנכר עליו . לפי שהיה סוף המחלמה הזאת . האם היה סודג אה יעקב . היכול מלאך לעשות דבר מופלגי פ"י . והוא שכל לרד"ך מנחה ארין כנתי' שלוח מלאך הקב"ה . ואס איש אחד לעשות איזה ענינה [לא מהג' עבירות שיהרג ולא יעורר] והאיש הזה עשה הפעולה שהיא . לא טוכל לגנותו ע"י . כי נראה לעילי לעשות איזה ענינה [לא מהג' עבירות שיהרג ולא יעורר] והאיש הזה עשה הפעולה שהיא . לא טוכל לגנותו ע"י . איש מתחום מלאך . והגנוח נחן כחא והתכנסת מלאך על תכדו וחרשו ונדפו . ג"כ אין להאמינו כ"כ . כי עכשו הכריחו לום . וכן להקט' אל היו מכריחין אותו ליתן מעוה ולדקס ונתן . לא טוכל לשכחו ע"י . כי כרפא ג"כ שאיט חסן ליתן לדוק ולגלא הסכרת לא ה' וכו' . וכן אס שאיט הוה י' לדי' לכ מלך החולדה ואיטו יעול לשמוע ועקח לו ולא יכיל לרלוח פני כעניו . וכן איש אחד עמו ורש וככה לפעו . ונתן לו חודש מעטע העונה . ג"כ לא טוכל לשכחו כ"כ . כי לא מתחמת מלוח חמימי נדקדק נתן לפעו מה שחלו לו . ר' כדו יעול מעליו כדמ' מלאך הפרחמות . אשר לנו נחם לדעונו כלאותו איזה איש קפי יוס כחו שחולל . והחמימי חייסה ארס חיים . וכן הוא ככל עניני המלות והעבירות . אס אדם עושם אוחס מלך עכשו המהיר לא יגונה ולא ישובת . חס פ"י שטוח יאבק על שני כניו יעקב ועשו . יתק ראה את עשו כי הוא טולד ארמיו . סימן לאכור ורלוח שוקר דו . ואף אס ידב

פירוש לתורת אלהים

(כה) ויותר אונ יעקב איז אליו ג' ג' יעקב . ורש"י שרביבם ער האם פאר געסין קלייגע קרייגלעך האם ער זיך אום ינקערט נאך זיי' ויאבק אונ האם זיך גיראנגליט אסענקש אדער אלאקא מיט אים כיו דער סארקען שמוערין איז אויף גינאנגען : (נו) וירא אונ ער האם גיזעהן דער סלאך האם גיזעהן פ'י נא י'כי ז' או ער קאן אים גיט פייא קוסקען ויגע האם ער אים אן געעריים זיין ויית ויבקע אונ עם איז גינארזין פאר דיקם דיא ויית פ"י יעצב

פירוש לתורת אלהים (כה) ויותר אונ יעקב איז אליו ג' ג' יעקב . ורש"י שרביבם ער האם פאר געסין קלייגע קרייגלעך האם ער זיך אום ינקערט נאך זיי' ויאבק אונ האם זיך גיראנגליט אסענקש אדער אלאקא מיט אים כיו דער סארקען שמוערין איז אויף גינאנגען : (נו) וירא אונ ער האם גיזעהן דער סלאך האם גיזעהן פ'י נא י'כי ז' או ער קאן אים גיט פייא קוסקען ויגע האם ער אים אן געעריים זיין ויית ויבקע אונ עם איז גינארזין פאר דיקם דיא ויית פ"י יעצב

כִּי וַיֹּאמֶר שְׁלַחְנִי בְּנֵי עֲלֵה הַשָּׁחַר
 וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלְּחֶךָ כִּי אִם בְּרַכְתָּנִי:
 כִּי וַיֹּאמֶר אֲלֵיו מֵה־שִּׁמְךָ וַיֹּאמֶר

עמיה: כי ויאמר שלחני
 ארי סדיק ונפרא ויאמר
 לא אשלחניך אלהין
 ברכת די: כי ויאמר יהיה
 מה שמך ויאמר יעקב:

חזיא ויאמר שלחני. שם לא וכן ס' הוסיף ט' תרביע

רשבים

(כז) כי עלה השחר. וכיון שהאיר היום מעתה יש
 לילך לדרךך: כי אם ברכתני שתשלחני מאתך
 בשלום שלא אהיה נווק במה שנתאבתי עמך בי

בעל הטורים
 ככך ירכו. כני לפסולו מכהוה: (כז) ברכתני. כני הודס
 לכרתי ששרו של עשו היה:

בי עתה עלה השחר אז ידע יעקב שהוא מלאך:

שפתי חכמים

עשו ע"כ: ל ו' ואת' למלא ביקש ממנו שיכרכו ממס. וי"ל
 מהשכיב לו המלך לא יעקב ונ' הילך כמה המסובי ו' לזה
 אכי שטשו משרעו עליון. (כאן קשה לרש"י תברכני ה"ל

(כז) כי עלה השחר. ולרין אני לומר שירה ביום (כ"ר)
 חולין (א'): ברכתני. הודה לי על הכיכית ל שברכני
 אלא הודה וכי' וכן איתא בהדיא בזוהר פסרת תוריע עמוד

אביקת המלאך עם יעקב

מכל מעשו עשו הרעים. לא האשימו בדבר. רק חשק כי מלך
 הפכרה עושה זאת. כי עבשו מברחו לזה. ע"כ התנבך אל יתק
 רחמנות על עשו על כי נולד כעבד רעה כ"כ. וחשק יתק שטשו
 שופך אכזריותו על ידית חיות ועושות הטורפות למנן שך כזכ
 עכשו. ע"כ ויאכז יתק את עשו כי לרד פניו. ר"ל לניו של
 עשו ה' תמיד מורגל ונולד חיות ליד. לנך לו לך לזר ליד.
 ועבדו סלה ה' נגד טעמו ה' לדיק טעמו. ושאל לו ארץ מעשרין
 הפכן וסלה ה' ואת יעקב ראה כי הוא איש חס. וחשק עליו נ"ל
 כי זה הוא מלך עבשו. ע"כ אין לכבוו ע"ו. ואין לו סוס יתרון
 במתימותו זאת. וכוה לא ראה יתק גנות כעשו ולא מעלה וטכ
 יעקב. ויהי שניסם שוין אללו. והלרכה ה' לו הפקרות הדעת
 לעשו ויחר מליעקב כנ"ל. ושוד יתרון לעשו לו יעקב מלך
 הכבור. כי הוא הכבור. ע"כ שפט יתק כדעתו כי הפרכה
 לרואה לעשו ויחר מיעקב. ואילו יתק כי רשעת עשו הוא
 לא רק מלך עבשו רק כמרד וכמעל. ויכולת כירו לכבוו יזרו רק
 הוא הפקר עמו לכל חושבו. שונל הוא את הקדושה כחלתי
 שגאה. ולהפך יעקב הוא איש חסם. וכל אשר הוא עושה הוא
 מלך המחמה. אף ככרים סהם נגד עשו. כעת היה הוא כעמו
 מתחלה מנרך ליעקב. ע"כ לחרי אשר עשו הודה לניו אכזי יתק
 כי יעקב לקח מחלו הכבור והכרבות. ורלה יתק כי יעקב
 כחחולות חממה עובד ה' והסתכל לקנות הכבור ע"כ הסכים
 גם כן שסכרה חסלר אלל יעקב. ולאשר שמע עשו מלכיו כי
 הסכים על הכרבות כנרך את יעקב ונמטה חין הכרבות כיר יעקב
 בעטות. ויעווש עשו את יעקב ורלה להרוג. ולאשר יעקב לא
 יהי עוד כעולט ע"כ כרבות יתק וכרבות אכרסה יסונו אליו כי
 על מי יחולו אם לא עליו ופ"כ יעקב מפני עשו ומעט חמת

עשו סככה. ועששו כאשר נשמע ביראת יעקב נכרוס גדול. הפך
 על עשו כזל לנזור את עשו כעול הכרות מיעשך. הלא ידוע כי
 כרכה יעקב ה' על תחלו אם יסמור חורת ה'. ואם לאו יחולו
 הכרבות על עשו. והשר על עשו ולא הפקו. הוא הילך הרע.
 וידוע כי יס להשקן רשות לירד למטע ולהתלבס כלואה לרד שיראס
 להקטילו את השלום. ולהטוור ככל מנפ שיעולה. כנו שמיניו
 כלויב (לויב כ) חלמס השקן להקבה שחל גז ידך ונע אל עמו
 ונ' ויאמר ה' אל השקן נכו כירך ונ' ויאל והשקן מחת פני ה'
 ויך את לויב כחוקן רע ונ'. וכן ע"כ פה. השקן ירד למטע
 והתלבס כלואה לורת אש ונכפס שטחתי יעקב לנדו ויאכז אש
 [הוא השקן] עמו. להקטילו ולהכוחו. וירח לו לא יכול לו
 השקן לא ה' יוכל להקטילו וינע ככך ירכו. והרחה לו
 השקן כי כוז חטא. כנשלו שתי אחיות [ניו הירך הוא כנוי
 לאכר הפתשים כנו שחמר אכרסם לאליעשו כענדו סוס נל ידך
 חחה ירכו וכמו כן אמר יעקב ליוסף. עיין רכ"י ע"ו וס'א] ותקע
 כף ידך יעקב. כשה הפך ממקומו. להרחויו יי כוז ורלי חטא
 אלל השקן לא ה' יוכל לענישו ע"ו. ולא יתק ממנה הכרבות
 ע"ו כי כעת החלה ה' קודס מ"ת. רק עמיחו חורה לאכור.
 והכו חטא לני ערך יעקב. אלל להשקן חין ירעה לעניט ע"ו.
 כי לני ענין השקן חין לו עכירה. וכלשר לא כלשר זאת
 ליעקב. ויאמר ששקן כי ענה חסמר. וכלשר לא השקן כי לא
 מלא ען כיעקב ולא יוכל לענישו ולא להקטילו. והכרבות
 יסחרו אלל יעקב ע"כ אמר ליעקב שלחני כי ענה השקן. כי
 לע"ע לא ניחו' לי רשות לעכבך יחור. כי לר"י איתא לניך לרדכך
 כי כל המחמה שלך מחסני עידי שתכל אהיהס. ויאמר לא השלךך
 כי אם כרכתני. אף שיהי לו הכרבות מככד ומה לו חתימה

לקונו על התורה

דער נייט, צו ווייניט אים אז אויף ויינע קינגער רועט ער
 קענען גינעלטיקען אונ ביז ויי רועט גיט בלייבידין ברכות:
 (כז) ויאמר לא אשלחניך פאר דעם ברכתני. וי"ל יעקב האט
 מורגן געזאגט פאר דעם יציר הרע, און האט
 ער אים גיט געקענט אגריידין צו אעבידה, דער הנא אגנט
 דאך אז אקענטש ואל גיט גלייבין זיך אלזיין ביז ער רועט
 אשארבדין, קען דאך זיין קאריגן אדער איין אנדער קאג
 רועט דער יציר הרע אגא אקאה' קוקען צו יעקב אים
 אגריידין צום וינדיגען, רועט דאך יעקב קיין קאה' גיט
 ריהגן ניין, דריקער האט יעקב גינאנט צום מלאך איה
 וועל דך גיט אונעק שטעקן ביז דו וועסט מיר קענטישן,
 דו וועסט מיר צו זאגן אז דו ברכות ונענען שניין מיינע אונ
 דו וועסט מיר גיט שרייבן:

פירוש לתורת אלהים
 יעקב אין זיין קאה' ראנגלען מיט אים: (כז) ויאמר
 האט דער מלאך גינאנט צו יעקב שלחני שיק מיה
 אונעק לאז מיה אפ ווארום דער קאריגן שטערין
 אז אויף גינאנגען, דער מורגן שרייבט יעקב
 האט צו אים גינאנט בינשו דען אגב וואס דו
 האסט מורגן פאר דעם קארנען שטערין האט ער
 אים גיעקעקערט איה בין אסמלאך אונ פון דער
 צייט וואס איה בין אסמלאך אז נאך מייט צייט
 גיט גיקוקען שירה צו זאגן זאך אזויגער בייט איה
 דך דו זאלסט מיה לאזיין גיין שירה זאגין ויאמר
 האט יעקב גינאנט יא אשלחני איה וועל דך גיט
 אפ לאזיין כי אם גיעקרט אז דו וועסט מיה
 קענטישן, ורשי' שרייבט יעקב האט אים גינאנט איה וועל דך גיט אפ לאזיין סיידין דו וועסט מקבים
 זיין אויף דיא ברכות וואס מיין פאטער האט מיה גיעקענטשט ווארום געשו קריגט אויף וינא:
 (כח) ויאמר אזי האט דער מלאך פאר אים גינאנט כה שמך ווי אזי ביין זאקען ויאמר האט ער גינאנט
 (חק לישראל ע"ט)

יעקב: כט ויאמר לא יעקב יאמר
עוד שמך אלהינו ישראל
ארי רב את מדם יי
וגם נובריא ויבלתא:
עם-אלהים ועם-אנשים והנוכל:

ת"א כי פנים טס חילין 25

רש"ם

רושם וכאן מה רושם יש הלא אהרן אחיה הלוי עתיד
 הוא להיות לוי אחיה כהן ועכשיו הוא יהיה כהן אחיה
 לוי. אך לפי הפשט לפי שהיה מתעצל ללכת כתיב
 ויהי בדרך כמלון ויפגשוהו ה' ויבקש המינו. וכן בינה
 שנבלע כעמי הדגה. וכן בכלעם ויהר אף אלהים כי
 הולך הוא ונעשה חיגר כדכתיב ותלחץ רגל בלעם.
 וילך שפי חיגר כמו ושפו עצמוהו:

(כט) כי שרית. מגורת שרף את אלהים כמו קנה קנית.
 עשה עשית. אבל וישר אל מלאך ויוכל מגזירת שבקם
 רץ שיאמר ויקם וישר וירץ ומה שלקה יעקב ונצלע לפי
 שהקב"ה הכשירו והוא היה בורח. וכן מצייני בכל ההולכי
 בדרך שלא כרצון הקב"ה או מטאנים ללכת שנעשו
 במשה כתיב שלח נא כבוד תשלח ויהר אף ה' במשה.
 ולפי הדרש אע"פ שאמרו חכמים בכ"מ חרין אף עושה

שפתי חכמים

רש"י

אלא ודחי ה"ס כדמפרש רש"י לא יאמר עילך וכו' א"כ ש"מ
 שיעקב היה מבקש ממנו דבר לו ש"ל שידע לו ע"ה הכרכות וכו'
 ה"ס מצינו ספור. רש"ס: מ' ר"ל לא סהלף המלאך כאן
 שמו אלא היה אומר לו שהקב"ה עמך להחיות את. שמו
 ואמר לו שאתו חילוף אני מפ' אותו עילך על הכרכות וכו':

מ"ה (דוק): (כט) לא יעקב. לא יאמר עוד שהכרכות
 באו לך בעקבה ורומיה כי אם כשררה וגלוי פנים וסוף
 שהקב"ה גילה עילך בתיבת אף ומחליף שמך זה ושם הוא
 מרכיב וזהו שם אלהים ומורה לך עליון וזהו שכתוב
 (האשע יב) וישר אל מלאך ויוכל בכה ויתחנן לו בכה המלאך
 ויתחנן לו ומה נתחנן לו בית אל ומאלנו ושם ידבר עמנו
 הודה לו עליך וזהו ויכרך אותו שם שהיה מתחנן להמתין לו ולא רצה:
 ועם אנשים. עשו ולכן: ותובל. לנס:

אביקת המלאך עם יעקב

ומכר בהמה נעשה כשר אדם. ידוע כי עכנו המלון משנה
 את טבע הנון. ופ"כ הסוהר תורה שלא לחזון מכהמות
 וחיות ושופות הטורפים. כי האדם יפ"כ רוצה וטורף.
 ידוע כי אמות המשגל עקרו כבדיר [ע"כ] אמרו תורה כסופס
 ירכך נפלה כי טורף חסאם הוא בירך. בין בלדם ובין בכהמה
 ובכשר יחלף האדם גיר הנהגה של בהמה יתרכז לו כח תחוח
 המשגל. פ"כ אכרה תורה לישיראל חילת גיד כהמה של בהמה
 שישראל יהי פרושים ומוזרים מכל תחוח וייר ויהי קדושים
 לנאליס:

מחדש מהמלאך. אך יעקב ה' ירף לנפשו. הגם כי השטן נספו
 היום ועמד כסיונו. מה יעשה לו אם יבא יום אחר יום לנסותו
 כאשר עשה לאוהו. וכן יעשה לו שיאמר הכסיון הראשון לא
 היה בו ממש ולאחר יבא מחדש עליו מחדש אחר ואולי לא יוכל
 לעמוד בו. וזו יתורו הכרכות לעשו. ויבחי דבר שאין לו סוף.
 ע"כ אמר לו יעקב לא אשליך די אם כדכתיב. שתחמר כפס
 מלא כי הכרכות עלי הנהגה ולא תחכב אותם ממני ולא תכסיני
 עוד. ע"כ סביר לו המלאך היה הוא השטן לא יעקב יאמר עוד
 שמי. כי אם זה הוא הנלשע עבוד. כמו שאמר עשו. הכי קרא
 שמו יעקב ויעקבו זה פנימים. ואחיה ישראל יהי שמי. כי
 הכרכות שייכים אליך מלך הדון. ואחיה שר עליהם. ואחיה מוחזק
 כהכרכות מהיום והבלה. כי כשעוהו רעה תכרך לך את עשו.
 ולוי ידע יתקן מוראם אשר נודע לו כסוף לא יהי מתחילה כלל
 לעשו ולא יהי אופס אחיו. עוד נובל לומר ויבט בכף ויכו ר"ל
 שרמו לו על כניו וזלתי ויכו. שאלנס לא יתקיימו הכרכות
 כשלמות. ע"כ הוא אצבע על רכבו. ר"ל ה' מנעטר עבוד כניו.
 וזה שאמר הכתוב על כן לא אכלו בני ישראל את גיד הכהה.
 שהיה לנס למזכרת כי געט בכף ירך יעקב גיד הכהה. ולהסין
 מה שייכות לו גיד הכהה של בהמה לענין גיד הכהה של יעקב.
 אבל ידוע כי מכל מהכל אשר יחלף האדם נעשה בלדם המהוון
 חלש דבר. נחלל מלחם או משאר מני מוון נעשה כשר אדם

(כט) ויאמר לא יעקב יאמר עוד ששך תג'. י' יד עשה כל
 מה שפ"כ יד יעקב ה' הכרכות והכרכה וכן ללא לכן סולרך
 ללכת כשכילן בעקמימות וערמה ולהכי נקרא שמו יעקב. אבל
 מכאן והלאה תקח הכל בחוקה דלא הוא לטון חזון כדכתיב וזה
 חילי החרן לוק. כי שרית עם אלהים וכו' ולכן יהי נקלה שמך
 ישראל ויהי יעקב מקוסף את זה המלאך שליחותו לדין להתחבק
 עמו או עיקר שליחותו לתמים לברכו כשניו גם. ולכן שאל
 לו מה שמו. כי לפי שפלותו לתמים לברכו כשניו גם. והכל שאל
 וכוה ידע עיקרו של שליחותו לתמים לברכו כשניו גם. והכל שאל
 זה תשאל לשמי כי אני שלות לך ולכן ואל"כ יח כדמלאך פנים של
 זעם ופנים של רעון ולכן קראו פניאל עם פנים וכן אמר כי רלוחי
 אלהים פנים אל פנים. פנים של זעם ושל רעון [מ"ו]:

פירוש לתורת אלהים

יעקב איז מיינן נאמן: (כט) ויאמר האם דער
 מלאך ג'אומט צו יעקב לא יעקב יאמר עוד ששך
 דיין נאמן: אלא שוין מעהר ג'ים גערופען וערין
 יעקב בי אם ישראל יאר ישראל זאל זיין דיין נאמן
 גי שרית ונארום דו האקסט ג'יהערשט מיט איין
 מלאך זעם אונ אונ מיט מעןשלין דאס מיינט מען
 געשו אונ לכן נהייג אונ דו האקסט זיין ביין
 ג'יקוקען. ורש"י שרייבט אזוי האט ער אים ג'יאנט
 לא יעקב. עם זאל שוין ג'ים ג'יאנט ונערין אז די
 ג'רבות מעיזן צו דיר ג'יקוקען מיט פאלשקייט

יעקב איז מיינן נאמן: (כט) ויאמר האם דער
 מלאך ג'אומט צו יעקב לא יעקב יאמר עוד ששך
 דיין נאמן: אלא שוין מעהר ג'ים גערופען וערין
 יעקב בי אם ישראל יאר ישראל זאל זיין דיין נאמן
 גי שרית ונארום דו האקסט ג'יהערשט מיט איין
 מלאך זעם אונ אונ מיט מעןשלין דאס מיינט מען
 געשו אונ לכן נהייג אונ דו האקסט זיין ביין
 ג'יקוקען. ורש"י שרייבט אזוי האט ער אים ג'יאנט
 לא יעקב. עם זאל שוין ג'ים ג'יאנט ונערין אז די
 ג'רבות מעיזן צו דיר ג'יקוקען מיט פאלשקייט

להמשיך סנה היא צבאות נפש צ צב צבא צבאות רוח יהוה נשמה רננת אדני נשמה רוחו יתקן חיה חיה רננת יהוה חיה יחיה רוחו אל שם בן שבעשים :

א יהי דבר-יהוה | אל-יונה בן-אמתי לאמר :
 ב קום לך אל-גינת העיר הגדולה וקרא
 עליה פירעלתה רעתם לפני : ג ויקם יונה לברח
 תרשישה מלפני יהוה וירד יפו וימצא אניה |
 באה תרשיש ויתן שכרה וירד בה לבוא עמהם
 תרשישה מלפני יהוה : ד ויהוה המיל רוח-גדולה
 אל-הים ויהי סער-גדול בים והאניה חשבה
 להשבר : ה ויראו המלחים ויעקבו איש אל-אלהיו
 וימילו את-הכלים אשר באניה אל-הים להקל
 מעליהם ויונה ירד אל-ירכתי הספינה וישכב וירדם :
 סקניא וקעו גבר מן החלפיה נמוו ארי לית קהון צרוה ורמו ית קניא הבאילקא ליסא לאקלא
 סנהון ויונה נחית לארצי ת שינא דאקלא ושיבוי דמוה :

מצודת דוד

(ג) וקרא עליה . ר"ל שזכותם ויחוסים וכדרך הגבול ועדיין לא
 פירש לו מה יקרה : כי פלתה רעתם . סרנות שהם עושים
 עלתה למרום נעמד לפני לקטרם עליהם ולפי שנינוס סיה ראש
 מלכות אשור כעט אסו של המוקד כ"ה רנה להחזירם למוקד
 למען יעמדו לסיח נלוטה מדרות על ישראל : (ג) דברוח
 תרשישה . הוא חוץ לזרן מקום שהיו סכנאה שורה על
 הנהיגים ו"ו מלפני ה"ו ר"ל המוקם שהו לפני ה"ו והוא א"י
 ויטרו מה יקרה ויוכרה ללכת ועל כי העמרה נוטה סיה רכס לישראל לכן לא סיה חסן לטויה עליה כדבר כי סיה טוב כפיניו
 שיעמדו כרשפם ויאלכו ולא סיה נשקט לישראל . ור"ל אמרו שחשך יונס סנהה פלומות קרובי סנהכה הם ויחייבו את ישראל
 שאינם ממערים לגוב : וירד יפו . מקום שסורטיס שמה ספינות : ביתם מוכת ללכת ולבוא לתרשים : ויתן שכרה .
 סקדים ליתן שכרה חתילה ולב עוד אלל שנתן סקר כל הספינה למען תמסר ללכת : דבוא עמהם . עם אנשי הספינה : (ד) הפיל .
 ספיע והמשיך אל סיה רוח גדולה וסיה סקר גדול כים : והאניה . ר"ל אנשי האניה משכו שסחנים שסכר מחוץ סרוח סמוליס
 בדרכים ונדנדו רכ סהמחם הנלים וכוכר משה סספינה יונס סרדיס וסוה ספיע לטבירת סספינה : (ה) ויראו המלחים .
 סמוליי סספינה סתמחו וכ"ה משה נשק להסלל אל ס"ג עלו : וישיבו . השליכו את כלים מן סספינה אל סיה להקל מעליהם
 סהסע למען חוקל להכריס מכלי מונע : אל ירכתי . ר"ל אל אחת ססוכים וכן ויכרך כערו גלעד (שופטים י"ב) :

רשי

(ב) וקרא עליה . את קירולחיו : (ג) תרשישה . ים
 ששמו תרשים והוא נח"ל : (ד) חשבה להשבר .
 נדמה כאלו היא נשכרת : (ה) המלחים . בני הים
 המנהיגים הספינה :

תרגום

כתובים סמלי ח

להמשיך מיסור וסלכות היא שיון דלת יוד נפש שיון שיון דלת יוד רוח יאהרונה יגמור דיסור א אר אר אר אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דסלכות יו הו וו הו חיה יחיה דיסור יהוה חיה יחיה דסלכות אל שם בן שבעשים :

א בראש-מלכים עלי-דרךך בית נתיבות נצבך : ב לד-
 שערים לפי-קרת מבוא פתחים תרנה : ג אצרכם אישים
 ובמעצמא דתרעי סשפתחא ואקרה : ד לכוו נבדי קרינא

מצודת דוד

(א) בראש מרומים . כללו שמה כרלס סקרים סרמיס
 להשמיע קולה למרוח : עלי דרך . נלכס אלל דרך מקום
 יתפרשו ממנו נתיבות רכות ומלוס סם אנטים רכוס עוכרים ומים : (ב) לד שערים . ומסוך סיה אל מקום הסערים אשר לפתח
 סקרים : מבוא פתחים . ר"ל שפויים סמה לכל כפתחים כי הסערים סמה פתוחים וסומלים ולזה רכוס נכנסים ויחיים להם : תרונה .
 שמה מכות סהסמה את אמריה וכו' סיה ענין מליה לומר סלה עכמה ידוע וכללו מכות כסרסוס רכ : (ג) אצרכם . ואלס
 פירוש ע"ס

רשי

(ב) לפי קרת . מקרה הכתונה על העער : תרונה .
 (ג) לפי קרת . ומסוך סיה אל מקום הסערים אשר לפתח
 סקרים : מבוא פתחים . ר"ל שפויים סמה לכל כפתחים כי הסערים סמה פתוחים וסומלים ולזה רכוס נכנסים ויחיים להם : תרונה .
 שמה מכות סהסמה את אמריה וכו' סיה ענין מליה לומר סלה עכמה ידוע וכללו מכות כסרסוס רכ : (ג) אצרכם . ואלס

(:) בראש מרומים עלי דרך היא חקמה שמיים אויף
 דעם שפיין פון אלע הויכע ערשער .
 אויף דעם גריימיין ונענ ווא פיל מענקשלין גייען
 בית נתיבות נצבת אונז ויא שמיים בייא דיא שטובין
 פון דיא שקמאלע אונז ויימיגע וועגן וואס דארט
 (חק לישראל ע"ט)

יְקַלֵּי עַל בְּנֵי נֶשֶׁאָה : ד אֶהְיֶינָהּ אֶקְרָא וְקוֹלִי אֶדְבַּר בְּנֵי אָדָם : ד הִבֵּינוּ פְתָאִים עֲרַמְזוּ וְכַסְיָלִים
 שׁ בְּרִי עֲרִימוּתָא וְאֶשְׁמִי הִבֵּינוּ לָב : ה שְׁמַעוּ פִּי־נִגְיָדִים אֲדַבֵּר וּמִפְתָּח שִׁפְתֵי מַיִשְׁרִים :
 גִּמְמַלְיוֹן בְּלָבָדוֹן : ה שְׁמַעוּ
 מִטּוֹל דְּשִׁירוּתָא מִמְלָא אָנָּה וּמִמְלָא פּוֹמִי הַרְיוּזָתָא :

רש"י

תועמקה : (ה) נגידים . דכרי חשוכות :
 (ה) נגידים . ר"ל דכריס חשוכים ונגדלים : ומפתח שפתי .

מצודת דוד

אמרתי אליכם אישים וכו' : (ד) ערמה . החתומות ותחבולות
 להערים להסיר הסתרים הסתיות : הבינו לב . חטו כינה אל חב :
 מה ששפתי פותחים לדבר המה דכריס מושרים וכסל הדבר כמ"ס :

פירוש ע"ט

שמוקמקע : (ג) זְיָקִים אישים אָקָא רִיא חֲקָמָה וְאָנָּמ
 צו אייך גרויסק לייט טוה איך רופין וקוֹיִי אִי בְּנֵי
 אָדָם אונ מיון שמוקמקע וועט גיהערט ווערין צו
 אלע קענטשין . צו פראקסע קענטשין אויך :
 (ד) הִבֵּינוּ פְתָאִים איר נאךען ווערט גיט
 אייבערגרעט פון דיא קענטשין וואס ריידן אייך
 אָן צום וינגיגען . נאר פארשטייט וייער שווינגיל
 דיא שלעקקטס וואס וייא פראקטין אויף אייך
 צו טאהן ויכסילס הִבֵּינוּ לָב אונ דיא קענטשין

ברטנורא

משנה ובחים פרק ח

עיקר תר"ט

פרק ח א כל הזכחים שנתערבו בחטאות המתות . ה"ק כל הזכחים שנתערבו בהן חטאות המתות .
 או שור הנסקל אפי' אחת בריבוא וימותו כולן . לכיון דנתערבו בלחסיורי הנח' אין וקעה לפדותם
 דנימא ירשו עד שיחטבו ולא כטלי כרובא דכעלי חיים חשיבי ולא כטלי חטאות המתות הן חמשה ואלו הן ולד
 חטאת ותמור' חטאת וחטאת שמתו כעלי' ושכפרו כעלי' בלחמת ושעבר' שמה אלו ה' חטאות מניחין אותן במקום
 סגור עד שיזומו מחליטן .
 והן קראים חטאות המתות :

כי אלמעי דהוד דלמכות דליעה א אל אלה אלהי אלהים
 פרק ח א [ח]. כל הזכחים שנתערבו בחטאות
 המתות או בשור הנסקל אפי'
 אחד ברבוא וימותו כולם נתערבו בשור שנעבדה
 בו עבירה או שהמית את האדם ע"פ עד אחד
 או ע"פ הבעלים כרובע וכרובע ובמוקצה

או על פי הבעלים . שנאו בעלים לז"ד והודו שהמית דלפטור ליה מסקיל' דמול' בקום פטור אכל' לגבוי חלסר
 דקו"ל מן האלו להילא את הניגוס . ברובע ובכרובע . ע"פ עד ח' או ע"פ הבעלים או קודם שגמר
 דינו (ב) או שהיה אותו שהמית והרובע של עכו"ס שאלטר לגבו' ולא להדינו : מוקצה . שהפרישונו

פרק ח א כל הזכחים שנתערבו בחטאות המתות אלע
 קרבנות וואס אין וייא איז אריין
 געמישט גינארין ארשאת וואס קען דארף אים
 הרגענען ווערין ארשע"ב או בשור הנסקל אדער עם
 איז אריין געמישט גינארין אָאָקס ואפראקסער
 גיט אָקָרָן וואס קען דארף אים הרגענען מיט
 שטיינער ודחינו ער האט געהרגה אקענטשין
 אָפֿילו אָדָר גִּבּוֹא אָפֿילו דער חטאת אָדָר דער
 שור הנסקל איז נאר איינער אונ ער איז אריין
 געמישט גינארין צווישען צעהן טויזענד קרבנות.
 פון דעקסווענען בימתו ביזם זאל קען הרגענען אלע
 קרבנות . וייל דער חטאת וואס קען דארף אים
 הרגענען איז דער אָקָר וואס קען דארף אים
 הרגענען . פון וייא אָקָר קען גיט הנזה האבען
 אונ קען ווייס גיט וועלכער איז דער חטאת
 אָדָר וועלכער איז דער אָקָס וואס קען דארף

וישלה יום ה

עיקר תו"ט

לקרבן לפני (ג) ונטבד נמי טהינס מותרים להדיע :
 באהרן ובחיר. כל הני חולין נינהו וזכה אחד מעורב
 בהן (ד) כולן ידעו. שא"ל לשחוט אחד מהם כולל מוס
 שמה זהו הזבח. והשחט קדשים בחוץ חייב כרת ולמכרו
 לזרבי עולות א"ל שהרי
 ססולין : יוביא ברמי
 היפה שבהן מאותו
 המין. אם חטאת חטאת
 (ה) ואם עולה עולה ויקח
 משות כשיעור דמי היסה
 שכלול ויאמר דמי מקוס

שהמית כו' (ג) וכפ"ו דתמורה מס' דקמי מוזי שטבדו כה פס"ו
 (פי' עששו כה חטת' לנס ע"ז) ח"ח : (ד) וז"ל רש"י וכתב
 הטוב' תשעת לפירושו שזוכה מעורב כרובו של רובע ורובע
 והלשון משמע כן. וא"ל נוצר כן דדאיתו דרישא קמיני שהנסבל
 נתערב כרוב זכמים וכן מוכח במנחה כו' : (ו) משמע על חזיר
 ובנעבר ובחאתו ובמחיר ובכלאים ובמפרה
 וביוצא דופן ירענו עד שיתאבשו וימכרו ויביא
 ברמי היפה שבהן מאותו המין. נתערב בחולין
 תמימים ימכרו החולין לצרכי אותו המין :
 ב קרשים בקרשים מין במינו (גמ' ל"ג) (זה)
 יקרב לשם מי שהוא (זה יקרב לשם מי שהוא)

שקוף הזבח יתא מחולל על המשות הללו : נתערב. וזכה א' בחולין כשרים הרכה : ימכרו החולין כולן
 לצרכי אותו המין. שהיה הזבח שנתערב בהן ומלאו כולן קדשים ממין אחד אלא שאין ידוע מי בעליו של
 כ"ל ואחד שהרי הזבח הראשון שם בעליו עליו ואין ידוע איזהו ותקנהו שתיקרב כל אחד לנס מי שהוא ויאמר
 כשיקריב כל אחד הרי הוא לנס בעליו שלו : ב מין במינו. חטאת חטאת עולה עולה שמים בשמים
 אלא שהן של בעלים הרכה יקריב כל א' לנס מי שהוא ולא יזכיר שם אדם (ו) וה"ל כדקיימנו על מים (ו) ללא
 כשו מטיבה דכתיב בני ישראל וסמך בני ישראל סומכי' ואין כנות ישראל סומכות. אכל כדקרב אכשים לבשו

גישיקים קען זאל אים מקריב זיין אקרפן צו
 דיא עבודה גלולים יגנזבד ארער ער זאגט קען
 האט גימאקט דעם אַקס פאר עבודה גלולים אונ
 קען האט געדניגט צו אים יגאנזן דער אַקס איז
 גיגעבין גינארין אַקמנה צו אונזר יגמחי דער
 אַקס איז גיטאהשט גינארין אויף אהונט דהיינו
 ראובן האט געהאט אהונט אונ שקעזן האט
 געהאט אַקס. האט ראובן געטאהשט מיט
 שקעזן. ראובן האט גיגעבין צו שקעזן דעם הונט
 אונ שקעזן האט גיגעבין צו ראובן. דעם אַקס.
 קאר גיט ראובן פרייגעזע דעם אַקס פאר אַקרפן
 יגלאגט דער אַקס איז גיבאהרין גינארין פון צוויי
 מינים בהמות יגפרה דער אַקס איז קראנק ער
 נועט גיט געבין יגיצא דין דער אַקס איז גיט
 גיבאהרין גינארין נאר קען האט אויף געשניטען
 דיא מוסער דעם פויה אונ קען האט אים ארום
 גיניטען. אויב איין קרפן איז אריין געמישט
 גינארען צווישען אונלעכע פיל בהמות נואם זענען
 פסול צו אַקרפן אַכער צו קענששין זענען ניא
 קשר אונ קען דער קעגט גיט וועלכער איז דער
 קרפן ירע ער שטאמב יגפרי זאל קען ניא קיטערין
 ביי ניא וועלן בעקומען אפעלער. אונ קען זאל
 ניא פאר קויפין וגיבא דפי היפה שגנן פאחיו הפין
 אונ קען זאל געמען דיא געלט פון דיא בעקטע
 בהמה פון ניא. אונ קען זאל פאר דיא געלט
 קויפען אזוי אַקרפן וויא עס איז אריין געמישט
 גינארין. אויב עס איז אריין געמישט גינארין
 אַחטאת זאל קען קויפען אַחטאת. אונ אויב עס
 איז אריין געמישט גינארין אַעולה זאל קען
 קויפען אַעולה וועיין תו"ט'ם נגהרב בחילין תמימים
 אויב אַקרפן איז אריין געמישט גינארין צווישען
 אַנדערע בהמות וויא זענען גיט קרפנות. אונ
 זיא זענען נאגץ. וייא האבין גיין פעלער יגפרי
 מילין גנב' אויטו הפין זאל קען פאר קויפען די

אלע בהמות צו דיא קענששין נואם דארפין אזוי
 אַקרפן וויא דער קרפן נואם איז אריין געמישט
 גינארין. אויב עס איז אריין געמישט גינארען
 אַעולה. זאל קען פאר קויפען צו דיא קענששין
 נואם דארפין עזרות. אויב עס איז אריין געמישט
 גינארין אַחטאת זאל קען פאר קויפען צו דיא
 קענששין נואם דארפין אַחטאת. זענען קען אלע
 מקריב זיין פאר קרפנות. נאר אויף יעדער בהמה
 פאונדער זאל אַקס קען זאל אויף בעל הבית.
 דריבער זאל דער פהן נואם וועט נאקריב זיין דיא
 קרפנות זאל ער זאגין איה בין מקריב דעם קרפן
 פאר זיין בעל הבית. ווער דער בעל הבית איז.
 זאל דער קרפן זיין פון זייגעטוענין : ב קרשים
 בקרשים אויב עס איז צו מישט גינארין אַקרפן מיט
 אַקרפן. רחל האט גיבאקט אַקרפן אונ לאה האט
 גיבאקט אַקרפן. אונ קען דער קעגט גיט וועלכע
 בהמה גיהער צו רחל אונ וועלכע בהמה גיהער
 צו לאה פון פגיני אויב דיא קרפנות זענען איין מין.
 ביידע זענען עזרות. אַדער ביידע זענען חטאות.
 אַדער ביידע זענען שלמים זה יקרב לשם מי שהוא
 זה יקרב לשם מי שהוא זאל קען פריער מקריב זיין
 איין בהמה. אונ דער פהן זאל זאגין אויב דיא
 בהמה גיהער צו רחל זאל דער קרפן זיין פאר איה.
 אונ אויב דיא בהמה גיהער צו לאה זאל דער
 קרפן זיין פאר איה. דער נאף זאל קען מקריב זיין
 דיא אַנדערע בהמה. אונ דער פהן זאל אויף
 אזוי זאגין. אויב זענער קרפן איז גינען פאר
 רחל זאל דער קרפן זיין פאר לאה. אונ אויב
 זענער קרפן איז גינען פאר לאה זאל דער קרפן
 זיין פאר רחל. דער דין איז נאר אויב די קרפנות
 גיהערין צו ווייגער נואם זייא דאויפן גיט אזויף
 לייגין ווייגער הענט אויף די קרפנות. אַכער אז
 דיא קרפנות נואלשין גיהערין צו זכרים אונ זייא
 זענען צו מישט גינארין קען זען זי גיט מקריב
 זיין

המורה לא: מיון בשאינו מינו ירעו. ש"ל נהקרב' שחלוקין במתן דמים או בהקמתן או באכילתן: ויפסיד המותר מביתו: שחס אמר אחד מהן כשנים והאחר נחמד (ח) לרדך להביא מכל מין כשנים כיון שאין יודע מזהו מין הוא אותו שמכר כשנים ונחמד מספר א' מכיחו: נחערבו בכבוד ובמעשר. נחמה שאין להם פדיון שתחול קדושתו על דמיון ויאלו הן לחולין. אלא נאכלין במתן הכסור נאכל להכניס והמעשר לנעלים: כולן ירעו עד שיסתאבו -

שיסול בהן מיד ויחמר כ"מ שהוא הזבח יתחולל על המעות הללו. ומיתומים לאכלן. ובכלד שיאכלו נחירת ככור ומעשר שלא יתכרס באטרו ולא יסקלם בליטרא (ט) ומדמי הזבח יקריבו מינו של זבח: הוגל יבוליים להתערב. כלומר אם

קדשים בקדשים מין בשאינו מינו ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי היפה שבהן ממין זה ובדמי היפה שבהן ממין זה ויפסיד המותר מביתו נתערבו בכבוד ובמעשר ירעו עד שיסתאבו [ג] ויאכלו בכבוד ובמעשר. הכל יכולין להתערב חוץ מן החמאת והאשם: ג אשם שנתערב בשלמים (גמ' ל"ג) ירעו עד שיסתאבו רבי שמעון אומר שניהם ישחמו בצפון. ויאכלו כחמור שבהן.

(ה) והר"מ מחייבו שימכור כ"א וימכור וימכור ש"ס וימכור כ"א אכ"ה הדמים מותרים ובמלא שעריו י"ט לחוש שנה יחליף קדושתו כהמה חלבה על דמיה [ז] משני מקדוש לקדוש: (ח) ויאכלו. הכל ל"ג וימכרו דהא ככור ומעשר אסורין במכירה עתי"ט: (ט) דשאר פסולין מוקדשים נמכרים בחלולין מ"ד דהי' הללו להקדש עתי"ט: (י) מלכד שער ש"ה דכ"ה שער ע"ס זכר. ומש"ה אלתרין לפרט דהחמאת אינה לנעום

האשם. שהחמאת אינה לנעום איל. ואשם אינו אלא איל. וא"ל אשם מלועז ואשם גזיר הוא שכן בלתי כבשים מ"מ הן זכרים והחמאת אינה כהא אלא נקבה (י) אכל חמאת ועולה מתערכים כגון שער נשיא כשעיר עולה נדבה. וכ"ל חמאת ושלמים שהכל קרב שלמים בין זכרים בין נקבות וכן איל של עולה נדבה כחלם: ג אשם שנתערב בשלמים. שמתן דמו של אשם ושלמים זה: שניהם ישחמו בצפון. דשלמים שחמטן ככל מקום ויכולים נמי לשחמן כגון במקום שחמטם האשם: כחמור שבהן. לפנים מן הקלעים לזכרי כהונה ליום ולילה ולא כשלמים הקלים שאלהים ככל העיר לכל אדם לשני ימים ולילה אחד ובעל השלמים יא' ידי נדרו דהא שלמים לשמן הן

חולין. אונ פאר דיא געלט זאל קען קויפען איין אנדער קרָבן אונ אים סקרָבן ניין ויאָקני בכבוד ויבְעֶשֶׂר אונ די צו מיִשְׁמַע בְּהִמּוֹת זאל קען אלע עָסוֹן אזוי וויא קען עָסַט אַבְכוֹר אונ סְעֶשֶׂר בְּהִבָּה, וואַרום אַבְכוֹר אונ מְעֶשֶׂר בְּהִבָּה אָפִירו ויִיאַ עֶקְמוֹעַן אָפֶלְעֶר אונ קען קָאָר ויִיאַ גִּיט סקרָבן ניין. פון דעֶסְפוֹנוֹעַיִן זענען זיִיאַ אין ויִיעֶרֶע היִילִיגְקײַט, קען קָאָר גִּיט נָאָר קויפען ויִיעֶר פֶּלִיִישׁ און ויאָמֶקַע, אונ קען קָאָר ויִיאַ גִּיט זענען צום פֶּאָר קויפען. נָאָר קען פֶּאָר קויפט ויִיאַ שְׁמִיקֶעֶר אונ קויפֶּאָנן, אונ אין שְׁמוֹב צו בְּעַמְאָנְשֶׁע קענְטֶשׁוּן הַלֵּל יִכְיִיז וְהַתְּעַבֵּב אלע קרָבָנוֹת קענען צו מיִשְׁמַע ווערין איין קרָבן מיט דעם אַנְדֶּרֶיִן, עָס זאל ווערין אָסְפֶּק הַיּוֹם מן הַחֲסֵמָה יִסּוּ הָאֲשָׁם נָאָר אַחֲסֵמָה מיט אַאֲשָׁם קענען גִּיט צו מיִשְׁמַע ווערין, וואַרום אַאֲשָׁם און נָאָר אַאֲלֵי, אונ אַחֲסֵמָה און קען גִּיט סקרָבן אַאֲלֵי, אונ אַאֲשָׁם און אָבָר, אונ אַחֲסֵמָה און נָאָר אַבְקָבָה, אָבָר אַחֲסֵמָה מיט אַעוֹלָה קענען צו מיִשְׁמַע ווערין, אונ אַחֲסֵמָה מיט שְׁלָמִים קענען אויך צו מיִשְׁמַע ווערין, אונ אַעוֹלָה מיט אַאֲשָׁם קענען אויך צו מיִשְׁמַע ווערין וועיין בהרעבו: ג אשם שנתערב בשלמים אויב אשם מיט שלמים זענען צו מיִשְׁמַע גיווארין ידעו עד שיסתאבו זאל קען ויִיאַ פִּיִּשְׁעֵרִין ביו ויִיאַ וועלין בְּעֶקְמוֹעַן אָפֶלְעֶר, וועט קען ויִיאַ פֶּאָר קויפען אונ קען וועט פֶּאָר דיא געלט קויפען איין אנדער אשם אונ אנדערע שלמים, רבי שמעון זאגט שניהם ישחמו בצפון קען זאל ביינע דעם אשם מיט דיא שלמינון שעקבין אין צפון ויִיט פון מִזְבֵּחַ ויאָקני כְּסִמֵּר שְׁבוּן אונ קען

זיין, ויִיעֶר עֶדְעֶר בעַל הַבַּיִת דִּאָרְף אַרויף לייגין דיא העֶגֶט אויף זיין אייגענעם קרָבן פֶּאָר דער שְׁחִיבָה וועתו"מ קָלָשִׁים בְּקָדָשִׁים מין בְּשֵׁאֵינוּ מינו אָבָר אז צוויי קרָבָנוֹת פון צוויי קענְטֶשׁוּן אָדָר פון איין קענְטֶשׁ זענען צו מיִשְׁמַע גיווארין, אונ זיִיאַ זענען גִּיט פון איין מין, עָס און צו מיִשְׁמַע גיווארין אַעוֹלָה מיט אַחֲסֵמָה, אונ קען וויִים גִּיט וועלְקֶע בְּהִבָּה און עוֹלָה אונ וועלְקֶע בְּהִבָּה און דער חֲסֵמָה ירעו עד שיסתאבו ויבְּקִיר זאל קען פִּיִּשְׁעֵרִין ביו ויִיעֶר בְּעֶקְמוֹעַן אָפֶלְעֶר אונ קען זאל ויִיאַ פֶּאָר קויפען ויִיאַ בְּדָבָר הַיּוֹם שְׁבָהּ מִיּוֹם הַיּוֹם אַרְבַּיִם דיא צוויי בְּהִמּוֹת זענען גִּיט גְּלִיּוֹה ווערט גיווען, נָאָר איינע און ווערט גיווען הונדערט גילדן אונ איינע און ווערט גיווען פּוֹפְצִיג גילדן, זאל ער קויפען פֶּאָר דיא געלט פון דיא בְּעֶסְקֶע בְּהִבָּה ופֶּאָר דיא הונדערט גילדן אַעוֹלָה ויבְּדָבָר הַיּוֹם שְׁבָהּ מִיּוֹם הַיּוֹם אונ פֶּאָר די געלט פון די בְּעֶסְקֶע בְּהִבָּה ופֶּאָר די הונדערט גילדן זאל ער קויפן אַחֲסֵמָה, טייל קען וויִים גִּיט די בְּעֶסְקֶע בְּהִבָּה וואס ויִיאַ און קען אַעוֹלָה צו אַחֲסֵמָה ויבְּקִיר המורה בְּבִיטוֹ אונ די אַעוֹלָה פּוֹפְצִיג גילדן זאל ער שאַרין האָבֶען פון זיין אייגענע געלט ויבְּדָבָר הַיּוֹם שְׁבָהּ מִיּוֹם הַיּוֹם בכבוד ויבְּעֶשֶׂר אויב אַעוֹלָה אָדָר שְׁלָמִים זענען צו מיִשְׁמַע גיווארין מיט אַבְכוֹר אָדָר מיט אַבְהָה וואס ויִיאַ און קען עד שיסתאבו זאל קען ויִיאַ פִּיִּשְׁעֵרִין ביו ויִיעֶר וועלין בְּעֶקְמוֹעַן אָפֶלְעֶר, אונ קען זאל געמען געלט אזוי פיל ויִיאַ די בְּעֶסְקֶע בְּהִבָּה פון ויִיאַ און ווערט, אונ קען זאל זאגן די בְּהִבָּה וועלְקֶע זיא און דער קרָבן זאל ויִיאַ זיין אויבְּעֵמָה אַחֲשֵׁמָה אויף די געלט, ווערט די בְּהִבָּה

קרבן שמקריב כל אחד לשם מי שהוא: אין מביאין קרשים לבית הפסול. שמעט אכילה שלמים בין בזמן אכילתו ומכיוון לידי נותר, אלא ירעו ויסתאכלו וימכרו כדאמרין גבי קדשים מין כשאינו מינו יתכור ויזיל כדמי הוי' שבהן כו' ואין הלכה כרבי שמעון; חתיכות בחתיכות. אם נשתרכו חתיכות קדשי קדשים בחתיכות של קדשים קלים. או חתיכות של קדשים קלים הגאכלים ליום אחד. או חתיכות של קדשים קלים הגאכלים לשי' ימים זלילה אחד דהיינו שאר שלמים. כהא מודו רבנן לרבי שמעון ויאכלו כחמור שבהן ליה ימים, יאכלו כחמור שבהן: ד אברי חמאת שנתערבו באברי עולה. ר"א אומר יהו למעלה. ורואה אני את בשר החמאת מלמעלה כאילו הוא עצים. וחכמים אומרים תעובר צורתו ויצא לבית השריפה: ה אברין באברי בעלי מומין

אכרי התערבות כולן על העולם וטעמא דר' אליעזר דאמר קרא כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו וממנו חמאת אשה לה' והכי משמעוהו דקר' כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ולא תקטירו שממנו אשה לה' הדיינו השריים של קרבן. קרבן ראשית מקריבו מן השאור והדבש לה' שמי הלחם מן השאור ודבש מן הדבורים מפרי העץ שסם תהיים ותהמים. ואל המזבח לרשית ליה בין אשאוור ודבש בין אשיריים. לריח ניחוח אי אהה מעלה אכל אהה מעלה לשם עמים. והיינו דקאמר ורואה אני את בשר חמאת כאלו קו עמים: וחכמים אומרים תעובר צורתן. כלומר יניח אותן עד שיפסלו ויאלו לבית השריף' כשאר פסולי המוקדשים ואינו מענה למזבח. דהא וזכר משום כל שממנו לאש' הרי הוא בכל חמאת דליעוריו קריבים לאש'ים. הרי הכשר בכל חמאתו ואלו כחכמים: ה אברים באברי בעלי מומין. אברים כשרים שנתערב בהן אבר אחד של בעלי מומין. ובה כהן שאינו יודע בתערובתו והקריב אחד מן הראשין. יקריבו כל הראשין לכתחלה דחליטן חמורא כהווא דקרב. והק' כלו כשרים יניחו ובעמ' משרס ללא שרי רבי אליעזר אלא להקריבן עמים שנים.

ואם עסקין דיא פלייש פון ביידע פון אשם און פון די שלמים ווי דער קרבן וואס איז הייליגער נוייא דער אשם. קען זאל זייא עסקין אין הויף פון בית המקדש, און נאר פהגים זקרים, און נאר אין טאג מיט אנאקמן אפיו ייה האבין די חקמים גיואקם צו רבי שמעון אין מדיאן קרשים גיבת הפסול קען טאג נישט מאכין קדשים זאלן פסול ווערין. נוארום שלמים קעג קען עסקין צווייא טאג מיט איין נאקט, און נישט נאר פהגים זקרים, נאר ליום און ישראליים זקרים און גקבות קעגין אויף עסקין און אז רז זאנקט קען זאל נאר עסקין דיא שלמים אזוי וויא א אשם, איין טאג מיט איין נאקט און נאר פהגים זקרים, טאקער נועט פלייבן פון דיא פלייש ביי דעם אנדערין טאג אין דער פריא, ווערין קען פסול ווערין דריבער אזי פקעסער זייא זאן ווארטן ביי וויא נועלן בעקוקען אפעלער, און קען נועט זייא פאר קויפען, און פאר דיא געלט נועט קען קויפען איין אנדער אשם און אנדערע שלמים נתערבו חתיכות בחתיכות אויב שטיקער קרבנות זענען צו מישט גיווארין קדש קדשים גקדשים קלים שטיקער פלייש פון אחמאת און שטיקער פלייש פון שלמים זענען צו מישט גיווארין. קען דער קענט נישט וועלכע שטיק פלייש איז פון אחמאת און וועלכע שטיק פלייש איז פון שלמים האבין יום און גאנצליים זשי' ימים אדער שטיקער פלייש פון אקרבן הודה וואס ער ווערט גיגעסין איין טאג מיט אנאקמן זענען צו מישט גיווארין מיט דיא שטיקער פלייש פון אקרבן שלמים וואס ער

ווערט גיגעסין צווייא טאג מיט א נאקט, און קען דער קענט נישט וועלכע שטיק זאל קען נאר עסקין איין טאג, און וועלכע שטיק קען קען עסקין צווייא טאג איינז קחמור שבהן זאל קען עסקין דיא פלייש פון ביידע קרבנות וויא דער קרבן וואס איז הייליגער אזוי וויא דער חמאת אויב ער איז צו מישט גיווארין מיט שלמים און קען עסקט נאר ביי איין טאג מיט איין נאקט: ד אברי חמאת שנתערבו באברי עולה די גלידער פון אחמאת וואס קען דארף זייא עסקין זענען צו מישט גיווארין מיט דיא גלידער פון א עולה וואס קען דארף זייא פאר ברענען, רבי אליעזר זאגט זייא זענען ער זאל אלע גלידער זייגין אויף דעם פייער פון מזבח צום פארברענען וואו איז אה בשר החמאת מלמעלה כאילו הוא עצים און דיא פון חמאת וואס ליגט הויבין אויף דעם מזבח זעהן מיר וויא גלייה דאס וואלט גינוען האלקין וחקמים אומרים און דיא חקמים זאגן מערב זיקון קען זאל לאזין ליגען דיא צו מישטע גלידער ביי אקרבין וועלן זייא בייא נאקט פסול ווערין, דאס מיינט קען ופערב זיקון עם נועט אראפ גיין פון דיא פלייש דיא צורה פון דיליגקייט וזאי גיבת השרפה נועט קען זייא פאר ברענען ווא קען פאר ברענען אלע שטיק פלייש וואס ווערין פסול, נישט אויף דעם מזבח: ה אברין באברי בעלי מומין אויב גלידער פון אקרבן וואס האט אפעלער, וואס ער איז פסול, איז אריין געמישט גיווארין אין אקערע גלידער פון קשרה קרבנות ויהיננו

דודאי חד מהך זון דליחרח הוא ונתנה הקיבה זו ליקרב
 מכוס ההוא דהיתר ואי משום ההוא לספק איסור
 חיבה למתלייה בלוחו שקרב תחלה קודם שנמך אבל
 אחד אחד שמה לא נתנה הקרבה זו ליקרב אפי' לר"ל
 דלמח האי דלויסורא הוא :
 חוץ מאחד מהן . קיץ
 מונח אחד . הכי מפרש לה
 בגמרא דכחד גירול מודה
 ר"ל דלא נתנה הקרבה זו
 ליקרב כדלחמן : ו אם יש
 בו מראה דכ בשר . וה"מ
 כשכפלו המיס לבן דם
 (בי) וספי' יב לזו מראה

דחמת אדם . אדם הוא אי אדם מעלה על המחזכ אבל אדם
 מעלה לשם עמים . אבל מדי אחריות שמתנו לאשים דניק
 חסיפא דקרא קמא לה . ור"ל מוקי למטויה דלוחס בו לטעון
 ככס בו ורובין תרתי ש"מ . עמיט' : [ג] במים כ"ו . אפי'
 דכע מירו דלא אסרי לשם עמים ולשם מים אלא כמידי דסקרבה .
 כי' אכל חולין גמורין שרי לכע'
 לשם עמים ולשם מים וכן דם
 פ' סו"ט י"ג והתמית . תוס' :
 (יב) ופינו כשכפל מתוך כלי
 קטן שלטני מוילא אלא טפה
 טפה : [ד] מראה כ"ו . לאו
 כדלחמית מעט מתבשר אלא
 מרתי דם גמור קאמר כ"ו .
 מים . נתערב בדם בהמה או בדם חיה רואין אותו כאלו הוא מים .

של הקדשים אבל אם נפל דם של הקדשים לתוך המים אמרינן קמח קמח כמיל
 דם פסול : נתערב ביין . שהוא אדום : רואין אותו כאילו הוא מים . ואם היה דם זה
 ניכר בלחות המים כשר : בדם בהמה . של חולין : רואין אותו . דם של חולין כללו הוא מים . ואם
 היה מראה אדמומית של דם הכשר ניכר בהם כשר ואף על פי שהדם הססול מרובה עליו הרבה :

פ"ט פון אקרבן וואס איז פסול איז אריין
 געמישט גינארין צווישען געמליבע קעפ פשרה
 אונ מען דער קענט גיט וועלכער קאפ איז דער
 פסולער אדער אפוס פון אקרבן וואס איז פסול
 איז אריין געמישט גינארין צווישען געמליבע
 פים פשרה אונ מען דער קענט גיט וועלכער פוס
 איז דער פסולער . רבי אליעזר זאגט אים קרב ראש
 אהר פון אויב אפהן וואס האט גיט גינאקס פון
 דעם צו מישונג וואס דיא קעפ זענען צו מישט
 גינארין האט גינאקען איין קאפ פון די צומישטע
 קעפ אונ האט איר שוין מקריב גינען אויף דעם
 מזבח קריב די הראשון מען מען שוין מקריב זיין
 אלע קעפ דיא צומישטע . ווארום מיר זאגן דיא
 פסולה קעפ האט מען שוין מקריב גינען אונ
 דיא קעפ וואס זענען געבליבען זענען דיא פשרה
 גיט שרי אהר פון אדער דער פון וואס האט גיט
 גינאקס פון דעם צו מישונג וואס די פים זענען
 צו מישט גינארין האט מקריב גינען איין פוס
 פון דיא צו מישטע פים . קרבי די הקדשים מען מען
 שוין מקריב זיין אלע פים דיא צו מישטע . ווארום
 מיר זאגן דיא פסולה פוס האט מען שוין מקריב
 גינען . אונ דיא פים וואס זענען געבליבען זענען
 דיא פשרה . ואונ אז מען איז מקריב דיא קעפ
 אדער די פים זאל מען זיין מקריב זיין צו צווייא
 מיט איין קאהל . צווייא קעפ מיט איין קאהל .
 אדער צווייא פים מיט איין קאהל . איז דאך איין
 קאפ אדער איין פוס געוויס פשר . צו זאקען מען
 מען שוין מקריב זיין דעם אדער זיין וואס ער
 איז אשק אויך . אבער איין קאפ אלזין אדער
 איין פוס אלזין קאר מען גיט מקריב זיין . אסאכער
 איז דאס דער וואס איז פסול ודקמים אפריס אונ
 דיא דקמים זאגן אפי' קרבי טיגס אפי' דער
 פון וואס האט גיט געוואקס פון דעם צו מישונג
 האט ער שוין מקריב גינען אלע קעפ אונ אלע

פ"ט פון אקרבן וואס איז פסול איז אריין
 געמישט גינארין צווישען געמליבע קעפ פשרה
 אונ מען דער קענט גיט וועלכער קאפ איז דער
 פסולער אדער אפוס פון אקרבן וואס איז פסול
 איז אריין געמישט גינארין צווישען געמליבע
 פים פשרה אונ מען דער קענט גיט וועלכער פוס
 איז דער פסולער . רבי אליעזר זאגט אים קרב ראש
 אהר פון אויב אפהן וואס האט גיט גינאקס פון
 דעם צו מישונג וואס דיא קעפ זענען צו מישט
 גינארין האט גינאקען איין קאפ פון די צומישטע
 קעפ אונ האט איר שוין מקריב גינען אויף דעם
 מזבח קריב די הראשון מען מען שוין מקריב זיין
 אלע קעפ דיא צומישטע . ווארום מיר זאגן דיא
 פסולה קעפ האט מען שוין מקריב גינען אונ
 דיא קעפ וואס זענען געבליבען זענען דיא פשרה
 גיט שרי אהר פון אדער דער פון וואס האט גיט
 גינאקס פון דעם צו מישונג וואס די פים זענען
 צו מישט גינארין האט מקריב גינען איין פוס
 פון דיא צו מישטע פים . קרבי די הקדשים מען מען
 שוין מקריב זיין אלע פים דיא צו מישטע . ווארום
 מיר זאגן דיא פסולה פוס האט מען שוין מקריב
 גינען . אונ דיא פים וואס זענען געבליבען זענען
 דיא פשרה . ואונ אז מען איז מקריב דיא קעפ
 אדער די פים זאל מען זיין מקריב זיין צו צווייא
 מיט איין קאהל . צווייא קעפ מיט איין קאהל .
 אדער צווייא פים מיט איין קאהל . איז דאך איין
 קאפ אדער איין פוס געוויס פשר . צו זאקען מען
 מען שוין מקריב זיין דעם אדער זיין וואס ער
 איז אשק אויך . אבער איין קאפ אלזין אדער
 איין פוס אלזין קאר מען גיט מקריב זיין . אסאכער
 איז דאס דער וואס איז פסול ודקמים אפריס אונ
 דיא דקמים זאגן אפי' קרבי טיגס אפי' דער
 פון וואס האט גיט געוואקס פון דעם צו מישונג
 האט ער שוין מקריב גינען אלע קעפ אונ אלע

אין דם מבטל דם. דמון כמיו לרבי יהודה לא בטיל. ואפי' טפה לתוך כלי גדול (ג) אע"פ שאלו היה הדם מים אין הדם הכשר ניכר בהם. אפי"ה כשר לזריקה. ואין הלכה כרבי יהודה: ז' נתערב בדם הפסולין.

כגון הלכה הנשטת לחון לזמנו (יד): ישפך לאמה. ללמח תאמיו העוברת בעונה יורדת לנחל קדרון. ולא אמרינן ורואים אחותו כאלו הוא מים ואם דם הכשר ניכר בהם יזרק. לגורנין

ללמח אחי לחכארי דם פסולים בעיניהו (טו). וכן דם הלמח לתמורת' למלחוריות' דם התמלית לא חוי לכשר'. כדכתבי כי נפש כל בשר בדם הוא ואחי נתחיו לכם על הוצנח לכפר דם שחטפס ויהלח בו מפקרת. ואפי' הנפש

יהלחח בו אינו מפקרת. וגורנין בו דם הנפש שנתערב כל דם התמלית שנתערב עם דם הנפש. דסכר אין דם התמלית של בהמה בעיניהו: ר"א מכשיר. לכתחיל' בדם התמלית שנתערב עם דם הנפש. מלוי להיות רבה על דם הנפש הלכך אחי נגזור ה"ל כנתערב דם החולין בדם קדשים ללא גורנין ביה מידי ובשנתערב בדם פסולין דמלח' דשכיח לא פליג ר"א (טז) ות"ק סבר פעמים שדם התמלית רבק על דם הנפש הלכך גזר היבא דלא רבא חטו וריבא דרבה ומיהו היבא ללא נמלך הכהן כ"ד' אם יתן מחטורבו זו אם לאו ותנו מחלו מודה ת"ק לכשר. דגזרה בעלמא היא וכדיעבד כשר. וכי אחי לחמלוכי אמרינן ליה לטויכו ללמח משום גזרה והלכה כחכמים: ח' דם תמימים. שנתערבו בדם בעלי מומין: ישפך לאמה. ובהא לא פליג ר"א לעבר בזריקתו משום לא חתריבו (י): נתערב כום בכוסות. כום דם של בעל מום בכוסות של דם כשר ואין ידוע אחיו מום של דם מום: ר"א אם קרב אמר

חוס' ועמיוט: [פ] אין דם. ושניטס מקלי' אחד לרשו. ולקח מרס הפר ומרס השעיר סדכר ידוע שזמו על סר מרובח משל שעיר. כגון סכרי מחלן לעולין שלין מכסלין זו אח זה (והכי דמיס דמתני' לא עולין ניכסו ולהכי מכסלין אהדרין) ור"י סבר מחלן למין כמיו שמיט כעל בו' בגמרא (ג) רש"י ומדכריסס

למנו דר"י בקמח קמח כעיל כמי פליג. ומתיר"ס (יד) ופי"ס כדס פסוליס נעלמס לנבי מוכח ורש"י (והר"מ) כ' כגון כדס רובע ונרבע או ששטח חוץ מי: (טז) ופי"ס דלא גזיר' כדס הכהנה וכדפי' החוס. משום דכההוא לא אחי למטעי לאכארי בעיניהו. חוס: (טז) דלי פליג

לערכיכו ולפניכו כו' גמרא כדת"ק משום בעיניהו פליג ולמ"ס ה"ר"ג כחן לא ה"ל נ"ס' ככתב' דברי הח"ק מוס"ס בעיניהו מי: (יז) כל אשר בו מום לא תקריבו כס' אמור :

בדם התמלית ללמח אחי לחכארי בזריק' דם התמלית של בהמה בעיניהו: ר"א מכשיר. לכתחיל' בדם התמלית שנתערב עם דם הנפש. מלוי להיות רבה על דם הנפש הלכך אחי נגזור ה"ל כנתערב דם החולין בדם קדשים ללא גורנין ביה מידי ובשנתערב בדם פסולין דמלח' דשכיח לא פליג ר"א (טז) ות"ק סבר פעמים שדם התמלית רבק על דם הנפש הלכך גזר היבא דלא רבא חטו וריבא דרבה ומיהו היבא ללא נמלך הכהן כ"ד' אם יתן מחטורבו זו אם לאו ותנו מחלו מודה ת"ק לכשר. דגזרה בעלמא היא וכדיעבד כשר. וכי אחי לחמלוכי אמרינן ליה לטויכו ללמח משום גזרה והלכה כחכמים: ח' דם תמימים. שנתערבו בדם בעלי מומין: ישפך לאמה. ובהא לא פליג ר"א לעבר בזריקתו משום לא חתריבו (י): נתערב כום בכוסות. כום דם של בעל מום בכוסות של דם כשר ואין ידוע אחיו מום של דם מום: ר"א אם קרב אמר

קָשֶׁר צו שְׁפָרִיעֵן אוֹיֵף דָּעִם מִזְבֵּחַ רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר
אין דם כפס דם רבי יהודה זאגט בלוט אין גיט
כקמל בלוט. דיא קשרה בלוט פון קרבן וערקט
גיט כקמל אין דיא בלוט פון חולין אונ גיט אין
דיא בלוט פון אחיה. נאר אפי"ו דיא בלוט פון
חולין אדער דיא בלוט פון אחיה איז פיל מעהר
וויא דיא בלוט פון קרבן. פון דעקסמוענין איז
דיא בלוט פון קרבן קשר צו שפריצען אויף דעם
מזבח: ז' נתערב בדם פסולין אויף דעם
אין פסול איז אריין געמישט גיטארין אין קשרה
בלוט פון אקרבן ועתווי"ס ישפך זאמה זאל מען די
בלוט אריין גיסען אין דעם קנואל וואסער וואס
גיט פון דיא עזרה אין דעם טאהר קרבן. און
מען קאר גיט שפריצען דיא בלוט אקרין דעם
מזבח בדם התמלית ביא אבהמה איז דא צווייא
עגרייא בלוטין. דיא ערשטע בלוט וואס גייט
ארויס פון האקדו מיט אשטראס. דיא שפריצט
מען אויף דעם מזבח פון אקרבן. און דיא
אנדערע בלוט וואס גייט מיט אשטראס.
נאר דיא ביהמה ציהט ארויס דיא בלוט פון
אינגווייניג. דאס הייקט. דם התמלית. די בלוט
פון קען מען גיט שפריצען אויף דעם מזבח פון
אקרבן. זאגט גיט אשנה אויב דם התמלית איז
אריין געמישט גיטארין אין קשרה בלוט פון
אקרבן ישפך זאמה זאל מען דיא בלוט אריין גיסען
אין דעם קנואל וואסער וואס גייט פון דיא עזרה
אין דעם טאהר קרבן. און מען קאר גיט
שפריצען דיא בלוט אויף דעם מזבח רבי אליעזר

כך נמלקו ככוסות וכדפרשינא לטיל. וזריכה לאפלוני בתריוהו דאי אשמועי' כדכריס. כהא קלמוי רבי אליעזר יקרבו משום להענידל כסרתן כהכשר דהיינו זריקה דמן שהיא עיקר כשרה. אבל גבי כוס ככוסות דעיקר כפר' בקהול אחיה לא. זריכה (יה) ה' הנתנין למטה. מחוט הסיקול כגון דס עולה ואשם ושלמים וזכור ופסח ומעשר: שנתעברו. כדס חטאת שהוא יתון למעלה: ר"א ית' למעלה. מתנות חטאת וז"ע פ' דלס

התחמונים מעורב בו הוללו וזינו מתכוין לתת התחמונים למעלה רוחה לזי יתון כאליו הם מים. ומשי שמלו' להקרי' עליונים לתחמונים ש כל התעלות קודמות לעולות הלכך יתון למעל' חטלה וז"ע למטה. וז"ע חטת חטלה לשכיכות שירים של

וחבמים ואורים אפילו קרבו כולם חוץ מאחד מהן ישפך לאמה: ה' הנתנין למטה שנתערכו בנתנין למעלה ר' אליעזר אומר יתן למעלה ורואה אני את התחתונים למעלה באלו הן מים. ויחזור ויתן למטה. וחב"א ישפכו לאמה ואם לא נמלך ונתן בשר: י הנתנין מתנה אחת שנתעברו בנתנין מתנה אחת ינתנו מתנה אחת. מתן ארבע במתן ארבע. ונתנו במתן ד'.

(יה) וזי אחמה כהא כהא קלמוי רבנן אבל כהא חטאת מוידו לר"א גמ': (יע) ומסיים כדרישית דיתוור ויתון למטה פתי"ט: (כ) דס"ל חין כילה וזכר חי אפטר לפרש מחתי' ככולל דלמלא מהאי ויזי ומחאי וזי ויבי וזי פלוגי ככוסות וקלי גס חמתי' ו' פ"ט ועתי"ט:

חטאת ולהחלת מתנות עולה: ישפכו לאמה. לית לה רוחס: ואם לא נמלך ונתן בשר. לזיר יתון ממנו למעלה (יע) וזין הלכה כר"א: י הנתנין במתנה אחת. גמל' מפרש כגון כוס (כ) דס: לזיר שנתעברו בכוס דס מעשר: ויתנו מתנה אחת. מכל כוס וכוס יתן מתנה אחת מכוס זה. ומתנה אחת מכוס זה: מתן ד' במתן ד'. כגון דס עולה כדס שלמים או כדס אשם ששייחס טעמות כ' מתנות שהן ארבע ושנייה תחמונים:

שפריצען אַנְעַע בָּלִים בְּלוֹט אויף דָּעם מִזְבֵּחַ. וְאִיר דָּעם מִזְבֵּחַ. נִיט אוֹנְטער דָּעם רוֹיטן פֿאַרדִים אונ גִיט אַיְבֶער דָּעם רוֹיטן פֿאַרדִים וְאִם יֵאָר זְבִילֶע נִיטוּ לְשֵׁר אונ אויב דָּער בִּדֵן אִיז נִיט זִיקוּסען פֿרעגִין דָּעם דִין וְאִם עַר זֶאל פֿאַרזֵן מִיט דִיא בְּלוֹט אונ עַר האָט גַעשְׁפּרִיצֶט דִיא בְּלוֹט אויף דָּעם מִזְבֵּחַ. אַיְבֶער דָּעם רוֹיטן פֿאַרדִים אונ אוֹנְטער דָּעם רוֹיטן פֿאַרדִים. אִיז בְּשֵׁר: י הַנְּתִיב מִתְּנֶה אַחַת שְׁנַתְּעֲרֹבוּ בְּנִתְּנִין בְּתִתְּנֶה אַחַת אַפְּלִי בְּלוֹט פֿון אַזוי אַקְרָבֶן וְאִם קֵען שְׁפּרִיצֶט פֿין זײַא נָאר אִיין מִאֲהֵר אויף דָּעם מִזְבֵּחַ. דִּהֵינִי דִיא בְּלוֹט פֿון אַקְבֹּר. אִיז צו מִישֶׁט גִינוֹאֵרן מִיט נָאך אַפְּלִי בְּלוֹט פֿון אַזוי אַקְרָבֶן וְאִם פֿון זײַ שְׁפּרִיצֶט קֵען אויך נָאר אִיין מִאֲהֵר אויף דָּעם מִזְבֵּחַ. דִּהֵינִי דִיא בְּלוֹט פֿון מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה. אונ דִיא צִוּיִיא בָּלִים בְּלוֹט שְׁמִיטֶען. קֵען ווִיִים נִיט וועלְקֶע אִיז פֿון בְּבוֹר אונ וועלְקֶע אִיז פֿון מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה יִתְּנִי בְּתִתְּנֶה אַחַת זָאל קֵען אִיין שְׁפּרִיצֶט מִאֲהֵן אויף דָּעם מִזְבֵּחַ פֿון דִיא בְּלִי אונ אִיין שְׁפּרִיצֶט מִאֲהֵן אויף דָּעם מִזְבֵּחַ פֿון דִיא אַנְדֶערֶע פֿלי פֿון אַרְבַּע בְּפֶסֶל אַרְבַּע אויב עֵם זְעַנען גִישְׁמאַנְען צוּוויי בָּלִים בְּלוֹט פֿון צוּווייִרְלִיא בְּקִרְבָּת. אִיין בְּלִי בְּלוֹט אִיז פֿון אַעֲזֶה. אונ זְעַן דִארף שְׁפּרִיצֶען פֿון אִיר אויף דָּעם מִזְבֵּחַ צוּווי ווינקלֶען וְאִם זײַא פֿאַר זְעַמְען אַלע פֿיר ווענט דִּהֵינִי דָּעם ווינקלֶע דָּרום אונ מִזְרָח אונ דָּעם ווינקלֶע צפֿון אונ מַעֲרָב. אונ דִיא אַנְדֶערֶע בְּלִי בְּלוֹט אִיז פֿון אַזָּשִׁם. אונ פֿון אִיר דִארף קֵען אויף אַזוי שְׁפּרִיצֶען אויף דָּעם מִזְבֵּחַ אויף צוּווי ווינקלֶען וְאִם זײַ פֿאַרנֶעמְען אַלע פֿיר ווענט. אונ קֵען ווִיִים נִיט וועלְקֶע בְּלוֹט אִיז פֿון דִיא עוֹלָה. אונ וועלְקֶע בְּלוֹט אִיז פֿון דָּעם אִזָּשִׁם יִתְּנִי בְּפֶסֶל אַרְבַּע זָאל קֵען שְׁפּרִיצֶען פֿון אִיין בְּלִי. אויף צוּווי ווינקלֶען וְאִם זײַא פֿאַרנֶעמְען אַלע פֿיר ווענט. אונ אַזוי זָאל קֵען שְׁפּרִיצֶען פֿון דִיא אַנְדֶערֶע בְּלִי.

רא"מ יתנו במתן ד"י ודחה לוי את המנות היתרות המנות מוס הכבוד כאלו הם מוס. ואין זה כל תוסף: במתנה אחת. שלא יעבור על כל תוסף. וידי עולה יאל. דכל המונים על המנה האינו שנתן במתנה אחת כישר: ולא עשית מעשה בידך. ואינו דומה פסח מעשה ואיסור כל מאליו

מתן ארבע במתנה אחת. רבי אליעזר אומר יתנו במתן ארבע. ר"י יהושע אומר יתנו במתנה אחת. א"ל ר"א והרי הוא עובר על [ו] כל תנע. א"ל רבי יהושע והרי הוא עובר על כל תוסף. א"ל רבי אליעזר לא נאמר רבי תוסף אלא כשהוא [ו] בעצמו. א"ל ר"י יהושע לא נאמר כל תנע אלא כשהוא בעצמו. ועוד א"ר יהושע בשנת עברת על כל תוסף. ועשית מעשה בידך. וכשלא נתת עברת על כל תנע ולא עשית מעש' בידך: י"א הנהנין בפני' שנתערבו בנתנין בחוץ ישפכו לאמה.

[ו] כל תנע. לא ס"ל דל"ט טיקסא לו ר"י מכל תוסף מוס דדוחא לני כלאו הוא מוס ור"ס טקסו לני דכרי על ר"י הסיני ליל טעמא דדוחא לני כו'. תוס' [ו] בעצמו. מי כספדנה עומד כעלמו ולא כמיס כו' דכל

ואם צוויא ווינקלען וואס זייא פארנעקען אלע פיר ווענט וגיין פרק ה משנה ד' פמן ארבע במתנה אחת אבער אז איין פלי בלוט איז פון אעולה וואס קען דארף שפריצען די בלוט אויף צוויי ווינקלען וואס זייא פארנעקען אלע פיר ווענט און איין פלי בלוט איז פון אבער וואס קען דארף נאר איין שפריץ טאון אויף דעם כובס. און קען ווייס גיט וועלכע פלי בלוט איז פון דיא עולה. און וועלכע פלי בלוט איז פון אבער רבי אליעזר א"ר יתנו בשמן ארבע רבי אליעזר זאגט קען זאל שפריצען דיא בלוט פון איין פלי אויף צווייא ווינקלען וואס זייא פארנעקען אלע פיר ווענט. און דיא בלוט פון דיא אנדערע פלי זאל קען אויף שפריצען אויף צווייא ווינקלען וואס זייא פארנעקען אלע פיר ווענט. און דיא איבעריגע שפריצונג פון דיא בלוט פון אבער איז בייא דעם כובס גלייך וויא עס וואלט גינען וואקער רבי יהושע א"ר יתנו במתנה אחת רבי יהושע זאגט קען זאל שפריצען פון דיא פלי בלוט אויף דעם כובס נאר איין שפריץ און פון דיא אנדערע פלי בלוט זאל קען אויף שפריצען אויף דעם כובס נאר איין שפריץ א"ר רבי אליעזר האט רבי יהושע זאגט דעם כובס קעהר וויא איין שפריץ געהר זי גי תוסף האכטו עובר גינען אויף דעם לאו. לא תוסף' דו זאלקט גיט מינערין. אבער אז עס איז אספק סאקער איז דאס דיא בלוט פון אבער וואקער איז אזוי וויא קען שפריצען דיא בלוט פון אבער ועד אפר רבי יהושע נאך האט רבי יהושע זאגט רבי אליעזר א"ר יתנו במתנה אחת רבי יהושע זאגט דעם כובס קעהר וויא איין שפריץ געהר זי גי תוסף האכטו עובר גינען אויף דעם לאו. לא תוסף' דו זאלקט גיט מינערין אויף דיא מנות ועשית מעשה בידך און דו האסט עובר גינען דעם גיט גינעבין אויף דעם כובס קעהר וויא איין שפריץ געהר זי גי דעם לאו. לא תנע' דו זאלקט גיט מינערין פון דיא מנות ויא עשית מעשה בידך דו האסט אבער גיט עובר גינען דעם לאו מיט דיינע הענט. און דער איסור וואס ווערט גיטאון פון דעם אלטן איז ער גיט אזוי גרויס וויא דער איסור וואס דער מענטש פוהט אים מיט ויינע הענט: י"א הנהנין בפנים שנתערבו עם הנתנין בחוץ אויב דיא בלוט וואס קען דארף שפריצען אין היכל איז צו מישם גינארין מיט די בלוט וואס קען דארף שפריצען אויף דעם אויסווייניקען כובס ישפכו זאמה זאל

דיא מנות איז נאר גינאנט גינארין אז דיא בלוט פון אבער וואלט גינען אלטן. עז וואלט אויף איר גיט גינען אספק. און קען וואלט פון איר געשפריצט קעהר וויא איינס. וואלט קען עובר גינען אויף דעם לאו. לא תוסף' דו זאלקט גיט קעהרין. אבער אז עס איז אספק סאקער איז דאס דיא בלוט פון אעולה. דארף קען שפריצען אזוי וויא קען שפריצען דיא בלוט פון אעולה אפר רבי יהושע האט רבי יהושע זאגט צו רבי אליעזר לא נאמר כל תנע אלא כשהוא בעצמו דער אגזאג. כל תנע' זאלקט גיט מינערין פון דיא מנות איז נאר גינאנט גינארין אז דיא בלוט פון דיא עולה וואלט גינען אלטן. עז וואלט אויף איר גיט גינען אספק. און קען וואלט פון איר געשפריצט נאר איין שפריץ. וואלט קען עובר גינען אויף דעם לאו. לא תנע' דו זאלקט גיט מינערין. אבער אז עס איז אספק סאקער איז דאס דיא בלוט פון אבער וואקער איז אזוי וויא קען שפריצען דיא בלוט פון אבער ועד אפר רבי יהושע נאך האט רבי יהושע זאגט רבי אליעזר א"ר יתנו במתנה אחת רבי יהושע זאגט דעם כובס קעהר וויא איין שפריץ געהר זי גי תוסף האכטו עובר גינען אויף דעם לאו. לא תוסף' דו זאלקט גיט מינערין אויף דיא מנות ועשית מעשה בידך און דו האסט עובר גינען דעם גיט גינעבין אויף דעם כובס קעהר וויא איין שפריץ געהר זי גי דעם לאו. לא תנע' דו זאלקט גיט מינערין פון דיא מנות ויא עשית מעשה בידך דו האסט אבער גיט עובר גינען דעם לאו מיט דיינע הענט. און דער איסור וואס ווערט גיטאון פון דעם אלטן איז ער גיט אזוי גרויס וויא דער איסור וואס דער מענטש פוהט אים מיט ויינע הענט: י"א הנהנין בפנים שנתערבו עם הנתנין בחוץ אויב דיא בלוט וואס קען דארף שפריצען אין היכל איז צו מישם גינארין מיט די בלוט וואס קען דארף שפריצען אויף דעם אויסווייניקען כובס ישפכו זאמה זאל

דיא מנות איז נאר גינאנט גינארין אז דיא בלוט פון אבער וואלט גינען אלטן. עז וואלט אויף איר גיט גינען אספק. און קען וואלט פון איר געשפריצט קעהר וויא איינס. וואלט קען עובר גינען אויף דעם לאו. לא תוסף' דו זאלקט גיט מינערין. אבער אז עס איז אספק סאקער איז דאס דיא בלוט פון אעולה. דארף קען שפריצען אזוי וויא קען שפריצען דיא בלוט פון אעולה אפר רבי יהושע האט רבי יהושע זאגט צו רבי אליעזר לא נאמר כל תנע אלא כשהוא בעצמו דער אגזאג. כל תנע' זאלקט גיט מינערין פון דיא מנות איז נאר גינאנט גינארין אז דיא בלוט פון דיא עולה וואלט גינען אלטן. עז וואלט אויף איר גיט גינען אספק. און קען וואלט פון איר געשפריצט נאר איין שפריץ. וואלט קען עובר גינען אויף דעם לאו. לא תנע' דו זאלקט גיט מינערין. אבער אז עס איז אספק סאקער איז דאס דיא בלוט פון אבער וואקער איז אזוי וויא קען שפריצען דיא בלוט פון אבער ועד אפר רבי יהושע נאך האט רבי יהושע זאגט רבי אליעזר א"ר יתנו במתנה אחת רבי יהושע זאגט דעם כובס קעהר וויא איין שפריץ געהר זי גי תוסף האכטו עובר גינען אויף דעם לאו. לא תוסף' דו זאלקט גיט מינערין אויף דיא מנות ועשית מעשה בידך און דו האסט עובר גינען דעם גיט גינעבין אויף דעם כובס קעהר וויא איין שפריץ געהר זי גי דעם לאו. לא תנע' דו זאלקט גיט מינערין פון דיא מנות ויא עשית מעשה בידך דו האסט אבער גיט עובר גינען דעם לאו מיט דיינע הענט. און דער איסור וואס ווערט גיטאון פון דעם אלטן איז ער גיט אזוי גרויס וויא דער איסור וואס דער מענטש פוהט אים מיט ויינע הענט: י"א הנהנין בפנים שנתערבו עם הנתנין בחוץ אויב דיא בלוט וואס קען דארף שפריצען אין היכל איז צו מישם גינארין מיט די בלוט וואס קען דארף שפריצען אויף דעם אויסווייניקען כובס ישפכו זאמה זאל

דיא מנות איז נאר גינאנט גינארין אז דיא בלוט פון אבער וואלט גינען אלטן. עז וואלט אויף איר גיט גינען אספק. און קען וואלט פון איר געשפריצט קעהר וויא איינס. וואלט קען עובר גינען אויף דעם לאו. לא תוסף' דו זאלקט גיט מינערין. אבער אז עס איז אספק סאקער איז דאס דיא בלוט פון אעולה. דארף קען שפריצען אזוי וויא קען שפריצען דיא בלוט פון אעולה אפר רבי יהושע האט רבי יהושע זאגט צו רבי אליעזר לא נאמר כל תנע אלא כשהוא בעצמו דער אגזאג. כל תנע' זאלקט גיט מינערין פון דיא מנות איז נאר גינאנט גינארין אז דיא בלוט פון דיא עולה וואלט גינען אלטן. עז וואלט אויף איר גיט גינען אספק. און קען וואלט פון איר געשפריצט נאר איין שפריץ. וואלט קען עובר גינען אויף דעם לאו. לא תנע' דו זאלקט גיט מינערין. אבער אז עס איז אספק סאקער איז דאס דיא בלוט פון אבער וואקער איז אזוי וויא קען שפריצען דיא בלוט פון אבער ועד אפר רבי יהושע נאך האט רבי יהושע זאגט רבי אליעזר א"ר יתנו במתנה אחת רבי יהושע זאגט דעם כובס קעהר וויא איין שפריץ געהר זי גי תוסף האכטו עובר גינען אויף דעם לאו. לא תוסף' דו זאלקט גיט מינערין אויף דיא מנות ועשית מעשה בידך און דו האסט עובר גינען דעם גיט גינעבין אויף דעם כובס קעהר וויא איין שפריץ געהר זי גי דעם לאו. לא תנע' דו זאלקט גיט מינערין פון דיא מנות ויא עשית מעשה בידך דו האסט אבער גיט עובר גינען דעם לאו מיט דיינע הענט. און דער איסור וואס ווערט גיטאון פון דעם אלטן איז ער גיט אזוי גרויס וויא דער איסור וואס דער מענטש פוהט אים מיט ויינע הענט: י"א הנהנין בפנים שנתערבו עם הנתנין בחוץ אויב דיא בלוט וואס קען דארף שפריצען אין היכל איז צו מישם גינארין מיט די בלוט וואס קען דארף שפריצען אויף דעם אויסווייניקען כובס ישפכו זאמה זאל

ואסור לטנות את אלו מפני הכשרן של אלו ור"א דסבר אמרין רוחין לא פליג הכא דהכיז לעביד נתיבי לחת והדר לפניו כסס שמונה להקדים עליונים לתחתונים. כך מנהו להקדים פינמי לחילין דפינמי חשוב. ותיבי כפניו והדר נתיבי בחוץ כיון דליכא חזות ואשס שאס נחעריז דמס דמיס הפנימיס. למי מני יתן נפטיס יתן לח"כ יתן בחוץ מאוס דמפלי חילוניס. לא פסיקא ליה. וז"ל פסולתיה ליהוינן כדאי להכשיר פינמי' למפליגיה בידיס לא קחמר ר"א ונוטב להמתין

נתן בחוץ וחזר ונתן בפנים [ח] כשר. כפנים וחזר ונתן בחוץ ר' עקיבא [ט] פוסל. והכמים מכשירין. שהיה רבי עקיבא אומר כל הרמים שנכנסו לכפר בהיכל פסולין. והכ"א חטאת בלכר. ר' אליעזר אומר אף האשם. שנאמר כחטאת וכאשם: יב חטאת שקיבל רמה בשני כוסות. יצא אחר מהן לחוץ. הפנימי כשר. נכנס א' מהן לפנים ר"י הגלילי מכשיר בחיצוין והכמים פוסלין. אמר רבי יוסי הגלילי מה אם במקום שהמחשבה פוסלת בחוץ. לא עשה את המשואר כיוצא

ואחר ופ"ג דרב גרע נמי גי' טוב שלא חזר המלוח חו' לתן כשר. וכוון דהכיז למי הפנימיז בחוץ לשם מים דל"ה הי"ך חזר ונתן בפנים. ופלא ככר נחכסר וכה"ג מיירי כמיזא כפנים ונתן בחוץ שהכמים דמיס החילוניס לשם מים. חו' ופתיח"ט דכן גרוד נמי לפרס לעיל כ"ט: [ט] פוסל כו'. פליגי בלמחא

כחמים: יב יצא אחר מהן לחוץ. חוץ לעורה: הפנימי כשר. נתן ממנו מתחתיו והקרינו: והכמים פוסלים. דלתיב אכר יונא מזמה ופ"י מקלת דמה פסול. מדלמא חילי אר דמה: ומה אם במקום שהמחשבה פוסלת בחוץ. כלומר ומה חוץ שהוא מקום שהמחשבה פוסלת בו שחם כשמיטה על מנת לרזוק לחוץ פסולה: לא עשה. אלל מוליא מקלת דמה לחוץ: את המשוייר. כפנים: כיוצא. כדלמריחו הגמימי כשר:

קען ריא בלוט אריין ג'קען אין רעס קוואל וואקער וואס גייט פון ר' עזרה אין רעס מאהל קררן נמו בחוץ וחרו ונתן בפנים פשר אויב אבהן האט גיט געפרעגט דעם ר'ן וויא ער זאל מאהן מיט דיא צו מישפע בלוט נאר ער האט געשפריצט פון דיא צו מישפע בלוט אויף רעס אויב-נוייניגקטין מ'זב. רער נאך האט ער געשפריצט פון דיא צו מישפע בלוט איננוייניג אין היכל. איז פשר ב'קנים וחרו ונתן בחוץ אויב ער האט געשפריצט פון דיא צו מישפע בלוט איננוייניג אין היכל. רער נאך האט ער געשפריצט פון דיא צו מישפע בלוט אויף רעס אויסקוויניגקטען פסול רבי עקיבא פוסל רבי עקיבא זאגט עם איז פסול ונקמים מכשירים אונ ריא חקמים זאגין עם איז פשר שתייה רבי עקיבא אומר ונארום רבי עקיבא האט גיזאגט ב' ד'המים שנכנסו לכפר בהיכל אלע בלוט וואס קען דארף שפריצען אויף רעס אויב-נוייניגקטין מ'זב אונ זייא זענען אריין גיבראכט אין היכל פסול איז דיא בלוט פסול גינארין אונ קען טאר זייא שוין גיט שפריצען אויף רעס אויסקוויניגקטין מ'זב ונקמים אומרים חטאת ק'בד אונ דיא חקמים זאגין נאר ריא בלוט פון אהטאת וואס קען דארף שפריצען אויף רעס אויסקוויניגקטין מ'זב אויב זייא זענען אריין גיבראכט גינארין אין היכל זענען זייא פסול גינארין. אבער אנערער קר'בנות וואס קען דארף שפריצען ויער בלוט אויף רעס אויב-נוייניגקטין מ'זב. אויב זיער בלוט איז אריין גיבראכט גינארין איננוייניג אין היכל. איז דיא בלוט גיט פסול גינארין רבי אליעזר אומר אף האשם רבי אליעזר זאגט אויב דיא בלוט פון אשם

איו אריין גיבראכט גינארין אין היכל. זענען זייא אויך פסול גינארין שנאמר בחטאת קאשם ונארום עם שמיים אין דיא הורה אזוי ווי אהטאת אזוי ווי אשם. זענען ביי'דע ג'ריה: יב חטאת שקבל דמה בשני כוסות אויב ער האט צו גינקען דיא בלוט פון אהטאת אין צווייא בליס זיא אחר מהן לחוץ אונ איין בלי בלוט איז ארייט גיבראכט גינארין פון דיא עזרה. איז ניא פסול גינארין הפנימי פשר דיא בלי בלוט וואס איז געבליבען אין דיא עזרה איז פשר. אונ קען שפריצט פון רעס אויף רעס מ'זב. אונ רער קר'בן איז פשר ב'קנים אחר מהן ב'קנים אויב איז בלי בלוט איז אריין גיבראכט גינארין אין היכל. אונ איין בלי בלוט איז געבליבען אין דיא עזרה רבי יוסי הגלילי פכשיר ב'היצו רבי יוסי הגלילי זאגט דיא בלי בלוט וואס איז געבליבען אויסקוויניג אין דיא עזרה איז פשר ונקמים פוסלין אונ דיא חקמים זאגין ריא בלי בלוט וואס איז געבליבען אויסקוויניג אין דיא עזרה איז פסול אפר רבי יוסי הגלילי האט רבי יוסי הגלילי גיזאגט מה אם ב'קנים שהמחשבה פוסלת בחוץ מאדארה אויסקער דיא עזרה. וואס ריא אונ אזוי אא"וו וואס ריא מחשבה מאכט פסול רעס קר'בן. אויב קען מ'ראכט שוין קען שעקט רעס קר'בן קען זאל שפריצען ריא בלוט אויסקער דיא עזרה. ווערט רער קר'בן פסול. פון רעסוועגין אויב אכ'לי מיט בלוט פון אהטאת איז ארייט גיבראכט גינארין אויסקער ריא עזרה יא עשה את המשואר ב'יוצא האט קען גיט גימאכט דיא געבליבענע בלוט ונאס איז געבליבען אין ריא עזרה זאל זיין וויא דיא בלוט וואס איז ארייט גיבראכט גינארין אויסקער ריא עזרה. נאר דיא בלוט וואס

מקום שאין המחשבה פוסלת בפנים . כלו' היכל שהוא מקום שאין מחשבה פוסלת בו שאם שטט ע"מ לחון את הניחוי' בחון בפנים כבר אינו דין וכו' ואין הלכה כר"י הגלילי ודוקא כדס הוא. דאמרינן דל"א יאל חון לעזרה או כנסם כפני' להות ממנו כהיכל נספל . אבל כבר קדשים נתי דל"א לחון נספל ואסור כחכילה . דכתיב וכבר כשדה טרפה . כבר שילא חון למחילתו דהיינו קדשי קדשים חון לעזרה וקדשים קלים מחון לעיו נעשה כאלו הוא כבר כשדה והרי היא טרפה ולא חללו . מ"מ אם נכנסם לפניו אל חון כהיכל לא נספל כשכיל כן ומוחר כחכילה . דלחור קהל אשר יוכא מדמה לא חלכל מדמה ולא מכשרה : עד שיכפר . כהיכל : ר"י אומר וכו' . והלכה כר' יהודה : ואין הציץ מרצה על היוצא . ואש"נ ופסולים שטלו לא ירדו ארצוי מיהא לא מרעו דכתיב בליץ וכסא אהרן את עון הקדשים . וכס' אמורו כתיב כל איש אשר יקרב מכל זרעם אל הקדשים וכו' וזמאחור עליו מה קדשים האמורים להלן כמותא' הכל' מדבר חף עון קדשים האמורים בליץ ולא כמותא' הכתוב מדבר :

ועשפריצט פון זייא אין היקר רבי יהודה אומר אם הכנים שונג קשר רבי יהודה זאגט אויב ער האט אריין גיטראגין דיא בלוט אין היקר וייל ער האט גיט געוואקסט או דיא בלוט דארף קען שפריצען אין די עזרה אויף דעם אויכווייניגסטין מןקב ער האט געמיינט קען דארף דיא בלוט שפריצען אין היכל . איז דיא בלוט קשר בל הדמים הפסולין שניחמו על גבי המזבח אלע בלוט וואס זענען פסול אויב קען האט זיי געשפריצט אויף דעם מןקב לא היצה הציץ האט דער ציץ זייד גאקדענע בלעז וואס דער פהן גדול האט גיטראגין אויף זיין שבערין גיט מכפר גיווען דיא עבירה זאל על הפסא גאר אויב דיא בלוט איז טמא גיטראגין אונ קען האט איר געשפריצט אויף דעם מןקב . איז דער ציץ מכפר דיא עבירה שפעצן בדיה על הפסא אויב דיא בלוט איז טמא גיטראגין אונ קען האט איר געשפריצט אויף דעם מןקב . איז דער ציץ מכפר דיא עבירה וזיינו מרצה על היצא אבער אז דיא בלוט איז ארויס גינאגען פון דיא עזרה אונ איז פסול גיטראגין . אונ קען האט איר געשפריצט אויף דעם מןקב איז דער ציץ גיט מכפר זייא עבירה :

אויסער דיא עזרה איז פסול . אונ דיא בלוט וואס אין דיא עזרה איז קשר קום שאין המחשבה פוסלת בפנים דער ארמ וואס דיא מחשבה מאקט גיט פסול דעם קרבן . אויב קען קראקט ווען קען שעקט דעם קרבן קען זאל שפריצען אין היקר ודיא בלוט וואס קען דארף שפריצען אין דיא עזרה . ווערט גיט פסול דער קרבן אינו דין איז דען גיט געוויס אז דער דין דארף זיין . אויב אפלי מיט בלוט פון אהקאת איז אריין גיטראגין גיטראגין אינווייניג אין היכל שלא נעשה את הכשאר בדיהם קען זאל גיט מאכין דיא געבלעבענע בלוט וואס איז געבלעבען אין דיא עזרה וזייא דיא בלוט וואס איז אריין גיטראגין גיטראגין אין היכל . גאר דיא בלוט וואס אין היקר איז פסול אונ די בלוט וואס אין דיא עזרה איז קשר נכנס לכפר אויב קען האט דיא בלוט וואס קען דארף שפריצען אין דיא עזרה אויף דעם אויכווייניגסטין מןקב אריין גיטראגין אין היכל קען זאל שפריצען פון זייא אין היכל אף על פי שלא נפר אפילו קען האט גאך גיט געשפריצט פסול איז שוין דיא בלוט פסול דבין רבי אליעזר אזוי זאגט רבי אליעזר דבי שמעון אוסר עד שיכפר רבי שמעון זאגט די בלוט ווערט אנדערש גיט פסול סיידין קען האט שוין

במרא ובחיים דף פיה ע"א

הלכה ה' כלה כלי החילון דהודו ומלכותו דכריאה במובן תיר בלי קודש שניקבו אין מתיבין אותן ואין מתיבין לתוכן אבר . נפגמו אין מתקנין אותן . סבין שנפגם אין משחיוין פנימיתה . לתוכן אבר . למתוס הנקב וכולהו מתוס דמחוי כעניו' ולא אורח ארעא : גנפמו . פנימו גדולה שיקון מנו רבנן די רבנן האנין גילערונתם כלי קולש שניקבו אויב אהייליגע גלי פון בית המקדש איז גילעבערט גיטראגין אין פתיבין אותם זאל קען זיא גיט שמעלצין אויכווייניג בייא דעם פייער דאם לעכיל זאל זיך פאר מאכין זיין פתיבין זמיון אבר אונ קען טאר גיט אריין שמעלצין אינווייניג בלייא (חק לישראל ע"ט) (ח"ב)

השוחה ניכר : סבין בטרפת . שהיתה רכה ליפנס פנימות דקות תמיד ומטרפ' את הקלסים : אין עושין אותן מעשה מוחם . לאורגן כמין יריעה ולנשיות אחרי כן לבוש חסור נחמה אלא כמין מלבוש אורגין אותן זכליהם: אהל. מין כיבוש הוא שמעביר את הגיעול וכן נחר : הא במים מכבסין . בתמיה כיון דשטמא משום דמחיו כעניו' הוא מה לי נחר מה לי מים הרי נתנגלו וכבסן כל שכן דכי לא תמודד להו שפיר גרעשי עפי: הונעו למי' .

נשמטה אין מחזירין אותה. אבא שאול אומר נשפסם אין מחזירין אות' . סבין בטרפת היתה במקדש ונמנו עליה כהנים ונגזזה. ת"ר בגדי כהונה אין עושין אותן מעשה מחט אלא מעשה אורג שנאמר מעשה אורג. נתגעלו אין מכבסין לא בנתר ולא באהל הא במים מכבסין אמר אבוי הכי קאמר הונעו למים מכבסין אותן בנתר ואהל הונעו לנתר ואהל אף במים אין מכבסין . ויש אומרים אין מכבסין אותן כל עיקר שאין עניות במקום עשירות . ת"ר ומעיל כולו של תבלת היה שנא' ויעש את מעיל האפור כליל תכלת . שוליו כיצד מביא תבלת וארגמן ותורעת שני שורים ועושה אותן כמין רמונים שלא פתחו פיהם וכמין קונאות של קנסות שבראשי תינוקות ושביא ע"ב

דהיבא דלסור חסור לגמרי והיבא דשרי טרי לגמרי אלא לענין גיעול נקיט ליה וה"ק נתגעלו אין מכבסין אותן כלא הם הווקעו לנתר ואהל . נראה צעיר דה"ג : שרזיו כיצד היה מביא וכו' . דברמיוס לחמרו שלשה זכעים : ש"א פתחו פיהם . דרך רימונים כששהין כלילן אחר גמר ניסול מתפתחין מחליהן כדרך שטמ' קליפו אגונים ההניעות : וכמין קונאות . כוונתו"ש עשוין כמין חיק של נחשת שטמין צטוף בית יד הרומח שקרוין ארשעלי"ל ל' ומשקל קיטו דשבי כנוב והתינוקות חולק אותן בראשי כונשי נגרי' שטמין אותן מלחמתן שקרוין הילמ"ש : קנסות שבראשי תינוקות . לשון וקסא דנחשא על רישיה :

דעם ששמשערב . נאר קען קויפט אנייעם מעקער געקספה אין מחזירין אותה אויב רער קליינג האט זיך ארויסקענומען פון שטיהיל . זאל קען גיט צוריק אריין ופעצין אין דעם שטיהיל . אבא שאול זאגט סבין מפרפת היתה במקדש אין בית המקדש אין גיווען אפעקער צום שעקטין . אונ ווייל דער שארף פון קעקער אין גיווען נאגן דין אונ ווייך . וויא קען פלעגט נאר אנהייבן שעקטין מיט אים . פלעגט זיך בארר סאכין קליינע שמשערקליך אונ ריא קרקנות פלעגין מרפה ווערין ונמט עליה כהנים גענויה האבין רי כהנים געקלערט וואס קען זאל מאהן מיט דעם מעקער . אנדערע האבין גיזאגט קען זאל אים אעלע מאהל שארפין אונ שעקטין מיט אים . אנדערע האבין גיזאגט קען זאל אים געהאלטן . האט קען געציילט מיט קענטשין . אונ רי וואס האבין גיזאגט קען זאל געהאלטן זענען גיווען מער . האט קען אים געהאלטן מיט רבנו דיא רבנו האבין גילערונט בנדי בהנהגה אין עושין אותן פגשה פתח רי קליידער פון דיא כהנים האט קען גיט געוועקט שטיקערוויי אונ צו זאמען גענויט מיט אנדאר אבא פגשה אויב נאר עם אין געוועקט גיווארין אנאנצע קלייד שגאמר ווארום עם שטייט אין פסוק פגשה אונג עם זאל ויין נאר געוועקט נתגעי אויב רי כלים זענען פארמאכט אברודיקו גיווארין אין מכבסין לא בנתר ולא באהל זאל קען ויין גיט וואשין גיט מיט נתר אונ גיט מיט אהל ונתר אונ אהל דאס איז אועלעך ויין . פרעגט ריא נקרא הא במים מכבסין אבער מיט וואקער אלצין אן ויין קעגן קען וואשין . פאר וואס . עם נעמט דאך נאך מואקוהר ניין אפר צעני חיי (תק לישאל ע"ט)

כמחלוקת כאל כך מחלוקת
 כמחלוקת נגעים :
 פר"ח תלה הלי כהאי דמשום
 דמשיל כל . (כפר על לשון הרע
 וכן נגש' כאין על לשון הרע
 כדלמרי פרק י"ט כערכין (ד טו):
 שבעים ושנים . לא פליג הפתח
 למחיתין דשבוטות (ד)
 (כ) דתנן שמים שהן ארבע דהסח
 מיירי כנגעים לנכים והכל מיירי
 ככל מיני נגעים יקריק ודלמס
 ופסוקים ויש להוסיף עוד נגעי

וזנין ובהם ע"ב ענבלין ותולה בהם ל"ו בצד
 זה ול"ו בצד זה ר"י דומא אומר משום ר' יהודה
 ל"ו היו י"ח מצד זה וי"ח מצד זה . אמר רבי
 ענני בר ששון כמחלוקת כאן כך מחלוקת
 במראות נגעים דתניא מראות נגעים ר' דומא
 כמר הרבנים אומר ל"ו עקביא בן מהללאל
 אומר ע"ב :
 מראות נגעים . לטמא מפתחין של לבן ושל
 ולכנים ושל נחקי ראש וזקן ושל נגעי בחים :

ונגעי נגדים :

זנין און ער בריינגט צוויי און זיבעציג גלעקליה
 ובהם ע"ב ענבלין און אין יעדער גלעקליה אין דא
 אצינגול . צו זאמען איז צוויי און זיבעציג צינגליך.
 דיא גלעקליך זאלן קלונגען וטהיה בהם י"ו בצד זה
 וי"ז בצד זה און ער היינגט אן די גלעקליה אויף
 דעם קעיל . זעקס און דרייסיג גלעקליך פון
 דער זייט . און זעקס און דרייסיג גלעקליך אין
 די אנדערע זייט רבי דוסא אומר משום רבי יהודה רבי
 דוסא זאגט פון רבי יהודה'ס וועגן י"ו היי עס איז
 גאר גינען זעקס און דרייסיג גלעקליך י"ו מצד זה
 וי"ח מצד זה אקבעטן גלעקליה איז גינען אין די

זייט און אקבעטן גלעקליך איז גינען אין דיא
 אנדערע זייט אפר רבי ענני בר ששון כמחלוקת כאן כך
 מחלוקת כמראות נגעים רבי ענני בר ששון זאגט אוי
 ווי קען קרינט דא ביי דיא גלעקליך . אוי קרינט
 קען ביי די קאלערין פון די נגעים דתניא פריאה
 נגעים ווארום מיר האבין געלערנט דיא קאלערין
 פון נגעים רבי דוסא בן הריב"ס אומר רבי דוסא בן
 הריב"ס זאגט ל"ו . זעקס און דרייסיג קאלערין
 זענען דא ביי נגעים זעקביא בן פתח'א אומר עקביא
 בן מהללאל זאגט ע"ב צוויי און זיבעציג קאלערין
 זענען דא ביי נגעים :

וזהו יושלח קע"ח ע"ב ת"ח דלילת יוד הא ואו הא

פתח רבי יוחי ואמר (תהלים לב) אהה סתר לי מזר תצרני רני פלט תסוכבני סלה . אהה סתר לי דא קודש"כ"ה
 דליתו סתרה ומגן לבר נש דלויז כזורחוי דלורייתא ואיהו אסתתר בללא דנדשיה דלא יכלין לאכזשא ליה מזר
 תצרני משילא ומתחא לעילא אית ליה לבר' מצד מזרי דכזו . לתתא אוף ה"ג ומחו איהו דא ינה"ר דליתא זר לעילא זר
 לתתא ואלמלא ינה"ר לא אסתחא מזרי דכזו לבר נש כעלמא בנין כך מזר תצרני רני פלט תסוכבני סלה יסוכבני
 סלה מצעי ליה מתי תסוכבני זילין אינון שריין דלית כהו דרגין הללה תסוכבני כהו לזיבא לי בזורחא והאי קרא
 איהו כסדרא ואיהו למפרע מהאי גיסא ומאי גיסא ת"ח כאלין שריין ותוסבנתן דקא' דוד אית כהון רזין ומלין עלאין
 כרזי דסתחא בנין דלגיה כרוח קודשא אתחמרו דהוה שרא רוח קודשא עלי' דדוד והוה אמר שיתחא זכנין כך
 כלהו כרזי דסתחא אתחמרו . פתח רבי אלעזר ואמר (תהלים קיח) דחה דחיתי לנפול וק' עזרתי דחה דחיתי דחה
 דחתי נכעי ליה מתי דחה דחיתי אלף דא סתרא אתרחא דדחייא ליה לבר נש תדיר כעני דחתיא ליה ולכאטאה ליה
 מעס קב"ה דלא הוא יער הרע דאסתחא לגבי דבר נש תדיר ולקבליה אהדר דוד . ואמר דחה דחיתי לנפול בנין
 דליתו הוה אסתחא לגביה ככל אינון עתקין לאסטאה ליה מעס קב"ה ועליה אמר דוד דחה דחיתי לנפול כניהס .
 וק' עזרתי דלא אתמסרנה בינדן ועל דא אית ליה לבר נש לאזוהרא מניה בנין דלא ילטע עליה וקב"ה כדון נמר
 ליה ככל ארחוי דכתיב (משלי ג) אז תלך בנחש דרכך ורגלך לא תנוף (ד סס) כלכלך לא יער לעדך ואם תרוץ
 לא תכשל וכתיב (שם) ואורח זדוקים כחור נגה הולך ואור עד נכון היום . אמר רבי יהודה זכאון אינון ישראל דקב"ה
 נטיר לנו כעלמא דין דעלמא דלתי דכתיב (ישעיה ס) ועמד כולם זדוקים לטולם ירשו אוץ בינלא"ו :

מוסר יוסף לתק הלכה פסוקה

מספר צידה לדרך דף רמ"ו ע"א הרמב"ם הל' תלמוד תורה פ"ה

צדיק שקבל הכנסה גדולה לפני הכורה ולפני בעדיו ואוהביו (א) כל תלמוד שלא הגיע לתורה ומונה הרי זה
 רשע שומה וגם רוח ועליו נאמר כי רבים הוללים הפילה וכן חכם שהגיע לתורה ואינו מורה דרייזח כונע תורה
 צדיק שקבל הכנסה גדולה לפני תבואה ופני עבדיו ואוהביו (א) כל תלמוד שלא הגיע לתורה ומונה הרי זה
 דער קענטש דארף אויף זיך זעקען
 אגרוי'ס אונטערזעניגקייט פאר גאט און פאר
 האם גיט פאלש געפסקת . פון דעסקונעגין איז ער אשוש'א און גאר וויסנדיג וזליי נאָפּר
 גי רבים הללים היפיה אויף אים איז גיזאגט גיזארין דער פּסוק ויא האם פיל געהרג'תה געמאכט
 פאלין ופיל קענטש'ען זענען דורך דעם גישמארק'דיג און געפאלין אין גיהנום ! וכו' חכם שהגיע לתורה
 זאינו מורה און אזוי איז בייא אַחכם וואס קען פסק'ען און ער וויל גיט פסק'ען דריי זה מונע תורת
 (חק לישראל ע"ט) (ח"ב) 12 10 סארימירט

ויעבוד לו כעבוד וכתמטה. ושיירא מתח בכל זמן לפי שסוף
לפני חמיר ואין דבר כסדר ממנו ויסכת אותו ללו ויזמן ויזכור
סוכנו עמי כסדר וכו' וירון לעבודתו כשמתה יתעורר לכב ויחמק
לו חמיר לזמנו ולהחמק לפני ולקטש חמירי על שוטותיו וישיב
אל לבו מה עשבר עליו מן הסגות שמחל לפניו וכי ישוב אל
לבו סעקות אשר עשה לו כל ימי חייו והוא מוכר לו וידעם

שועלים קטנים מחבלים ברמים: (ב) ואמר לו להלמיד
השם פלאי שכל השומע ידע שהוא פלוני ולא יזכיר
בדרך שעושה כשם אביו אלא ישכרו את שכם
לו שלום בדרך שנותנים לריעים ומחזירים זה לזת

וגתן מכשולות לפני העורים ועליו נאמר ועצומים כל
הרגויה. אלו תלמידים הקטנים שלא הרבו תורה
כאשר הם מבקשים להתגדל במני עמי הארץ ובין
אנשי עירם וקופצין ורשוכין בראש לרון ולהורות
בישראל הם המרבים המחלוקת והם המחזירים את
העולם והלביבין גרה של תורה והמחבלים כרם ה'
צבאות עליה אמר שלמה בחכמתו אחוז לנו שועלים
לקרות לרבו בשמו ואפי' שלא בפניו והוא שיהיה
שמו בפניו ואפילו לקרות לאחרים ששם כשם רבו
אפילו לאחר מותם. ולא יתן שלום לרבו או יחזור

וייגע קנעתם און פאר די מענטשין וואס האבין
אים ליב וישעבוד לו בדבור ובמקשה און ער זאל
דינען צו נאם מיט ריידן און מיט זאקן זשיידא
פסני קבל זמן און ער זאל מורא האבין פאר נאם
צו יעקער צייט מי שהוא לפני המיד נוייל ער איז
אייביג פאר נאם זאן דבר גמור פסני און עם איז
גיטא און וואס זאל זיין קעהאלטן פון אים
וישבה אותו לילו ויזמן און ער זאל לויבין נאם בייא
נאכט און בייא מאג ויזכור טובות עמו בפתר ובגלוי
און ער זאל געדיינגען די טובות וואס נאם טוהט
מיט אים קעהאלטן און עפענמליך וואס גיינער
ווייס גיט און וואס אלע ווייסיגן וירון געזונתו בשמחת
ויסבוב קבב און ער זאל לויפן דינען נאם מיט
פרויד און מיט גוט הארציגקייט ויתגמלו תמיד
גזונתו און ער זאל אייביג קעמין בייא נאם. ער
זאל אים בעווייליגען ויתגמלו לפני ויגבוש מיתה. ער
גיטויה און ער זאל שפעקטיג קעמין בייא נאם
ער זאל אים מוחל זיין וייגע זינד וישב אל לבו פה
שעבר עליו מן הסגות שחפא לפני און ער זאל אליין
קעמראקטין אין הארצין און זאל גערעכענען
דיא אלע געזונות וואס ער האט געזינדיגט פאר
נאם וכן ישוב אל לבו הטובות אשר עשה לו כל ימי חיו
און ער זאל קעמראקטין אין הארצין אלע טובות
וואס נאם האט אים גיטאקן אין זיין נאנצין
לעבין והוא מודה בו און ער זינדיגט צו נאם וייה

פארמיידט ער תורה פון יודין ויגון מכשולות לפני
העורים און ער גיט לשקר ובלונגען פאר דיא
מענטשין וואס זענען קלינד אין דיא תורה. ויייל
זייא האבין גיט ווער עם זאל זייא פסקנן ארין
זענען זייא מתיר וואס איז אסור ועלוי נאפי בעצמים
כי תיטיב אויף אים זאנט דער פסוק עם זענען
פיר דיא מענטשין וואס זיא האט זייא געהרגה
אוי תלמידים הקטנים שלא הרבו תורה כראוי די קליינע
תלמידים וואס האבין נאך נישט געלערנט פיל
תורה וזיא עם דארף געלערנט ווערין צו דינים
פסקנן והם מקשים התגר לפני עמי הארץ וזין אנשי
צדק און זייא ווילען גרויס ווערין בייא דיא עמי
הארצים און בייא דיא מענטשין פון זייער שקטאם
וקופצין וישוכן בראש לרון והורות זשיידא לשפרונגען
זייא ארמים פאר דיא צייט און זעצין זיך מיט
נדיקקייט צו משפטין און פסקנן דינים ביי יודין
הם הפרידים המחלוקת זייא מאכין פיר קריג וזיארזם
דיא אקתה מורה הוראות וועלן קריגען אויף
זייא און וועלן מתיר זיין וואס זייא האבין
געאקרה. אדער אקרין וואס זייא האבין מתיר
גיוען. נועם ווערין אקריג בייא דיא מענטשין
פון שקטאם וועמען מען זאל פאלקין והם הפחיתים
את העולם און זייא וועלן חרוב מאכין דיא וועלט
ויתכבדו גרה שי תיבה און זייא פארלעשין דיא
ליכטיגקייט פון דיא תורה ותפחיתים כרם ה' צבאות
און זייא פארן ארבין דעם נויינגארטן פון נאם

נאם מיטגט מען זייא פארדארבין די יודין עליהם אמר שלמה בחכמתו אויף זייא האט שלכוה געזאגט
מיט זיין חכמה אחוז לנו שועלים שועלים הם הם מחבלים ברמים איר נאקט פון אונגעקעמלעניגן חאפין דיא
קליינע פיקס וואס פארדארבין די וויינגערקנענער: (ב) ואמר לו תלמיד קרות לרבו בשמו און אתלמיד
קאר גיט רופין זיין רבי בייא זיין נאקען ואפילו שלא בפניו אפילו ווען ער איז גיט פאר זיין רבי
והוא שיהיה השם פלאי נאם איז נאר אז דער רבי האט אונגעקעמלעניגן נאקען שכל השומע ידע
שהוא פלוני ווער עם וועט הערין דעם נאקען וועט ער בארד וויסען אז דאנו איז זיין
רבי ויא יזכיר שמו בפניו און ווען ער שטייט פאר זיין רבי זאל ער גיט דער כאנען דעם
נאקען פון זיין רבי ואפילו דער נאקען איז גיט וואנגערלירן ואפילו קרות אחרים ששם כשם רבו
אפילו ער נאל רופין זיין אונדער קענטש וואס זיין נאקען איז ווי דער נאקען פון זיין רבי קאר
ער אויף גיט נוען ער שטייט פאר זיין רבי בדרך שעשה כשם אביו אויז ווי ער מוהט ביי זעם נאקען
פון זיין פאטער זאל ער שאקן ביי דעם נאקען פון זיין רבי זאן דבר שעשה כשם אביו וזיין רבי זאל
זאל ענדערין ווייער נאקען. אפילו נאקען ווי זייא זענען נישט אשם את שכם אחר מוכים נאר ער
ח שלום בדרך שנותנים להם ופחיתים זה זה ער זאל גיט געבין שלום צו זיין רבי. אדער ווען דער רבי
האט אים גיגעבין שלום. זאל ער אים גיט עקסערין שלום. אויז ווי גוסע פריינד זיגען שלום

יכיר קטנת מעלתו ופחיתותו וגדל כבוד וזלזול ועלם גבורתו ויכנה לנחמות לפני כניעה וסבלות ויודה על כל הכל עליו כמו שהיה עושה נחום איש נוס על כל הקורות המזלות אותו וחמרו הקדמונים כי אחר רלה נחסיד מוכה כנגלו ואמר לו אני חס עליך על המכה אשר כנגלך ואמר לו אני מחזיק טובה ויזירי שלא נחנה בעיני :

אלא שוחח לפניו ואומר לו ביראה ובבור שלם עליך רבי ואם נתן לו רבו שלום יחזור לו שלום עליך רבי ומורי : (ג) וכן לא יתחיל תפיליו לפני רבו ולא יסב אלא יושב כיושב לפני המלך . ולא יתפלל לא לפני רבו ולא לאחר רבו ולא בצד רבו . ואין צריך לומר שאומר לו להלך בצירו אלא יתרחק לאחר רבו ולא יכירע רבריו בפניו . ולא יסתור את רבריו . ולא ישב לפניו עד שיאמר לו שב . ולא יעמוד מלפניו עד שיאמר לו עמוד או עד שיטול רשות לעמוד וכשימטר מרבו לא יחזור לו אהוריו אלא נרתע לאחוריו וזונו כנגד פניו :

ויכיר קטנות מעלתו ופחיתותו און ער זאל מודה זיין און דערקענען זיינע קלענערקייט און זיין נוייניגען ווערן גבור ויזרו ועוצם נבחרתו און דעם גרויסן קבור פון זיין בשעפער און זיין שטארקייט הרבה השפחות לפניו בקניעה ושפיות און ער זאל זיך פיר בוקען פאר גאט מיט אונטער-טענגיקייט און מיט גידערקיקייט יודע על פי תבא צליי און ער זאל רויבין גאט אויף אלץ וואס אויף אים איז געקומען כמו שהיה עושה נחום איש נוס על כל הקורות המזלות אותו ויזירי נחום איש נוס זון פלעגט טאהן . אויף אלע טרעפונג וואס אים פלעגט טרעפן . פלעגט ער זאגן דאס וועט אויך זיין צו גוטען וזארו התקונים דיא פארצייטיגע טענטשיון האבין דערצייקט כי אחר ראה לחסיד מוכה בגניו איינער האט גינעהן וויא אהסיד האט געהאט אטקה אויף זיין פוס ואמר לו אני חס עליך על המכה אשר בגילך האט ער גיזאגט צום חסיד איך תאב בחבנות אויך דיר וועגין די מכה וואס דו האסט אויף ביין פוס אמר לו המ דער חסיד צו אים גיזאגט אני מחזיק טובה ליוצרי שלא נחנה בעיני איך דאגט מיין קעשעפער וואס ער האט גיט גיגעבין דיא מכה אויף מיינע אויגין :

זאל גיט גיין מיט זיין רבי אין קאר ווא יושב במקום רבו זאל גיט זייען אויף דעם ארץ ווא זיין רבי זיצט שטענדיג ווא ירצה רבריו לפניו אויב זיין רבי קריגט מיט איינעם אין ארץ . זאל ער גיט זאגן דער רבי איז גירעכט . ווארום קען וועט מיינען אז דער רבי דארף דער פלמיר זאל מסכים זיין צו זיינע רייד ולא יסבור את דבריו און ער זאל גיט צו-נוארפן זיינע רייד . ער זאל גיט זאגן דער דין איז גיט ווי דער רבי האט גיזאגט ווא יושב לפניו עד שיאמר לו שב ער זאל זיך גיט זעצן פאר זיין רבי . כמו דער רבי וועט זאגן צו אים זיין יעמוד מלפניו עד שיאמר לו עמוד אויב ער איז גיזעסין פאר זיין רבי . זאל ער זיך גיט אויפשטעלן בוי דער רבי וועט זאגן צו אים שטייא-אויף או ער שטייט רשות לעמוד אדער ער זאל פרעגין דעם רבי אויב ער זאל אויפשטיין . און דער רבי וועט זאגן ער קען אויפשטיין . זאל ער אויפשטיין וקשפער מרבו לא יחזירי לו אחריו און אז ער גייט אונעק פון זיין רבי זאל ער גיט אונקערין דעם אינטען צום רבי זאל נרתע לאחוריו ופניו כנגד פניו נאר ער שפרינגט אפ פון ארץ אינטער זיך און זיין פנים זאל זיין געגין דעם פנים פון זיין רבי :

כ"ז פסוקי שמות נגד פסוקי ב"ן וד' ה' ו' ח' ותעשה מבני צירוף והיה בניקוד ששי

ל וישאיר יעקב ואמר חוי
 כען שפך ואמר למן דמן
 את שפךי דשמי וברך
 יתיה פמן: לא וקרא יעקב
 שמא דאתרא פניאל ארי
 חזיתי מלאכא דני אפין
 באפין ואשתזיבת נפשי:
 לב ודנח ליה שמשא פד
 עבר ית פנואל והוא
 במלע על ירכיה: לג על
 פן לא אקדן בני ישראל
 ית נידא דנשיא די על
 פתי ירכא עד יומא הדין
 תנא ויבא ו: סהדרין 56 חולין 56
 על כן לא: פסחים 33 חולין 3: אשר
 על כן חולין 50 כריתות 54: סוּרָה
 קידושין 56 כריתות יב חולין 56 וקנא:

רשבים
 (לב) והוא צולע על ירכיו. עתה כשהיה השמש ראוהו
 צולע על ירכיו. כמו ויהי ככוכי וחנה היא לאה כי עד
 רשמי

(ל) כמה זה תשאל. (כ"ר) חין לנו עס קבוע משתחין
 נ שמותינו (הכל) לפי מלות עבודת השליחות שלנו משתלחים:
 (לכ) ויורח לו השמש. ל' בני אדם הוא כשהגענו
 למקום פלגיו האיר לנו השמר זהו פסומו ומ"א ויורח לו
 לדהק ומרסח כבנפשי ואחון שעות שמהרה לשקוע בשבילו
 היה זולע ע כשורחה השמש: (לג) גיד הנשה. ולמה נקרא שמו
 גיד הנשה לפי שגשה ממקומו ונלה והוא לשון
 קפלה וכן (ירמיה נא) נשחה גבורתם וכן (לקמן מח) כי נשני
 אלהים את כל עמלי: (על כף הירך. סולפ"א

דעת וקנים מבעלי התוספות
 משל אדם שהוא חש בראשו תמיד או בלגו ומכפל עליו
 שלא לאכול עד ש יראה או מן הלב כרי שהיה לו רפואה
 פירוש לתורת אלהים

(נד) והוא יעקב און יעקב האם גיפך עקמ דעס מלאך
 יאמר און ער האם גינאמט גיניה זאג מיר דיין
 נאמען ויאמר האם דער מלאך גינאמט זמה וועגן
 וואס פרענקטו אויף מיין נאמען מלאכים האבין
 מיין גינעמיין נאמען דען אונזערע נעמען ווערין
 פאר ענדערט נאך דעם שליוחות נאך וואס מיר
 ווערין געשיקט פון השיי ויבדד אונז שם און דער
 מלאך האט אים דארטין גיפכענשט: (יא) ויקרא
 האם יעקב גירופען דעם נאמען פון דעם ארמ
 פנואל כי יאיתי טייל איה האב גינעקן אמלאך
 פון נאם ומנצי און מיין לייב איז גיצול גינארין:

מצות השם
 (נז) ולא [ח] טל לאכול גיד הנשה שלחמי על כן לא יאכלו
 (נח) על כן יא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה. גאם
 האם גינאמיין דיא יתין זאלין גיט עסין דעם גיד
 הנשה מון אנהקת. ווארום ווען דער מלאך דאם איז דער
 בני ישראל את גיד הנשה אשר על כף סוּרָה עד כיום הוּס
 שר פון געשו האם גינאלט אנועק נעמען דיא גרבות פון
 יעקב. און ער האט גיט גינעקט. האט ער דיא אונגענידט
 אויף דעם גיד הנשה. ווארום דער אדער איז פיי אפענקיש
 13 14 (ח')

היום הזה כי נגע בכפירה יעקב
 בגיד הנשה: לג וישא יעקב עינו
 ורא והנה עשו בא ועפו ארבע
 מאות איש ויחז את הילדים על
 לאה ועל רחל ועל שתי השפחות:
 וישם את השפחות ואת ילדיהן
 ראשנה ואת לאה וילדיה אחרנים
 ואת רחל ואת יוסף אחרנים:
 והוא עבר לפנים וישתחו ארצה
 שבע פעמים עד נשתו עד אחיו:
 וירץ עשו לקראתו ויחבקו ויפל

ארי קריב בפתי ירכא
 דיעקב בגימא דנשיא:
 ויזקף יעקב עיניה ויחזא
 והא עשו אתי ועמיה
 ארבע מאה גברא ופליג
 ית בגימא על לאה ועל רחל
 ועל שתי תרתין לחינתא:
 וישוי ית לחינתא וית
 בגימא קדמותא וית לאה
 ובגמא בתראין וית רחל
 וית יוסף בתראין:
 והוא עבר קדמיהון
 וסגיד על ארעא שבע
 זמנין עד סקרבניה קות
 אחוהי: ו ורהם עשו
 קדמותיה ונפסיה ונפל

תולדות אהרן

יבוא עבר . פסוקים 1 סוכה 26 עמיל 26
 27

בעל הטורים

ע"כ כי שבע יסול לדין וקס
 גלספטר ז' תועטת מלמ:

רשבים

הירך , טעמו למטה כר"ש בו כן שמה וכן גרר מזה וכן
 גזל ובשירך רבוק בתפכים להיות פתח קטן וטעמו באות

רשי"י

בלטו (גראכט דיקט) כל כשר נכוה ותלול ועגול
 קרוי כף כמו עד שתמרח הכף כסמני בגרות):
 (ב) ואת לאה וילדיה אחרונים . דעתו אחרון
 נתגלגלו רחמי כשראשו משתחוה כל השתחוואות כללו:

דעת זקנים מבלי התוספות

ד"א ע"כ שעשו בני ישראל שלא כחונן שהניחוהו לכתב
 יחידי ולא עשו לו ליה החוק על יום בניד הנשה לכך אסר

פירוש לתורת אלהים

איו אויף דעם באלן פון דיה עד ביו דעם היינטיגען
 קאמ פי נגע ווארום דער מלאך האט אן געריירט די
 זייט פון יעקב אין דעם אָדער וואס איז אָפּ-
 געשפּרונגען פון זיין אָרט: (א) וישא יעקב
 אויף ידהיבין זיינע אויגין ברא אונג האט גינעהן
 והנה נון עשי בא עשו קוקט אונג מיט אים זענען
 פיר הונדערט מאן יחז האט ער צו סוילט דיא
 קינדער אויף לאה אונג אויף רחל אונג אויף דיא
 צווייא דינקטען בלוקר איטליקעס ווייב מיט
 אינע קינדער האט ער בעזונדער גישפעלט:

מצות השם

אונעק געקען די גבחות , דריבער האט די תורה געמאכט
 אזויבין צו דיא יירין זייא זאלין גיט געסין דעם גיד הנשה
 פון אַבְהָתָה , זיי זאלין זיך דערמאנען פאר וואס עס איז
 אַסור גינוראין צו געסין דעם אַבְהָתָה וועלן זיי קאנען אַבְהָתָה
 נועט צו זיי קוקען די גבחות:

על צוארו וישקוהו ויבכו : ה וישא
את עיניו וירא את הנשים ואת
הילדים ויאמר מי אלה לך ויאמר
הילדים אשר חנן אלהים את
עבדך : רביעי והתנשן השפתות הנה
וילדיהן ותשתחוין : והתנש גם לאה
וילדיה וישתחוו ואחר נגש יוסף
ורחל וישתחוו : ה ויאמר מי לך כל

על צואריה ונשקויה
וככו : ה וזקף ית עיניה
ותזא ית נשיא ות בנאי
ונאמר מאן איז לך נאמר
בנאי די חן יי לעבדך :
י וקרבו קחינתא אינון
וכגידו וסגידו : וקרבת
אף לאה ובנהא וסגידו
וקמר בן קריב יוסף ורחל
וסגידו : ונאמר מאן לך

תולדות אהרן

ירח חם הכנס . מ' חסד מ' בלק :

*צוארו קרי אקוד על וישקוהו

רשבים

בער הטורים

ראשונה : ורך ועקב . ויר הבסבן : (ז) נגש יוסף ורחל .
לפי הפשט ורך להוכיח את האיש תחלה אבל למעלה
מתוך שאמר לאה וילדיה אמר כמו בן רחל ויוסף :
(ח) מי לך כל המנהג . של ערדנו ששלחת :

(ד) וישקוהו . נקוד לנעלה שבין לנכסו : וישקוהו . נכסו לנכסו
דור חמשת סגיו בני עשו : (ח) מי לך . ג' כמס' הכל ואידך מי לך
פה כי הלכת לך פה קבר עוד מי לך פה חתן ובניך וכו' שיש בנדרש
לדיו כמות מל"ס פוגעין בעשו ובכנעני ומכיס כהם וכו' מי לך כל
המנהג סהיו מכיס כהם עד סהיו חוכים להם קברים לנקוד המתיס
וכספעה בו ורחל לו בניס ובנות אמר מי לך פה בניס ובנות
רש"י

שפתו כשהייתו כלל אמנו מריבים על שני עולמות שאלה
שפתו החכמים
עוד אח"כ נחמס : פ ר"ל מלת וישקוהו נקוד לנד הסגין שנו
אינה נקודה וסוי כללו כתיב ויקס"ו ל הקהה וזת שניו שהיה
כדעתו לנכסו : צ ר"ל דמי אלה משמע שלא ידע של מי היו
והא"כ אמר לך לכן פי' להיות שך כלומר מחיוב לך הם שך
לם הם כניך או עבדיך או סבירך : ק רהבא א"ל לפסח כמו
בני מי אלה לך כלומר עבדיך או כניך רבא הוה יודע עשו שהס
הבניס אכל ברחל יוסף נגש לפניה אמר אמי יסת
וחאר שמה יתלה בה כיניו אותו רשע אעמוד כננדה
(ח) מי לך בר המנהג . מי כל המנהג אשר פנשתי ק שהוא שך כלומר למה הוא לך . ופשוטו של מקרא על

וישקוהו . נקוד עליו וסולקין בדבר הזה כברייתא
דספרי יש שדרשו נקודה פ וו לומר שלא נקשו בכל
לבו (ב"ר) . אר"ס בן יוחאי הלכה היא בידוע שעשו
שואל ליעקב אלא שנכמרו רחמיו בלוחה שעה ונשקו בכל
לבו (ב"ר) : (ה) מי אלה לך . מי אלה להיות צי' שך :
(ו) נגש יוסף ורחל . ככולן האמהות נגשות לפני
וחאר שמה יתלה בה כיניו אותו רשע אעמוד כננדה
(ח) מי לך בר המנהג . מי כל המנהג אשר פנשתי ק שהוא שך כלומר למה הוא לך . ופשוטו של מקרא על

דעת זקנים מבעלי התוספות

(ו) והנשן השפתות ווי' ותשתחוין השפתות אבל ילדיהן לא השתחוו שאמרו אמותינו אינן חשובות כמוני אבל בני נאח כשראו זאמן שהשתחוה גם הם השתחוו כמה :

פירוש לתורת אלהים

(ו) ותנשן אונ וי'א . האבין גינעהקט דיא דינקטען
מיט וייערע קינדער אונ האבין זין געביקט :
(ז) ותנש אונ לאה מיט אירע קינדער האבין אויך
גינעהקט אונ האבין זיה געביקט ואחר אונ דער
גאך האט גינעהקט יוסף אונ רחל אונ האבין
זיה געביקט . ורש"י שרייבט פאר וואס בייא
אלע האבין די מוסער גינעהקט פאר די קינדער
אונ בייא רחל האט יוסף פריער גינעהקט פאר
רחל . ווארום יוסף האט אזוי גיטראכט מיין
מוסער איז איהת הוואר מאקער נומע עשו זיה
אין איר פאר ל'רבען דרום וועל איה מיה שטעלן
פאר איר אונ וועל זיא פאר שטעלן ער זאל אויך
איר גיט קוקען אונ דרום האט יוסף זוכה גינען
צו דער ברכה עלי צין . אז אעין הווע זאל אין
זיינע קינדער גיט שול'ט זיין : (ח) ויאמר אונ
האט גינאגט פי ווער איז דיא פתגו וואס איה

אקענין אים וישקוהו אונ האט אים גיקישט ויכפי
אונ זי'א האבין געווינקט . ורש"י שרייבט דיא
אוהיות וישקוהו זענען געפינעקלט אין דער
תורה . קרינען אונזערע חכמים דרנען . אטייל
זאגין דאס טייזט אונז אז ער האט אים גיט
גיקישט מיט זיין גאנצין הארץ . אונ רבי שמעון
בן יוחאי זאגט דאס איז געוויס אז עשו איז געקב'ט
שואג נאר עס זענען דער היצט גינארין זיין
רחמנות אונ האט אים גיקישט מיט זיין גאנצין
הארץ : (ה) וישא אונ עשו האט אויך גיהויבין
זיינע אויגין וירא את הנשים אונ ער האט גינען
דיא ווייערע אונ דיא קינדער ויאמר אונ ער האט
גינאגט פי וואס זענען דיא מענטשין צו דיר .
זענען זי'א די'נע קינדער אדער קנעכט ויאמר
האט יעקב גינאגט מ'היים דאס זענען דיא קינדער
וואס גאט האט געשיינקט דיין קנעכט :

הַמְחַנֶּה הַזֶּה אֲשֶׁר פָּגַשְׁתִּי וַיֹּאמֶר
 לְמַצְאֵי־חֶן בְּעֵינַי אֲדֹנָי : ׀ וַיֹּאמֶר
 עֲשׂוּ יִשְׂרָאֵל רַב אֲחִי יְהִי לְךָ אֲשֶׁר-
 לָךְ : ׀ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֲלֵינָא אִם-נָא
 מְצָאתִי חֶן בְּעֵינֶיךָ וְלִקְחָתָּ מִנְּחֹתַי
 מִיָּדַי כִּי עַל-כֵּן רָאִיתִי פְּנֶיךָ בְּרֵאת
 פְּנֵי אֱלֹהִים וְהִרְצֵנִי : ׀ וַיִּקְחֵנָא אֶת-

כִּי מְשָׁרְתָא הָדָא דִּי
 עֲרַעֲתִי וְאִמּוֹי לְאִשְׁכַּחַא
 רַחֲמִין בְּעֵינַי רַבּוּנִי : ׀
 ׀ וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ אִית לִי סְנִי
 אֲחִי אֶצְלָה בְּדִלְקָה : ׀
 ׀ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב בְּבָעוּ אִם
 כְּעֵן אִשְׁכַּחִית רַחֲמִין
 בְּעֵינֶיךָ וְתִקְבְּלִי תְּקוּבָתִי
 מִן יָדַי אֲרִי עַל כֵּן חֲזִיתִינוּן
 לְאִפְדָּה בְּחַיּוֹ אֲפִי בְּרַבְרֵינָא
 וְאִתְרַעֲיֵתָא לִי : ׀ יֵי קַבֵּל

ת"א כדלוח פני . טובה ה' פוסה על פ' בוהור . פרשת פרומה :

בעל הטורים

סייח כחור כע"כ שאין בו פריה ורבייה א"כ מי לך אלו הכנים : (ט) אחי יהי לך אשר לך . כנימטריא זה הכרעות : (י) כדלוח פני אלהים . כנימ"ט שר שגך שרמו לו שראה שרן וניטול ממנו :

שפתי חכמים

רש"י

מוליכי המנחה וכו' וכו' עבדיו הם . ועוד מה השיב לו למזלח חן כענין אלו וגו' כלומר למה ערחת כלל זה . ומתרג"ל כתב כי כדלוח פני של מי לך פירושו של מי הם . ואל"ל א"כ מה השיב לו למזלח חן כענין ה"ל להשיב תחלה סבה של אלו זה קושא כי כך שאל אותו עשו מי לך כל המנחה כלומר למי הם כל המנחה שפגשתי שאני לרוב לומר למה הוא לך לך השיב לו יעקב למזלח חן כענין כי עיקר שאלתו היה על למה הוא לך וכו' ע"ל : ר' דל"כ מתי כל המנחה דהא עוליכי המנחה לא וכו' כ"ל ה' עבדים . ומה שהשיב ויאמר למזלח חן כענין אדוני וכו' כדלוח פני אותו המלאכים ימאן חן כענינו וי"ל דכיון כשאלמו חבולו של יעקב הוא היו משגיחו א"כ ראה שיעקב היה חשוב כעניינתן של המלאכים לכך ימאן חן כענינו כלומר להודיע שיש לו הכרה ארוכים וע"י גם הוא ישוב להיות ארוכה : רש"י דיק מכפל ל' יהי לך אשר לך כיש ל' רב סני : ו' שאלת אל תמיד לעולם דבוק עם אברהם לך אמר אל נא חאמר לי כן פירושו סבוקה של כ"ו (מהר"ל) אל נא חאמר לי על הודאתו סבוקה לו לא יתכן אלא על החמירה ש"ל י' ר' ר' ויטו רותה לקבלה לחוד קאי : והולך לתוספת הוה מפני שפי' כי על כן הוא כי על אשר כן א"כ היה די כ"ה מהם או שביקוה על אשר ראויה פניו וגו' או כי ראויה פניו לסיבך הולך להוסיף תוספת זה כדי שתהיה מלך כי עטם על ולקחת מנחתו מודי שלמעלה הימנו כאלו אמר ולקחת את מנחתו מודי כי כדאי והגון לך שתקבל מנחתו על אשר ראויה פניו דבקה עם ראויה פניו וכו' ועוד"י פ' כ"ה כמבטו כי על כן : פני אלהים שאלתו כדלוח פני סבה לנתינת המנחה ל"פ השבויים וכו' : ג' ודעינו כוה שהו"א של ותרננו הוא במקום ועוד סבה

מוליכי המנחה . ומדרשו כתוב של מלאכים פגע ר שהיו דוחסין אותו וחת אביו ואומרים להם כל מי אחס והם אומרים להם של עשו והן אומרים הכו הכו ואלו אומרים הגיעו בנו של יצחק הוא ולא היו משגיחים עליו . כן בנו של אברהם הוא ולא היו משגיחים . אחיו של יעקב הוא אומרים להם אס כן משלנו אחס : (ט) יהי לך אשר לך . כאלו הודה ש' לו על הברכות (כ"ר) : (י) אל נא . אל נא ת חאמר לי כן : אס נא מצאתי חן כענייך ולקחת מנחתו מודי כי על כן ראויה פניו וגו' כי כדאי והגון לך שתקבל מנחתו על אשר ראויה פניו א והן השבויין לי כדאית פני המלאך שראיתי ב שר שגך ועוד על שנתרנית לי למחול על סורחני . ולמה הזכיר לו ראויה המלאך כדי שיתירא הימנו ויאמר ראה מלאכים וניטול איני יכול לו מעתה : ותרצני . טרשיסחתי ג וכן כל רזון שכמקרא לטון פיוס אפילומו"ע כלע"ו (כעונטפניני) . ולרעות וכן (משלי י) שפתי דלוק ידעון רזון יודעים לפייס

פירוש לתורת אלהים

האב באנענינט ונאס זיא איז דיין . ורש"י שרייבט דאס גייט אויף דיא קענעטשין ונאס זייא האבין געפירט די מתנה האם עשו אים גיפרענט ונאס פויג דאס דיר ונאס דו האקסט מיר גישיקט אמקנהו ויאמר האם יעקב גינאנט גינאט צו גיפונען חן אין דיא אויגין פון מין האר : (מ) ויאמר אונ עשו האם גינאנט יש איה האב ענונג מין ברוך ער יהי עם זאל ויין צו דיר ונאס דו האקסט פרוקד האקט דיר דאס צו דיין גענוג . ורש"י שרייבט דא האקט ער אים מודה גיווען אונ האם מקסים גיווען צו דיא ברכות ונאס דער פאקטער האם אים גינענטשט אונ דאס האם ער גימיינט מיט

בְּרַכְתִּי אֲשֶׁר הִבָּאת לְךָ כִּי־חַנְנִי
 אֱלֹהִים וְכִי יִשְׁלַח־לִי כָל וַיַּפְצֵר־בּוֹ
 וַיִּקַּח: י וַיֹּאמֶר נִסְעָה וְנִלְכְּהָ וְאֵלֶכָה
 לְנַגְדָּךְ: י וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲדֹנָי יָדַע
 כִּי־הַיְלָדִים רַבִּים וְהַצֵּאן וְהַבָּקָר
 עָלוֹת עִלָּי וּדְפָקוּם יוֹם אֶחָד וּמִתּוֹ
 כָּל־הַצֵּאן: י וַיַּעֲבֵר־נָא אֲדֹנָי לְפָנָי
 עֲבָדוֹ וְאֲנִי אֶתְנַהֲלָה לְאַמִּי לְרַגְלִי

הו"א וישי לי כל . פועל ס בתרתי יו : ויאמר נסעה . חניניה ס ע"א ח :

רשבים

בער הטורים

(יא) חנני (ס"א חננני) חנני :

(יב) לנגדך . ב' כמס'י ואלכה לנגדך . שמה עונותיו לנגדך עשוה
 לה לילך עם יעקב ואמר יעקב להם חלך עמי וחזרו עונותי
 שפעתיו נגדך ובשאל אביה ענין שמה שכתב : (יג) עלות . ה' כמס'י
 רון ואיךך (ש"ג ז) פרות עלות ב"ס וכדודי מואיר עלות הכילו
 ואיךך וכחסי ישא עלות ינהל אר"ל דוד המלך ויעקב היו מרחמין על האלן
 והיו נורעין אוחן כמרעה רך ו"ש כאן עלות וכדוד
 מואיר עלות הכילו ומה היו עשים כרעה עדרו יריעה :

שפתי חכמים

שנייה לקבלה המנחה דל"כ ארץ וטבל וחנני על ראות פני
 אלהים : ד פירוש מחנה של ערמח כה כמחוי וחי שחכמה .
 פי' עד שכלה לירך עד הזמן הזה שכבר כלה לירך : ה' כמו
 שמעה פלחה שפתי'ן היא מן הסוד והס"א היא נוספת אף כהן
 הנו"ן היא מהסוד והס"א נוסף והוא מבנין וטבל ולא מבנין
 נפעל ולא נו"ן היתין הרא"ה : דלוי הוא נו"ן היתין הול"ל ב'
 נו"ן'ן חד נו"ן מן הסוד וחד נו"ן מן השימוש והיה רלוי לכתוב
 נכסעה : ו ר"ל להחננוס מני מוכיח כך שמתרגמי על נכסעה טול
 משמע שהוא ציווי שלא מחננס כעל אבל לכה קחי גם על
 עשו לך חננומו וכן קול' : ז כלומר לא שילך הוא לפניו והוא
 שהיה לו לומר חנני שחין חנן כלל שתי טיני והשלישית
 לשימוש כמו עשתי וצדתי : ישי לי בר' . כל ספורי ועשו דבר
 בשלן חנני ישי לי רב יותר ויותר וכדו' רש"י :
 (יג) נסעוה . כמו שמעה פלחה שהוא כמו שמע פלח אף כהן
 נכסעה כמו נסע והנו"ן יסוד בחיבה וז' חננוס של
 אונקלוס טול וכהך עשו אמר ליעקב ו נסע מכאן ונלך : ואלכה
 לנגדך . כשה לך עובדה וז' אעשה לך שאחרוך ימי
 מהלכתי ללכת לאט כאשר אחת לך וזהו לנגדך כשה לך : האלן
 עלות ערמח . האלן והבקר שהן עלות מוטלות עלי
 לנהלן לאט : עלות . מנדלות עולליהן לשון (אביה ב) עולל
 ויוג . (ישעיה סה) עול ומים (ש"א ו) שתי פרות עלות
 כלנו חנסי'י"ש (בעקינדרט) : ודפקום יום אחד . (ואם ידפסום
 יום אחד) ליגעס בדךך במרוגה ומתו כל האלן : ודפקום .
 כמו קול דודי דופק (ש"ג ה) טוקס כדלת : (יד) יעבר נא
 אדני . אל אחריך ימי הליכתך עבור כפי דרכך ז' וואף
 אם תחרק : אתנהלה . אתנהלה כמו ארדה אשמעה : לאמני .
 לאט שלי לשון נחת (ישעיה ה) ההולכים לאט . (ש"ב יח) לאט לי לנעור .
 לאמני הלמ"ח מן הסוד ואינה משמעת אתנהל נחת שלי : לרגל

רש"י

ולרעות : (יא) ברבתי . מחמתי מנחה וז' הכאה על ראיית
 פנים ולפרקים אינה כזה אלא לשאלת שלום וכל כרכה פנים
 שהיא לראיית פנים כגון ויברך ועקב אח פרעה (מ"ב יח) עשו
 אחי כרכה לסנחריב . וכן (ש"ב ח) לשאלו לו לשלום ולכרכו
 דתועי מלך חמת כולם לשון כרכה שלום הן שקורין כלנו
 שולוח' (גריסוסט) אף וז' ברבתי מו"ן שלו"ר (מיון גרים) :
 אשר הובאת לך . לא טרחת כה ולמי יבעתי ד' להגיע
 עד שכלה לירך (ב"ר) : חנני . נו"ן ראשונה מודעת לפי
 שהוא משמעת בחקום שתי נו"ן'ן שהיה לו לומר חנני שחין
 חנן כלל שתי טיני והשלישית לשימוש כמו עשתי וצדתי : ישי לי בר' . כל ספורי ועשו
 דבר בשלן חנני ישי לי רב יותר ויותר וכדו' רש"י : (יג)
 נסעוה . כמו שמעה פלחה שהוא כמו שמע פלח אף כהן נכסעה
 כמו נסע והנו"ן יסוד בחיבה וז' חננוס של אונקלוס טול וכהך
 עשו אמר ליעקב ו נסע מכאן ונלך : ואלכה לנגדך . כשה לך
 עובדה וז' אעשה לך שאחרוך ימי מהלכתי ללכת לאט כאשר
 אחת לך וזהו לנגדך כשה לך : האלן עלות ערמח . האלן והבקר
 שהן עלות מוטלות עלי לנהלן לאט : עלות . מנדלות עולליהן
 לשון (אביה ב) עולל ויוג . (ישעיה סה) עול ומים (ש"א ו) שתי
 פרות עלות כלנו חנסי'י"ש (בעקינדרט) : ודפקום יום אחד .
 (ואם ידפסום יום אחד) ליגעס בדךך במרוגה ומתו כל האלן :
 ודפקום . כמו קול דודי דופק (ש"ג ה) טוקס כדלת : (יד)
 יעבר נא אדני . אל אחריך ימי הליכתך עבור כפי דרכך ז'
 וואף אם תחרק : אתנהלה . אתנהלה כמו ארדה אשמעה :
 לאמני . לאט שלי לשון נחת (ישעיה ה) ההולכים לאט . (ש"ב
 יח) לאט לי לנעור . לאמני הלמ"ח מן הסוד ואינה משמעת
 אתנהל נחת שלי : לרגל

דעת זקנים מבעלי התוספות (יא) וכי יש לי כל . פי' שיש לי כל הצריך לי ללכת נגדך שכבר נגדו יוסף ויש לי עתה
 אש והבהה לשרף קש שדך : פירוש לתורת אלהים

מִרְחָא נָאֵר אִיהָ הָאֵב מִיָּה גְעַמְיָהֻם מִיּוֹ זֵיא
 אוי גיקומען צו דיר אין דיא הענט מארין כי
 ווארים גאט האט מיר געשייקט זי אונ איך
 האב נאר בערערפעגש ויפצ' בו ער האט אים
 שטארק גיבעטין ויחא אונ ער האט גינאמען :
 (יב) ויאמר האט עשו גינאגט נקמה ציה ונקמה אונ
 מיר וועלן גיין ויאקה אונ איך וועל גיין קענין
 דיר גלייך מיט דיר אזוי וואי דו דארקסט :
 (יג) ויאמר האט יעקב צו אים גינאגט אדני מיין
 ויאמר אונ איך וועל מיה פירען נאמי פאמעלעך

הַמְּלֹאכָה אֲשֶׁר-לְפָנַי וּלְרַגְלֵי הַיְדָלִים
 עַד אֲשֶׁר-אָבָא אֶל-אֲדָנִי שְׁעִירָה :
 מו וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ אֲצִיגָהּ נָא עִמָּךְ מִן-
 הָעַם אֲשֶׁר אֵתִי וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶה
 אֲמַצְאֶיְחֹן בְּעֵינַי אֲדָנִי : מו וַיֵּשֶׁב בַּיּוֹם
 הַהוּא עֲשׂוּ לְדַרְכּוֹ שְׁעִירָה : יז וַיַּעֲקֹב
 נָסַע סִפְתָּהּ וַיִּבֶן לוֹ בַּיִת וּלְמִקְנֶיהוּ
 עָשָׂה סִפְתָּה עַל-יָבֵן קָרָא שְׁם הַמָּקוֹם
 סְכוּת : ס יז וַיְבֵא יַעֲקֹב שְׁלָם עִיר

עובדתא די קדמי ודקנל
 ינקא עד די אתי צות
 רבני לשעיר : מו ואמר
 עשו אשבוק בען עמך
 מן עמא די עמי ואמר
 למא דנן אשבח בחמין
 בעיני רבני : מו ותב
 פיומא ההוא עשו
 לאר חיה לשעיר :
 יז ויעקב נסע לסופות
 ובנה ביתא ולמקנהו
 עבד מסלן על בן קרא
 שמא דאתרא סופות :
 יח ואתא יעקב שלים
 תוא' עד אשר חלה . טז סע : ויעקב
 נסע . מניח יז ע"א סע : ויעקב
 יעקב . שנת ג .

רשבים

(יד) עד אשר אבא אל אדוני שעירה . הרחיב לו את
 הדרך : (יח) ויבא יעקב שלם . אל עיר ששמה שלם .
 כמו ותבאנה בית לחם . המפרש שלם שלם בתורתו

שפתיו חכמים

אחיו וק"ל : מ ונתיב לרגל הוא במקום כפי רגל ר"ל כפי כח
 פליכת רגלי לא כפי זורק הרגל להיות רגל : מ דק"ל דפסוק
 ויאמר למה זה חמלה חן משמע שלא רצה למנוח חן והוא שלא
 לו מנחה גדולה כדי למנוח חן בעיניו ועו"פ למה זה חמסה וכו' .
 וחמלה חן כענין חמלה כפ"ע הוא : ו' ואת"ל והלא אע"ג דכתיב
 עשו למד בקרא אנשו נמי כמשמע דכתיב כסמון ויעקב נסע
 סוכות ס"ס נמי נסיו וכניו וכדכיו אלא שנקט העיקר ס"ס ה"י .
 וי"ל מטני שחמר עשו חנינה לא וגו' ונעטה לומר ששאלו בני
 יעקב מתי"ס ללכווב מחלה וירא והנה עשו כל עמו רש"ס . ויעוד י"ל
 כיון שחבוב מחמלה וירא והנה עשו כל עמו רש"ס ה"כ הוא
 עפל אלס כיון שהוכיח רש"ס בני ויעב עשו ח"ל ג"כ לכווכס
 עמו חמסס זה חמל"כ ביעקב וק"ל : ב וקפסס רש"ס ואל
 ידעתי למה הביא רש"ס י"ל זה המדרש והלא הביא והסוכות ענין
 היו כוון אחד הביא לנלמו והסוכות לכהמות כדכתיב בקרא ורש"ס
 כפירוס כחך ואל"ל לא כחתי כפירוס אלא לפי פסוקו כו' ע"כ
 ומפרש"ל פ"י לפי שחבוב בקרא כ"ס סוכות ופעם אחת בית ר"ל
 סוכות קין בית חורף וכו' (ק"מ) הביא זה המדרש כדי לטון
 בית . (מגילה יז) טהה שס י"ח חדש ב קין ומורף וקין .

בעל המורים

(יד) עד אשר אבא אל אדוני שעירה וישכ ספו ולרכו שעירה
 ועד הסר החלק הטובה שעירה שנחמר ועלו מושיעם כסר ליון וגו'
 שלם במסמונו מועה הוא לפי השפט שאין דרך הסקרא

רש"י

המלאכה . לפי זורק הליכת רגלי המלאכה המוטלת
 ח עלי להליך : ולרגל היולדים . לפי רגליהם שהם
 יכולים ללך : עד אשר אבא אל אדוני שעירה .
 הרחיב לו הדרך שלא היה דעתו ללכת אלא עד סוכות
 ואמר עד אשר אבוא אל אדוני שעירה הלא אס דעתו
 לעשות לי רעה ימתין עד ביאוי אללו והוא לא חר"ל
 ואימתו ילך בימי המשיח שנחמר (עובדיה ה') ועלו מושיעם
 כבד ליון לטקוט את הר עשו ומח"ל יש לפרשה זו רבים :
 (טו) ויאמר למה זה . תעשה לי טובה זו פט שאינו לר"ך
 לה : ואמצא חן בעיני אדוני . ולא חמלה לי עתה שום
 גמול : (טז) וישב ביום ההוא עשו לדרבו . (כ"ד) עשו
 לכדו וד' מחות אים שחלכו עמו כשמוטו נחללו אחד אחד
 י והוכן פרע להם הקב"ה בימי דוד שנחמר (ש"א ל) כי
 אס ד' מחות אים נער אשר רכבו על הגמלים : (יז) ויבן לו
 סוכות קין . בית חורף . סוכות קין : (יח) שלם . שלם

פירוש לתורת אלהים

פון דעם פאלק נואם איז מיט ביר ויאמר האם
 יעקב גינאנט למה זה נואם מויג ביר דאס אז דו
 גאלקסט מיר טוען אזוי אטובה נואם איך דארף
 זיא גיט אקאד לאז מיר געפונען נואם איך דייע
 אויגען אונד דו גאלקסט מיר גיט צוהאלטן היינט
 קיין שום טובה : (טו) וישב אונד עשו האם זיך דעם
 זעלבגיגען טאג צוריק גיגעקט צו זיין וועג אין
 שעיר : (יז) ויעקב אונד יעקב האם גיצויען צו סופות
 ויכו אונד ער האם גיבועט צו זיך אהריו ויסקנה
 אונד צו זיינע פיה האם ער גימאכט ביידלעך עי
 גרום האם מען גירופען דעם גאקען פון דעם
 גרם סופות : (יח) ויבא אונד יעקב איז גיקועטן

התי המלאכה צו דיא ארבעט אשר נואם פאר מיר
 כלומר גאך דעם פלח פון דיא בהמות וויפיל זייא
 קוענען גיין מיט דיא פים אונד דעם פלח פון דיא
 גיגערער עד ביו איך נועל קובען צו מיין האר גאך
 לשעיר . ורש"י ויעקב דיא דעה פון יעקב איז דאך
 גיווען גאר צו גיין אין סופות גיט אין לשעיר . גאר
 יעקב האם זיך אזוי גיגראכט אז עשו האם
 אכחשבה מיר שלעכץ צו טוען זאל ער נוארמען
 ביו איך נועל צו אים קובען אקער יעקב איז גאר
 צו אים גיט גינאנגען אונד ווען דען וועט ער גיין
 אז מישים וועט קובען (עין רש"י) : (טז) ויאמר האם
 עשו גינאנט אצינה איך נועל אפ שלעמען דיר
 (חק לישראל ע"ש)
 (ח"ב)

שְׁכֵם אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בָּבֵא
 מִפְּנֵי אָדָם וַיְחַן אֶת־פְּנֵי הָעִיר :
 וַיְחַן אֶת־חֵלְקֵת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר
 נָטָה־שָׁם אֱהֱלוּ מִיַּד בְּנֵי־חֲמוֹר
 אֲבִי שְׁכֵם בְּמֵאָה קִשְׁיֹטָה : כ וַיַּצֵּב
 שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא־לוֹ אֵל אֱלֹהֵי
 יִשְׂרָאֵל : ס חֲמִישִׁי לַד א וַתֵּצֵא דִינָה

לְקַרְתָּא דְשְׁכָמֵדִי בְּאֶרְעָא
 דְכְנַעַן בְּמִיתוּהוּי מִפְּנֵי
 אָדָם וַיִּשְׂרָא לְקַבִּיל אִפִּי
 קַרְתָּא : י וּבִזְבִּית אַחְסַנְתָּ
 חֵלְקָא דִי פְרָסִיה תְּמָן
 לְמִשְׁכְּנֵיהּ מִדָּא דְבְנֵי
 חֲמוֹר אֲבוּהֵי דְשְׁכָם
 בְּמֵאָה חֲרִפְרָן : כ וַאֲקִים
 תְּמָן מִדְּבַחָא וּפְלַח עֲלוּהֵי
 קָדָם אֵל אֱלֹהֵא דְיִשְׂרָאֵל :
 א וַנִּקְבַּת דִּינָה בַת לָאָה

ת"א ויחן את פני העיר : ס : במאה קשיטה : א : ויקרא לו אל אלהי ישראל . מניל יח :

רשבים

בעל המורים

זכור עד אשר אכל אל אדוני שפירה ס'ת אליה . אכל עולה ל' רמו
 לאחר ל' גליות יכל אליה לפני כל יוס' ה' הגדול והטוב ואלו לעשו הושרך לכתוב כן : עיר שכם . עירו של שכם
 כמו כי חשבוני עיר מיתון מלך האמרי היא כדכתיב וירא אותה שכם בן חמור החוי : (יש) קשיטה . מין מסבב
 ששמה כן : (כ) אל אלהי ישראל . שהצילנו מלבן ומעשו וכמו שקורים שם אדם אליעזר עמונאל כמו כן נקרא
 המזבח כך וכמו שפירשתי פשוטה : (א) ויצא דינה כי חוץ לעיר נטת אהלו ויצאה שם ונכנסה לעיר :

רש"י

בנופי ד שנתרפא מללעטו (שבת לג) גלס כממוני אלא
 חסר כלום מכל אותו דרוון . שלם תורתו שלם שכת תלמודו
 בכית לכן : עיר שכם . כמו לעיר וכמוהו (רות ה)
 עד נזארה בית לחם : כבואו מפרץ ארם . כאלס
 הוימר לחבירו יאל פלוני ארם שיני אריות וכל שגם .
 אף כלן ויכל שלם מפני ארם מלבן ומעשו שזווננו לו
 דרכי החלי . בר"י : (ט) קשיטה . מעה אמר ר"ע כשהלכתי לכרכי היס היו קורין למטה קשיטה . (ותרנומו
 חורטן טובים הרישים ככל מקום שוכר לסוחר) : (כ) ויקרא לו אל אלהי ישראל . לא שהמזבח קרוי

מעשה שכם ועונשם

(א) ותצא דינה בת לאה אשר ילדה ליעקב וגו' . המלחמ
 הוא מתיסר ר"ס וכו' יהיה עס דינה אחרת בת אהס
 וילדה . או ילדה לאה וזלתי ליעקב . גם מלחמ וקח אותם
 ויעשכ אותם ויענה . הלא המס דברי מותר והכל וכלל ויענה .

לקושים על התורה

פירוש לתורת אלהים

גאנץ אין דער שְׁקָמָט שְׁכָם וואס איז אין אָרֶץ
 כְּנָעַן . ורש"י שְׁרִיבָתָּם עָר איז גאנץ אין גְּעוֹזָרָה
 מיט זיין גוף ער איז גיהייקט גינורארין אויף זיין זייט אונ ער האט אויף גיהעקט צו הוגקען אונ
 גאנץ מיט זיין גְּעֵלָט עס איז אים גיט גיפעלט גינורארין זיין גְּעֵלָד וועגנין גאנץ סתגה וואס ער
 האט גישיקט צו עָשׂו ווארנס גָּאָם האט אים גיגעבן אַנְדְּרֵעָר געבמות אונ גאנץ מיט זיין הורכה
 ער האט גיט פאר געסן דאס לערנען אין דער צייט וואס ער איז גינען אין הויז פון ג' צו גבוא
 או יעקב אונ גיטקען פון פרן אָרֶם ויח אונ ער האט גירונגט פאר דער שְׁקָמָט : (ס) ג'קו אַת חֵלְקֵת
 הַשָּׂדֶה אונ יעקב האט גיקויפט דאס שטיק פֿעֶלְדֵר וואס ער האט דארטען גיגינגט זיין ג'צעלט מי
 גיניא דיא קינדער פון חמור דער פאטער פון שְׁכָם גמאה פאר הוגדערט מסבעות : (י) וַיַּצֵּב אונ
 ער האט דארטען גישטעלט אַמְנֹנֶת ונקרא יו אונ ער האט דעס מִזְבֵּחַ גירופען אי . ורש"י שְׁרִיבָתָּם
 גיט דאס מִזְבֵּחַ ווערט גירופען אי אֵלֵהֵי יִשְׂרָאֵל נאר פון וועגנין דיא גסים וואס גָּאָם האט מיט אים
 גיטהענען האט ער גיזאגט אי דער וואס איז אַמְנֹנֶת דאס איז הקב"ה אֵלֵהֵי יִשְׂרָאֵל ער איז אַמְנֹנֶת צו מיר
 וואס טיין נאמען איז יִשְׂרָאֵל : (א) וַתֵּצֵא אונ דינה דיא סאקטער פון לָאָה וואס זיא האט גיבארין

ספר הישר

פרקי דרבי אליעזר

(א) וַתֵּצֵא דִינָה בַת לָאָה וְגו' . עס שפייט אין פסוק עב איז
 נעקטען אין שטוב אונ האט געלייגט די האנט
 די שְׁקָמָט שְׁכָם וַעֲלָען אַרְיִים געגאנגען טאנצין . דח"ל אונ
 צ'אה בלקה וקָפָה . וַעֲלָען געגאנגען וַעֲלָען וַיַּעַר טאנצין . דינה איז אויך געגאנגען מיט זיי . אונ אַלְע סאקטער פון
 זומט

בַּת־לֵאָה אֲשֶׁר יָלְדָה לְיַעֲקֹב
לְרֵאוּת בְּבָנוֹת הָאָרֶץ: כִּי וַיֵּרָא אֶת־הָאֵתָה
שָׁכֶם בֶּן־חַמּוֹר הַחַיִּי נְשִׂיא הָאָרֶץ
וַיִּקַּח אֶת־הָאֵתָה וַיַּעֲנֶה:

די ילידת ליעקב קטחוי
 בכנת ארעא: כ וחזא
 יתה שכם בר חמור
 חניאה רפא דארעא אנדבר
 יתה ושכיב יתה ועניה:

תויא וירא חותנה שכם בן חמור . נער
 נב כמדרינ ע חותניה :

בעל הטורים

ועלו מושעים לשפות את הר עשו: (א) כננות . שנים כמס
 כננות הלרין כננות חמור אשר נבי משטין . ומר ככיל שלח
 ללך ליתן לאחיו כתו כדאי' כמדדס שטחניה כתיבס מפני
 נעסס שאלה לרלות כננות הלרין וכעלה שסס:
 דן אביהם לזכרון גבורתם שהרגו אנשי העיר . וכרתיב
 שם העיר בשם בנו חמור:

רשי"י

אלהי ישראל חלה על שם שהיה הקב"ה עמו והזילו קרח שם
 המזבח על שם הכס והיות שכוהן של מקום נוכח בקריאת
 השם כלומר מי שהוא אל הוא הקב"ה הוא לנלהים לי
 ששמי ישראל . וכן מצינו במשה (שמות יז) ויקרא שמו ה'
 להזכיר שכוהן של הקב"ה ה' הוא נסי . ורבוהינו דרשו שהקב"ה
 סלע מתחלקים לכמה עומים . וחלי ליינו פשוט של מקרא
 כחתי: (ח) בת לאה . ולא בת יעקב חלה ע"ש יליאתה נקראת בת
 ללה שאלה היא יליאתה היתה (ג"ל) שנלמד ותלח
 ללה לקראתו . (ועליה משלו המשל כחמה ככתה): (כ) וישכב אתה .
 כדרכה: ויענה . שלא כדרכה (ויחל עו):

מעשה שכם ועושה

ותלח דינה בת לאה אשר ילדה ליעקב . כי ביילאה זו לא
 ילדה מתחילת לאה ויעקב . והער מוכיח באומרו ויקח אותה
 ועשב אותה וענה . ומר שלא היה לה לרצון לא כחחילה ולא

פירוש לתורת אלהים

צו יעקב איז ארוים געמאנגען ועוין די טעקטער
 פון דעם לאנד , רש"י שרייבט דרום שטייט דיא
 טאקטער פון לאה און ניט די טאקטער פון יעקב
 ווייל זיא האט גיהאט דיא גאמור פון איר מוטער
 לאה דען איר מוטער לאה האט אויך ליב גיהאט
 ארוים צו גיין וויא עס שטייט אין פסוק ויבא
 דאס איז טייטש לאה איז אקעגין גימאנגען איר
 מאן יעקב און האט גימאנט אלי גאט וגינ: (כ) וייר
 אותה און שכם דער זון פון חמור דער חיי נשיא
 דער האר פון דעם לאנד האט זיא גיעוהן זיבט
 אותה און ער האט זיא גינגקען נישטב אותה און ער
 איז גיגעגין מיט איר ויענה און ער האט זיא

דיא שטאט שכם וייל אין אמת איז זיא נאך
 זייען זיבט:

פרקי דרבי אליעזר

אויף דיא וואנט האט אים געביטן אשלאנג , דאס מיניס טען
 ווען יעקב איז געקומען צו נח אין שטוב אין לאנד קענען האט
 אים געביטן אשלאנג , דער שלאנג איז שכם דער זון פון חמור .
 ווארום יתה דיא טאקטער פון יעקב פלעגטן שפענדיג זיין אין
 זייערע געזאחלטין און פלעגט ניט ארויס זיין אויסער דעם
 גיזאחלס , האט שכם געבריינגט גאנטס פון איר גיזאחלס
 אויף דיא וואנט האט אים געביטן , איז דינה ארויס געמאנגען זעהן , האט שכם זיא געזאחט און האט מיט
 אסאקטער אקטת , דיא מקראער פון יעקב זאגין זיא גימאנט

רשבים

(כ) נשיא הארץ . והממש שכם שם העיר טועה הוא
 שלר מצניו בכל מקום עיר ציון עיר ירושלים אלא
 העיר חלבי השם ואפילו אם זאת היא שכם שמה
 לזכרון גבורת בני יעקב שמו את שמה שכם כדכתיב
 בלוח שנקרא בית אל וכדכתיב ויקרא ללשם הן על שם
 ויהי בונה עיר ויקרא שם העיר בשם בנו חמור:

שפתי חכמים

אדם כגולם עמי הארץ אף על פי כן לא שכה תלמודו: כ כאלו
 אמו ויקרא חלבי ישראל ליעקב אל והכל פירוש הקדוש כיוון
 הוא אל בעלזים ויעקב אל כחחמונים רענו ומר ויזון שסכניה
 שרום ככילוי על הארץ ח"כ הוא דומה כלו הוא כעלמו אל :

גסי לזה המזבח קרוי ה' חלה על שם הנס קרח שם המזבח
 קרחו ליעקב אל (מגילה יח) כ מדבר תורה כטעמי ויפון
 כחתי: (ח) בת לאה . ולא בת יעקב חלה ע"ש יליאתה נקראת בת
 ללה שאלה היא יליאתה היתה (ג"ל) שנלמד ותלח
 ללה לקראתו . (ועליה משלו המשל כחמה ככתה): (כ) וישכב אתה .
 כדרכה: ויענה . שלא כדרכה (ויחל עו):

לקושים על התורה

אזו נישט גיין שפאצירען אין גאס , זיא זאל ניט קומען צו
 אוינד און זאלן ניט גריינגען אברעעע פענטשין צום
 זינדקיען , מאקסלייט זאלן ניט קומען צו זינדקיען , אזוי
 ווי מיר זעהן דינה איז נאר אין קאהל אויסקעגאנגען
 אין די שטאט שכם , האט איר בארד געטראפן אסאקטער ,
 רבי יוכי ויאם די אשה ויאם איז שפענדיג איז שטוב איז
 זיא ויערט זיא זאל האבין אסאן אבחה גרוי , און דיא
 קינדער ויאם זעלין פון איר גימאנין ווערין זעלין ויערט
 זיין זיי זאלן זיין פאנים גרויים , דער אלשיך הקדוש
 שרייבט ויען לאה איז קענעבית גימארין מיט דינה , איז זיא
 קאמט גייען אויך , נאר לאה האט גימאנט אז דאס קינד
 וועט אויך זיין זינדק , וועט דיך שוין יעקב האבין עלף
 זינה , ויען דיך מיינ שפענער רתל ניט קער האבין נאר
 אזוי ווען , דעם געזעלפטין , וועט זיא דיך זיין ערגער פון
 די דינקטען , דריבער איז דאס קינד גינגעקערט גימארין
 ביי לאה אין בויך און פון דעם זכר איז גימארין אקעב ,
 דריבער איז גיין וואנדער ויאם דינה איז ארוים געמאנגען
 זייען זיבט:

ספר הישר

שכם נעגען אויך גייען זעהן דאס טאנגען , און יעקב דער
 זעהן פון חמור ויאם ער איז גייען דער קלף פון דעם לאנד
 איז אויך דארט גייען , דערנוייל האט שכם גיעוהן וייר
 דינה דיא טאקטער פון יעקב זיצט געפיין איר מוטער איז
 זיא און גיפעלין , און ער האט גיטרענט זייע פענטשין
 פינדליך זאלן נח קרייטן און זאלן פוירן און שפילען , איז דינה ארויס
 געמאנגען זעהן , דיא מקראער פון יעקב זאגין זיא גימאנט
 אסאקטער אקטת , דיא מקראער פון יעקב זאגין זיא גימאנט

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחר תרגום הצגנו השלום כל הסדרה ותרגום והפסרה.

וַיִּתְדַבֵּק נַפְשׁוֹ בְּדִינָהּ בְּתִיבְיָעֻקֵּב
 וַיֵּאָהֵב אֶת־הַנְּעֹר וַיְדַבֵּר עִלְיָלֵב
 הַנְּעֹר׃ וַיֹּאמֶר שְׂכֵם אֶל־חֲמוֹר
 אָבִיו לֵאמֹר קַח־לִי אֶת־הַיְלָדָה
 הַזֹּאת לְאִשָּׁה׃ וַיַּעֲקֹב שָׁמַע כִּי
 טָמְאָה אֶת־דִּינָהּ בְּתוֹ וּבְנִי הָיוּ אֶת־
 מִקְנֵהוּ בַשָּׂדֶה וְהַחֲרִשׁ יַעֲקֹב עַד־
 בָּאָם׃ וַיֵּצֵא חֲמוֹר אָבִי־שְׂכֵם אֶל־
 יַעֲקֹב לְדַבֵּר אֵתוֹ׃ וּבְנֵי יַעֲקֹב בָּאוּ
 מִן־הַשָּׂדֶה כְּשָׁמְעָם וַיִּתְעַצְבוּ

*הנערה קרי *הנערה קרי

רשב"ם

(א) ובני יעקב באו מן השדה. ובתוך כך יצא חמור לדבר אל יעקב ומצאם וידבר אתם וגו' בוותיכם תתנו רע"י

(ב) על לב הנערה. דברים המתישבין על הלב ראו חכ"ך בחלקת שדה קטנה כמה ממון בזבזו חכי אשרך מעשה שכם ועונשם

כסוף לא כמו סיקרה קלח האנוסות שחלתן בלזים וסופן בלזון. וזה כוונת הכתוב הנס ויקח אותה וישכב אותה בכל זמא. וענה. היה לה זמא לעינו (ע"י):

(ג) ובני יעקב באו מן השדה וגו' וכן לא יראה הכתוב מספר שכן של בני יעקב שלא חרה להם שביל שפגע בכבודם שרז"ה לישא את בת יעקב ולהתחתן עמהם עד מפני יצאה הנבלה. ואף שקודם מתן תורה היה אלם סוגע פירוש לתורת אלהים

ג'יפויג'יג'יג' (ג) ויתדבק אונ עם איז ג'ינוארין בהעפמ
 ז'יין ל'י'יב אין דינה דיא טאכטער פון יעקב י'א'תב
 א'ח הנערה אונ ער האט ל'יב ג'יהאט דיא יונג פרוי
 ג'יר ער על לב הנערה אונ ער האט ג'ירעט אויף דעם
 ג'ארץ פון דעם מ'ידעל, רש"י ש'רייבט ער האט
 מיט איר ג'ירעט אונעלעך ר'יד ו'ואס ז'י'א ו'וערין
 א'ן ג'ינומען אויף דעם ג'ארץ, ער האט איר
 ג'יזאנט זעה פאר אזוי אקל'יין ש'טיקעל פעלד
 ו'ויא פ'יל נעלד ר'יין פאטער האט ג'ינעבין א'יך
 ו'ועל ד'יך נעמען ו'ועסטו האב'יין דיא נאנצע ש'קאט
 מיט א'לע פעלד'רו: (ד) ו'יאמר ש'כם אונ ש'כם האט

פרקי דרבי אליעזר

ק'ר'ג'ן, ו'ארום ו'י'א האב'יין סודא ג'עהאט פ'ען ו'נעם ז'אניו ב'י'א
 ג'עקב אין ש'טוב איז דא א'זונה, האט יעקב געב'ריינגט אקל'עכיל
 ג'ע'תאפט דינה פון איר מוטער אונ מען האט איר געב'ריינגט צו ש'כם אין ש'טוב, ש'כם האט מיט איר ק'ונד ג'י'וען, אונ

משלי חכמים

(א) ובני יעקב באו מן השדה וגו'. ו'ען דיא ק'ונדער פון יעקב
 זענען געקומען פון פעלד אונ האב'יין ג'יהערם ו'ואס
 (תק לישראל ע"ט) (ח"ב)

הַאֲנָשִׁים וַיַּחַר לָהֶם מְאֹד כִּי נִבְלָה עָשָׂה בְּיִשְׂרָאֵל לְשֹׁכְבֵי אֶת־בֵּית יַעֲקֹב וְכֵן לֹא יַעֲשֶׂה: הַיְדַבֵּר חֲמוּר רְשָׁעִים

הָיוּ כְּתוּבָא אֲרִי קְנָנָא עֲבַד בְּיִשְׂרָאֵל לְמַשְׁכָּב יַת בֵּית יַעֲקֹב וְכֵן לֹא כְשֵׁר דְּאַתְּ עֲבָדָא: הַיְדַבֵּר חֲמוּר תּוֹלְדוֹת אֲהָרֹן כִּי נִבְלָה עָשָׂה. כְּתוּבָא טו סְהַדְרִין מַדָּא

לנו ואת בנוחינו תקחו לכם. בכני יעקב תלו החיתונים לכבודם לתת ולקחת. אבל כשספרו את הדבר לאנשי עירם אמרו למסרע לכבוד בני העיר שהם יהיו הלוקחים והנותנים כרי לפתותם שישמעו אליהם להמלו:

שפתי חכמים

והטורח יחא ניון כמיהס עד קבלו עליהס אף שלא מן הדיו כדפי' לפיל כפי' מיי שרה וכן יינק הלשון היו גורדין וכו' עשו סגור לא שפוח לוי מפי סמס וזכו. וז"ל הו' ספוחס אינה ככלל ספוחס. י"ל כיון שגזל אוהו וכל עליוס קוס כמו ערוה וחיבי מעושם

ותקנה העיר וכל שדותיה: (ז) וכן לא יעשה. לטעות את הכתולות שהלמות גדלו עלמן וון העריות כ' ע"י עליוס סריגה רל"ס. (מל"י) סקסס ע"ו סהמיון וזמל דסקנות דעת וקניס מכעלי התווסות

(י) כי נבלה עשה בישראל לשכב. אפי' עם כת הדיוס כ' שכן עם כת יעקב שהוה ארוו חשוב:

אסס כסוק וכל אליס ונמלא שלא סיה סהסוק רק מה סלנס אוהס ערל ונספ ככבוד יעקב וכיוי. מכל מקוס עיקר כוונתס הי' רק כסעילי שלא יעסס כן כישרל. לסמול. כסיתון סקכ"ס סהורס. כי נס קודס מ"ח סמרו יעקב וכניו סהורס:

כי נס קודס מ"ח סמרו יעקב וכניו סהורס:

פירוש לתורה אלהים

מקבץשין וענען גינוארין סרויעריג ויחר להם סמור אוו עם האם ויאי ויער גינריקט דאם הייקט עם האט ויאי ויער פאר דראסין כי נבלה עשה בישראל ונארום עם איז גיטוהען גינוארין אשאנד צווישען דיא וישראל יעקב את בת יעקב צו לינען מיט דיא

האט ויא ספרתאלטין גיי זך איז אשכוב פון יעקב וענען געקוסען אוו האבין דאם גינאנט צו יעקב. האט יעקב געקוסען צוויי קנעקט צו שקם אקענסען פון אים זיין פאקטיקע דיקה. האט שקם מיט וייגע פענסשין אנועק געטרירען דיא קנעקט אוו האט ויי גיט אריין גיליאט צו דיקה. אוו שקם האט ארום גענוקען דיקה אוו האט איר געקוסט אוו די קנעקט האבין דאם גינערו. דיא קנעקט וענען געקוסען צו יעקב אוו האבין אים רעדציילט וואס זיי האבין גינען. האט יעקב פארשטאנען אז שקם האט שזיין סגנה גינען מיט דיקה. יעקב האט געשווינען אוו האט געווארם גיי וייגע קינדער וועלן קוסען פון פערל, ווי די קינדער וענען געקוסען אוו יעקב האט זיי רעדציילט וואס דא האט גיטראפן מיט דיקה. וענען אשקען אוו לוי אוו אלע קינדער שטארק בייז גינוארין אוו ויאי האבין גינאנט צום פאטער אזוי ווי אלע פעלקער וענען גיטראפן גינוארין ווי זאלין גיט זאלין אוו זאלין גיט סגנה זיין אוו שקם האט געענליק אוינגער שוועקסער אוו האט מיט איר סגנה גינען אוו דער פאטער מיט אלע פענסשין פון שטאט האבין אים גיט גישפערט, דריבער איז שקם מיט

ספר הישר

אז האט איהם געטרירען דעם גאנצן פון הקב"ה אז האט דאס געליבד זאנגיפארן צו זאגט אויף דעם האלדן אוו האט איר אנעק געליקט פון זיך אוו ויאי אזוי וועק גענאנגען אוו ווייל הקב"ה האט געוואסס אז אפנט זיאף זיין דאס ווייב פון זיפה דריבער האט הקב"ה אריאפגעשקען כעלס בלאך מיכאל אוו דער האט געפירט דיא אפנט איז סבלינו צו פוספירע. אוו ווייל דאס ווייב פון פוספירע איז גינען געשקרה. זיי האט קיין קינדער געהאט האט זיא געטרענעס דיא אפנט ווי איר אייגענע סאקסער אוו ווען זיפה איז גינארין אפליך איז סבלינו האט ער גענוקען די אפנט פאר אווייב. שקעטן מיט זיי האבין שטארק גינערינס אויף שקם וואס ער האט סגנה גינען ווייט שוועקסער האבין זיי געטרעה אלע פענסשין פון די אשטאט שקם

האט זיא ספרתאלטין גיי זך איז אשכוב פון יעקב וענען געקוסען אוו האבין דאם גינאנט צו יעקב. האט יעקב געקוסען צוויי קנעקט צו שקם אקענסען פון אים זיין פאקטיקע דיקה. האט שקם מיט וייגע פענסשין אנועק געטרירען דיא קנעקט אוו האט ויי גיט אריין גיליאט צו דיקה. אוו שקם האט ארום גענוקען דיקה אוו האט איר געקוסט אוו די קנעקט האבין דאם גינערו. דיא קנעקט וענען געקוסען צו יעקב אוו האבין אים רעדציילט וואס זיי האבין גינען. האט יעקב פארשטאנען אז שקם האט שזיין סגנה גינען מיט דיקה. יעקב האט געשווינען אוו האט געווארם גיי וייגע קינדער וועלן קוסען פון פערל, ווי די קינדער וענען געקוסען אוו יעקב האט זיי רעדציילט וואס דא האט גיטראפן מיט דיקה. וענען אשקען אוו לוי אוו אלע קינדער שטארק בייז גינוארין אוו ויאי האבין גינאנט צום פאטער אזוי ווי אלע פעלקער וענען גיטראפן גינוארין ווי זאלין גיט זאלין אוו זאלין גיט סגנה זיין אוו שקם האט געענליק אוינגער שוועקסער אוו האט מיט איר סגנה גינען אוו דער פאטער מיט אלע פענסשין פון שטאט האבין אים גיט גישפערט, דריבער איז שקם מיט

משרי חכמים

צו ברואכין אפטרעך כלי האכסו דיק גיט געביינעט, אוו איצט ביינעקסו דיק, האט שלמה געפעקטס ווען סען סוהס סיר אשארין געלט וואס האב איר בייז צו ווערין איר רוף יענעס צו רין תורה סו ער סיר בצאאלין, איינער זיהלס קיד, קען אוו אים צוריק וידלען, אכער אז ראובן איז גינאנט צו סיר אוו לאזט איר גיט דאנקען אוו זיי געליקען, זאס איז אזוי אונד וואס איר קען אים גיט אפסאך צוריק, איר פאר דאך גיט אים שפערין דאס ראווען אוו גיט שפערין דאס לעדען, דריבער ביי איר בייז גינוארין אויף אים, דאס האבין גינאנט די קינדער פון יעקב ווען שקם וואלט אויג גיטארו ויין אכער אשארין וואס סיר קענען ויאי אזוי אשארין צוריק טוואון, וואלשין סיר גאר גיט בייז גינוארין, זיי האבין אקער אוו גיטארו אזוי אונד וואס וכן איר יעשה, אזוי קענען סיר ויאי גיט צוריק סאך, דריבער האבין זיי געוועט צו בעשעפן זיי מיט אנדערע שטראנג

גיטארו ווערין, אכער זיא האבין געפירט אזוי אוואו ווערט גיט גיטארו אפילו ביי די פעקער, ווייל פון איר דעם סבול האבין די פעלקער אויף זיך גענוקען זיי זאלין גיט סגנה זיין, אכער זיי האבין געפירט אזוי ווי עס האט אפואל גיטראפן ראובן אוו אריין געקוסען צו שלמה איז אשכוב אוו האט צו ברואכין אפטרעך כלי, שלמה האט זיך גיט געביינעט אויף ראובן אוו האט אים קיין שלעכט ווארם גירעס, גאר ער האט געוויפן ראובן צו רין תורה, אוו ראובן האט געמוסט בצאאלין פאר די כלי, איז געליקען פגע שפעקער איז ראובן אריין געקוסען צו שלמה ווען ער איז גינען איז בית הסדרלש אוו האט גישפערט געלמדין פון ראווען אוו פון לעדען, האט שלמה שטארק געטרירען אויף ראובן אוו האט אים געביידלט, האבין פענסשין אים גיטקענט, שלמה דא גיטס הינגס געטרעש גינוארין ויאי די גיטס גענען, אפילו אוו איצט, דריער אוו ראובן האט ביי דיר

חמור עמדתו למימר
שכם ברי אתרעיות
נפשיה בבריתכון הבו
בען יתה ליה לאתו
סורתחתגון פנא בנתיכון
תתגון לנא וית בנתנא
תסבון לכון: ועמנא
תיתבון וארעא תהי
קדמיכון תיבו ועבדו
כה סחורתא ואחסינו
בה: ואמר שכם
לאבוהא ולאחאא אשפח
ב רחמין בעיניכון ודי
תימרון לי אתון: יכ אסגו
עלי לחדא מוהרין ומתגן

אתם לאמר שכם בני חשקה נפשו
בבתכם תנו נא אתה לו לאשה:
והתחתנו אתנו בנתיכם תתנו
לנו ואת בנתינו תקחו לכם: ואתנו
תשבו והארץ תהיה לפניכם שבו
וסחורה והאחוז בה: ואמר שכם
אל אביה ואל אחיה אמנא חן
בעיניכם ואשר תאמרו אלי אתן:
י הרבו עלי מאד מהר ומתן ואתנה

בער הטורים

(יג) הרו: כי כמס' הכא וליך כנגלל הכנו לפסוע אפי"ס
סרכה כמור כמו סהרנו כנגלל הכינו כע"א הרו גם אל
לפסוע סהנו עמם שלל לפסוד ע"א:
רש"י

רשבים

(י) וסחורה. החי"ת ורשמת הקמ"ץ וכן מן גאל וגאלני מ
שחט שחטורה מן שאל וישאלוני משמטי דוק. מן כהר

המכול (כ"ר): (ח) חשקה. חפזה: (יב) מהר. כתיבה
לנינא דהרמ"ן וסא דהרנ לא הזכיר א' עאלו הכי עעמיס לפי

שפתי חכמים

לא נחסרו נכחו נח רק ע"ג גדר וסיג ומה שנתחייב שכם מיחס
היינו משום גול אליבא דהרמ"ס או משום שזר מעשו הכעים
לא יבא דהרמ"ן וסא דהרנ לא הזכיר א' עאלו הכי עעמיס לפי

פירוש לתורת אלהים

(י) ואתנו תשבו אונ מיש אונז ואלט איר ויעזן
והארץ תהיה לפניכם אונ דאם לאנד נאל ויין פאר
איך וסחורה אונ האנדעלט אין איר והאחוז בה אונ
באנרפיט זיא: (יא) ויאמר שכם אונ שכם האם
ביואגט צו איר פאטער אונ צו איך ברודער
אמנא חן בעיניכם לאוט מיה געפונען חן אין אייערע
אויגין ואשר תאמרו אלי אתן אונ וואס איר נועט מיר
זאגן נועל איך געבין: (יב) הרבו עלי מערס אויף

אזוי צו זאגן שכם בני מיון וזהו שכם האם
באנערט אדער ער האם גינליקס אין אייער
פאטערס חן נא אחת לו לאשה ניקבט זיא צו אים
פאר אנווייב: (ט) והתחתנו אוחנו אונ מיר זאלין
זיך צוויישען אנאנדער מתחתן ויין בנתיכם תתנו
ננו אייערע טעכטער זאלט איר געבין צו אונז
פאר נויקער ואת בנתינו תקחו לכם אונ אוגערע
טעכטער זאלט איר געמען צו אייך פאר נויקער:

פרקי דרבי אליעזר

והי יעקב האם גיהעקס וואס שמעון אונ לוי האבין גיפארן האם
ער שפארק מורא געהאט ער האם גינאט פאטער וועלן זיך
ספרותאמל די פאטער וואס וואלקער צירוס אונז אונ וועלן אונז
הרנן, האם יעקב געשליקט זייער פאט אונ נויקער, עס
איז אבער פאקטערס גינען אלע פליקס דא בין מורא געהאט פאר
דיא קינדער פון יעקב, זיי האבין גינאט אז די צוויי קינדער
פון יעקב האבין געקענט הרנן די מענטשן פון שכם אז אלע
קינדער צו זאמלן וועלן קומען וועלן זיי די ועלס חרוב פאכין,
אנדערען טאג סארין נאכט האם מען געמונען אכט קינדער וואס זענען גיט גינען געמלעך, ווייל די טייערס האבין
קען זאל בריונגען די קינדער מען זאל זיא מל זיין, האם
זען געבאלטן, האם שכם אונ חמור געשיקט מענטשן

משלי חכמים

אין דא וואס איין גוף האם ליב דעם אנדערין גוף, אזוי וויא
אפאל האם ליב זיין נויב, וועגן דעם פערט גינגען וואס ער
האם פון איר, איז אים גיין אפגעשרייד הינדלעך נויב, פון
וועלעך ער האם פערטגינגען די האם ער ליב, עס איז דא
אליבא שפאט

(ח) שכם בני חשקה נפשו
צו יעקב מיש זיינע קינדער מיון וזהו שכם גלוקס צו
געמען זייער פאטער פאר אנווייב, ליבשאפט וואס איין מענטש
האם ליב דעם אנדערין, זענען דא צווייגליי, איין ריבשאפט
(חק לישראל ע"ט)
(ח"ב)

כְּאִשֶׁר תֹּאמְרוּ אֵלַי וְתַנְיֶנֶנְי אֶת־
הַנֶּעֱבָר לְאִשָּׁה: י וַיַּעַן בְּנֵי־יַעֲקֹב
אֶת־שִׁבְם וְאֶת־חַמּוֹר אֲבֵיו בְּמִדְבָּר
וַיְדַבְּרוּ אִשֶׁר טָמְאוּ אֶת־דִּינָה אַחֲתָם:
י וַיֹּאמְרוּ אֵלֵיהֶם לֹא נוֹכַל לַעֲשׂוֹת
הַדָּבָר הַזֶּה לְתַת אֶת־אַחֲתֵנוּ לְאִישׁ
אֲשֶׁר־לָנוּ עֲרֻלָּה כִּי־חֲרָפָה הוּא לָנוּ:

וַיִּתֵּן כַּמָּא דִּי מִיִּצְרוֹן
לִי וְהָבוּ לִי יַת עוֹלָמְתָא
לְאַתְרוּ: י וַיִּתְּבוּ בְּנֵי
יַעֲקֹב יַת שִׁבְתוֹ וַיַּת חַמּוֹר
אֲבוּהֵי כְּחוֹכְמָתָא וּמְלִילוֹ
דִּי־סְאִיבִית דִּינָה אַחֲתֵהוּן:
י וַיֹּאמְרוּ דְהוֹן לָא נִיבּוּל
לְמַעֲבַד פְּתֻמָּא דְהוֹן
לְמַסְתֵּי יַת אַחֲתֵנָא לְגַבְרֵי
דִּי עוֹרְלָא אֲרֵי חַסְדָּא:

יחזקעה קרי

שפתי חכמים

רש"י

אח כח יעקב וכן לא יעשה אפי' כפניה ורוקסה לו קושית
(יד) חרפה הוא. שמן פסול הוא אלגלו הבא לחרף כחירו הוא חומר לו ערל אחת או כן ערל. חרפה ככל
מעשה שבם ועונשם

כחמלו כעסם על הכלה הזאת עשו. וזהו וידברו. שפול לבן
קשה. על אשר עמל את דינה אחותם. ולאחר הקטטה נחמלו
להם ואמרו לבשנו רכה. ואמרו אליהם לא נוכל לעשות וגו'. אך
כוח נלות לבם להמול לבם לו זכר. כיון שבני נעשה החטשה.
וכוה לא היו מרגיזין הערמה. גם יש לפרש כמרמה על אשר
עמל את דינה אחותם. כי לכוזרה היה הערמה נכח. כי למס

(יג) ויענו בני יעקב את שבם וגי' במרמה וידברו וגי' ויאמרו:
איהם. קשה. א) מכו המרמה. ב) כחמלו וידברו. שפול
לבן קשה. ואלה"כ ויאמרו שפול לבן רכה. ואלה"כ כי אם היו
בני יעקב מתרועעים להם חרף כחמטו את דינה לחתה לבסם
כחמלו שימולו כולם שאו יאחזו לבם. היו אנשי שבם מרגיזים
ודלמי כמרמה יענו להם קי'. ע"כ עשו כפי כמרמה ודברו

פירוש לתורת אלהים

מיר סוהר דיא קתובה ויפון אונ גישאנק ויאנה
באשר תאמרו אני אונ איך וועל געבין אזוי וויא
איר וועט זאגן צו מיר ויהו אונ גיט מיר דיא
זינג פרוי פאר אנוייו: (יג) ויענו בני יעקב אונ דיא
בני יעקב האבין גיענקערט צו שבם אונ צו זיין
פאטער חמור בפרה מיט חקסה גיבדי אונ זייא
האבין דריקער גירעט מיט חקסה האמשי זייא
האבין גיט פקיים גינען זייערע רייד וענען זייא

פירוש דרכי אליועז

נאם הקב"ה גיעבין אויף זיי אפוא. און יעקב האם גענופען
זינג קנדער און זינג אייניקליך און זינג ווייבער און איז
געגאנגען צו זיין פאטער אין קרית ארבע. און ער האם נאם
גיקראפן עשו מיט זינג ווייבער זינגען אין זעם גיצאלס פון
יצחק. האם יעקב געפאסט זינגען גיצאלסין אביסול ווייבער
פון יצחק. און יצחק האם זיך שאפיק געפרייט מיט יעקב און
מיט זינג קנדער און מיט דעם נאם רייקייט האם ער האם
געבריינגט. כפי לוי זאגט איריער יצחק איז יאשארבין האם

ספר הישר

חקים דער פאטער פון חמור מיט זינגע ועקס ברידער גיט
גילאזין כל זיין די קנדער. און זיי האבין גינאמלט דרינגן
שבם מיט זיין פאטער חמור און רינג אויף מיט זיי פאר
וואס זיי האבין גיפאלגט ריא עצה פון זעלבס קנדער און
אלע פעקשלין פון שטאט האבין זיך מ' גינען. חקם מיט
זינגע ברידער האבין גיזאגט צו שבם און חמור האם איר
דען גיט ווייבער פון אירער פאלק וואס איר זענט געגאנגען
זעסען ווייבער פון די עקרים ויהדן) און איר האם גינאמלט
אזוי זאגט וואס אייערע אילטערין האבין איך גיין קאה"ה

גיבאמין אויף דער זאך. קיינט גיט אז איר וועט וועגין דעם גליקליך זיין. און וואס וועט איר ענקערין אלע
פעקער וואס וועלן זאבין פון איך. וועלן איין ברויחה פון יעקב'ס קנדער האם איר אלע זיך מ' גינען. עס וועט
דאך זיין אשאנקע פאר אייך. פארגיט וועלן מיר פארזאקלען אויף אייך דיא קנענים און מיר ווינען אייך א"ע
הרגון. ווי שבם און חמור און די פעקשלין פון שטאט האבין גייערש די בייד פון חקם מיט זינגע ברידער האבין

משלי חכמים

אליבשאמט וואס איין נשמה האם ליב דיא אנדערע נשמה,
דחינו אפנטש האם ליב ציריק, נישם זיין נוף האם ליב
דעם נוף פון ציריק, ווארום זיין נוף האם גיין הנאה פון דעם
צדיק'ס נוף, גאר זיין נשמה האם ליב די נשמה פון דעם צדיק,
(חק לישראל) (ח"ב)

מו אַדְ-בְּזֹאת נֵאוֹת לְכֶם אִם תִּהְיוּ
 כְּמֵנוּ לְהַמְלֵל לְכֶם כְּלִי-זָכָר: מו וּנְתַנּוּ
 אֶת-בְּנֵיתֵינוּ לְכֶם וְאֶת-בְּנֵיתֵיכֶם
 נִקְחָ-לָנוּ וְיִשְׁבְּנוּ אֵתְכֶם וְהֵינּוּ לְעַם
 אֶחָד: י וְאִם-לֹא תִשְׁמָעוּ אֲלֵינוּ
 לְהַמְלִיל וּלְקַחְנוּ אֶת-בְּתֹתֵנוּ וְהִלְכְנוּ:
 יח וַיִּשְׁבּוּ דְבָרֵיהֶם בְּעֵינֵי חֲמוֹר

דְּהִיא לְנָא: מו בְּרַם בְּדֵא
 וּמַפְסֵם דְּכוּן אִם תִּהְיוּ
 כְּמֵנָא דְּמִגְדוּ דְּכוּן כְּד
 דְּכוּרֵא: מו וּנְתַנּוּ ית בְּנֵיתֵנָא
 לְכוּן וְיִת בְּנֵיתֵכוּן נִסְב
 לְנָא וְנִיתִיב עִמְכוּן וְנִהוּ
 דְּעַמָּא חָד: י וְאִם לֹא
 תִקְבְּלוּן מִנָּא דְּאֶתְנִירָא
 וְנִדְבַר ית בְּרִיתָנָא וְנִיזִיל:
 יח וַיִּשְׁבּוּ פִתְגָמֵיהוֹן בְּעֵינֵי

רשב"ם

בחרותו. מן פעל יפעלוהו: (טז) ונתנו. רגש המו ונתננו פירושו ניהו. וכן מצרים נתנו יר. כמו נתננו: שפתי חכמים רש"י

הרא"ם וע"ז ח' שהאמות גדלו וכו' וע"ש בחריבות: ס ר"ל אל תפרשו מל' נוי או ניה ודירה דל"כ ק' אך בואת ואתו לנו וכו' וכו' מנע"ל שהוא לשון נוי: ע פ"י מנע"ל נפעל ואינו לשון נפעל מגזרת שוב מול דל"כ היה ראוי להיות הל"מ"ר כקמ"ן ות"ס כמלאמ"ס ואם שרשו נמול נמול: או למול כקמ"ן וחולס מנע"ל:

מקום גדוף: (טז) נאות לכם. נתינתם לכם לשון (מ"ב יב) ויחולו (הכתיבים ביהודע): להמול. להיות מול ע אינו לשון לפעול אלא לשון להפעל: (טז) ונתנו. נוי"ן שיה מודגשת לפי שהיא משמשת במקום שתי נוי"ן ונתנו: ואת בנותיכם נקח לנו. אתה מולא בתנאי שאמר חמור ליעקב ובתשובת בני יעקב לחמור שחלו החשיבות יתנו להם לפי דעתם דכתיב ונתנו את בנותינו לפי דעתינו ואת בנותיכם נקח לנו ככל אשר נחפון. וכשדברו חמור ושם בנו אל יושבי עירם הסבו הדברים את בנותם נקח לנו לבנים ואת בנותינו נתן להם כדי לרעותם שימותו

משנה שכם ועושם

כי בלאתה לתון ישכב אתה אותה והוא ערל. ומה יועיל אח"כ כהמולו כשר עלתו. וא"כ יהיו בנותינו לריבון ונמיד לשבת בית. וזה אי אפשר. וע"כ מוכרחים אהבתו ליתך מסה מכלי לדור בקרבכם. ולכך טוב ככל אנשי עירכם ימולו עלמון. ואלו אף אם יקרה שאחד מכם יאנוס איזה פניהו מכותו. לא יהי' השנה לכי דגוה. כי נמול הוא. וזה הי' המרמה שיערבו כולם להמול

ימולו ועשו כל בני שכם. האם אשר יראה ליקח מכנות יעקב ימול את עלמו. ונוי שאינו רוצה ליקח אשה מכנות יעקב למה ימול עלמו. אכל בני יעקב אמרו להם כן היה צריך להיות אם לא היה נעשה עדיין מעשה כזה שעתה את דינה אחתם. שהלכה לחומה ונאמרה. אכל כיון שעתה כזאת. איך אפשר לנו להיות פגומים ונאמרה בקרבכם. וכי יהיו בנותינו כולאם תמיד כבית.

פירוש לתורת אלהים

וישבנו אהבם אונ מיר וועלין ויצען מיט אייך ויהיט
 דעם אחר אונ מיר וועלין זיין איין פאלק: (יז) ואם נא
 השקעו איינו אונ אויב איר וועט אוינו גיט צו הערין
 דהבוי צו מל זיין ונקתנו את בפתו והלכנו וועלין מיר
 געמען אונזער סאקטער אונ מיר וועלין אונזער
 גיין: (יח) ויסקי דבריהם אונ עם איז וואהל גיפעלין
 וייקערע רייד אין דיא אויגין פון חמור אונ אין די

(טז) אך ניערמ בואת נאות לכם מיט דעם וועלין
 מיר צו אייך איינזויליגען אם תהי כבוננו אז איר
 נועט זיין אזוי וויא מיר דהבוי לכם כד זכר עם זאל
 נוערין גיבליק צו אייך אלע זכרים: (טז) ונתנו את
 בנותינו לכם וועלין מיר געבין אונזערע סעקטער
 צו אייך פאר ווייבער ואת בנותיכם נקח לנו אונ
 אייגערע סעקטער וועלין מיר געמען צו אונז

ספר הישר

זיי שטארק מורא געהאט אונ האבין חרקה געהאט וואס
 זיי האבין זיך מ" גינוען. אונ זיי האבין גיאנגט צו חרקה
 מיט זייגע ברידער איר זענט גירעכט מיו האבין סאקי
 גיטארן אנארעשקייט. מיר געטין אייך איר זאלט ווארטין
 ביו מיר וועלין געהיילט ווערין וועלין מיר טאהן צו זיי ווי
 איר טראכט אין אייזער הארץ אונ וויא מיר טראכטן אין אונזער

פראקו דרבי אליעזר
 ער צושטיילט זיין פארקענין צו ביידע קונדער גלייך. תעלמם צו
 יעקב תעלמם צו עשו. האם עשו גיאנגט צו יעקב איך בין
 אנכבוד דארף איך געמען צוויי תעלמם אונ דו זאלסט געמען
 אדרסיוול. האם יעקב אנדערש צושטיילט. פון דאס גאנצע פארך
 איר טראכט אין אייזער הארץ אונ וויא מיר טראכטן אין אונזער

משלי חכמים

אפאהל איז דער סעקטש געקויפט צום סוחר ער זאל אים בארנין
 אפארקסטין בנד ער דארף אים פאר זיינעם אפשה. האם דער
 סוחר אים גיט גיוולקס בארנין. דער סעקטש האם גיארענט
 דעם סוחר זאג מיר פאר וואס האסטו חרקה פון זיינע רייד. דו

אפאהל ווערמ אפגיטארן די ליבשאפט נאך פריער. די תאזה
 גיט אפאהל פון זיך אליין אונזער פון דעם סעקטש. למשל
 אסוחר האם אפאהל גיאנגט צו איינעם קום צו מיר אין קראם
 איך וועל דיר געבין סוחרה אויף בארנין ווי פיל דו וועסט וועלין.
 (חק לישראל ע"ט) (ח"ב)

וּבְעֵינַי שְׁכֶם בֶּן-חַמּוֹר: יִט וְלֹא אֶחָד
הִנְעַר לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר כִּי חָפֵץ בְּבַת־
יַעֲקֹב וְהוּא נִכְבָּד מִכָּל בֵּית אָבִיו:
כ וַיָּבֹא חַמּוֹר וּשְׁכֶם בְּנֵו אֶל-שַׁעַר
עִירָם וַיְדַבְּרוּ אֶל-אֲנָשֵׁי עִירָם לֵאמֹר:
כא הֲאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה שְׁלָמִים הֵם
אֲתָנוּ וַיֵּשְׁבוּ בְּאֶרֶץ וַיִּסְחָרוּ אֹתָהּ
וְהָאֶרֶץ הִנֵּה רַחֲבַת-יָדַיִם לִפְנֵיהֶם

חמור ובעיני שכם בן
חמור: יט ולא אחד
עולמא למעמד פתומא
ארי אתרעי פבת יעקב
והוא יקור מכל בית
אבותי: כ ואתא חמור
ושכם בריה לתרע
קרתיחון ומלילו עם
אנשי קרתיחון למימר:
כא גובריא הארץ
שמי' מין אינון עממא
ותבון בארעא ועבדון
בה סחורתא וארעא הא
פתיח' ידון קרתיחון ית

רשבים

(יט) ולא אחר. מגורת לא האחר שהוא משקל כבר כמו תשבר: והוא נכבד. ושמונו לו:

רש"י

להמול: (כא) שלמים. כשלוס וכלכ שלם: והארץ הנה רחבת ידים. כאלם שידו רחבה ויחלתה כלומר מעשה שכם ועונשם

(כ) ויבא חמור ושכם בנו וכו' האנשים הזוהר שלמים הם אחנו וכו'. הנראה לבלר לחמור ושכם בנו עשו כחמסם ואמרו כלכם אם נבוא לאנשי עירנו ונחמל לסם לדבוח יאוחו לנו סאנשים יתון דינה ושכם בני אם נמול כולנו מי וכו'. היו אנשי שכם אומרים מה לך אללנו האם כשכיל כנך שכם אשר חסק כחושבת וימלו כל זכר כעירנו. וזו מהמנעו לעשות. ולכך אמרו שכם וחמור בערמה האנשים האלה שלמים הם אחט.

פירוש לתורה אלהים

אויגין פון שְׁכָם דער וזהן פון חמור: (יט) ולא אחר
הנער לעשות הדבר און דער יונג שְׁכָם האט ניט
גינאהקט צו מוהען דיא זאך פלוקר ער האט
זיך מל גינען והוא נכבד מכל בית אביו אונ ער איז
גינען דער בעקסער פון גאר זיין פאטערס הויז:
(כ) ויבא חמור אונ שְׁכָם אונ זיין וזהן שְׁכָם זענען
גינדיקט אן שער עירם צום מויער פון זייער שטאט
נדברי אונ זיי האבין צו זייערע שטאט לייט גירעמ

תיק. גם עשו ערמה כדי שיכלו לחזק להפך הכרית כמה
שחמור ויבא אים חתיו כמנו. היינו מיהא לנס שמים ולא לנס
אישות. ויהי לנו לנפוש ע"ז כהמול לכל כל זכר אפילו קטנים
וחו ראייה שאינם ששים כשכיל שילם חוקקס רק לש"ס. וידעו
השטנים בחמתם שלא יקיימו כן ויהי' להם פתחון פה להפך
כריתם ולא יהיו כזכרים כדכריהם. כי כן כתיב וימולו כל זכר
ויאלי שער עירו ולא הקטנים:

אזוי צו זאגין: (כא) האנשים האלה די בונגנשין שגמים
זענען גאנץ מיט אונן פלוקר זיין זענען מיט אונן
שלום אונ מיט דעם גאנצין הארץ ושביו בארץ אונ
לאזין זיין זייען אין לאנד ויפחרו וזוהא אונ זיין
נאזין האנדלען אין איר ווארץ אונ דאס לאנד
הנה אונ עם איז גרויס פאר זיין אונ פיל סחורה
קומט אהער אונ עם איז גימא ווער עם זאל
קויפן אונ אצונד אז זיין וועלן זיך באזעצן

ספר הישר

גירעמ האט זיא געשקט צו איר פאטער זאגין וואס זיא
האט גירעמט. ווי יעקב מיט זייער קינדער האבין גירעמט
וואס שְׁכָם מיט חמור וזייען צו זיי סאחן, האבין שמוען
אונ לוי גישווארין אז ביי פארנין זאל איין מענטש גיט
גלייבין פון די מענטשין פון שְׁכָם: צוואנציג יונגע מענטשין
זענען גינען אין שְׁכָם געהאלטן וואס האבין זיך גיט
געפילט. אויב האבין זיי געמאכט אפלהקיה מיט די קינדער
פון יעקב, האבין שמוען אונ לוי געהרגט אנטשעצן פון זיי,
אין שטאט אונ שמוען מיט לוי האבין זיין גיט געמוען, דערנוייר האבין שמוען אונ לוי

משלי חכמים

והאם דאך מיר צו גינאנס צו בארנין סחורה ויאי פיל איד וועל
גאר וועלן, האט דער סוחר גינאנס צו דעם בענטש ווען דו
וואקסט געבארקט דעם בנך פאר זיך וואלם איד דיר גיבארקט,
דו דארפט דאך דעם בנך פאר דיין משפחה, סאמער פארנין

(חק לישראל ע"ט) (ח"ב)

את־בנותם נקח־לנו לנשים ואת־
 בנותינו נתתן להם: כב אֶת־בָּזוֹת
 יֵאתוּ לָנוּ הַאֲנָשִׁים לְשֵׁבֶת אֶתְנוּ
 לְהוֹת לָעַם אֶחָד בְּהַבּוֹל לָנוּ כָּל־
 זָכָר כַּאֲשֶׁר הֵם נְמוֹלִים: כג מְקַנְהֵם
 וְקַנְיָנָם וְכָל־בְּהֵמָתָם הַלְּוֹא לָנוּ הֵם
 אֶךְ נִאוֹתָהּ לָהֶם וַיֵּשְׁבוּ אֶתְנוּ:
 כד וַיִּשְׁמְעוּ אֶל־חֲמוֹר וְאֶל־שָׁכֶם בְּנוֹ
 כָּל־יִצְחָק שַׁעַר עִירוֹ וַיִּמְלֹוּ כָּל־זָכָר

בנותהון ניסב לנא לנשיו
 וית בנתנא נתן להון:
 כב ברם ברא יטפסון לנא
 גבריא למיתב עמנא
 למתו לעמא חד במגור
 לנא כל דכורא כנא די
 אינו גזירין: כג גיתיהון
 וקניהון וכל בעיהון
 הלא דילנא אינו ברם
 גמפס להון ויתבון עמנא:
 כד וקבידו מן חמור ומן
 שקם בריה כל גפקו
 תרע ברתיה וגורו כל
 רכורא

רש"י

אל תמסידו כלום פרקמטיא הרכה כלה לבלן ואין לנו קיני': (כב) בהמול . כהיות נמול: (כג) אך נאותה להם .

מעשה שכם ועונשם

היינו מה שיש לנו עם כלי ועקב ארזות דינה . ככר עשוי שלום
 בנינו וחפסנו לחם . כהכרות מזה ומתן . וככל נתנו אותה
 לננו עסק שהוא ער ומושל העיר ונס לה יהי' השולטות . רק
 ולא אמרו האנשים שלא ישנו בעיר אחנו יחד . אף שדינה חת'י

פירוש לתורת אלהים

בייא אונו וועט זיין רער האנדיל גרויס וועלן
 מיר אלע פאררניען אה גנוהס נחא לנו וייצרי
 טעקטער וועלן מיר נעקען צו אונו פאר וייצער
 ואת בנותנו נתן להם אונ אונוערי טעקטער וועלן
 מיר נעבין צו זייא: (כב) אה גייצערס בזאת יאורה לנו
 מיט רעם הנאי וועלן זייא לייט צו אונו בעויליגט
 ווערין צו זיצען מיט אונו להיות קעם אהר צו זיין
 צו זיין פאלק בהטוי לנו כל זכר אז עס וועט ווערין
 גימלת צו אונו אלע זקרים אוי וניא זייא ווערין
 גימלת: (כג) מקניהם וייצערע פיה ומקניהם אונ וייצער

פרקי דרבי אליעזר

ועקב אויף זייביג אונ מן האם אוי געשרייען , נאקבעס האם
 ועקב גיניגס צו עשו זייא אונעק פון מין לאנד , האם עשו
 גענופען זיינד וויבער אונ זיין פארטעגין אונ איז אונעקגענאנגען
 פון ארץ ישראל , אונ ווייז עשו איז אונעק געגאנגען אונ האם
 ליידיג געטאקט ארץ ישראל פאר ועקב דריבער האם אים גאס
 גינעבין ווערבעס מדינות , ראמאקס איז ועקב גינעסין רוהיג
 איז לאנד געען . ייא עס שפייט אין פאטק ועקב איז גינעסין איז
 רעם לאנד ווא זיין פאטער האם געוואהקט:

משלוי חכמים

דעה פון שקם האם ליב דיא גשמה פון דינה , וייל זיא איז
 אצוקת , ויא איז זייער פאקטער האבין די קינדער פון ועקב
 זינאמס שקם זאל זיך כל זיין , זאמס דיא תורה שקם האם
 געציליגס אונ האם זיך מל גייען , ער זאל אויף געשויבנס געמען
 וועט פון אים אונעק זיין:

כָּל־יְצֵאי שַׁעַר עִירוֹ: כִּה וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בַּהֵיּוֹתָם בְּאֲבִים וַיִּקְחוּ שְׁנֵי בְנֵי־יַעֲקֹב שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אֶתִּי דִינָה אִישׁ חָרְבוּ וַיָּבֵאוּ עַל־הָעִיר בַּטַּח וַיַּהֲרֹגוּ כָּל־זָכָר: כִּי וְאֶת־חֲמוֹר

דְּכוּרָא כָּל גַּפְיֵי תַרְעָה קַרְתִּיתָה: כִּה וַתְּהִה בְּיוֹמָא תִּלְשִׁיתָאָה בְּד תִּקְיֹפוּ לַעֲדִיחוֹן פִּיבִיחוֹן וּנְסִיבוּ תִרְוִן פִּנְיֵי יַעֲקֹב שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אֶתִּי דִינָה זָכָר חֲרַפְיָה וְעֵאלוּ עַל קַרְבָּא דִּיתְבָּא לְרוֹחֲצֵן וְקַמְלֵוּ כָּל דְּכוּרָא: כִּי וַיָּת חֲמוֹר

ת"א ייח' ביום. שנת קל' דררס' א':

רשבים

שהיו יושבים בטח ולא נזהרו מהם. וכן כל בטח שבכל מקום על היושבים הוא אומר בין בתורה בין בנביאים:

רש"י

לדבר זה וע"י כן יטבו פ' אחנו: (כה) שני בני יעקב. כניו היו וחספ"כ נהגו עלמן שמעון וגוי כשאר אנשים צ' שאינם כניו שלא נטלו עלה הימונ (כ"ר): אחי דינה. לפי שמטרו עלמן עליה ק קראו אחיה: בטח. שהיו כואכים. ומ"א כטוחים היו על כחו ר של זקן:

רעת זקנים מבעלי התוספות

(כה) יהי ביום השלישי בהיותם כואכים. תימה מה דא לרבות בני העיר לאמר רעה להטול ואח"כ הרגום. י"ז שלא עשו רטאות כי ביום השלישי היו מצטערין והיו מתחרטין על המילה ולכך הרגום. ותימה כמה המתנו עד יום השלישי דאין לומר שהיו כואכים יותר ביום השלישי העיקר אלם ואח"כ להגור כל אנשי העיר לכל איתא במדרש

פירוש לתורת אלהינו

פון דער שְׁמָאָה: (כה) וַיְהִי אֹנֶן עִם אִיז גִּינוֹעֵן בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי אִיז דְּרִיטְעֵן סָגָג פֿון דַּעַם באַשְׁנִידִינג בַּהֵיּוֹתָם כּוֹאֲכִים אָז וַיֵּאָב וַעֲנַעֵן גִּינוֹעֵן אִיז רַעֲקֵטְעֵן וַיִּוּיטָאָג דַּקִּיז שְׁנֵי בְנֵי יַעֲקֹב צְוויי וַיְהִי פֿון יַעֲקֹב שִׁמְעוֹן אֹנֶן לָוִי דִּיא בְּרִידֶער פֿון דִּינָה הָאָבִין גִּינוֹקֵעֵן אִיטְרִיקֶער זַיִן שְׁווערד וַיָּבֵאוּ אֹנֶן וַיֵּאָב וַעֲנַעֵן גִּינוֹקֵעֵן אִיז דַּעַר שְׁמָאָה וַיַּכְּעַרְלֶעךָ עִם הָאָם זִיךְ קִינְקֶער אַקֶּעֶנְען וַיֵּאָב גִּישְׁטֶעלְט צוּ הָאָקֶטְעֵן מִלְּחָמָה וַיִּוּיֵר וַיֵּאָב וַעֲנַעֵן אַלְע קִראַנְק גִּינוֹעֵן אָדער וַיֵּאָב הָאָבִין זִיךְ פֿאר זִיכְעֶרֶט אִיז דַּעַם כַּח פֿון וַיִּיעֶר אַקְטֵעֵן פֿאַמֶּער. ורש"י שְׁרִיבֶקֶט הָאָמִשֶׁע זַי וַעֲנַעֵן דִּיא קִנְדֶּער פֿון יַעֲקֹב הָאָבִין וַיֵּאָב זִיךְ נֹהַג גִּינוֹעֵן אַזוי וַיֵּאָב פֿרַעַמְדֶּע קַעַנְטִישֶׁען נֹואם וַעֲנַעֵן גִּים וַיִּיעֶע וַזְהֵן דַּעַן וַיֵּאָב הָאָבִין מִיט אִים קִיין עֶצֶה לַיהֲאָקְטֵעֵן אַנֶן וַיִּדְעֶר פֿון נַעֲקֶמֶט נַעֲגִין שְׁמִיט אַחֵר דִּינָה נִויסֶען מִיר דַּעַן גִּים אַז וַיֵּאָב וַעֲנַעֵן גִּינוֹעֵן דִּיא בְּרִידֶער פֿון דִּינָה גָאָר נִוייט וַיֵּאָב הָאָבִין זִיךְ מוֹקֶר נָפֶשׁ גִּינוֹעֵן פֿון אִירֶעֶט וַעֲנַעֵן דְּרוֹם וַעֲנַעֵן וַיֵּאָב גִּירֹפֶען וַיִּנְוָארִין אִירֶעֶ בְּרִידֶער] וַיַּהֲרֹג אֹנֶן וַיֵּאָב הָאָבִין לַיהֲרָגָת אַלְע זְכָרִים: (כו) וְאֶת חֲמוֹר וְאֶת שְׁמֵאָה

(כה) בהיותם כואכים. לפי דרך ארץ. ופשוטו של מקרא אז היו כואכים מיום ראשון ושני: ויבואו על העיר.

שפתי חכמים

פ' רל"ח דבקה שמעע שכני יעקב היו מנקהים אותם להניח ליטב אדם וקא איפכא הוה: צ' דהל"ג שמעון ולוי שני בני יעקב ל"ל אלף וט'. מהרש"ל: ק דל"ג אחי דינה ל' אלף לומר שמל לפחות עשו זה ולא נמח שכני אנשי דמים: ר"ל יעקב א"ג על תפילתו של אנשים שהטילו עליהם כדמפרש ס"פ לך לך.

מעשה שכם ועוגנים

מאתנו. ו"א' אין לנס חסד עלינו שלנו עושיין ואת עבור דינה. כי בל"ה דינה שלנו היא ואין אדם לרבים להמול כשבילנו. אלף כשביל עונתכם. והסכימו למול ענמם. לכל לא התרנו למול כל הטף כאשר התנו בני יעקב רק הדולים וילאי עשר שכם מלו ענמן אלף הקטנים לא מלו והפירו חק התנאי: (כה) ויבואו על העיר בטח וגו' ויקחו את דינה וגו'. וקשה מדוע לא הילכו תמלה את דינה מבית שכם הלא זה ה'?

לקוחים על התורה

(כה) וַיָּבֵאוּ אֶת הָעִיר בַּטַּח וגו'. דער כלי יקר שְׁרִיבֶקֶט דִּיא קִנְדֶּער פֿון יַעֲקֹב הָאָבִין זִיךְ פֿאַרזִיכְעֶרֶט אִיז דַּעַם וְכֹחַ פֿון וַיִּיעֶר זַינדֶע אַמְרָקֶה, נִוָּארִים וַיִּוּי אַמְרָקֶה אִיז אַזויי וַעֲקֵטְעֵן דַּעַם, עַרְשֶׁקֶט מִיַּהֲרָ אִיז קַנְעֵן אִיז עַר גַּעֲקוֹקֶע צו דִּיא שְׁמָאָה שְׁכָם אֹנֶן הָאָם דַּרְטֶט גִּישְׁטֶעִין אִיז דִּיא קִנְדֶּער פֿון יַעֲקֹב זַי וַאֲלֵין גִּים גִּישְׁטֶעִקֶט פֿון וַעֲרִין אִיז דַּעַם נֹואם וַיֵּאָב וַעֲנַעֵן דִּיא קַעַנְטִישֶׁען פֿון שְׁכָם, אַפְסִידוּ וַיֵּאָב וַעֲרִין זַי גַּעֲפֶלֶת, נִייל זַי וַעֲרִין זִיךְ גִּים כַּח זַיִן פֿון נַעֲגִין מִקְּדָה, גָּאָר נִוייט יַעֲקֹב מִיט זַינדֶע קִנְדֶּער וַאֲלֵין וַוִּאקֶעֵן מִיט וַיֵּאָב צו וַאֲמַקֵּן וַעֲרִין זַי קַעַנְעֵן

גינוען אדער ויא האבין זיך פאר זיכערט איז דעם כח פון ויער אקטען פאמער. ורש"י שְׁרִיבֶקֶט האמשע זי וַעֲנַעֵן דיא קִנְדֶּער פון יַעֲקֹב האבין ויא זיך נהג גינוען אזוי ויא פֿרַעַמְדֶּע קַעַנְטִישֶׁען נואם וַעֲנַעֵן גים וַיִּיעֶע וַזְהֵן דַּעַן ויא האבין מִיט אים קִיין עֶצֶה לַיהֲאָקְטֵעֵן אַנֶן וַיִּדְעֶר פון נַעֲקֶמֶט נַעֲגִין שְׁמִיט אַחֵר דִּינָה נִויסֶען מִיר דַּעַן גִּים אַז ויא וַעֲנַעֵן גִּינוֹעֵן דִּיא בְּרִידֶער פון דִּינָה גָאָר נִוייט ויא האבין זיך מוקר נפש גינוען פון אירעט וועגין דרום וַעֲנַעֵן ויא גירופען וינוארין אירע בְּרִידֶער] וַיַּהֲרֹג אֹנֶן ויא האבין לַיהֲרָגָת אַלְע זְכָרִים: (כו) וְאֶת חֲמוֹר וְאֶת שְׁמֵאָה אֹנֶן חֲמוֹר אֹנֶן זַיִן

ספר הישר

האם גיזען נואם וינע קינדער האבין גיטאון אין דיא שְׁמָאָה שְׁכָם אֹנֶן עַר הָאָם גִּינוֹעֵן דַּעַם פֿאַרזִיכְעֶען פֿון שְׁכָם נֹואם זַי הָאָבִין פֿאַרנוֹקֵעֵן, אִיז יַעֲקֹב בְּיִין גִּינוֹארִין אִיז זַינדֶע קִנְדֶּער, אֹנֶן הָאָם גִּינוֹאָמֶט צו זַי בִּיז אִימֶט הָאָב אִיךְ גַּעֲהָמֶט רֹוהִיקִיט פֿון דִּיא קַעַנְטִישֶׁען פֿון גַּנְעֵן, אֹנֶן אִימֶט וַעֲרִין זַי בְּיִין אִיז מִיר אֹנֶן וַעֲרִין זִיךְ אִיז אֹנֶן פֿאַר וַאֲקֶלְעֵן אִיז וַעֲרִין מִיך מִיט אִיךְ הַרְגֵּן, הָאָבִין אִלְע קִנְדֶּער גִּינוֹאָמֶט צו יַעֲקֹב הָאָבִין מִיר דַּעַן גִּינוֹקֵמֶט דִּיאזִי

אונער שוועקטער זא' זיין ווי אזנה, ויער אונ אקטעג קל'ינע בתורת האבין זי געפאנגען פון שְׁכָם, אִיז מִיידִל אַקְטִיבֶע זיא האט געהיטן בונה האט שְׁמֵעוֹן זיא גענוקט פאר אנויב, ויער אונ פערציי קינדער זכרים האבין דיא קינדער פון יַעֲקֹב געפאנגען לעבעדיג פון שְׁכָם אֹנֶן גַּעֲפֶלִיבֶען בִּי זַי פֿאַר גַּעֲבֶקֶט, דִּיאזִי וַיִּנְעֵן קַעַנְטִישֶׁען נֹואם הָאָבִין זִיךְ גַּעֲהָלִטִין וַעֲנַעֵן אִימֶט אַרזִים גַּעֲאָנְעֵן פֿון וַיִּיעֶר גַּעֲהָלִטֶעניש אֹנֶן הָאָבִין גִּינוֹעֵן זַי וַיִּוּיט דִּיא

מִפֶּם וְאֶת־נִשְׁוֹתֵם שָׂבוּ וַיָּבֹזוּ וְאֶת
 כָּל־אִשְׁרַת בְּבֵית : וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב
 אֶל־שִׁמְעוֹן וְאֶל־לֵוִי עֲבַרְתֶּם אִתִּי
 לְהַבְאִישְׁנִי בַיָּשֵׁב הָאָרֶץ בְּכַנְעֵנִי
 וּבְכַרְוֵי וְאֲנִי מִתִּי מִסְפָּר וְנֶאֱסַפּוּ
 עֲלַי וְהִכּוּנִי וְנִשְׁמַדְתִּי אֲנִי וּבֵיתִי :

נְשִׁוּתוֹן שָׂבוּ וְבֹזוּ וְנֹת
 כָּל דִּי בְּבֵיתָא : לֵי וַאֲמַר
 יַעֲקֹב ? שְׁמַעוֹן וְלֵוִי
 עֲבַרְתֶּמוּ אִתִּי לְמִיתָן לְכַוּ
 בְּיָנָא וּבִין יִתְכִי אֶרְעָא
 בְּכַנְעֵנָאָה וּבְכַרְוֵי וְנָתָה
 וְאֲנָא עִם דְּמִנְוִי וְיִתְבַּשְׁוֹן
 עֲלַי וּמְחַוּוֹנִי וְיִשְׁתִּיבִי
 אֲנָא וְאֲנִשׁ בְּיָתִי :

רשבים

(ל) להבאישני. את ריתו כמו אשר הבאשת את ריהנו:

שפתו חכמים

אמרס: ל ש וטרא טכא חכל אס היה עטמו מלגול על מקל
 קמו טכו היה עטמו טכו והיה מלגול טכא: ת פטוק הוא
 כפרט כי טחא ר'ל לחת טכפסר ותרסס ונחל: א חכל פכטוי
 טכטוי. ונגדה ללגה היתה הכזית ועברתם אתה
 חלל טהיו אומרים עד אשר חטרה ת ונחלת את הארץ לסיכך היו א טחקון: מתי מספר. ונאסיס טעסיס:

לכותים על התורה

גְּעַרְתָּךְ דִּיא סַעֲקִישׁוֹן מִן שָׂקֶם וְנֹאס וְעַנְעֵן גִּינְוֵעַן אִימֶר
 שׁוֹרְדִיג, הַאֲבִין בֵּית רִין גִּינְעַקְעֶרס צו פֶּסֶל, וְעִנְוִן רִיא
 סַעֲקִישׁוֹן וְנֹאס וְעַנְעֵן גְּעַסְתָּ בְּמִרְקָטוּ דִּיה גִּיס אִן גְּעַסֵּן .
 נִי גִיהַעְרִין גִּיס צו דִיר, דִּי סַעֲקִישׁוֹן מִן שָׂקֶם וְעַנְעֵן גִּינְוֵעַן
 גְּעַסְתָּ, אִיב צו דִיר גִּיהַעְרִין גָּר דִּי סַעֲקִישׁוֹן וְנֹאס וְעַנְעֵן
 גִּיס גְּעַסְתָּ, אִיב עַר אִינְעַק גְּעַמְגַמְעַן סַפְרִשְׁקֶס :

אוג אלע וייצער קינדער וואו נשים און וייצער
 נוייגער שבו האבין ויא גיפאנגען גיבזו און האבין
 גירויבט ואת די אונ אלץ האם איז גינען אין דיא
 הייזער: (ו) ויאמר יעקב וואס גיבזו גינאנט צו
 שיקען און לוי עברתם איתי איר האם סיה באשריבט
 דהבאישי צו פאר מיאוסין סיה גיישבי בייא דיא
 וייצער פון רעם לאנד, ודער תרגום סאבט דעם פשט
 דהבאישי. צו געבין אפינגר שאפט
 צווישען מיר און דיא וייצער פון רעם לאנד ויא און איה
 בין מיט ווייניג סענקשין ויהבי און ויא
 ועליון סיה שלאגין ונשמדתי און איה וועל ווערין פאר
 מייריגט גי איה און סוין הייו געווינד:

ספר הישר

אִמְלִיחָקָה, הָאָם יְהוּדָה גִּינְאָמְט צו יַעֲקֹב אִימְקִיטס הַאֲבִין
 דַעַן סַעֲקֵוּן אִיב לִוִי גְעַהַרְתָּךְ דִּי סַעֲקִישׁוֹן מִן שָׂקֶם, גָּאָם
 הָאָם דָּאָה גִּיפִאָטִין אֲלַע סַעֲקַעַר סַעַן וְנֹל גִּילֵן אִיב
 גִּיס מְגֻנָּה נִין, אִיב וִי הַאֲבִין גְּעַנְתָּ אִיבִיגֶר שְׁוֹעַסְקַעַר
 אִיב הַאֲבִין מִיט אִיר מְגֻנָּה גִינְוֵעַן אִיב אֲלַע סַעֲקִישׁוֹן מִן
 שְׁטֹאָט הַאֲבִין אִיב גִּיס גִּישְׁפַּעַרְט, הַאֲבִין וִי אִיִּיה אִיִּיגֶר
 גְּעַשְׁטֹקֶט צו דַעַר זָאָה, רִיבֶפֶר הַאֲבִין מִן גְּעַהַרְתָּךְ דִּיא
 אֲלַע סַעֲקִישׁוֹן מִן שְׁטֹאָט, רִיבֶפֶר בְּמִרְקָטוּ גִיין סִוּרָא
 הַאֲבִין, אִיִּי וִו גָּאָם הָאָם גִּיבְעִין אִין אִיבִיגֶר עַנְטֵן דִּי
 סַעֲקִישׁוֹן מִן שָׂקֶם אִיִּי וְעַטס עַר גְּעִיין אִין אִיבִיגֶר עַנְטֵן
 דִּי אֲלַע מְלָכִים מִיט וַיַּעַרְט סַעֲקִישׁוֹן, גְּעַטס בִּי הַקְּבִיָּה עַר
 זָאָל אִיִּיב הַעֲלִישׁוֹן, אִיב עַר זָאָל גְּעִיין אִיבִיגֶר עַר אִין
 אִיבִיגֶר עַנְטֵן, יְהוּדָה הָאָם גִּינְאָמְט צו אִיִּיגֶרס מִן וַיַּעַרְט
 קְנַעַנִים בִּי גָּר וְעָדוּן וִו דִּי מְלָכִים מִיט וַיַּעַרְט סַעֲקִישׁוֹן
 שְׁפִיגֶר אִיִּיגֶר, דַּעַר קְנַעַנִים הָאָם גִּינְאָמְט מִן וַיַּעַרְט דַּעַס
 אִיִּיגֶר וִו דִּי מְלָכִים מִיט וַיַּעַרְט סַעֲקִישׁוֹן שְׁפִיגֶר אִיב עַר
 הָאָם גִּינְאָמְט צו יְהוּדָה אִיִּיב וְעַלְכִין אִיִּיגֶר דִּיא מְלָכִים מִיט
 וַיַּעַרְט סַעֲקִישׁוֹן שְׁפִיגֶר אִיב דִּי סַעֲקִישׁוֹן גְּעַנְעֵן אִיִּיב מִל
 וִו דִּי זָאָר וְנֹאָס גְּעִיין אִיִּיגֶר, יְהוּדָה הָאָם גִּינְאָמְט צו
 אֲלַע בְּרִידַעַר אִיר וְאֲלַע אִיִּיב שְׁטֹאָקֶוּן גְּעוּיִים וְעַטס גָּאָם
 זִיין מִיט אִיִּיב אִיר וְאֲלַע, גִּיין מִוּרָא הַאֲבִין, אִיר וְאֲלַע
 שְׁטֹאָקֶוּן אִיִּיגֶר שְׁוֹעַרְדִין אִיב אֲלַע כְּלִים וְנֹאָס קַעַר כֹּאָרָךְ
 (חק לישראל ע"ט)

לא ויאמרו הכנפיקת ברא יעביד ית איתתנא : * ויאמר יי ליעקב קום סק בבית אל ותיב תמן ולכד תמן מד פתא לארהא דאתגלי עצה פמיצרהך מן קדם עשו אחוה : ב ויאמר יעקב לילגש ביתיה ולקל די עמיה אעוד ית פטנת עממיא די ביניכון ויאכפו

לא ויאמרו הכנפיקת ברא יעביד ית איתתנא : * ויאמר יי ליעקב קום סק בבית אל ותיב תמן ולכד תמן מד פתא לארהא דאתגלי עצה פמיצרהך מן קדם עשו אחוה : ב ויאמר יעקב לילגש ביתיה ולקל די עמיה אעוד ית פטנת עממיא די ביניכון ויאכפו

רשב"ם

(ב) אלהי חנכר. שלקחו בעיר:

שפתי חכמים

רש"י

(א) הבונה. ב הסקר. את אחרותנו. ית ב אחתנו: (א) קום עלה. (תחומא) לפי שחמרת בדרך ד נעשת וכל לך וחת מנחך: (ב) הנכר. ית אחותי וחת פי עס ופיס של הפסוק חמנו עשין עס חמנו יפה עס אחותי וחת פי וחת מנחך עס ופיס פי הכוונה הסקר והמחרס פי כן מללל חכמי הכוונה: ד דל"ל למה הולך מראות אלהים ליעקב

עקב הר המוריה ממקומו וכל לבית אל ויעקב לן עס כל אותו הלילה. פי' לא דעו יעקב כלום מקום יקיים נדורו. כסר המוריה או כבית אל ולכן המתן יעקב עס נדורו עד שהקב"ס אמר לו בפירוש עס עלה בית אל וכל עס ופטנס עס מונח. עס כבית אל דיקא :

(ב) ויאמר אלהים אל יעקב קום עלה בית אל וגי'. איהא במדרש שהקב"ס אמר לו שילך לבית אל וישלם עס נדורו שדבר בדרשו מנני עשו. וסא דלחר יעקב מלשנס נדורו עד סאמר לו הקב"ס שיטלם נדורו. נראה דיעקב סי' מסופק בלחה פקוס נרדך לשלם נדורו. כיון דלוחו הלילה שלן כבית אל הי'

פירוש לתורת אלהים

(א) ויאמרו האבין וייה גיזאנט הנוצח זאל ער דען (כז) אונקער שוועמסטר הפקר אזוי וייה אוננה: (א) ויאמר אונ גאטס גיזאנטס צו יעקב קום עלה שטייט אויף אונ גייה צו בית אל וישלם אונ סאך דארטין אסאךס צו דעם גאט וואס האט זיך צו דיר באווינען אז דו ביזט אנטלאפן גינארטין פאר דיין ברודער עשו: (ב) ויאמר האט יעקב גיזאנטס צו זיין הויז געווינד אונ צו דיא אלע וואס נענען גינען מיט אים הפי: מוכת אפ דיא פריענדע אפ געמער וואס נענען פון דעם רויבונג גיט שקם

ספר הישר

פי' קענטשין ווי איר זענט וועט אייך אויך גיט העלפן. ווארום גיט מיט זיי האלט איר מלחמה גאר מיט זייער גאט וועט איר האלפן מלחמה, אויב איר וויילט בלייבן לעבן זאלט איר אייך פארמיידן פון די מלחמה, וויא דיא אלע פלייטס האבן גיהערט די רייד איז אויף זיי גינארטין אגרויטס מורא, אונ זענען אלע צוריק געבאנגען אין זייערע אהיים. די קינדער פון יעקב זענען געשטאנען מיט זייערע קנעכט אנטאנדן סאג אונ האבין געווארטס פון זאל קוקען צו זיי האלפן מלחמה, אונ אז זיי האבן געזעהן פארזין נאכט פון קוקט גיט צו די מלחמה זענען זייא געבאנגען אהיים, באקאמט האט גאט גיזאנטס צו יעקב ער זאל גיין אין בית אל אונ זאל דארט מאכין אמונה אונ זאל זיך געבאנגען וואס ער איז געשעפט גינארטין מיט זייער קינדער פון אלע צרות, יעקב איז געבאנגען אין בית אל ווי גאט האט צו אים

והטהרו והחליפו שמלתיכם :
 ונקומה ונעלה בית אל ואעשה
 שם מזבח לאל הענה אתי ביום
 צרתי ויהי עמדי בדרך אשר
 הלכתי : ויהנו אלי יעקב את כל
 אלהי הנכר אשר בידם ואת
 הנזמים אשר באונייהם ויטמן אתם
 יעקב תחת האלה אשר עם

ושנו כסותכון : ונקום
 ונסק לבית אל ואעבד
 פסן מדבחה לאלהא
 דקביל צלותי ביומא
 דעקתי ונהה מימריה
 פסעדי בארן הא די
 אזלית : ויהנו לי יעקב
 ית כל מענות עממיא די
 בידהון וית קדשיא די
 באודיהון ויטמן אתהון
 יעקב תחת בומטמא די

תולדות אהרן
 ונקומה ונעלה . עקודס עטר כה : אלל כנסת .
 סוסדורין ח :

בעל המורים

(ב) וסלויטו שמוחויכס . ונקומה ונעלה בית אל . רמו ללא דליחא כפ"ק דשבת רמי שומקאי ונמלי : (ג) ונקומה . ג' כמס' הכלי
 ולידך שלחה כסדר אחי ונקומה . ונקומה עליה למחמה . שאמר יבודה כמות ונקומה ונעלה בית אל שלחה כסדר ונקומה וכן כמות
 וזוה ונקומה עליה למחמה :

שפתי חכמים

לשונות קום עליה הלא כבר נדר יעקב מ"ו הלא ה"ק ליה מהר
 ועלה ואל תחמתר טוד וכו' אכל על ליחורו כחית לכן לא נכנס
 לפי שלא חל הנדר לפני הלא חטילה נטוב כדכתיב ושכתי כסלום
 וגו' : אל ר"ל שאינו עשה פירות . סרק פי' רק מן הסירות .
 (נח"י) יעקב לא ראה לעכס שילך אחס לים המלח כי ראה
 למסד לקיים נדרו אי"כ נחמסד לטומנה כסדר וכדי שלא ירעו ש
 דעת זקנים מבטלי התוספות
 (ד) ויטמן אותם וגו' . מדרש זו ע"ז דמות יונה והיינו דארמינן בריש
 ספכת חולין דמות יונה מצאו להם בראש
 הר גריזים והיו עוברין אותה :

לקומים על התורה

חייטט ניי ואלין קטתון קשובה קאמער האבין זיי גיטאמן
 עקעס אפיצירא אויפגעצוי און זייא נעדיינגען גיט , אז איר
 וועט אזוי קטתון וועלן מיר קענען קיפען אין בית אל ,
 נוייל אין בית אל איר רא די שיקיגה מוז קען קומען אין
 בית אל גאנץ ביין פון עבירא . די קינדער פון יעקב האבין
 גיגעצין צו וויאז קאמער יעקב אלע גליים וואס אויף זייא
 אזוי גינען געקאמלט אצורה פון א צבורים , און האבין אים
 גיגעצין די אויגערדינגלעך וואס אין גינען אין די אויגערין
 פון די קענשיין פון שקם , נוייל פאר צייטן קלעגין דיא
 עבומ"ז קטאמן אויגערדינגלעך אין די אויגערין , און אויף
 דעם וועג וואס איה בין גינגענען : (ה) ויהטו און זיי
 האבין גיגעצין צו יעקב אה פי אלע פרעקער
 אפ געמער וואס עם אין גינען אין זייערע הענט ויה
 הנמיס און דיא אוידינגלעך וואס אין גינען
 אין זייערע אויערין ויטטו און יעקב האט זייא
 געהאלטן פחה אונטער דעם לינדען בוים וואס

ספר הישר

האט געצויגן איצט פון בית אל צו חקרון צו זיין פאטער .
 ווי עם אין נאך גינען אשטיקויל וועג צו קיפען אין אפרת
 האט רח"י גערראקט גיטארין אקורד און ווי זיא האט דאס
 קינד גיטארין אזי זיא גיטאמארבין , רחל איז אלס גינען
 סינף און פערציג יאהר ווען זיא איז גיטאמארבין , ווען
 רחל איז גיטאמארבין האט יעקב געמאכט זיין וואהנגוג ביי
 גללה , ראובן איז גיין גינארין אויף דער זאך פאר וואס
 האט זיין פאטער גיט געמאכט זיין וואהנגוג ביי זיין מוטער
 לאה , איז ער אביין געמאנגען אין דעם גיטאמארבין פון
 בלהה

שכם: ה ויסעו ויהי חתת אלהים על הערים אשר סביבותיהם ולא רדפו אחרי בני יעקב: ויבא יעקב לזוה אשר בארץ פנען הוא בית אל הוא וכל העם אשר עמו: ויבן שם מזבחת ויקרא למקום אל בית אל כי שם נגלו אליו האלהים בבשרו מפני אהיו: ה ותמת דבורה

עם שכם: ה ונסעו ויהי חתת מן קדם יי על עממיא די בקרני סחרניהון וקא רדפו בתר בני יעקב: ו יבא תא יעקב לזוה די בארעא דכנען היא בית אל הוא וכל עמא די עמיה: ו ובנא תמן מדבחא וקרא לאתרא אל בית אל ארי תמן אתגלי ליה מדאכיא דיי במערקיה מן קדם אחויה: ה וקמת תרא ויקרא למקום פתחים מה מקוה עבר ט: יי עס גג: סוסרין ח:

בעל המורים

(פ) ויסעו: כי נסעו תר ר"ס ותר ס"פ. דין ר"ס לידך ס"פ אלה מסיי כ. וישראל ויסעו ממלך סביו הדגנים נוסעין כעין מקומו של יעקב נומר מה כלן חתת אלהים על הערים אף ללכן אבל עבשיו קרא שם המקום בית אל שחון לעיר אשר חלם שם אל בית אל למי שעד עתה הוא היה בעוורו: רש"י

רשבים

(ז) ויקרא לבקום. שחון לזו שהקים מצנה שם בבאו כי כתיב אל בית אל. כי בתחלה נקראת שם העיר בית אל. ואולם לזו שם העיר לראשונה. אבל עבשיו קרא שם המקום בית אל שחון לעיר אשר חלם שם אל בית אל למי שעד עתה הוא היה בעוורו: רש"י

שפתי חכמים

אלל סכס: (ה) חתת. פ"א (ו) אל בית אל. הקב"ה סרן: ו כי אל אינה מלה מקושבת כיון שהוא נקוד כלי"ו וגם כבית אל ו גילוי שכינתו כבית אל. יש תיבה חסרה כ"ת המשמשת כראשה כמו (ט"ז ט) הנה הוא בית מכיר בן עמיאל כמו כבית מכיר. בית אביך (לעיל כד) כמו כבית אביך: נגלו אליו האלהים. במקומות הרבה יש שם אלהות ואלהות כלשון רבים כמו אלדי יוסף אם כעליו עמו ולא נלמד בעלו וכן אלהות שהוא לשון שופט ומרות נזכר כלשון רבים אבל אחד מכל שאר השמות לא תמצא כלשון רבים: (ח) ותמת דבורה. מה ענין דבורה כבית רעת וקנים מבעלי החוספות

(ח) ותמת דבורה. סדרש כי מה שכתוב בני דבורה הנביאה והיא יושבת חתת חסר דבורה והו אלון בבית דבורה רבנא:

לקוטים על התורה

די אויגערדינגן און גינען גיטאקלעס די גינען גיטאקלעס די גינען פון זייער עבומי, דיא חורבן לערונט אונן זאמקס פון תשובה, או אפגעקאפט מוז קאנן תשובה אטילו אויף די עבירות וואס ער האט געטראכט און האט זיי גיט גיטאקלעס:

און יעקב איז גיבוקען אין דער שקאמס לזו וואס אין לאנד קנען דאס איז בית אל הוא ער און נאר זיין פאלק וואס איז אים: (ו) וכן און ער האט דארטין גיבאהעט איין מזבחת ויקרא און ער האט גירוקען דאס ארם און גאט אין בית אל בלומר דאס אנגלעקונג פון זיין שכינה איז אין בית אל זי ווייז גאט האט זיך דארטין צו אים באוויזען דגרה אז ער איז אנגלאמטן גינוארין פאר זיין ברודער: (ח) וקמת תרא און דבורה דיא וייגערין פון רבקה איז גיטאקלעס. רש"י שרייבט וויא קומט דבורה צו יעקב, איז דער תירוץ ווארום רבקה האט גינאגט צו יעקב ווען זיא

ספר הישר

ג"הה און האט פון דארט ארויס גענומען ריא קעט פון יעקב און האט זיא אריין גישפאלטט אין דעם גיטאקלעס פון זיין מוטער דאך. פאר די זיך האט יעקב צו גענומען פון ריבון די דבורה און האט זיא גינעפין צו יוסף און די דבורה האט ער גינעפין צו זיין און ריא מליבה האט ער גינעפין צו הרדה. ויסע יעקב וקניו וכל אשר לו וגו'. גאכדעט האט יעקב מיט זיינע מינער מיט זיין פארקענין געוויגן צו זיין פאטער און זענען געקומען אין די שקאמס קביון דאס איז קרית ארבע אויף דעם פלאץ פון מקרא וואס דארטין האט געוואהנט אברהם און יצחק, און יעקב (חק ישראל ע"ט)

מִיִּנְקָת רִבְקָה וּתְקַבֵּר מִתַּחַת לְבֵית אֵל אֵלֹן בְּכוֹת פ פ וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶל־

דְּבוּרָה מִנְקָתָא דְרִבְקָה
וְאִתְקַבְּרַת מִלַּעַד לְבֵית
אֵל בְּשִׁיפוּרֵי מִישָׁרָא
וְקָרָא שְׁמֵיהּ מִישָׁר
בְּכוֹתָא: וַיֵּרָא לָהּ

רשבים

(ה) אלון בכות. לא נכתב אלא מפני שכל המקומות שחלק יעקב בחוורתי הולך ומפוש: (ט) וירא אלהים שפתי חכמים

יעקב חלה למי שאמר רבקה ליעקב ושחתי ולקחתיך ממס שלמה דבורה חללו לפדן חרם לנחם משם ומתה כדרך. מדברי רבי משה הרדק למתיחה: מוחתת לבית אל. העיר יושבת כתר ונקברה כרגלי ההר: תחת האלון. כשטוי מושרא שיהי משרו למעלה כשטע הכר והקבוהו מלמטה ומישור של בית אל היו קרוין לו ז אלון. ואלה נכתבו לו על הסליות שני דכתיב אלון בכות ר"ל אכילות אחר נחשור שם כאלס שני שהוגד לו על אמו ח שמתה (כ"ר). אלון כלשונו ויני (אבל) [אמר] ולפיכך (ולפי ט) העלמו

הטעם שמתה אל סתם סתמה מיהו מוכרת: ז ר"ל דאלון אין פירושו מישור חלה אלון. גו. על מישור כדפרישי כט"ל לך חיל סלון וע"ס: ח דליון דקודס לכן אל מתה סתרי שמה דבורה חללו ש"ס עשויין לא מתה וכסבל יעקב אל בית חזוי לה כתיב חלה ויבא יעקב אל יתק חזוי ולא כתיב אל רבקה אמו כסתי על ידי שפחה לו דבורה על חלה ש"ס שמתה וכוון עשכשו נחשור לו על הסליות שני דכתיב אלון בכות ר"ל אכילות אחר

פירוש לתורת אלהים
שרייבם בית אל אוי גישטאקען אויף אבארג אונ
זיא אוי פאגראבין אונקען אין עק פארג) תחת
אונקער דעם לונקען בוים וקרא שמו אונ ער האט
גירועק דעם לונקען פון דעם לינדען בוים אלון
קבות: (ט) וירא אונ נאמ האט זיה צו יעקב
כאוויזען נאך איין מאהל אז ער איז גיקוקען פון

האט אים געשיקט צו לבן איה וועל שיקען אונ
וועל דיה פון דארטין צוריק געקען האט זיא
געשיקט דבורה צו יעקב אין פדן ארם ער נאל
פון דארטין ארויס גיין אונ זיא אוי גישטאקען
אין וועג צוריק ווענס) ונקבר אונ זיא אוי
פאגראבין גינארין פון אונקער בית אל. רש"י

ספר הישר

אזי פיל ווי נאמד אונ זיי האבין אלע געלאקערט געבין
די שטאט פתוח, דיא אלע מלכים מיט זייערע פענגשין
האבין זיה געשיקט אין זייערע טייל, אונ זיי האבין געקומט
אקריף צו יעקב מיט זיינע קינדער, איר האט אין מאהל
געהרגט דיא פענגשין פון שקם נאר אוימוקט אונ אויפט
ווייט איר האט אקאה'ל רינגן דיא פענגשין פון שקם, אונ
וועגן דעם האט איר נאך אקאה'ל געוועזט געבין
שקם, איר נאלט זייען מיר גיגין צו איר אויף אמלקה'ה,
ווי די קינדער פון יעקב האבין געלייגט דעם גריף זענען
זיין שטארק ביי גינארין אונ זעהן קינדער פון יעקב
האבין אגניסאהן גינער אונ האבין מיט גענומען הונדערט
מיט צוועלף קקעט איה אגניסאהן מיט גינער אונ זייער
פאטער יעקב איז אויף געגאנגען מיט זיי, אונ זיין האבין
זיה גישטעלט אויף דעם פארג וואס איז געבין שקם, אונ
יעקב האט שטארק גיבעטן צו נאמ פאר זיינע קינדער.
אונ וויא ער האט גיגרינגט זיין מלקה'ה האט דיא ערד
אזישערט גיטאהן אונ די ווון איז פינגטער גינארין אונ די
אלע מלכים זענען דערשלאקן גינארין, עס איז אויף זיין
געקוקען אגרויט פארמישונג, אונ זיין זענען געלייגט
שטיין אויף זייערע ארטער אונ האבין מורא געהאט צו גיין
האלטן מלקה'ה מיט די קינדער פון יעקב זענען די מלכים מיט
פון יעקב מיט זייערע גינקט גיטאהן צו דיא מלכים מיט
אגרויט געשריין, וויא די מלכים האבין דרענען דיא
קינדער פון יעקב זענען זיי נאך מער דערשלאקן גינארין,
אונ זיי האבין גינאלט אנטלויפן אונ זיי מלקה'ה האלטן,
נאכדעם האבין דיא מלכים גינאנגט מיר מוין מלקה'ה
האלטן, עס איז גיט שוין פאר אונ מיר זאלן צוויי מאהל
אנטלויפן פאר אזוי ווייניג פענגשין, ווי דיא קינדער פון
יעקב האבין גינען דיא גרויסע מהות פענגשין וואס דיא
מלכים האבין געבריינגט צו די מלקה'ה, האבין זיי גיבעטן
צו הקב"ה ער נא'ל זיין העלפן דיא מלקה'ה, אונ ויהיה

זענען זיי גינען ווי גערין, אנדערע חיות פון זיין האבין
אויסגינען ווי פאלשעס, אונקען צווישען די אקלען האט
געהאנגען אוויריל, אונ אונקען געבין די ערד איז אויף
גינען אוויריל ווי פון די פינגיל דוכיפת, ווי די חיות זענען
געקוקען האבין זיי זיה גינען אויף די איינלען אונ זענען
אנדערע מיט דיא איינלען אין דער מדבר אונ מען ווייס גיט
דיי היינט וויא זיי זענען אויין געקוקען, אונ איינע פון די
חיות איז געקוקען צו ענה אונ האט אים אנגראבן מיט
זיין ווייריל אונ איז אנטלויפן, ווי ענה האט דאס גינען
איז ער דערשלאקן גינארין אונ איז אנטלויפן צוריק אין
שעיר, אונ ער האט דאס דערזיילט זיין פאטער אונ זיינע
קינדער אונ זיי זענען אלע געגאנגען זוכען דיא איינלען
אונ האבין גיט געפונען, אונ ענה מיט זיינע קינדער זענען
אויף דעם ארם גיט מער געקוקען, ווייל זיי האבין מורא
געהאט פאר זייער לעבין, ווען יעקב איז שוין אלט גינער
הונדערט מיט סוף, איהר האט יעקב מיט זיינע קינדער
מיט זייערע גיהמות אונ זייער פארקעגין געזויגן צו וואהנען
געבין די שטאט שקם אויף זיין פעלד וואס ער האט אקאה'ה
געקויפט פון מבור דער פאטער פון שקם, ווייל דארט איז
גינען אנוועס צוויי קינדער פאר גיהמות, אין די צייט איז די
שטאט שקם צוירק גיטאהן גינארין אונ אין שקם האבין
איפט געוואהנט דיי הונדערט פענגשין אלע מלכים
וואס האבין געוואהנט ארום דיא שטאט שקם, האבין
גיהערט אז יעקב מיט זיינע קינדער זענען גיף אקאה'ה
געקוקען צו דיא שטאט שקם אונ וואהנען שוין דארט,
האבין זיי גינאנגט געווייס ווי יעקב מיט זיינע קינדער איפט
נאך אקאה'ה רינגן די פענגשין פון שקם, אונ זיי ווייזען
זישען די שטאט שקם פאר זיה, האבין זיה פארניאמט
אלע מלכים פון געזען צו אקלעה אויף יעקב מיט זיינע
קינדער, דער סוף פון פתוח האט צו זאמען געוויסן נאך
זעקס מלכים צו די מלקה'ה, צו זאמען איז גינען פענגשין
(חק לישראל ע"ט)

יעקב עוד בבאו מפרן ארם ויברך
 אתו : ויאמר לו אלהים שמך
 יעקב לא יקרא שמך עוד יעקב כי
 אסישראל יהיה שמך ויקרא את
 שמו ישראל : ויאמר לו אלהים
 אני אל עדי פרה ורבה גוי וקהל
 גוים יהיה ממך ומלכים מחלצוך

יעקב עוד בפתוהי
 מפרן ארם וברך יתיה :
 ויאמר ליה יי שמך
 יעקב לא יתקרי שמך
 עוד יעקב איהו ישראל
 יהי שמך ויקרא ית שמהיה
 ישראל : יא ויאמר ליה יי
 אנא אל עדי פוש וסגני
 עם וכןשת שבטון יהו
 מך ומלכין דשליטין
 בעממיא מך : יפקון :
 הריא אל יקרא שמך . כדכתיב : כי הרי אל
 עדי . יצמות סקודי סגרי מת :

בעל הטורים

כל העמים יראים מהס : (וי) הרי אל עדי פרה ורבה . הוא סס
 של פרים ורבה כי נפסל של ש"ן ל"ח וי"ד טולה ח"ף כמנין
 חכירות שכלים ועבאסס : גוי וקהל גוים

רשבים

אל יעקב עוד . אחר שנפע מלוא הוא בית אל קרא
 : כגמיי ורכסס ויהוה :

שפתי חכמים

איכ ודאי הווד לו פל אמו שמה : יי ויתקן הים כלוא כתיבו
 כיון של יוכל לרבות ויעקב סיס כדן ארם ולא סיס כלא אלס
 אלס עשו לכד וקבלו פסלימה את חו סמות כדי שלא יעקוב עשו
 כקבורתם כי ע"ז יקללו חס הסכסם שילא ממנו . יא קודס מיתתה לא
 יקללו אותה לאחר מיתת יוחר מנח"י . יא ח"ל כי קודס מיתתה לא
 רלו אותו כי סיס עס אלס ממיו כחצין עסיר עסיר יעקב עס
 לשם פמנה אלכ עכשו עיבוא לקברת ולא סיס עס אלס סוא
 מ"ס יקללו אותה . ומתש"ל ס"י דמ"ס דשלין לקבל אותה וסוס כדי שיהו
 סכורים סס"א עודנס חוס וזין דשלין לקבל אותה וסוס לא תקבל
 חרס וחס דוקא מסיים : יי לטון וזכר וקס עליו : כ דק"ל למס
 לאמר חני ועוד למס לאמר עס של עדי ולא אחד משרר שמות :
 י כחכ סר"א"ס לר"ך לגרוס וקבל גוים מנשס וספרים דר"ש גוי
 חד וקבל חד כי סייכי דלא תקשס חכמי דסי' כפרתו ויחי עשירי
 שפחודים ללאח ממני עוד קבל עממיס או לר"ך לגרוס סחס קבל
 עמיס כלא וי"ו וסכא גרסוין גוים מנשס וספרים . ועיין כג"ל
 פרתס ויחי שמשנס הגידס : יי ס"י דכתיב מחלוצך ילאו משמע

מחלוצך ילאו : גוי וקהל גוים . שגוים פתידים כלי
 פירוש לתורת אלהים

ויקרא אונ ער האם גירופען זיין נאמען ישארא :
 (יא) ויאמר אונ גאם האם צו אים גיאגם זני איה
 בין דער אלעקעביגער גאם איה בענקש דיה
 אונ זאג דיר פרה פרוקפער זיה ורבה אונ בער זיה
 גי איין פאלק דאם איז בגימין קמרי גוים אונ איין
 זאמלונג פון פעלקער דאם סייגם זענן קנשה
 אונ אפרים וואס זייא וועלן ארום קוקען פון
 יוסף אונ זייא וועלן גירעכניגם ועערן אין צאהר
 פון דיא שבטים יהיה וועלן זיין פון דיר ויגלים
 אונ סלכים וועלן ארום גיין פון דיגען לעקרין :

ספר הישר

ויצענדג אויף דעם פערד אונ האם מיט זינע סילין אייביג
 גישראפין . אבער איצט ווען דער פלך פון פסחן איז גער
 קוקען האלמיסן פלחקה מיט והדה . אונ ער האם גינארשין
 פלי סילין אויף והדה האם גאם בעמבאם זנו דיא סילין
 זענען גיפאלן אויף זינע פענקשין . האם ליב דער פלך
 פון פסחן איצט ער מוז צו גיין גאנגס צו והדה אונ אויף
 אים ונארשין דיא סילין . אונ זיי זענען גינען זייט אייבער
 פון אונדערין דרייסיג איילין . וויא והדה האם גינען ליב
 ונורמט

זת יום מותה של יקללו הכריות מ כרם שלא ממט עשו
 אף הכתוב לא פרסמה : (ט) עוד . פסע שני במקום
 הזה אחד בלכותו ואחד כשבו : ויברך אתו . ברכת חבלים
 (כ"ד) : (י) לא יקרא שמך עוד יעקב . לשון ארם
 הכא במחרי לאלת מיוסף וחס כמנין השכטים : ומלכים .
 אל שדי . שאני כדאי לברך כ שהכרות שלי : פרה
 גת . על סס שעדיין לא נולד בנימין ואס"פ שכבר
 נחטברה ממנו : גוי . בנימין : גוים . (כ"ה) מנשס וספרים
 כ שעהרין לאלת מיוסף וחס כמנין השכטים : ומלכים .
 (כ"ה) שאלו וחס כושת עשו משכט מ בנימין שעדיין לא
 טלדו (ומסוק זה דרשו הכגר דכמילך חס כושת וף
 השכטים דרשוהו וקרבו בנימין דכתיב (שופטים כ"א) חס
 ממנו לא ית את כחו לבנימין לנשה ותוורו ואלמור אלמלא
 היה עולה מן השכטים לא היה הקב"ה אומר ליעקב ומלכים
 פירוש לתורת אלהים

פון ארם קרוקר איין סאהל האם ער זיה צו אים
 פאנויען אז ער איז גענאנגען צו פדן אונ דאם
 אונדערע סאהל איז ער צוריק גענאנגען ונדר
 ווהו אונ ער האם אים גיבענקשטם . ור"שי שרייבם
 ער האם אים גיבענקשטם ברכת אבלים . נוארום
 צו יעקב איז דארטין בעוואקס גינארין אז זיין
 סומער איז גישאראבין : (י) ויאמר האם גאם צו
 אים גיאגם ששך דיין נאמען איז יעקב יא פון
 אצונגד זאל גים גירופען ווערין דיין נאמען יעקב
 כי אם גייערם . ישראי דיין נאמען זאל זיין ישאראל

אז גילאסין דער ערשטער אין די מלחמה אונ זעהן קנעכט
 זענען געקוקען מיט אים . אונ דער פלך פון פסחן מיט
 זינע וועלדער זענען אויף אים דיא ערשטע געגין והדה
 אונ והדה איז מיט גרויס בעס גענאנגען צו אים . אונ דער
 פלך פון פסחן איז גינען אשפאקער קוקש אונ איז
 גינען ברעקט מיט אייזן אונ קופער גוים גאם ביי דיא מיס
 אונ האם גערישען אויף אשפאקער פערד . אונ ער האם
 געקעגט ונארשין סילין פון סארונגס אונ פון אונקען
 (תק לישראל ע"ט) (ח"ב)

יִצְאוּ: שְׂשִׁי יב וְאֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי
 לְאֲבֹרְהָם וְלִיצְחָק לְךָ אֶת־נַגְהָ
 וְלִזְרַעֲךָ אַחֲרֶיךָ אֶתֵּן אֶת־הָאָרֶץ:
 יג וַיַּעַל מַעְלֵיו אֱלֹהִים בְּמָקוֹם אֲשֶׁר־
 דָּבַר אֱתוֹ: יד וַיַּצַּב יַעֲקֹב מִצְבֵּה
 בְּמָקוֹם אֲשֶׁר־דָּבַר אֱתוֹ מִצְבֵּת אָבִן

יב וְיָת אֲרַעָא דִּי יִהְיִית
 לְאֲבֹרְהָם וְלִיצְחָק לְךָ
 אֶת־נַגְהָ וְלִזְרַעֲךָ אֶתֵּן
 אֶת־הָאָרֶץ: יג וַיַּעַל מַעְלֵיו
 אֱלֹהִים בְּמָקוֹם אֲשֶׁר־
 דָּבַר אֱתוֹ: יד וַיַּצַּב יַעֲקֹב
 מִצְבֵּה אָבִן

תולדות אהרן

ועל מעונו אלהים. פסוקים 55 :

רשבים

עוד את המקום השני בית אל כמו שממשה והולך : (יר) במקום אשר דבר אתו. כמה פעמים נאמר לשון שפתי חכמים

שעדיין הם כחוד חללו דלון זה אלא משכט כנימין שעדיין לא נולד : ג (נח"י) אע"ג דככ"ד נמדו מזה הפסוק הלאכות הן הן הכמות כנוים כימי אליהו (כרס"י יסן) : (יד) במקום אשר דבר אתו. אינו יודע ג מה מלמדנו :

פירוש לתורת אלהים
 (יב) וְיָת אֲוֹן דְּאָם לְאָנָד וְנֹאם אִיָּה הַאֲב גִּינְעָבִין
 צו אֲבֹרְהָם לְךָ אֶת־נַגְהָ צו דִּיר וְעַל אִיָּה דְּאָם גִּעְבִּין
 וְלִזְרַעֲךָ אֲוֹן צו דִּירְיָע קִינְדֵרֵר וְנֹאם וְעַלְיִן וְיִין נָאָה
 דִּיר וְעַל אִיָּה גִעְבִּין דְּאָם לְאָנָד : (יג) וַיַּעַל אֲוֹן גֹּאֲט

ספר הישר

וְנֹאֲרָטֹם אוֹיֵף אִים פִּילְיִן. הָאֲט הִיִּדְהָ גִעְנִימֵן אֲגִרְוִיסִין
 שְׁפִיין וְנֹאם הָאֲט גְּעוֹרֹאגִין וְעֲבָרִיג פּוֹטֹם אֲוֹן הָאֲט דְּעַם
 שְׁפִיין גִּינְוֹרְפִיסִין אוֹיֵף יִשׁוֹב אִיו לְשׁוֹב שְׁטֹאֲרֵק דְּרִישְׁרָאָקִין
 גִּינְוֹרְוִין מִן דְּעַם קִלְאָט אֲוֹן עַר אִיו אֲרֹאֲפֵנְעֹאֲלִין מִן
 קִעֲרֵד אֲוֹן וְיִין פֹּאנְצִיר אִיו צוֹבְרֵאֲכִין גִּינְוֹרְוִין, אֲוֹן דִּיא
 אִיבְעֵרִיעַ גְּמִלְכִים הָאֲבִין גִּינְעָהָן מִן וְיִיטִיין דִּיא שְׁטֹאֲרֵקִים
 מִן יְהוּדָה וְנִעְנֵן וְיִיא דְּרִישְׁרָאָקִין גִּינְוֹרְוִין אֲוֹן הָאֲבִין יוֹד
 קִעֲרֹזֹאֲמִלְט צו דִּיא מְהַנֵּה מִן לְשׁוֹב, דְּרִישְׁוִייל הָאֲט יְהוּדָה
 אִרוֹיִקִנְעוֹבִימֵן וְיִין שְׁוֹעֲרֵד אֲוֹן הָאֲט גְּעִהֲרֵנָה צִוְיִיא אֲוֹן
 קִעֲרִיעַ גְּמִנְשִׁין, אִיו דִּיא מְהַנֵּה מִן לְשׁוֹב אֲנְטִילְאֲפִין אֲוֹן
 לְשׁוֹב אִיו נָאָה גִילְעָנִין אוֹיֵף דִּי קִעֲרֵד, וְיִיא עַר הָאֲט גִּינְעָהָן
 עַר לִיגֵט מִיִּין אוֹיֵף דִּי עַרֵד אֲוֹן אֲלַע מְעַנְטִישִׁין וְיִיעַ וְנִעְנֵן
 אֲנְטִילְאֲפִין, הָאֲט עַר יוֹד גִּישְׁטֹעֲלֵט אֲוֹן יְהוּדָה וְיָהּ אוֹיֵף־
 גְּעוֹרֹאֲבִין אֲוֹן הָאֲט יוֹד גִּישְׁטֹעֲלֵט גִּעְבִּין הִיִּדְהָ אֲוֹן וְיִיא
 גִּינְיעַ הָאֲבִין גְּעוֹרֹאֲבִין מְלִחְמָה, אֲוֹן לְשׁוֹב הָאֲט גְּעוֹנִימֵן
 וְיִין שְׁפִיין גִּעְבִּין יְהוּדָה אֲוֹן הָאֲט גִּינְוֹלְטֵט שְׁפִיִּיגִין מִיט דְּעַם
 שְׁפִיין אוֹיֵף דְּעַם קֹאֵם מִן יְהוּדָה הָאֲט יְהוּדָה גְּעוֹנִימֵט
 גְּעִלְיִיגֵט וְיִין פֹּאנְצִיר אוֹיֵף וְיִין קֹאֵם אֲוֹן לְשׁוֹב הָאֲט גִּישְׁוֹהֵן
 גִּינְוֹרְוִין, הָאֲט יְהוּדָה גְּעוֹרֹאֲבִין גְּעוֹנִימֵן וְיִין שְׁוֹעֲרֵד אֲוֹן
 הָאֲט אֲפִנְעוֹתֵקֵט דִּיא קִלְעוֹבִיל מִן לְשׁוֹבִים סִים אִיו לְשׁוֹב
 אֲנְטִילְאֲפִין אוֹיֵף דִּי עַרֵד אֲוֹן דְּרִישְׁרָאָקִין אִרוֹיִקִנְעֹאֲלִין
 מִן וְיִין הָאֲטֵט הָאֲט יְהוּדָה גְּעוֹרֹאֲבִין דְּעַם שְׁפִיין אֲוֹן הָאֲט
 מִיט אִים אֲפִנְעוֹתֵקֵטֵן דְּעַם קֹאֵם מִן לְשׁוֹב אֲוֹן הָאֲט דְּעַם
 קֹאֵם גְּעוֹרֹאֲבִין פֹּאֵר וְיִיעַ סִים, וְיִי דִּי קִינְדֵרֵר מִן יְהוּדָה
 הָאֲבִין גִּינְעָהָן וְנֹאם יְהוּדָה הָאֲט גִּישְׁוֹהֵן צו לְשׁוֹב, וְנִעְנֵן
 וְיִיא אֲלַע מְרִיין גִּילְאֲפִין צוֹוִישְׁעֵן דְּעַם חַלֵּל מִן דִּיא מְלִכִים
 אֲוֹן הָאֲבִין גְּעוֹרֹאֲבִין מִן וְיִין מִפְּנֵעָהָן מוֹוִיעַנְדֵר מְעַנְטִישִׁין,
 אֲוֹן דִּי אִיבְעֵרִיעַ גְּמִנְשִׁין וְנִעְנֵן אֲנְטִילְאֲפִין אֲוֹן יְהוּדָה
 אִיו נָאָה גְּעוֹרֹאֲבִין גִּעְבִּין דְּעַם מוֹיִשִׁים קִעֲרִיעַ מִן לְשׁוֹב

ויסך עליה נסך ויצק עליה שמן :
 ויקרא יעקב את שם המקום
 אשר דבר אתו שם אלהים בית
 אל : מו ויסעו מבית אל ויהי עוד
 כברת הארץ לבוא אפרתה ותלד
 רחל ותקש בלדתה : ז ויהי
 בהקשתה בלדתה ותאמר לה
 המילדת אלי תיראי כי גס לך

קמת אבנא ונסך עליה
 נסכי ואריק עליה משחא :
 טו וקרא יעקב ית שמא
 דאתרא די מליל עמיה
 תמן בית אל : מו ונסעו
 מבית אל ודנה עוד כרוב
 ארעא למיעל לאפרת
 וילידת רחל וקשיאת
 במילדה : ז ויהוה
 בקשייתה במילדה
 ואמרת לה תיתא לא
 תדחלין ארי אף דין לך

רשבים

זכה כפרשה זו לפי שהיה המקום באמצע הרריים ואין שם עיר : (מו) ככרת. כמו ירוע כבירים. ואוריר בביר וישבים. לשון ריבוי ולפי ריבוי ארץ עד אפרת

שפתוי חכמים

המרכזה והרכ ס"ל להאי דרוב דלא בינו סוף פ' לך ת"מ ס"ל דלאו התיבות נתקום אשר דבר אחו מותרת דלא בני אכרסה כתיב ויעל מעלוי אלהים ולא סיים בנתקום אשר דבר אחו : פ' אשע"פ שומן יפה יפה וז"ל לא היה לו ליקברה כדרך אלא היה לו לשאת אותה לאפרת אשע"פ כן לא עשה כן כדפירש"י כ"י ויהו וזע"פ שפי"ט דעת הנביר היה משמע שחלש הקין היה א"כ י"ל דלך מנע להויכח ליקבר בלחן ישאל כיון שפיה החוס גדול. וי"ל דמה שפי"ט הנביר היה שהלך חלשה כ"י לא היה כחלשע הקין אלא כחמילת הקין והלך היתה חלשה ע"י כרזל של החריפה שהניר היה מלוי : ע' ר"ל והתנו מלי רכותים הוא אם הוא ככברה והסתיו עבר והסרכי עדיין לא כח לחמי

(טו) כברת הארץ. מנחם ס"י ל' כביר רבוי מהלך רכ. והגדה בזמן שהסרך חלולה ומנוקבת ככברה (כ"ר) שהניר מלוי והסתיו עבר ועדיין לא כח ס. ואין זה פשוטו של מקרא שברי כנעמן מלינו (מ"ב ה) וילך מחלו ככרת ארץ ע' ואומר אני שהוא שם מדת הקרקע כמו מהלך פרסה או יותר כמו שחמה אומר למד כרס חלקת שדה פ' כן במהלך אדם נותן שם מדה (קרקע כמו מהלך מיל) ככרת ארץ : (יז) בי גס זה. נוסף לך על יוסף. ור"ל עס כל שבע

רש"י

זראות אלהים ליעקב

החלם זקן מאל. וכל יצירי גווי נתלשים מלד הוקנה פועי כחות. אוניו ככדות משמוע. כלי הטיכול נחלוו וליכס פוחניס עוד הנואל. והכס נחקר. ומעט מעט הולך ומתקרב אל קט ומפוי. כמנורה שהסמן נתמעט עד שזלי המנורה והאש נפסס

פירוש לתורת אלהים

קובעין אין אפרת ותיר רחי האם רחל אנגעוהויבין
 גיבארין ותקש בלדתה אוב עם איז איר גינען שנוער
 דאס געבורט דאס הייקט זיא איז שנוער גינאנגען
 צו קינד : (יז) ויהי אוב עם איז גינען דבקשתייה די
 איר טאהן שנוער גיבארין ותאמר לה הימילדת האם די
 הייבין צו איר גינאנט אל די דו זאלקס זיך גיט
 פארקבין די דען דער נועט אויך זיין צו דיר אוהוה :

ספר

אין די שטאט חסר, ווייז רי שטאט חסר איז גינען אגרויסקע
 שטאט, די קינדער פון יעקב האבין אויך גינאמ'ט אריין
 גיין אין די שטאט, זענען ארויס געזאנגען פון שטאט
 פיר שטארקע מענטשן אוב האבין זיך גישטעלט געבין
 גיט אריין גינאנן דיא קינדער אין די הענט אוב האבין
 געו אין שטאט אוב האבין געברענגט די אלע קענישע זיין
 זענען איצט אריין געקומען פון שטאט אוב זיין האבין
 געברענגט אלע איינזאמלע פון שטאט, ווייבער אוב
 קינדער, אוב עם איז גינען אין שטאט אגרויס געשרייא

בן: יי ויהי בצאת נפשה פי מתה ותקרא שמו בראוני ואביו קרא לו בנימין: יש ותמת רחל ותקבר בדרך אפרתה הוא בית לחם: כי ויצב יעקב מצבה על קברתה

בן: יי ותה במפק נפשה ארי מיתא וקרת שמיה פר וני ואבוי קרא ליה בנימין: יש ומיתת רחל ואתקברת באורה אפרתה היא בית לחם: כ ואקים יעקב קמתא על קבורתה היא תרא יאבוי קרא ל. מסע ל.

רשבים

אלא קבל תחלתך ולדבר על לבה נתכוונה: (יח) בנימין. בן וקניזים. בן ימים. כמו לקץ הימין. כמו הימים:

שפתי חכמים

כרם וכשמוכר לו עדה. חומר לו חלקת ספרם בלומר שהיא מדה כנען שהיא כנען כשאלם כל מלרס נהרים כמו שנאמר לשון (האליס פט) לפון וימין אתה בראתם לפיכך הוא מלא (ד"א בנימין בן ימים שגלד לשת זקמתו וככתב עז"ל דעת וקניזים מבצלי התוספות)

מראות אלהים ליעקב

כסה כהם עד שנכסה. וזה קראל מיהם סתומים. מתחת סטנוף אינו יכול להחזיק עוד הנשמה בחומו. ע"כ תמצול הנשמה יאלה. כלרם סתומים כלי כידו וירדם ונפל הכלי מאליו מידו. מתחת כי כרפו ידיו. והמיתה מתחת טובס הוא. סנוף שדנו כריאל חלום. סוליא הנשמה מתוך גופו כחוקק. כמו חלם שדנו והגרון

פירוש לתורת אלהים

(יח) ויהי אונ עם איני גינוען בצאת או איר נשקבה האם גינוען אים גיין כי מתה ונארום זיא איני גישקארפין וחקרא שמו האם זיא גירופין גיין נאקען בן אונ דער זיהן פון מיינ צער ויבוי אונ דער פאקער האם אים גירופען בגימין: (יש) ותמת רחל

ספר הישר

וענין דן אונ גתילי ארויף אויף די קאהער זעהן וואס דער געשעיי איז. האבין גייהעקטס ווי די קענקשין פון ששאם קעטין ביי יהודה קעקטס אונזער גאנץ פארקענין נאר היקת אונז גיט. דערנייל האבין זיי געפונען דעם מויער פון ששאם אונ קאבין אים געעפנב אונ האבין גערויפן זייערע אלע קינדער אונ זייערע קעקטס ווי זאלין פארקעקען דאס פארקענין פון די ששאם קאר. אונ זיי האבין גענוקען רינדער אונ ששקסין אונ נאך אנדערע האבין זיי געגען אזויאקענאנגען פון ששאם. אויף פארגין האבין די קינדער פון יעקב גיהעקטס או די קענקשין פון פרסן ווילען גיין אויף זיי צו אפריקחה ווייל זייא הנהיבן געהינגען זייער מלך. זענען די קינדער פון יעקב געמאנגען צו די ששאם פרסן. אזויס די ששאם פרסן איז גייען אזוייערע קאהער פאפעקטער אונ ארום די קאהער איז גייען אקאנאל פאקציג איילין טיף אונ פערציג איילין ברשים. אונ וועגן דעם קאנאל האם מען גיט גיקענס אריין קעטן אין ששאם. זיי האבין געווקט אונגען אריין צו גיין אין ששאם אונ האבין גיט געמוגען. די קענקשין פון ששאם זענען ארויף געמאנגען אויף די קאהער אונ האבין גינעהן ווי די קינדער פון יעקב שטיינען גנגין ששאם אונ קעטען גיט אריין גיין אין ששאם האבין די קענקשין פון ששאם געווינדלעט אונ געקלויבט די קינדער פון יעקב. די קינדער פון יעקב זענען אויף זייערע רייד ששארק בייין גינאריון אונ האבין אלע מיט גרויס ששארקיים אזיער געשקריקער דעם קאנאל אונ זענען שיון געששאנגען זעבין די קאהער פון ששאם. זיי האבין

הוא מצבת קברת רחל עדהיום:
כא ויסע ישראל ויט אהלה מהלאה
למגדל עדר: כד ויהי בשכן ישראל
בארץ ההוא וילך ראובן וישכב
את בלהה פילגש אביו וישמע

קמת קבורתא דרחל
עד יומא דיון: כא ונסל
ישראל פריסיה למשכניה
מהלאה למגדלא דעדר:
כד ויהי כד שרא ישראל
בארץ עא ההיא ואול
ראובן ושכב ית בלהה
לחינתא דאבוי וישמע
 תר"א י"ח כען: מנייה סג: וילך ראובן.
 ע"ה סג:

רשבים

בית לחם אפרתה וגו' וכתוב בסמוך ואתה מגדל עדר וגו': (כב) וישמע ישראל. לא נכתב זה אלא להודיעך שבשביל ששמע יעקב את הדבר אמר לו בשעת צוואתו שפתי חכמים

הידוע להם: צ' ר"ל לפי שאיחר ביחשו מלכת אלה ליהק אביו לכך ארע לו כל זמנו: ק' לפי שהיה שפתח ויחל מהרש"ל וז"ל מ"ט דיעקב ולמה לא נתן כהכל לזה י"ל לפי שיעקב היה סבור שאלה לא תרצה ליהק משום שלא נתן מחוץ כתי' רחל כאלהה ג"כ עשיו לא תרצה ליהק אכל ראובן הסיס רגיל אכל

למו אמר אם אחות אמי היתה לרה לאמתי שפתח אחות

טראות אלהים ליעקב

ועסא פריסא עיניס. כן פ"י הענין כרחל. שעדיין היחה עולת יומס. וספק"ה הוליא נסתחה מנוסא בע"כ. פ"כ אמר הכתוב ויהי בליל חמשה. ומזוה יאסא נסתחה קודם זמנס. כי תמה. מיחה פתחומיה. ומקרא שמו כן לוי. כן כתי'. שזה סבן נטל לא רזה שסס הכין הוה יפי מורס על זכר רע. פ"כ הסיס שמו ענין ארוך על שמי השמות הללו:

פירוש על ענין מעשה ראובן

כ"ה פ"י לך. סהדרך ממעטת ג' דברים ואחד מהן הוא פ"י. פ"י כל זמן שהי' יעקב בדרך לא שמש מחוץ. אכל ויהי כשכנו ישראל בארץ הכנע. כבקיצינו שכן במקום הזה. ר"ל להביא עוד כן אחד כעולם. ויהי י"ח עשתי יס. כמספר אחד

פירוש לתורת אלהים

דאם דער פסוק גלייך ויחא ער איז בייא איר גילעגן אונ פון וועקס וועגן האט קמגל דאס גישווען ווען רחל האט גילעקט און דאס בעט פון יעקב גישטאנען אין גילעלט פון רחל און אז רחל איז גישטארבען האט געקב גינגען ויין בעט און האט גישטעלט אין גילעלט פון בלהה דיא שפקה פון רחל האט ויין ראובן אן גינגען פאר ויין מוסער לָאָה אונ האט גינאָגט ווייז מיין מוסערס שְׁוועקסטער איז גינען אצרה

ספר הוישר

דיא מענטשין זענען אנטלאפן, שמעון און לוי האבן געזאגט די אנטלאפענע מענטשין. דערנייל זענען ארויפֿ געגאנגען נעגון ניי צוועלף מענטשין שטארקע און האבן געמאכט אמלקה מיט שמעון און לוי די מענטשין האבן איבערגעהאקט די פאנגירען פון שמעון און לוי, און אייבער האט אויפגעהויבן ויין גלגל אויף דעם קאם פון לוי האט לוי געשוינט געלייגט די האנט אויף ויין קאם און דער שווערד האט אים געגעבן אקלאם אויף ויין האנט, עס האט ווייניג געטעלט מען זאל אים די האנט איבערהאקן לוי האט אָפּער מיט די אנדערע האנט געהאפט דעם שווערד פון דעם גבור. און האט אים מיט

(ב) היא מצבת קבורת רחל. שאמר שמואל לשהול כשהלך ממנו לאחר שמשוה למלך: (בא) למגדל עדר. סמוך לבית לחם חיה בדכתיב בחרי עשר ואתה רש"י

כמו (דניאל יב) לקח הימין: (כב) בשכן ישראל בארץ ההוא. עד שלא בא להכרזו צ' אלא ליהק ארעוהו כל אלה: וישכב. (שבת נה) מתוך שכלכל משכבו מעלה עליו נכתבו אלו סכנה ולמה לכלל ויחל יעושו שכמתה רחל נתן יעקב מחטו שהיה נתונה תדיר כהכל רחל ולא כשאר האלים ונתנה כהכל כלה כה ראובן ותכע ק עלכון

דעת וקנים מבעלי התוספות

(כג) וישכב את ברתה פ"ג אביו. י"ח שפרשים לפי מ"ש ז"ר שבכ"ב יצונו אביו עקר שמקומו ל' וישכב הוא כמו ובכל חבואתי תשרש:

כתי ממני. פ"כ יאהה נשתי. או כן נעדי. ומתחת שיעקב גענין אחר וקרא לו כנימין [עוד אחי

(כד) ויחי בשכון ישראל בארץ החווא וגו'. הפסוק הוה קסא ענינו וחילי אמרו כל האומר ראובן חטא אינו אלא טועה. ודעות הרבה לחמו כפסוק זה. ושמעתי אומרים כי כן הוא פסע הפסוק. ידוע כי באכנאלי אסוד כחשמים. ורש"י ז"ל פ"י

טאנ: (כא) ויסע און ישראל האט גינצליגען ויחא אונ ער האט גינלייגט ויין גילעלט ווייבער פון קמגל עדר: (כב) ויחי און עם אין גינען בשכנו אז ישראל האט גירענט אין דעם לאנד ויגד ראובן איז ראובן גינאנגען וישכב און איז גילעגן בייא בלהה דיא פילגש פון ויין פאטער וישמע ישראל און ישראל האט דאס גיהערט, ורש"י שרייבט ער איז גיט גילעגן בייא איר גאר ווייז ער האט איינער גיטראנין דאס גילעגער פון ויין פאטער רעכיניט

דיא מענטשין זענען אנטלאפן, שמעון און לוי האבן געזאגט די אנטלאפענע מענטשין. דערנייל זענען ארויפֿ געגאנגען נעגון ניי צוועלף מענטשין שטארקע און האבן געמאכט אמלקה מיט שמעון און לוי די מענטשין האבן איבערגעהאקט די פאנגירען פון שמעון און לוי, און אייבער האט אויפגעהויבן ויין גלגל אויף דעם קאם פון לוי האט לוי געשוינט געלייגט די האנט אויף ויין קאם און דער שווערד האט אים געגעבן אקלאם אויף ויין האנט, עס האט ווייניג געטעלט מען זאל אים די האנט איבערהאקן לוי האט אָפּער מיט די אנדערע האנט געהאפט דעם שווערד פון דעם גבור. און האט אים מיט

ישראל * פ ויהיו בני יעקב שנים
 עשר: כג בני לאה בכור יעקב
 ראובן ושמעון ולוי ויהודה ויששכר
 זבולון: כד בני רחל יוסף ובנימין:
 כה ובני בלהה שפתת רחל הן
 ונפתלי: כו ובני זלפה שפתת לאה
 גד ואשר אלה בני יעקב אשר
 ילדלו בפדן ארם: כז ויבא יעקב

ישראל והיו בני יעקב
 תרי עשר: כג בני לאה
 בכוריה יעקב ראובן
 ושמעון ולוי ויהודה
 ויששכר וזבולון: כד בני
 רחל יוסף ובנימין:
 כה ובני בלהה אמתא
 דרחל הן ונפתלי: כו ובני
 זלפה אמתא דלאה גד
 ואשר אליו בני יעקב
 די אחרידו ליה בפדן
 ארם: כז ואתא יעקב

רשבים

אמסקא באמצע פסוק

מחו כמים אל תותר כי עלית משכבי אביך: ויהיו בני יעקב שנים עשר. עתה כשנולד בנימין היו שנים עשר רש"י

שפתי חכמים

אמו יודע שחמק מ"ה הלך וכלל עכ"ל: ר ר"ל כשעשה כה"ג עבודה היה מלוכס כחשן וכחפוד והיו שמות השכטים כחשן ועל כמות חלפוד ראובן היה הראשון: ש שכמטו שמות השכטים

אמו תהא לרה לחמי לכך כלכל: ויהיו בני יעקב שנים עשר. מתחיל לענין ראשון משנולד בנימין שנלמה המטה ומעתה רלוויים להמטת ומלחו. ורבוזתו דרשו ללמדנו כל אפי' בשעת הקללה קראו בכור: בכור יעקב. כבור לנחלה בכור לעבודה בכור ר למנין ש ולא נתנה בכורה ליוסף אלא לענין השכטים ונעשה למני שכטים:

פירוש על ענין מעשה ראובן

הבן ע"ס רחל [ניין ויאל לנין]. ויחר אף לראובן על הדבר הזה. מדוע לא יתדבק יעקב עם אמו. מה עשה לראובן ויך לראובן. הלך כיתה הנה והנה. ומפרס הכתוב בלאה עשה הלך. נעת

ואהבה. שלו ה' אחרות גמור כשכטים כלי טוס פירוד. וחשב ותחשבות עם מי יתדבק להביא הכן הזה כטולם. ועלה כמתכנתו לעשות נחת רוח לנשמת רחל. וכאשר יתדבק עם כלה יקרא פירוש לתורת אלהים

שנים עשר. דיא קינדער פון יעקב וענען גיווען צוועלף פרוקר זיין וענען אלע גלייך אונ וענען אלע צדיקים דאס ווייזט מיר אז ראובן האט חס ושלום גיט גיזינדיגט דער מיט וואס ער האט איבער גימראנין דעם פאטערס גילענער: (כז) ויבא יעקב איו יעקב גיקומען צו זיין פאטער אין מקרא אין קרית הארבע היי דאס מיינט קען הישר

צו מיין מוסער דרום האט ער צו ווארפען זיין גילענער ויהי אונ דיא קינדער פון יעקב וענען גיווען צוועלף, ורש"י שרייבט דאס גייט ארויף פרוקר אז בנימין איז גיבוירען גינארין איז שוין גינארין צוועלף שקמים וענען זיין ראוי גיווען קען זאך זיין ציילען האט זיין דער פסוק גיציילט אונזערי חקמים האבין גידרשט ויהיו בני יעקב ספר

אויף זיי צו אמלקחה וייל זיי האבין געהרנט זייער פליך. אונ זיי האבין גינארין די קינדער פון יעקב זאלין זיי צוריק געבין וואס זיי האבין גערייבט פון די שטאט חסר, אונ דיא קינדער פון יעקב האבין זיין וישלמאין אונ געהרנט אביסל פון זיי וענען אנטלאפן צו דיא שטאט אנטפלין. ציען סענטישן פון יעקב וענען גיקומען אין מפתח אונ האבין דירשט פארקומען אלץ וואס אין שטאט איז גינען, אונ די קינדער פון יעקב וענען גיקומען צו דיא שטאט אנטפלין, וענען ארויס גינאנגען פון אנטפלין מאנער אונ פרויען צו זאלטין מלקחה מיט די קינדער פון יעקב, ווייל זייערע ווייבער זענען אויך געלעבונט צו מלקחה, צו זאמען וענען זיי גיווען מיר הינדערט סענטישן, די קינדער פון יעקב האבין געשריגען אויף זיי מיט אשטארקע שטוקמע זענען זיי אלע דערשראקן גינארין, אונ וענען צוריק אבין גילאפן אין שטאט זיין זאלין זיך געהאלטן, אונ די קינדער פון יעקב זענען אויך אבין געקומען אין שטאט אונ אין שטאט איז גינארין אשטארקע מלקחה, די קינדער

האט קען דאס דערציילט צו יעקב, יעקב האט גיפעטן פיי גאט ער זאל העלפן זיינע קינדער, אונ איז גענאנגען מיט נאפלי צו די מלקחה אונ יעקב האט גישאטן אויף זיין אונ האט געהרנט דרייא פון זיין, זענען שוין גאר געקליבן אנט סענטישן, האבין זיי אונגעהויבן אנטפלין, האבין זיי פגעניגט די צוויי קינדער הן אונ אשר, הן אונ אשר זענען אויף געפאלן אויף זיין אונ האבין געהרנט צוויי פון זיי, זענען גאר געברייבען, עקס, איצט זענען אלע זעקס קינדער פון יעקב גילאפן צו די זעקס סענטישן אונ האבין זיי געהרנט, נאכדעם זענען די קינדער פון יעקב צוריק געקומען אין די שטאט ספרן אונ האבין דארט געהרנט וועמען זיי האבין געפונען, זיי האבין אין שטאט גאר גילאפן ווייבער, אונ אלע גהמות פון שטאט האבין זיי גענומען אונ נאך פארקומען וואס זיין האבין געפונען אין שטאט האבין זיי אלץ מיט גענומען, וויא זיי זענען זענען גענאנגען פון די שטאט פרען, אונ זיי הינדערט איילין האבין זיי גיטראפן די סענטישן פון מפתח גייען (חק לישראל ע"ט)

אל יצחק אביו ממרא קרית
 הארבע הוא חברון אשר נרשם
 אברהם ויצחק: כי ויהיו ימי יצחק
 מאת שנה ושנים שנה: כס ויגוע
 יצחק וימת ויאסף אל עמיו וקן
 ושבע ימים ויקברו אתו ועשו ויעקב

כות יצחק אביו ממרא
 קרית ארבע היא חברון
 די דר תמן אברהם
 ויצחק: כה יהו ימי יצחק
 מאה ותמנין שנין
 כס ואתנגיד יצחק וימת
 ואתפגיש לעמיה סיב
 ושבע ימיו וקברו יתיה
 עשו ויעקב בנהו
 תולדות הארון
 ויקברו איתו . בתרא

בעל המורים

ועד שמיים כל ענין אותה הפרשה לא היה רוצה להפסיק זה: (כס) עשו ויעקב. לפי שהיו כבוד ויעקב הקרים הכתוב יצחק לישמעאל לפי שהיה כן השפחה:

(כט) וקן ושבע ימים . ג' כסמי' בלחך וכלוב שמיים דקיים וכן בלחריס וקן ושבע ובדקיים בלחך כן לכסה וכרשעים לגנאי איה חולק לו כבוד הקרימו הכתוב . אבל כקבורת אברהם

רשבים

הוא נמנה תמלה מלמתי: ורסא דכתיב לעיל: כס' לך ויטכ בלוגי ממרא אסר כתכורן ופירסי' סס אלס ייל דהסס כתיב בלוגי ממרא ולגון סס המישור ואל' דמחל שני שמות יל' בלוגי וממרא וקולן כפני שמותי דהיינו אלון וממרא לוי' בלוגי כממרא ללוח שפני שמות יל' לו מישור אל' ע"כ מדלג כתיב כתי ס"ח סס אלס הוא ורסאס' מי' לז סס האלס מתכתיב לחתי קרית הארבע: א פיי שמה של עיר היא קרית ארבע ולא קרית של ארבע שהוא סס אלס מדכתיב ותמת שרה כקריית ארבע ע"מ

(כו) ממרא . סס ת המישור: קרית הארבע . סס העיר א ממרא קרית הארבע איל מישור של קרית ארבע . זולת היה לו לכבוד ממרא קרית ארבע כן דרך המקרא בכל דבר ששמו כפול כגון זה וכגון בית לזס אבי עור בית אל סס הוירך להטיל בו ה"א ונתנה בראש התיבה השניה (מ"א טו) בית הלחמי (שפוטס 1) כעשרת אבי העיר (מ"א טז) כנה חילל בית הלחי: (כט) ויגוע יצחק . אין מוקדם ומאוחר בתורה מכירתו של יוסף קדמה למיתו כנה שנלחמו ויצחק כן ס' שנה וגו' ויצחק מת בשנת ק"ב נמכר כן י"ז שנה ואותה שנה שנת מאה ושבעה ויגוע יוסף בבית עבר הרי שבעים ושבע וארבע עשרה ע"כ בלשה ובסוף ארבע עשרה נולד יוסף שנלמד ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף וגו' הרי תשעים ואחת וי"ז עד שלא נמכר יוסף כרי מאה ושבעה (עוד מפורש מן המקרא משמכר יוסף עד שכל יעקב מזרמיה כ"ב שנה שנלמד ויוסף כן שלשים שנה וגו' וז' שנים שבע ושנתיס רעב הרי כ"ב וכתיב פירוש על ענין מעשה ראובן

שפתי חכמים

הוא נמנה תמלה מלמתי: ורסא דכתיב לעיל: כס' לך ויטכ בלוגי ממרא אסר כתכורן ופירסי' סס אלס ייל דהסס כתיב בלוגי ממרא ולגון סס המישור ואל' דמחל שני שמות יל' בלוגי וממרא וקולן כפני שמותי דהיינו אלון וממרא לוי' בלוגי כממרא ללוח שפני שמות יל' לו מישור אל' ע"כ מדלג כתיב כתי ס"ח סס אלס הוא ורסאס' מי' לז סס האלס מתכתיב לחתי קרית הארבע: א פיי שמה של עיר היא קרית ארבע ולא קרית של ארבע שהוא סס אלס מדכתיב ותמת שרה כקריית ארבע ע"מ

אין מוקדם ומאוחר בתורה מכירתו של יוסף קדמה למיתו כנה שנלחמו ויצחק כן ס' שנה וגו' ויצחק מת בשנת ק"ב נמכר כן י"ז שנה ואותה שנה שנת מאה ושבעה ויגוע יוסף בבית עבר הרי שבעים ושבע וארבע עשרה ע"כ בלשה ובסוף ארבע עשרה נולד יוסף שנלמד ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף וגו' הרי תשעים ואחת וי"ז עד שלא נמכר יוסף כרי מאה ושבעה (עוד מפורש מן המקרא משמכר יוסף עד שכל יעקב מזרמיה כ"ב שנה שנלמד ויוסף כן שלשים שנה וגו' וז' שנים שבע ושנתיס רעב הרי כ"ב וכתיב פירוש על ענין מעשה ראובן

ויטכ את בלסה פילגס אביו . כעת נאסר עבד את בלסה פלגסו וישמע ישראל . כי ששנת יעקב קול מלטידי גבר הכולס ככית . ולא חסור לשמע הססה . והפסיק ולא שימוש עוד . ולא נולד הכן י"ג :

ויטכ את בלסה פילגס אביו . כעת נאסר עבד את בלסה פלגסו וישמע ישראל . כי ששנת יעקב קול מלטידי גבר הכולס ככית . ולא חסור לשמע הססה . והפסיק ולא שימוש עוד . ולא נולד הכן י"ג :

פירוש לתורת אלהים

באנגרען אונ ער איז גישטארקען ונאסן אל עסיי אונ ער איז פארנאמולט גינארין צו זיין פאלק וקן אלס וישיב ימים אונ זאמ מיט טעג וקברו אותה אונ זייא האבין אים באנגראקען עשו אונ יעקב

באנגרען אונ ער איז גישטארקען ונאסן אל עסיי אונ ער איז פארנאמולט גינארין צו זיין פאלק וקן אלס וישיב ימים אונ זאמ מיט טעג וקברו אותה אונ זייא האבין אים באנגראקען עשו אונ יעקב

ספר הישר

ג'עלארט אויף די קינדער פון יעקב . און די קינדער האבין זיי גינעטשן צו גאט ער זאל זיי העלפן . אונ גאט האט זיי גינאליפן זיי האבין די מלחמה אויף איינגענוקטן . אונ האבין א"ץ פארנוקטן ונאס זיי האבין געפונען אין שטאט קהמות אונ אקדעט נאכין . אונ זענען אונעק צעגאנגען . אויף דעם פוקטשען קאנז נאך ריא מלחמה . אונ זיי גינעטשן אז די קענטשין פון די שטאט צעש קוטען אויף זיי צו אקלחקה . די קינדער פון יעקב האבין קאנזשטאנן זייערע גינער אונ זענען צעגאנגען צו די שטאט צעש . צעש איז גינען די שטייגקעטען שטאט פון די אלע שטעט ארום די שטאט זענען גינען דריי קאנעטען . אונ פון שטאט זענען גינען אויף פיר קענטשין ווי די נאכר אין ברעג ים . אונ זייער הונדערט קענטשין זענען צעשטאנען אויף דעם אויפגינגקטין פאקער . אונ אויפער די שטאט זענען גינען זייער פיר קענטשין ונאס האבין

ג'עלארט אויף די קינדער פון יעקב . און די קינדער האבין זיי גינעטשן צו גאט ער זאל זיי העלפן . אונ גאט האט זיי גינאליפן זיי האבין די מלחמה אויף איינגענוקטן . אונ האבין א"ץ פארנוקטן ונאס זיי האבין געפונען אין שטאט קהמות אונ אקדעט נאכין . אונ זענען אונעק צעגאנגען . אויף דעם פוקטשען קאנז נאך ריא מלחמה . אונ זיי גינעטשן אז די קענטשין פון די שטאט צעש קוטען אויף זיי צו אקלחקה . די קינדער פון יעקב האבין קאנזשטאנן זייערע גינער אונ זענען צעגאנגען צו די שטאט צעש . צעש איז גינען די שטייגקעטען שטאט פון די אלע שטעט ארום די שטאט זענען גינען דריי קאנעטען . אונ פון שטאט זענען גינען אויף פיר קענטשין ווי די נאכר אין ברעג ים . אונ זייער הונדערט קענטשין זענען צעשטאנען אויף דעם אויפגינגקטין פאקער . אונ אויפער די שטאט זענען גינען זייער פיר קענטשין ונאס האבין

בְּנֵיו : פ לו * וְאֵלֶּה תִּלְדוּת עֲשׂו
הוא אָדוּם : ב עֲשׂו לָקַח אֶת־נִשְׂו
מִבְּנוֹת כְּנָעַן אֶת־עֵדָה בִּת־אֵילֹן
הַחַיִּי וְאֶת־אֶהֱלִיבָמָה בִּת־עֵנָה
בִּת־צִבְעוֹן הַחַיִּי : ג וְאֶת־בְּשֵׁמֶת
בִּת־יִשְׁמַעְאֵל אַחֹת נַבְיּוֹת : ד וְהַלְדֹ
עֵדָה לַעֲשׂו אֶת־אֵלִיפּוֹ וּבְשֵׁמֶת
יִלְדָה אֶת־רְעוּאֵל : ה וְאֶהֱלִיבָמָה
יִלְדָה אֶת־יַעֲיֵשׁ וְאֶת־יַעֲלָם וְאֶת־
קָרַח אֵלֶּה בְּנֵי עֲשׂו אֲשֶׁר יִלְדוּלוֹ

א וְאֵלֵּין תִּלְדוּת עֲשׂו הוּא
 אָדוּם : ב עֲשׂו נָסִיב יַת
 לְשׁוּדֵי מִבְּנוֹת כְּנָעַן יַת
 עֵדָה בִּת אֵילֹן הַחַיָּה
 וְיַת אֶהֱלִיבָמָה בִּת עֵנָה
 בִּת צִבְעוֹן הַחַיָּה : ג יַת
 בְּשֵׁמֶת בִּת יִשְׁמַעְאֵל
 אַחֲתֵיהּ דְּנַבְיּוֹת וְיַת
 עֵדָה לַעֲשׂו יַת אֵלִיפּוֹ
 וּבְשֵׁמֶת יִלְדוּת יַת
 רְעוּאֵל : ה וְאֶהֱלִיבָמָה
 יִלְדוּת יַת יַעֲיֵשׁ וְיַת
 יַעֲלָם וְיַת קָרַח אֵילֵין בְּנֵי
 עֲשׂו דִּי אַחֲלִידוּ לֵיהּ

רשבים

(ב) עשו לקח את נשיו מבנות כנען. המדרקד יתן לב
 כי כפי' ראשונה של תולדות יצחק נאמר יהודית בת
 בארי החתי. בשמת בת אילון החתי. מולדת בת
 ישמעאל. ובפי' זו לא הוזכר בת בארי כלל לא שמה
 ולא שם אביה. אבל אילון וישמעאל אביהן של שתי
 מצונו בכמה מקומות. בשמת בת אילון נקראת כאן
 לכן יש לומר יהודית בת בארי מזה בנים אבל
 ואהליבמה בת ענה בת צבעון החתי לקח אח"כ אחר שהלך

בעל הטורים

הסג ילוד אשה קרז ימים וסבע רוגו : (ג) ותלד מסג. ככני יעקב
 כשמייהסס אומר בני לזה בני רחל וכן וכו' כני לפי סהס כניינו של
 טולס ולכך נקראו כניס אבל כני עשו אינס נקראים כניס אלה
 ולדות : (ה) יעוס. יעיס כחיי סקקן " אומות לאל על ישראל
 נשיו הראשונות הוזכרו שהחלפו שמות הבנות כאשר
 עדה בת אילון ומחלת בת ישמעאל נקראת כאן בשמת.
 בת אילון וכת ישמעאל חיו להם בנים המפורשים כאן.
 לו לשבת בהר שעיר ונתתן בבני שעיר חתי בכחוב

שפתי חכמים

שקריה ארבע הוא שם המקום והכ"ל שמתל הארבע לכחוב האל
 הוא במקום של כלומר אל מושור של קריה ארבע וכמו שמפרש
 רש"י בעלמו אחר זה וק"ל : ב וקסה ולכמת מזה לא כינה לה
 שם טוב כדי לרחמול את אבינו והי"ל לטוב כפי תולדות להוכיח
 חתונו של ע"א כינוי אל היה לה וי"ל עטשו קרא לה שם אחר שאינו
 של ע"א אלא הכחוב קראה כך כפי ע"א לפי שכתבו לעיל אה"כ
 ותכנין עיניו מרחות ופרסי' בעשנין של אלו ואם היה משנה שמה
 היה קשה היכן מוניו סהיו מקורות לכך קראה לעיל כפי זה
 כדי להרחות את זה שלכך נקראת בשמת ע"ס וכו' מפרס"ל.
 ואע"פ שיבדויה היא בת כלרי החתי ואהליבמה היא בת ענה
 החתי י"ל הוא ענה הוא כלרי דשני שמות הי"ל והא דמייסח אוחו
 פסס למשפחה החתי ופסס למשפחה החתי אפסר לרמזי היה
 מקומה החתי ואמו יהיה למשפחה החתי לכן מייחסו ס"א
 למשפחה החתי ופסס לחי. ה"ס א"ל חתו חתי וחתי על
 אשה ס"א. ואת מיל' לרש"י יהודית היא אהליבמה ללמא יהודית
 פחה ואהליבמה אשה אחרת יהיה ח"י ה"ס"א מדכתיב את
 על שם שהוא הנראה לו משמת ישמעאל נקראת על שמו.

ריש"י

ימי שני מגורי שלשים ומחלת שנה נמלא יעקב במכירתו
 ק"ח : (ג) עדה בת אילון. היא בשמת בת אילון
 ונקראת בשמת על שם שהיתה מקטרת נשמים לע"א :
 אהליבמה. היא יהודית והוא כינה שמה יהודית לומר
 שהיא סופרת כפי' כדי להטות לב את אבינו : בת ענה
 בת צבעון. אס נת ענה לא בת צבעון ענה
 בנו של צבעון שנאמר ואלה בני צבעון ואיה וענה
 נמלד שבה צבעון על כלתו אשת ענה ואלת אהליבמה
 מבין שניהם הוא הוודיע הכחוב שכולן בני ומורות היו :
 (ג) בשמת בת ישמעאל. והלך קו"ח לא מחלת
 מלניו בגלגלת מדרש ספר שמואל ג' מוחלס לכן ענותיהן
 גר שנתגבר והטולה גדולה והטושה אשה ולמני הטעם מכאן
 לכך נקראת מחלת שמתגלו ענותיו : אחרות נבירות.
 (ה) אהליבמה ילדה אוחו. קרס זה ממור היה וכן

פירושי דהורות אלהים

בְּנֵי יַיִנָּע קִיגְדֵר : (א) וְאֵלֶּה אֹנֵן דָּאָם וְעֵנָעֵן דִּיא

ספר הישר

בְּנֵי אִמְקָרֵם גִּינְוֵאֵם צו גִּינ צו דִּי מוֹיגְרִין מוֹן שְׁטָאָם אֹנֵן
 דָּאָמֵן גִּיב גִּינְעָבָם , נוֹיִי קָעַן דָּאָם אֹיִם זַיִם גִּינְוֵאֵרִין
 שְׁטָוִיגְרֵם אֹנֵן פִּיִּלִין מוֹן דִּיא מְאָדֵר , דִּי קָעַנְשִׁין וְחָם
 וְעֵנָעֵן גִּינְעָן אֹיִם דִּי מְאָדֵר דָּאָמֵן שְׁטָאָרֵם קָעִינְדִישׁ אֹנֵן
 גְּעֵלִיבָמָה דִּי קִיגְדֵר מוֹן יַעֲקֹב , בְּיִי יְהוּדִית אִיִּן שְׁטָאָרֵם
 בְּיִי גִינְוֵאֵרִין אֹנֵן דָּאָם אִנְעֵשְׂרִי גִינְוֵאֵרֵן , גָּאָם הַלְדָּה אֹנֵן ,
 אֹנֵן קִיט אִשְׁטָאָרֵן בִּת דָּאָם עָר גִּינְוֵאֵרֵן אִשְׁטָוִיגְרֵן אֹיִם
 (חזק לישראל ע"ט)

בארעא דקנען: י ודבר
 עשו ות נשחית ות פגוהי
 ות בנתיה ות כל נפשת
 פיתיה ות גיתוהי ות
 כל בעריה ות כל
 קניניה די קנא בארעא
 דקנען ואז בארעא
 אוהרי מן קדם יעקב
 אוהרי: ו ארי הוה
 קנינוהו מני מלמיתב
 פחדא וקא יכילת ארע
 הותבותהו דסוברא
 יתהו מן קדם גיתיהו:
 ה יתיב עשו במורא

בארץ כנען: ו יפקח עשו את נשיו
 ואת בניו ואת בנותיו ואת כל
 נפשות ביתו ואת מקנהו ואת כל
 בהמתו ואת כל קנינו אשר רכש
 בארץ כנען וילך אל ארץ מפני
 יעקב אחיו: ו פיתה רכושם רב
 משבת יחדו ולא יכלה ארץ
 מגוריהם לשאת אתם מפני
 מקניהם: ה יישב עשו בתר שעיר

בעל הטורים

כחוקין הכי וסס אהלי אדום וכו' גלות גלו ישראל על ידו:
 (1) ולא נכח: כ' כמסורה דין וארץ ולא יכח שר הפלטי לני
 שיעקב שרתה עליו סביבה ומלרס עוכדי ע"א ולא היה יכול לסטול:
 בניה בכל הפרשיות האלו לבסוף: (1) ממני יעקב אחיו. כי יעקב קנה את חבורה דוינו ויהי לירש את
 יצחק לכך ישב בארץ כנעני אביו

רש"י

לפנינו כי אהליכמה היתה בת צבעון בן שעיר החורו
 ובגם חכנע פילגש אייפו בתוכה שם בבני שעיר. ודמי
 שאהליכמה אשתו אחרונה היתה לסייבך כחבור אוחת ואת
 כי יעקב קנה את חבורה דוינו ויהי לירש את
 יצחק לכך ישב בארץ כנעני אביו

שפתי חכמים

נשיו ולא כתב נשים ש"מ הן הן נשיו האמריים נחמה: ג כתב
 רח"ס וז"ל רח"ל רח"מ חרי קחט סיו וי"ל כיון דלא חשב אוהו
 ככניו של אהליכמה ואח"כ חשב אוהו כאלטוס של אליפו ש"מ
 ממור הוי: ד רח"כ לחה אוהו מפרש לזרע ארץ הלך:

רש"י

אלטוס היה ג סבל על אשת אביו על אהליכמה אשת עשו
 שהרי הוא מטי עס אלטוס אלטוס כחוק עמנו (כ"ר):
 (1) וילך אל ארץ: לגור ד כאשר ימאל: (1) ולא יכלה
 ארץ מגוריהם: להספיק מרעה לבמות שלהם. ומ"א
 (כ"ר) מפני יעקב אחיו מפני שמר חוב של גיורת כי גר

פירוש פתורת אלהים

אלאנד פון פאר זיין פדנדער יעקב פלוקר ער
 איז גינאנגען וזקען אוואהוינג וויא ער וועט
 גיפונען: (1) פ' ה' ד' ר' ע' ו' ז' י' ק' ט' ס' ל' א' טו' פ' ח'
 ששבת פון צו ויזען צו זאמען דאס הייקט וי'א
 האבין צו זאמען גיט גינאנגט ויזען ולא יכלה אונ
 דאס לאנד פון זייער וואהנגינג האט גיט גינאנגט
 געבין פריטערניש צו ויזענע פהמות: (ח) וישב עשו

זייגע ווייבער פון דיא טעקטער פון קנען:
 (1) ויפקח האט עשו גינומען זייגע ווייבער ואת בני
 אונ זיינע וזהו אונ זייגע טעקטער ואת אונ אלע
 מענטשין פון זיין הויז געזונד ואת קניניה אונ
 זייגע פיה אונ אלע פהמות ואת אונ נאר זיין
 קויפונג אשר רכש וואס ער האט פארנוואלט אין
 לאנד קנען וז"ל אונ ער איז אונזעק גינאנגען אין

ספר הישר

אויף וי'א אונדא אונ וי'א האבין מורא געהאט געזענען
 צו יהודה, אונ יעקב מיט זיינע קינדער האבין גישאסן
 אויף די מאדער אונ האבין געהרג'ט צעהן מענטשין, דער
 וי'ל איז איין מענטש אשטארקער גילאפין צו יהודה אונ
 האט אויסגערויפן זיין שווער איבער דעם מאם פון יהודה,
 האט יהודה געשוויקט געמאכט זיין פאנגיר אונ האט אים
 געלייגט אויף זיין קאפ, דער מענטש האט פאנגיר אונ
 מיט זיין שווער אויף דעם פאנגיר אונ האט אים פאנגיר אונ
 אונ וי'ל דער מענטש האט געמאכט אונ געמאכט אונ
 זיך אויסגעלייטשט אונ איז אראפגעפארן פון די מאדער
 אויף די ערד געבין יעקב מיט זיינע קינדער אונ זי האבן
 אים געהרג'ט, יהודה האט געזען געקונען קאפ אשטארק
 פון דעם קלאם אז ער האט געמיינט ער וועט אשטארק
 האט יהודה אנגעשרי גיטאון פון די אשטארק אונ דן האט
 גייערש

אונ האבין גיטקו או יהודה האט קיין גייער אפילו
 אשטער אויך גיט האבין זי זיך גישטארקט, אונ האבין
 גינאמלט אראפנארפן יהודה פון דיא מאדער אונ נאך
 צוואנציג מענטשין פון שטאט זענען אויף אויף די מאדער
 העלפן אראפנארפן יהודה, האט יהודה אנגעשרי גיטאון
 צו זיינע קינדער, האט יעקב גישאסן אויף דיא מאדער
 אונ האט געהרג'ט קרייא מענטשין, אונ יהודה האט
 אנגעשרי גיטאון זענען די אלע מענטשין שטארק דער
 שראקין גינארין, אונ האבין ארויס גינארפן זיינע
 שווערין פון דיא הענט אונ זענען אנשלאפן, יהודה האט
 גענומען זיינע שווערין אונ האט געהרג'ט צוואנציג
 מענטשין פון דיא מענטשין וואס זענען נאך גינען אויף
 דיא מאדער, דער וי'ל זענען געקונען אויף דיא מאדער
 נאך מצריג מענטשין פון שטאט אונ גאט האט גיגעבן
 (ח"ב) (הק לישראל עיט)

עֲשׂוּ הוּא אָדוּם: ׀ וְאַלְהָה תִּלְדוּת
 עֲשׂוּ אַבִּי אָדוּם בְּהַר שִׁעִיר: ׀ אֵלֶּה
 שְׁמוֹת בְּנֵי־עֲשׂוּ אֶלִּיפוֹ בְּן־עֵדָה
 אִישֶׁת עֲשׂוּ רַעוּאֵל בְּן־בְּשֵׁמֶת אִישֶׁת
 עֲשׂוּ: ׀ וַיְהִי בְּנֵי אֶלִּיפוֹ תִימָן אוֹמֵר
 צַפּוֹ וְגַעְתָּם וְקִנּוּ: ׀ יִבְתַּמְנַע אֶהֱיָתָה
 פִּילֹגֶשׁ לְאֶלִּיפוֹ בְּן־עֲשׂוּ וְתִלְדֶּה
 לְאֶלִּיפוֹ אֶת־עַמְלֵק אֵלֶּה בְּנֵי עֵדָה

דְּשִׁיעִיר עֲשׂוּ הוּא אָדוּם: ׀
 וְאֶלִּין תִּלְדוּת עֲשׂוּ
 אֶבְדוּדוֹן דְּאֶדוּמָאִי בְּטוּרָא
 דְּשִׁיעִיר: ׀ אֶלִּין שְׁמֹת
 בְּנֵי עֲשׂוּ אֶלִּיפוֹ בְּר עֵדָה
 אִשֶׁת עֲשׂוּ רַעוּאֵל בְּר
 בְּשֵׁמֶת אִשֶׁת עֲשׂוּ: ׀
 וַיְהוּ בְּנֵי אֶלִּיפוֹ תִימָן
 אוֹמֵר צַפּוֹ וְגַעְתָּם וְקִנּוּ: ׀
 יִבְתַּמְנַע תִּתָּה חֵינְתָא
 דְּאֶלִּיפוֹ בְּר עֲשׂוּ וְיִלְדִית
 לְאֶלִּיפוֹ ית עַמְלֵק אֶלִּין

ת"ר"א ותמנע היספ. סטורנין 25 :

רשבים

תמנע. וכמוהו יהושע ועמה חלק את הארץ והוא כנחלה לתשעת השבטים וחצי השבט המנשה עמו. הראוכני והגרי לקחו נחלתם אשר נתן להם משה כעבר הירדן מורחה. על כרחך פסוק שני חסר ממנו כי היה לו לומר וחצי שבט המנשה כבר לקחו. נחלתם לסיכך יש לך לומר כי פסוק זה פונה אל סוף הפסוק שכחוב בו וחצי שבט המנשה אי"ם מבורבים הפסוקים בשני

(ט) ואלה תולדות עשו. בני בניו. כאשר פירשתי באלה תולדות נח: (יב) ותמנע היתה פילגש. ראיתי כשוהר טוב ותמנע מחובר גם לפסוק העליון שכן כדברי הימים צפו ובעתם וקנו ותמנע ועמלק. ואח"כ הוא אומר בבני שעיר ואחות. לושן תמנע. רוגמת אחות נכיות. אחות אהרן כמו שפרשתי: ותמנע היתה פילגש. הראשון זכר מבני אליפו והשני נקבה. ואחות לושן

רש"י

שפתי החכמים

אין לו חלק לא במתנה שנחנה לו הארץ הזאת ולא בקרשון השטר ומפני ה הכושה שמכר בכורתו: (ט) ואלה. התולדות שהולידו בניו משהלך לשעיר: (יב) ותמנע היתה פילגש. להודיע גדולתו של אברהם כמה היו חכמים לידבק בזרעו ותמנע זו בת אלופים היתה שנאמר ואחות לושן ותמנע ולושן מאלופי יוצבי שעיר היה מן החוריים שיטבו בה לפסים אמרה איני זוכה להכסף לך והלואי והיה מלמד על אשתו של עמר ותמנע וגו'

ה כלומר ושך טעם אחר: ו (ממ"ט) דל"כ ל"ל ותמנע היתה פילגש וגו' הל"ג גם עמלק. מבני אליפו כספס לה: מוזכר גם אמו קפי מבני אליפו האחרים גם מ"לם שהיתה פילגש או אשתו ל"ם להודיע וכו' עד הלואי והיה פילגש וכו' לכן פירש"י כסמך דש"ס"ה הווקק לכתוב משפחות החוריי וק"ל: ז' כ"ה רש"י וז"ה מ"ל ד"ם כלן ממוזות נלמא לאחר שמת שעיר החורי כשא אליפו אשת שעיר הוליד ממנה תמנע. ומתכ"ל ת' ל"כ היך סיך לומר שהיתה כמו פילגשו כפרסיס"א כאלמא כשא אליפו על אשת פילגש. ובדברי הימים מונה אחת בכניו של אליפו: פירוש על פסוק ותמנע וגו'

לדה את עמלק ופי' רש"י להודיע גדולתו של אברהם וכו'. ויתכן כי אף כשסטיית הולך הכתוב להודיענו זאת. כי כל"ן יש שני כתובים המכתיבים זה את זה וזה הכתוב הזה שגילש ומכריע ביניהם. כי כתוב אחד אומר לא תחטב זרעונו כי אח"ך פירוש דתורת אלהים

(יב) ותמנע היתה פילגש וגו' ותלד לאיפוא את עמלק. כבר הוקם חז"ל למה הולך הכתוב לכתוב זאת כחוכה ומה לנו לדעת אם תמנע היתה פילגש לאליפו או אשתו נמורה. ולמה לנו לדעת שמה. אם תמנע שמה או שם אחר. היה לו לכתוב ופילגשו

אונ עשׂו איז גינעקין אויף דעם בארגן שעיר עשׂו ער איז אָדוּם: (ט) וְאַלְהָה אוֹנ דִּי קִינְדֵר פֿון עֲשׂוּ אִין גִּיאַנְגֵּעֵן אִין שִׁעִיר: (יב) וְהַסְנַע הַיָּתָה אוֹנ תִּמְנַע אִין גִּינְעֵן אִיין פֿרִילְגֶשׁ צוֹ אֶלִּיפוֹ, נרש"י שרייבט דאס מיינט קען פון אים איז ארויס גיקומען אָדוּם בְּרִי אִין בארגן שעיר פֿלומר נואם זיינע

אונ עשׂו איז גינעקין אויף דעם בארגן שעיר עשׂו ער איז אָדוּם: (ט) וְאַלְהָה אוֹנ דִּי קִינְדֵר פֿון עֲשׂוּ אִין גִּיאַנְגֵּעֵן אִין שִׁעִיר: (יב) וְהַסְנַע הַיָּתָה אוֹנ תִּמְנַע אִין גִּינְעֵן אִיין פֿרִילְגֶשׁ צוֹ אֶלִּיפוֹ, נרש"י שרייבט דאס מיינט קען פון אים איז ארויס גיקומען אָדוּם בְּרִי אִין בארגן שעיר פֿלומר נואם זיינע

ספר הישר

די קענטשין פון שטאט, ווי די קענטשין פון שטאט האבין גינעקן אז יהודה אונ דן זענען געבין זיי, איז גינעקין צווישען זיי ארויס געשטייא אונ זענען אנטלאפן פון דיא קאהער אונטן צווישען די קאהערין, ווי געקוב מיט זיינע קינדער האבין גיהערט דאס געשריי אונ זיי האבין גיט געוואקט נואם דאס איז דער געשריי, אונ זיי האבין גיט גינעקן גיט דן אונ גיט יהודה זייל זיי זענען גינעקן אויף די אונזערע קאהער, דריבער זענען זיי שטארק דערשטארקן גינעקין, איז געפלי ארויף געשפרונגען אויף די קאהער, אונ

גיהערט דאס געשריי אונ איז אויף ארויף געשפרונגען אויף דיא קאהער, וויא די קענטשין פון די קאהער האבין גינעקן אז דן איז אויף דיא אויף דיא קאהער זענען אלע אנטלאפן פון דיא קאהער אונ זענען געגאנגען אויף דיא אונזערע קאהער, אונ האבין גינעקין געשטייגער אונ פילין אויף די קאהער נואם דארט זענען גינעקן יהודה אונ דן, אונ ווייל זיי האבין זיין גיט געקענט אויסהאלפן פון דיא פילין אונ שטייגער נואם קען האט זיי זיי גינעקין זענען ציי גינדע ארויף געשפרונגען אויף די אונזערע קאהער צו (חק ישראל ע"ט) (ח"ב)

אֵשֶׁת עֵשָׂו : יְוֹאֵלָהּ בְּנֵי רְעוּאֵל נָתַת
 וְזָרַח שְׁמָהּ וּמִזָּה אֵלֶּה הָיוּ בְּנֵי
 בְּשֵׁמֹת אֵשֶׁת עֵשָׂו : יְוֹאֵלָהּ הָיוּ
 בְּנֵי אֶהֱלִיבָמָה בְּתֵעֵנָה בְּתֵצְבָעוֹן
 אֵשֶׁת עֵשָׂו וְהַלְדָּר לַעֲשָׂו אֶת־יַעֲקֹב
 וְאֶת־יַעֲלָם וְאֶת־קָרַח : מִי אֵלֶּה אֱלוֹפֵי
 בְּנֵי־עֵשָׂו בְּנֵי אֱלִיפֹז בְּכֹר עֵשָׂו אֱלֹף
 תִּימָן אֱלֹף אוֹמֵר אֱלֹף צַפּוֹ אֱלֹף
 קָנוֹ : מִי אֱלֹף קָרַח אֱלֹף גַּעְתָּם אֱלֹף

בְּנֵי עֵדָה אַפְתָּ עֵשָׂו :
 יְוֹאֵלִין בְּנֵי רְעוּאֵל
 נָתַת וְזָרַח שְׁמָהּ וּמִזָּה
 אֵלִין הָיוּ בְּנֵי בְשֵׁמֹת
 אַפְתָּ עֵשָׂו : יְוֹאֵלִין הָיוּ
 בְּנֵי אֶהֱלִיבָמָה בְּתֵעֵנָה
 בְּתֵצְבָעוֹן אַפְתָּ עֵשָׂו
 וְיַלְדֵת לַעֲשָׂו יַת־יַעֲקֹב
 יַת־יַעֲלָם יַת־קָרַח :
 מִי אֵלִין רְבָרְבֵי בְּנֵי עֵשָׂו
 בְּנֵי אֱלִיפֹז בְּכֹרָא דְעֵשָׂו
 רְבָא תִימָן רְבָא אֱלֹף
 רְבָא צַפּוֹ רְבָא קָנוֹ :
 מִי רְבָא קָרַח רְבָא גַעְתָּם

אעוש קר

רשבים

מיכה פיתון ומלך ותחרע . ואחוז הוליר וגו' בעל כרחך חסר ואחוז מספוק חזר על שהיה לו לכתוב ותחרע ואחוז הוליר והוליר אלא שתיבת ואחוז הוליר סיגה אל פסוק שלמעלה כאילו כתיב ובני מיכה פיתון ומלך ותחרע ואחוז ואחוז הוליר וגו' שכך כתוב בפרשה ראשונה : (טו) כל אלופים שבפרשה משרי עיריות ומשפחות . אלוף קרח הנזכר בבני אליזו . נראה בעיני שהוא

חצאי שבט מנשח לאחר מהם חילק משה ולשני חילק יהושע . ואני שמואל מצאתי פסוק שלישי ברברי הימים רובמתן משפחות בני יהונתן בן שאול . ובני מיכה פיתון ומלך ותמרע ואחוז . ואחוז הוליר את יהוערה ויהוערה הוליר את עלמה וגו' ואותה פרשה נשנית וכפולה בתוך רף אחר תחלת הפרשה אשר נשנית ובגבעון ישבו וסוף הפרשה אלה בני אצל . וכתוב ובני

שפתי חכמים

שפיר כליסור לא היו יודעין העולם שחמט היתה כחו של אליזו . וז"ל דלם היתה כחו של אליזו למה כתיב ואחוז לטון חמטם התינת על לזו כחו של אליזו היתה חלל מכות ממותה סבל אליזו על חמט שפיר כבוד שפיה חי והיו העולם סבורין שפיהם כחו של שפיר ואחוז לטון מן הכח ומן החט כל לשמועין ואח"כ נפלה אליזו למינה כי בן נת מותר בכחו למת כח הכימר להודיע חכמו שהיה לטון או להודיע נגדו של אברהם וכו' כח אליזו חמט שפיר והוליר ממנה חמט וד"ק ל"ל . והר"ם ח' משום דכל המשתחות הללו לא נכתבו כלל אלא להודיע כחם קלונם ומסולתם משה כל היכה דליכא למיהלא כהו לקולא חלנין : דא לומר פיו נגישים וראשים כל אחד מהם על משפחתם

רש"י וכבדלה נעשית פילגשו וזהו ואחוז לטון חמטם ולא מנחלה עם בני שפיר שהיתה אחוזת מן החסם ולא מן החכ : (טו) אלה אלופי בני עשו . ראשי ח משפחות : גדולתו של אברהם אבל אי היה חמטם כחו של אליזו כהימר להודיע חכמו שהיה לטון או להודיע נגדו של אברהם וכו' כח אליזו חמט שפיר והוליר ממנה חמט וד"ק ל"ל . והר"ם ח' משום דכל המשתחות הללו לא נכתבו כלל אלא להודיע כחם קלונם ומסולתם משה כל היכה דליכא למיהלא כהו לקולא חלנין : דא לומר פיו נגישים וראשים כל אחד מהם על משפחתם

פירוש על פסוק ותמנע וגו'

והרי הם שני כתיבים המכתיבים זה את זה . לכן כל הכתוב היה השלישי ומכריע ביניהם . כי הכתוב טוןן פסע למה לא

פירוש לתורת אלהים הוא . וכתוב אחד לומר מהה תמחה את זכר עמלק . וקשה ללא עמלק הוא מורע עשו הוא אלוס וכבר נלעונו לא חתעב למוינו .

פירוש לתורת אלהים זיה אין ויניע קינדער דען תקנע אין גינען דיא שוועקטער פון רוסן אונ רוסן אין גינען פון דיא הארען וואס זענען גינעקין אין שפיר איינדער געשו האמט דאס באצווינגען האמט זיא

פירוש לתורת אלהים זיה אין ויניע קינדער דען תקנע אין גינען דיא שוועקטער פון רוסן אונ רוסן אין גינען פון דיא הארען וואס זענען גינעקין אין שפיר איינדער געשו האמט דאס באצווינגען האמט זיא

הישר

גינעקין דיא גלוס לויקט פון די שפאמט געש . האבין זיא געשקט ויבעצייג קענשין אין די שפאמט געש זעהן פון וואס אין די גלוס . די קענשין זענען געאנגען מיט רעם וועג וואס די גלוס גייט אונ זענען געקויפן צו די מאהער פון געש האבין זיא גינעקין ווי די גלוס לויקט פון שפאמט אלע מאהר קעניג און אין שפאמט אין אגרוים געשריי . אונ דיא קינדער פון זעקב האבין גמא געברנגן דיא קענשין פון געש . ביי נאכט האבין זיי געברנגן צו זאמלען פונג אונ צוואנגיג מווינדער קענשין . די ויבעצייג קענשין פון בית חורין האבין פארשפאנען אז אין שפאמט כוז זיין

כפר אונ וישקבר מיט זבלין האבין אויפגיבאכין דיא מווערין פון שפאמט . אונ אלע זענען אריין געקויפן אין שפאמט . אונ נטקלי אין געשפרונגען פון די געששע קאהער אויף די אנקערע צו דן אונ יהודה . זעקב מיט ויניע קינדער מיט ויניע קנעקט זענען אריין געקויפן אין שפאמט . יהודה דן נפסלי זענען אויף זאראם פון דיא מאהער אין שפאמט . אונ זיא האבין געברנגן אין שפאמט צוואנגיג מווינדער קענשין . אונ אין דיא שפאמט אין גינארין אפיר גלוס . די גלוס האט זיך אריינגיבאכין אויפער די שפאמט ביי צו די שפאמט בית חורין . דיא קענשין פון בית חורין האבין (תק ישראל ע"ט)

רַבָּא עֲמַלְק אֱלֹהֵי בְרַבְרִי
 רַבֵּי רַבִּי רֵאֵבָה דְּאֵלֶּיָּהוּ
 אֱלֹהֵי בְּנֵי עֲדָה: " וְאֵלֶּה בְּנֵי
 רַבִּי רֵעִיבָה פֶּר עֵשׂוֹ
 רַבָּא נַחֲת רַבָּא זְרַח רַבָּא
 שְׂמָה רַבָּא מָוֶה אֱלֹהֵי
 רַבְרַבִּי רֵעִיבָה פֶּרֶעֱא
 (דְּ) אֱדוֹם אֱלֹהֵי בְּנֵי בְּשַׁמֵּת
 אֶתֶת עֵשׂוֹ: " וְאֵלֶּיָּהוּ בְּנֵי
 אֶהֱלִיבְמָה אֶתֶת עֵשׂוֹ
 רַבָּא יְעוֹשׁ רַבָּא יֶעֱלֶם
 רַבָּא קַרְחָה אֱלֹהֵי רַבְרַבִּי
 אֶהֱלִיבְמָה בֶּת עֵנָה אֶתֶת
 עֵשׂוֹ: " אֱלֹהֵי בְּנֵי עֵשׂוֹ
 וְאֵלֶּיָּהוּ רַבְרַבְנֵיהוֹן הוּא
 אֱדוֹם: כ אֱלֹהֵי בְּנֵי שְׁעִיר
 הַחֹרֶה יִתְנִי דְאַרְעָא
 לוֹטְוֹן וְשׁוֹבְלָל וְצַבְעוֹן
 וְעֵנָה: כ א וְדִשׁוֹן וְאַצֵּר
 וְדִשׁוֹן אֱלֹהֵי רַבְרַבִּי חוֹרְרֵי
 בְּנֵי שְׁעִיר בְּאַרְעָא

עֲמַלְק אֱלֹהֵי אֶלְפִי אֱלִיפִז בְּאַרְזֵי
 אֱדוֹם אֱלֹהֵי בְּנֵי עֲדָה: " וְאֵלֶּה בְּנֵי
 רֵעִיבָה בְּרֵעֵשׂוֹ אֱלֹהֵי נַחֲת אֱלֹהֵי
 זְרַח אֱלֹהֵי שְׂמָה אֱלֹהֵי מָוֶה אֱלֹהֵי
 אֶלְפִי רֵעִיבָה בְּאַרְזֵי אֱדוֹם אֱלֹהֵי
 בְּנֵי בְּשַׁמֵּת אֶתֶת עֵשׂוֹ: " וְאֵלֶּה
 בְּנֵי אֶהֱלִיבְמָה אֶתֶת עֵשׂוֹ אֱלֹהֵי
 יְעוֹשׁ אֱלֹהֵי יֶעֱלֶם אֱלֹהֵי קַרְחָה אֱלֹהֵי
 אֶלְפִי אֶהֱלִיבְמָה בֶּת עֵנָה אֶתֶת
 עֵשׂוֹ: " אֱלֹהֵי בְּנֵי עֵשׂוֹ וְאֵלֶּה
 אֱלֹהֵיהֶם הוּא אֱדוֹם: ס שְׁבִיעִי כ אֱלֹהֵי
 בְּנֵי שְׁעִיר הַחֹרֶה יִשְׁבִי הָאָרֶץ לוֹטְוֹן
 וְשׁוֹבְלָל וְצַבְעוֹן וְעֵנָה: כ א וְדִשׁוֹן וְאַצֵּר
 וְדִשׁוֹן אֱלֹהֵי אֶלְפִי הַחֹרֶה בְּנֵי שְׁעִיר

תולדות אהרן

אלה בני עשיר. שנת סט ספסחים טו
במרח קטו:

רשבים

בעל המורים

המנע שמבני אליפז הנזכר. בבברי הימים שהרי בכני
 אהליבמה יש קרח אחר: (כ) יושבי הארץ. מתחלה ובני עשו יירשום ככתוב באלה הדברים וישבו תחתם:
 רש"י

(כ) יושבי הארץ. שהיו יושביה קודם שגח עשו לשם. ורכותיו דרשו (שנת פה) שהיו בקולין ביטובה של ארץ
 מירוש על ספור ותמנע וגר

תחנע אלומו. משום כי אחיך הוא. חס סוף וזקא מי ספוף
 מתלום ואחיו דומה לנו. סיינו סגולת מעשו וכינו מנשים
 גמורות שלקחום בני עשו ככתובה וקידושין. כסגו אללם

פירוש הלורת אלהים

פון עשיר דאם מיינט מען דיא גלצטע פון דיא
 משפחות: (כ) אלה בני דאם זענען דיא קינדער
 פון שעריר דיא ויצער פון דעם לאנד וואס זענען

ספר הישר

די מלחמה מיט די קינדער פון יעקב, די זיבעציג קענטשין
 זענען גליאסין קעשוניקט צוריק אין בית חורין, אונ אלע
 קענטשין פון בית חורין האבין אנגיטאקן וייערע גינער
 אז גיין האלטן מלחמה מיט דיא קינד גר פון יעקב, נאך
 דיא גרויסע מלחמה אין געש זענען געגאנגען די קענטשין
 פון יעקב אפצוהען די געברענגט, אונ ווי זיי זענען ארויס
 געגאנגען פון שטאט האבין זיי גיטראפן דרייבן שטארקע
 קענטשין נאר און שווערדין, דיא דרייבן קענטשין זענען
 גליאסין צו דיא קינדער פון יעקב, איינער פון זייא האט
 (חס לישראל ע"ט) (ח"ב)

בְּאֶרֶץ אֲדוֹם: כִּי וַיְהִי בְּגִי' לֹטְטֵן חֲרִי
 וְהִימָם וְאַחֹת לֹטְטֵן תִּמְנַע: כִּי וְאַלְהָה
 בְּגִי' שׁוֹבֵל עֲלוֹן וּמְנַחַת וְעִיבֵל שְׁפו
 וְאוֹנָם: כִּי וְאַלְהָה בְּגִי' צִבְעוֹן וְאַיִה
 וְעֵנָה הוּא עֵנָה אֲשֶׁר מִצָּא אֶת־
 הַיָּמָם בְּמִדְבָּר כִּרְבַּעַתוֹ אֶת־הַחֲמָרִים
 לְצִבְעוֹן אֲבִיו: כִּי וְאַלְהָה בְּגִי' עֵנָה
 דִּישָׁן וְאַהֲלִיבְמָה בַת־עֵנָה: כִּי וְאַלְהָה
 בְּגִי' דִּישָׁן חֲמָקֵן וְאַשְׁבָּן וַיִּתְּרוּ וַכְּרֵן:
 כִּי אֲלֵהָ בְּגִי' אֲצָר בְּלֵהֵן וְזַעֲזֵן וְעֲקֵן:

דְּאָדוֹם: כִּי נִהְוּ בְּגִי'
 לֹטְטֵן חֲרִי וְהִימָם
 וְאַחֹתֵיהָ לֹטְטֵן תִּמְנַע:
 כִּי וְאַלְהָה בְּגִי' שׁוֹבֵל עֲלוֹן
 וּמְנַחַת וְעִיבֵל שְׁפו
 וְאוֹנָם: כִּי וְאַלְהָה בְּגִי'
 צִבְעוֹן וְאַיִה וְעֵנָה הוּא
 עֵנָה דִּי אֲשֶׁר־תִּתְּנֵה לְבְּרִיא
 בְּמִדְבָּרָא פִד תְּהָה הַעִי
 יֵת חֲמָרִיא לְצִבְעוֹן
 אֲבִיו: כִּי וְאַלְהָה בְּגִי'
 עֵנָה דִּישָׁן וְאַהֲלִיבְמָה
 בַּת עֵנָה: כִּי וְאַלְהָה בְּגִי'
 דִּישָׁן חֲמָקֵן וְאַשְׁבָּן וַיִּתְּרוּ
 וַכְּרֵן: כִּי אֲלֵהָ בְּגִי' אֲצָר
 בְּלֵהֵן וְזַעֲזֵן וְעֲקֵל
 תּוֹרָא וְחֹמֵת טֵטֵן. טַטְטֵדוֹן טֵטֵן וְזֵלֵל
 גִּי. פַחֲמִים כִּד כְּחֵל טֵטֵן: טוֹל
 טַטֵ. פַחֲמִים טֵטֵן: אֵל טַטְטֵים. טַטְטֵן טֵטֵן

יִשְׁבִּים

אינן יתירות ותשוב תמר ושוממה. פירוש כמו שבי
 אלכנה בית אביך כי השיבה הוא כפול לשון של
 שוממה והרי הוא כאילו כתוב ותשוב ברוכה ושוממה.
 מגערתך. אלהי יעקב נרדם ורכב וטוס. וכך פירושה.
 מגערת אלהי יעקב חיל שונאנו הנזכר למעלה וגם
 רכבו וטוסיו בדכתיבי טוס ורכבו רמה בים: הוא ענה.
 שזכור בימי משה על שם גבורתו: אשר מצא את
 הימים. הגבורים או היות רעות ונצחם. לפי פשוטו

(כב) ואחות לוטן תמנע. לפי שהיה גדול שבאחיו
 קורא לה אחות לוטן. וכן אחות נביות וכן מרים
 הגבאיה אחות אהרן: (כד) ואיה וענה. נראה בעיני
 כך שמו כמו ופטי ושתי ואע"פ שברברי הימים כתיב
 איה וענה אין לודקדק בכך כאשר כתיב בתורה עוז וחול
 וגבור ומש. וכדברי הימים ומשך והכפרש לוי יתירה יש
 לתשוב מה היה לו לכתוב ו' יתירה בזה לוי ויהו משאר
 בנים והראיות שמביאים אינן כמותן הי"ן שמביאים
 רע"ו

שפתי חכמים

אחת לא טעמה נולדו המספחות: ש וזאת מנ"ל לנכסון כא על
 אמו רחיה אשתו של שער דלמח שער אביו של לנכסון כא על
 אשת לנכסון והוליד את ענה והטולס היו סבורין דכטו של לנכסון
 סיה אבן בלמח בנו של שער סיה אחיו של לנכסון. וי"ל דשכר
 סיה דתינין הלקלה במקולקל וטעל מזו מליטו לנכסון סיה המקולקל
 דכא על בלתי אשתו של ענה ואין סכרל לומר דשוי מקולקלין סיה
 וזאת לפיכך נטי' מנ"ל לנכסון סיה המקולקל וכל על בלתי דלמח
 ענה סיה המקולקל וכל על אמו אשתו של לנכסון וי"ל א"כ סיה
 נמי סיה מקולקלין ענה ושער ובין סיטולין תלמח הכל לנכסון
 תלינן ברא"ס. הקסא מהר"ל למה נעשה שתי וזיס מקולקלין
 אשת ענה בלתי של לנכסון ואשת שער אמו של לנכסון. וי"ל
 שהנשים אינן נקראות מקולקלין שהם אינם טעין מטעם כלל אבל
 אנוסים היינו אבל הוים אינו יכול לפטור עלתו בטענה זו לפי

מלא קנה זה לזיתים מלא קנה זה לנפטים שהיו טועמין
 יזרועין וי' טועיה רחיה לה: (כד) ואיה וענה. וי"ל
 יתירה והוא כמו איה וענה וזכרה יש במקרא (דניאל ח)
 תת וקדש ולכא מרמס (תהלים ע"ג) נרדם ורכב וטוס:
 הוא ענה. האמור למעלה שהוא אחיו של לנכסון וכאן
 הוא קורא אוחו בנו מלמד שכא לנכסון על ש אמו והוליד
 את ענה: אתר הים. פרדים הרביע חמור על טוס נקבה
 וילדה סרד והוא סיה ממור והביא סטולין לעולם (חילין
 ה') ולמה נקרא שמה ימים שאימתן מוטלת על הכריות
 הוים טעושה מטעם נקרא מקולקל. א"כ הנשים יכולים לומר
 פירוש על ספור ותמנע וכו'

ותמנע היתה רק פינגס לנלוס כן עשו ותלד לו את עמלק כא
 לנחס את ישראל כלאחס ממזרים. לכן הוא אינו נחשב ככלל

פירוש לתורת אלהים

פריער איז גישטאטען וואס ער איז גינען דער
 ברויער פון צבעון און דא רופט דער פוסק אים
 דער זיהן פון צבעון זעין רש"י. אֲשֶׁר צִיָּה וְזֵלֵל עַד
 הָאֵם גִּיפְנָעֵן דִּי אִיזִיקֵעֵן צו זיין פִּיטֵער צִבְעוֹן:

הישר

גִּיפְנָעֵן אִשְׁוֹעֵד און צו גִּיפְנָעֵן צו יִדְרָה און הָאֵם
 אִיזִיקֵעֵן דִּי רַעַם שְׁוֹעֵד אִיזִיקֵעֵן זיין קָאָם און יִדְרָה
 הָאֵם קיין פִּיטֵער גִּיפְנָעֵן אִיזִיקֵעֵן זיין קָאָם אִיזִיקֵעֵן צו
 גִּיפְנָעֵן צו יִדְרָה און הָאֵם גִּיפְנָעֵן זיין פִּיטֵער אִיזִיקֵעֵן רַעַם

פון האבין זיי האבין פאר ווקט די גרד האבין זייא
 גיוויקט וואס עם איז גוט אויף רעם ארש צו זייען:
 (כד) ואלה בני צבעון אונ דאם וענען די קינדער פון
 צבעון ואיה וענה הוא ענה דאם איז דער ענה וואס

ספר
 גרוים עם און האם גיוואלט נאך אקאה לויסן צו יצלב
 איז אונגעקויפטן ידירה און האם אים מיט זיין שווער
 גישטאטען רעם קאם. דער דריטער איז אנטלאסין און רי
 קינדער פון יעקב האבין אים געאגט הייטעדיג האם ער
 (זי לישינען ע"ט)

כה אלה בני דישן עיני וארן: כה אלה
 אלופי החרי אלוף לוטן אלוף שובל
 אלוף צבעון אלוף ענה: ל אלוף
 דישן אלוף אצר אלוף דישן אלה
 אלופי החרי לאלפיהם בארץ
 שעיר: פ לא ואלה המלכים אשר
 מלכו בארץ אדום לפני מלך-מלך
 לבני ישראל: לב וימלך באדום
 בלע בן בעור ושם עירו דנהבה:
 לב וימת בלע וימלך תחתיו יובב בן
 זרח מבצרה: לב וימת יובב וימלך

בלע וצבעון עקוב: כה אלה
 בני דישן עיני וארן:
 כה אלה רבני חוראי
 רבא לוטן רבא שובל
 רבא צבעון רבא ענה:
 ל רבא דישן רבא אצר
 רבא דישן אלה רבני
 חוראי לרבבניהון
 בארעא דשעיר: לא ואלה
 מלכו די מלכו בארעא
 דאדום קדם די מלך
 מלך לבני ישראל:
 לב ומלך באדום בלע בר
 בעור ושם קר תיה
 דנהבה: לב ומת בלע
 ומלך תחתוהו יובב בר
 זרח מבצרה: לב ומת
 יובב ומלך תחתוהו

ת"א ואלה המלכים. ספר הזוהר סדר נחל: ויעל נחום. ס' הזוהר ע"ב

רשבים

אין לדקדק יותר: (לא) לפני מלך מלך. לפני משה
 שהושיע את ישראל. כל שרי עם ועם קורא מלך עד
 דוד. מצאתי ביוסיפון אחרי אלו המלכים קרוב
 וזכו חמוץ בגדים מכנה תלמה כנה שאלמר יובב בן זרח מכנה.
 לפי שלא הי'ל מקום ידוע שהי'ל אויבים רבים והיה מתחבא היום כאן ולמחר כאן ולא היה יושב במקום ידוע:

בער הטורים

(לא) ואלה המלכים. כשכל שומר יעקב נשחח ח"ס ארוני מלכו ח"ס
 מלכים קודם ישראל וכנגדם מלכו ח' מלכים עד יסודם וכימיו פשע
 אדום: (לב) מכנה. כי דין ואירד חמוץ בגדים מכנה לע"ל
 תלמה בלע עם אדום לפי שהמורה לבס מלך שהמליכה לבס
 וזכו חמוץ בגדים מכנה תלמה כנה שאלמר יובב בן זרח מכנה.
 לפי שלא הי'ל מקום ידוע שהי'ל אויבים רבים והיה מתחבא היום כאן ולמחר כאן ולא היה יושב במקום ידוע:

שפתי חכמים

שאין קשוי אלה לדעת: י ר"ל דר' מניחא היה רופא ואמר מימי
 לא שאלתי אדם על רמזות מכת ספרה ונחתי לו נפואה: כי ר"ל בין
 דכתיב ולאם מלאום יאמן ממשע דלא יסו בגדולה וכן כשהמלוכה
 מלכי ישראל בעל המלוכה של עש כל חותו וזון ממלכו כדמפרש
 ואזני: י ר"ל הוא היה האמירן ומדי בימיו התחיל מכות על עשו
 וכן בימיו שאלו שהיה המלך הראשון מיר בעל המלוכה של
 גנ'ו. שמנה היו וכנגדן העמיד יעקב וביטל מלכות עשו
 אביה אסא הי'הושפט. ובימי יורם ל' בנו כתיב (מ"ב ח) בימיו
 פשע אדום מתחת די יסודה וימליכו עליהם מלך ובימי
 אסא כתיב אין מלך באדום לבס מלך: (לב) יובב בן

רש"י

דאמר ר"ח מימי לא שאלתי אדם י על מכת ספרה לבנה
 וזיה (והלא קא חזינן דהיה אל תקרי וזיה אלא וזיהיה
 כי המכה לא תתרחס לעולם. ברש"י יסון) ולא היוקק
 לכתוב לנו משפחות הזוריי אלא מפני תמנע ולהודיע גדולת
 אברהם כמו שפירשתי למעלה: (לא) ואלה המלכים
 כימיהם ב ואלו היה שאלו ואים בשת דוד ועלמה דכמעט
 פשע אדום מתחת די יסודה וימליכו עליהם מלך ובימי
 זרח מבצרה. ברה בעיני מאבס היא שאלמר (ירמיה מח)

פירוש על ספור ותמנע וגו'

ואין. כי ממנה יאל עמלק דכתיב עליו מחט תמנע את זכר
 עמלק. שלעמיד לא יסא זכר ממנו כאלו לא הי' כלל
 בעולם:

ספר הישר

דער פינקטער זענען ריי הינדער פון יעקב שפארק דער
 שפארקן גינארין און זיי האבין גיבעטן צו הקב"ה ער זאל
 זיי העלפן, און הקב"ה האט גייערעט זייער תפלה און
 האט זייא פארטומליגט און פארשיקט און דיא נאכט איז
 גינארין שפארק פינקטער און זיי האבין זיי גיזעקן מיט
 זייערע זיי הארשין מלחמה און זיי האבין זיי גיזעקן מיט
 דיא אנדערע און זייא האבין געמיינט אז זיי שפארקן דיא
 הינדער פון יעקב און זיי די הינדער פון יעקב זענען זייא
 גאר גיט צו געזאגנען, די הינדער פון יעקב האבין זייא
 געזאגט וואס דיא איז, זענען זיי אין דער פינקטער אונזעק
 געזאגנען

אחינו כני אדום ע"כ נלוינו עליו מחה תמנע את זכר עמלק
 נכ"ח וכו'. ולכן נקראת תמנע לזמן מוטעם והסרה. כי הי'
 סיכא כפי הקראים שמה לקרוא את שמה תמנע המורה על אפס

ספר הישר
 קאם פון יהודה און דער שפארקער דער גבור האט צו
 האקט דעם פאנציר און דער קאם פון יהודה איז גייערעט
 גינארין און שמעון מיט זיי האבין געזאפט דעם גבור
 און האבין אים צושניטען אין די זייג, די הינדער פון
 יעקב מיט זייערע פעקשין האבין פארנוקען דיא גאנגע
 פארנוקען פון געש, און ביא נאכט זענען זייא ארויס
 געגאנגען פון געש, און זענען געקומען צו גיט חורין
 און די פעקשין פון גיט חורין זענען געשניטען גרייס צו
 מלחמה, און די פעקשין פון גיט חורין זענען גינען
 גרייסע בגדים און די מלחמה איז גינען זיי נאכט אין
 (חק לישראל ע"א) (ח"ב)

תחתיו השם מארץ התימני :
 לה וימת השם וימלך תחתיו הדר
 בן בוד המכה את מדין בשדה
 מואב ושם עירו עוית : לו וימת הדר
 וימלך תחתיו שמלה ממושרקה :
 לו וימת שמלה וימלך תחתיו שאול
 מרחבות הנחר : לה וימת שאול
 וימלך תחתיו בעל חנן בן עכבור :
 לו וימת בעל חנן בן עכבור וימלך
 תחתיו הדר ושם עירו פעו ושם
 אשתו מהיטבאל בת מטור בת
 מי זהב : מפטיר מ ואלה שמות
 אלופי עשו למשפחותם למקמתם

ושם מארץ דרומא :
 לה ומית השם ומלך
 תחותיה הדר בר בוד
 דקטי ית מדינאי
 בחקלא דמואב ושום
 קרתיה עוית : לו ומית
 הדר ומלך תחותיה
 שמלה ממושרקה :
 לו ומית שמלה ומלך
 תחותיה שאול מרחובי
 דער פרת : לה ומית שאול
 ומלך תחותיה בעל חנן
 בר עכבור : לו ומית
 בעל חנן בר עכבור
 ומלך תחותיה הדר
 ושום קרתיה פעו ושום
 אתתיה מהיטבאל בת
 מטור בת מצורף דהבא :
 מ ואלין שמות רבובי
 עשו לרגעיתיהון

תולדות אהרן

וימך קמיו . ויכר עם סוף סודא :

בעל הטורים

(ג) וסם אשמו . מוכר סם אשמו מלמד שמלך על ידה סהיה
 כח גדולים ועשירים . מונה כלן ח' מלכים ויה' אלופים וכנגדן
 נאמרו כישראל ירח שופטים מיהובט עד שמאל וח' מלכים על
 יורם וזהו ואלכה לנגד :

לארבעים מלכים נקובי שמות זה אחר זה : (לט) בת
 מי זהב . אינו כדוקק לפי שישומו כשמות כל כך :
 (מ) ואלה שמות אלופי עשו למשפחותם למקמתם .
 באלופים הללו מוכר ממצתם של גלויים הנאמרים
 לארבעים בכני עשו . יש לומר שלכסוף נעשו אלו
 האחרונים עיקר להיות אלופי עיר וישר דבתיב כאן

רש"י

עשו : מ' (מו' ונעניו) דק"ל ל"ל ליתסו אחר אכיו כיון שחשב
 ע"ש מקומו כמו שמה ממשרקה וכי' ותי' שלל היה איש ידוע ויכר
 ע"ש מקומו וזהו הולך לייחסו ע"ש אכיו ולא ייחסו ע"ש מקומו
 אלא להודיע שפטרס ללקות וכו' : נ' (ממ"ט) ר"ל ז' הכתוב
 לנאקומתם כשמותם סי' שנקראו שמותן ע"ש מקומותם וז"ש אח"כ

שפתי חכמים

עשו : מ' (מו' ונעניו) דק"ל ל"ל ליתסו אחר אכיו כיון שחשב
 ע"ש מקומו כמו שמה ממשרקה וכי' ותי' שלל היה איש ידוע ויכר
 ע"ש מקומו וזהו הולך לייחסו ע"ש אכיו ולא ייחסו ע"ש מקומו
 אלא להודיע שפטרס ללקות וכו' : נ' (ממ"ט) ר"ל ז' הכתוב
 לנאקומתם כשמותם סי' שנקראו שמותן ע"ש מקומותם וז"ש אח"כ

שפתי חכמים

עשו : מ' (מו' ונעניו) דק"ל ל"ל ליתסו אחר אכיו כיון שחשב
 ע"ש מקומו כמו שמה ממשרקה וכי' ותי' שלל היה איש ידוע ויכר
 ע"ש מקומו וזהו הולך לייחסו ע"ש אכיו ולא ייחסו ע"ש מקומו
 אלא להודיע שפטרס ללקות וכו' : נ' (ממ"ט) ר"ל ז' הכתוב
 לנאקומתם כשמותם סי' שנקראו שמותן ע"ש מקומותם וז"ש אח"כ

שפתי חכמים

עשו : מ' (מו' ונעניו) דק"ל ל"ל ליתסו אחר אכיו כיון שחשב
 ע"ש מקומו כמו שמה ממשרקה וכי' ותי' שלל היה איש ידוע ויכר
 ע"ש מקומו וזהו הולך לייחסו ע"ש אכיו ולא ייחסו ע"ש מקומו
 אלא להודיע שפטרס ללקות וכו' : נ' (ממ"ט) ר"ל ז' הכתוב
 לנאקומתם כשמותם סי' שנקראו שמותן ע"ש מקומותם וז"ש אח"כ

שפתי חכמים

עשו : מ' (מו' ונעניו) דק"ל ל"ל ליתסו אחר אכיו כיון שחשב
 ע"ש מקומו כמו שמה ממשרקה וכי' ותי' שלל היה איש ידוע ויכר
 ע"ש מקומו וזהו הולך לייחסו ע"ש אכיו ולא ייחסו ע"ש מקומו
 אלא להודיע שפטרס ללקות וכו' : נ' (ממ"ט) ר"ל ז' הכתוב
 לנאקומתם כשמותם סי' שנקראו שמותן ע"ש מקומותם וז"ש אח"כ

ועל קריות ועל כזרה וגו' . ולפי שהעמידה מלך לאדום
 עתידה ללקות מ עמהם שנאמר (לטיה לד) כי זכח לה'
 כזרה : (לה) המכה את מדין בשדה מואב . שכל
 מדין על מואב למלחמה והלך מלך אדום לעזור את מואב
 ומכאן אנו למדים שהיו מדין ומואב מריבים זה עם זה וכימי
 כלעם עין שלום להחזקת על ישראל : (לט) בת מי זהב .
 (מ) ואלה שמות אלופי עשו . שנקראו על סם מדינותיהם נ לאחר שמת הדר ופסקה מהם מלכות והראשוני'
 פירוש לתורת אלהים

(מ) ואנה אונ דאם זענען דיא זעקען פון די הארען

פון זענען דיא זעקען פון די הארען

פון זענען דיא זעקען פון די הארען

פון זענען דיא זעקען פון די הארען

פון זענען דיא זעקען פון די הארען

פון זענען דיא זעקען פון די הארען

פון זענען דיא זעקען פון די הארען

פון זענען דיא זעקען פון די הארען

פון זענען דיא זעקען פון די הארען

פון זענען דיא זעקען פון די הארען

בשמתם אלוף תמנע אלוף עלוה
 אלוף יתת : מא אלוף אלהיבמה
 אלוף אלה אלוף פינן : מב אלוף קנו
 אלוף תימן אלוף מבצר : מג אלוף
 מגדיאל אלוף עירם אלה אלופי
 אדום למשבתם בארץ אחוזתם
 הוא עשו אבי אדום : פ פ פ

בשמתהון בשמתהון
 רבא תמנע רבא עלוה
 רבא יתת : מא רבא
 אלהיבמה רבא אלוה
 רבא פינן : מב רבא קנו
 רבא תימן רבא מבצר :
 מג רבא מגדיאל רבא
 עירם אלו רבא רבא אדום
 למות בנתהון בארע
 אחסנתהון הוא עשו
 אבדהון דאדומאי : פ פ פ
 תרא סוף פסו . מגילת יא . פ

קל"ד קליטה סימן . ומסטרין חוון עובדיה כת"ע :
 רשבים

למקמתם בארץ אחוזתם . וראה לרבוי שבבל פרשיות בני עשו ובני שעיר והמלכים אשר מלכו עד סוף
 הפרשה כולת הנם כהנכים ברבוי הימים ופרשת אלופי בני עשו הראשונה אינה נזכרת שם כלל כי אם
 אלופי פרשה שנייה לבד :

שפתי חכמים

רש"י

הנזכרים למעלה הם שמות תולדותם וכן מסודר בדברי
 הימים וימת הדר ויהיו אלופי אדום חלוף תמנע וכו' :
 (מג) מגדיאל . היא רומי : חסלת פרשת וישלח

והראשונים וכו' הם שמות תולדותם שלא חיקטו הא ככר מנה
 לטיל אלופי בני עשו גם הם מנה אחרים . והא רליה שאלו נקראים
 ע"ש מדינותיהם דהא מגדיאל היא רומי כדליחא כמד"ר שגראה
 ל' אמי חלוף בתלום היום מלך מגדיאל אבל באחרים כגון חלוף
 קנו וכו' אספר שהם נקראים ע"ש תולדותם מאחר שנזכרים למעלה
 בשמות אלו וכן ג"כ אלהיבמה חלוף תמנע וכו' שמות תולדותם
 עמי מאחר דמזינו לטיל שפס שמות אדם וליקן ג"כ אין הכרח
 שהם שמות מדינה לכד מיחא רליה ממגדיאל שהוא שם מקום לכן יש לומר שכולם נקראו על שם מדינותיהם שכל זה ויגלה על זה :
 חסלת פרשת וישלח

פירוש לתורת אלהים

מייננט קען רום אלה דאם וענען דיא הארען פון
 אדום קמושבותם צו וייער ויצונג בארץ אחוזתם אין
 דעם לאנד פון וייער ארב חיא ער איז דער עשו
 דער פאקער פון אדום :

קדומר וואסאדיא געקען פון דיא הארען וענען
 גירופען גיווארען אויף דעם נאמען פון וייערע
 קדינות : (מג) אלוף מגדיאל . רש"י שרייבט מגדיאל
 דער פאקער פון אדום :

ספר הישר

געקב מיט זיין מאכין שריים . יעדער קלף האט מיט
 גענוקען זינע שריים , ריא קלבים און שריים האבין ינד
 שטארק אונטערשטעניג געמאכט פאר דיא קינדער פון
 געקב און זיין האבין געשטארבן זיין זאלין פון איצט זיין
 גוטע קרייניק איינער צום אנדערן , און אזוי איז שרייב
 גיווארין אלע מקומות :

פלאטין וואס יעקב האט אקאהל געקויפט פון חמור , און
 אלץ וואס זיי האבין געפאנגען פון ריא אלע שפעט איז
 גיווען אזוי סוף גאר גוט צו זייערן , און אלע קלבים האבין
 סורא געהאט פאר די קינדער פון יעקב , ווייל אזעלכע
 בעלי מלחמה האט קען גאר גוט גיהערט און גיווערן , און
 אלע קלבים פון קנען וענען געקויפט צו די קינדער פון

הפטרת וישלח בהושע סימן י"ב

נבואת הושע

א ועמי תלואים למשובתי ואל על יכראוהו יחד לא
 קינדער , איינער האט געהאט ווייניג פארשטאנד און האט גוט גיוואלט זיין אין תרד , גאר אנאנצע סאג האט גר געשקילט אין גאט
 מיט דיא קינדער , דאס אנדערע קינד איז גיווען קלוג , און איז געאנגען אין תרד און האט גוט גילערנט , דער פאקער האט

פירוש ע"ם

(א) ועמי תלואים למשובתי און מיין פאלק ישראל
 הענגען צו מיין ווינדער קערין קדומר
 זיין וענען מסופק צו זאלין זיין תשובה מאהן
 און זיין תשובה מאהן זיי און צו דער זאך
 וואס דיא גבאים רופען זיין , וענען זיין מיט
 אנאנד גוט דער הויבין און ויילען דאס גוט

יְרוּמָם : ב אֵיךְ אֲתִנֶּה אֶפְרַיִם אֲמַנְנָה יִשְׂרָאֵל אֵיךְ
 אֲתִנֶּה כְּאֲדָמָה אֲשִׁמְךָ כְּצִבְאִים נִהַפֵּךְ עָלַי לְכִי יַחַד
 נִכְמְרוּ נְחוּמִי : ג לֹא אַעֲשֶׂה חֲרוֹן אַפִּי לֹא אֲשׁוּב
 לַשַּׁחַת אֶפְרַיִם כִּי אֵל אֲנִכִּי וְלֹא־אִישׁ בְּקִרְבֶּךָ קְרוֹשׁ
 וְלֹא אֲבוֹא בְּעִיר : ד אֲחֲרֵי יְהוָה יִלְכוּ כְּאֲרִיֶּה יִשְׂאֵג
 כִּי־הוּא יִשְׂאֵג וַיַּחֲדְדוּ בְנֵי־מִים : ה יַחֲדְדוּ כַצֶּפֶר
 מִמְצֵרִים וּכְיוֹנָה מֵאַרְצָן אֲשׁוּר וַחֲשֻׁבְתִּים עַל־
 בְּתִיחֵם נֹאס־יְהוָה : ו סִכְבְּנִי בַכְחַשׁ אֶפְרַיִם וּבְמַרְמָה
 בֵּית יִשְׂרָאֵל וַיְהוּדָה עַד רֹד עַם־אֵל וְעַם־קְדָשִׁים נֹאמְרוּ :
 ז אֶפְרַיִם רָעָה רֹחַ וּרְדֵף קָדִים לְלִי־הַיּוֹם כְּזֹב וְשׁוֹד
 יִרְבֶּה וּבְרִית עַם־אֲשׁוּר יִכְרְתוּ וְשִׁמְן לְמִצְרַיִם יִזְבֹּל :
 ח וְרִיב לַיהוָה עַם־יְהוּדָה וּלְפָקֵד עַל־יַעֲקֹב בְּדַרְכָּיו
 כִּמְעַלְלָיו יָשִׁיב לוֹ : ט בְּבִטָּן עָקֵב אֲתִיחֶוּ וּבְאֹזְנוֹ

גִּידְעוּכֶם אִם דָּאס קִינְד וְעַם אויף
 וואקסן וועט פון זיין אַרױסער לָרְוֹן
 אונ וועט זיין אַנאָן, וויא דאס קִינְד
 און גרויס גינארין האט ער אויפֿ
 גידיקט צו לערנען און האט אַרױפֿ
 גִּידְעִיגט דייא צייט מיט גאר גישט,
 דער פאקטער איז שפאקטער זיין גינארין
 אויף דעם קִינְד און האט אים עסליכע
 פאקל גישפראכט און האט אים
 פארשעקט צווישען סענשאַפֿן, דאס
 קִינְד האט גינאנט צום פאקטער זאג
 מיר פאר וואס קינט אויף מיר מער
 זיין וויא אויף מיין ברודער, ער האט
 גאר גוט געזען ווי צו לערנען און
 דו שוויניקט אים, האט דער פאקטער
 גינאנט אויף זיין ברודער האב איך
 גוט וואס ביי צו זיין, ווייל איך האב אים
 זא ער איז גיבארין גינארין מיט
 ווייניג פארשפאנד, און ער קען גוט
 פארשפייזן דאס לערנען, און איז ער
 לערענן גוט, וואס זאל ער שאקן,
 פארבריינגט ער סאקיי זיין צייט מיט
 גאר גישט, אבער דו האקסט דאך אין

פירוש עט

אפויגיל וועלן זיין זיך איין זאקלען פון מערנים
 און אזוי וויא אפאקט וואס קערט זיך אום צו
 איר געסט אזוי וועלן זיך דיא ישראל ווינער
 קערין פון דעם לאנד אשור און איך וועל זיין
 באנעצין און זייערע זייערע אזוי רעט גאט :
 (ו) קבני כחש זיין האבין מיה ארום גערינגילט
 מיט ליגענט דאס פאלק פון אפרים און מיט
 פאלשקייט האבין מיה ארום גערינגילט דאס הויז
 געווינד פון ישראל דאס זענען דיא מלכים פון
 דיא גשרת השקטים ויהיה און דיא מלכי יהודה
 זענען נאך גינען גאקס פארקט און מיט הקבצה
 וואס ער הייקט אלעים קדושים, זענען זיין
 ווארדאפטיג : (ז) אפרים וועט דים אפרים און זיין
 צו אזוי אואך וואס איז בקר אזוי וויא אזוינעם דאס
 מיינט מען צו דמות פוכבים ומנלות ויהיה קדים
 ער יאנק דעם מורח ווינט אגאנצין סאג ליגען און
 רויבונג מוהט ער מערין און זיין זענען פורת
 ברית מיט אשור און פויקעל פירען זיין קיין
 מערנים פון שוחד נועגין : (ח) וריב זיי און דיא קריג
 וואס גאט האט מיט דיא ישראל דאס זאגט ער
 צו דעם שקט יהודה ופקודי על יעקב און דער
 וויצען פון גאט צו גינדעקן אויף יעקב מיינט
 קען אויף דיא ישראל בדרבני ער זאל בצוארין
 אזוי וויא וייערע בייזע וועגן אזוי וויא זייע
 בינע ווערק וועט פון אים ווינער קערין, זאגט
 גאט זעהט וואס פאר אטובות האב איך אייך
 גיטאדן צו יעקב : (ט) בנסן אין דער מוסערת בויך
 האט ער באגרייפט דיא עקשט פון זיין ברודער

סאקן, איך האב פארט אויף זיי רחמנות און זאג :
 (ב) איך אַתְנֶה וויא זאל איך דוה איבער ענפערין
 דוה ישראל אין דיא הענט פון זיינע פיינט איך
 אַתְנֶה וויא זאל איך געבין און פאר לענדן דוה
 אזוי וויא דיא שקטא אַתְנֶה איך זאל דוה סאקן
 אזוי וויא דיא שקטא צבאים דאס זענען דיא
 שקטע פון לאנד קרום ער צמורה וואס זענען
 איבער גיקערט גינארין נהפך ער זיי עם איז פאר-
 קערט גינארין אויף מיר און אין מיר סיון הארץ
 יחד מיט אגאנדער זיין דער היצען זיך אין מיר
 מיינע גידאקען : (ג) לא אעשה איך וועל גוט סאקן
 סיון גרום צארין יא אשכ איך וועל גוט ווינער
 קערין פון דעט וואס איך האב גינאנט אין דער
 תורה לא מאקתים, איך האב דיא ישראל גוט
 פארמיאוקט קשה צו פאר דאקנין אפרים, ווארום
 איך בין גאנט וואס אויך בין מקנים דיא מוכה
 וואס אין זאג צו און איך בין גוט אקענטש איך
 זאל חרקה האבין דגדדו גרוש צווישען דיר בין
 איך אהייליגער גאט ויא אבא בעיר און איך וועל
 גוט קוקען אין דער שקטא, ווארום איך האב שוין
 לאנג סבטיח גינען צו סאכין ורהען סיון שכינה
 צווישען דיר אין וירשלים דווקא זאנט דער
 נביא : (ד) אחרי יי גיט נאך גאט וועלן די ישראל
 גיין דען נאכהי ישאן אזוי וויא אלייב וועט גאט
 שרייען אז זיין זאלן ארויס גיין פון גלות בקר
 כי הוא ישאן ווארום ער וועט שרייען און זיין
 וועלן זיך איילען אין צו זאקען דיא פאר
 סריקענע קינדער מיט פון מערב זייט אזוי וויא

שָׁרָה אֶת־אֱלֹהִים: וַיִּשְׂר אֶל־מִלְאָךְ וַיְכַל בָּכָה
 וַיַּתְחַנְּנוּ־לוֹ בֵּית־אֵל יִמְצְאוּנוּ וְשֵׁם יְדָבָר עִמָּנוּ:
 יֵאֱיִתְּהוּ אֱלֹהֵי הַצְּבָאוֹת יִתְּהוּ זָכְרוּ: יִכְוָתֶהּ בְּאֱלֹהֵי
 תְּשׁוּב חֶסֶד וּמִשְׁפָּט שָׁמֵר וְקוֹה אֶל־אֱלֹהֵי תְּמִיד:
 יֵי פָנָעוּ בְּיָדוֹ מֵאוּנֵי מִרְמָה לַעֲשֹׂק אֶהָב: יֵי וַיֹּאמֶר
 אֶפְרַיִם אֵךְ עֲשֵׂרְתִי מִצְאֵתִי אוֹן לִי כִלְיִינִיעֵי לֹא
 יִמְצְאוּ־לִי עֵזוֹן אֲשֶׁר־הָמָא: מו וְאִנְכִי יִתְּהוּ אֱלֹהֵי
 מֵאָרֶץ מִצְרַיִם עַד אוֹשִׁיבָךְ בְּאֱהָלִים כִּימֵי מוֹעֵד:

פירוש ע"ט

דיין ויגדך נעהאם אנוסין קאם צום
 לערנען אזוי וויא אפטרן, און יעדער
 סאך האקטו בעקער גינערונג, און
 דו האקסט דאס לערנען אונעם געליינט
 און פארבריינגסט דיא צייט מיט גאר
 גוט, וויא אזוי זאל איה גוט ביי זיין,
 דאס האט דער גבירא ווען געקב און
 עשו זענען גאך גינען בייא וישר
 מיטער אין בויה, האט שוין געקב
 פארהאלטן זיין ברודער עשו און
 האט אים גוט גינאלט קאוון אויס
 גיין פריער, צו ווייזן אז ער דארף
 גינעלענען אויף עשו, נאכדעם האט
 געקב זיך גאך טער געשפארקט ביד

גיאונען און מיט זיין מאכט האט ער גיהערשט
 איבער אמלאך, ווייטער: (י) וישר אי מלאך ער האט
 גיהערשט איבער דעם מלאך און ער האט אים
 בייא גיקומען בכה דער מלאך האט גינויינט און
 האט זיך גיבעטן בייא געקב און האט אים
 גינאנט היינט לאו מיה אפ בית אי גינאנט דער
 סוף וועט זיין הקביה וועט זיך באנווייזן צו ריר
 אין בית אפ און דארטין וועט ער אונז גיפונען
 און דארטין וועט ער מיט אונז ריידן און הקביה
 און איה וועל מספים זיין אויף דיא גבכות וואס
 דיין פאטער זיפק האט דיה גיבענשט: (יא) וי
 אדתי הצבאות און גאט דער האר פון אלע
 הערשאפט גאט איז זיין גיהערשט בלאומר דער
 גאט וואס איה בין גינען דענקסטאהל דער בין
 איה היינט אויך און אז איר זאלט גיין מיט מיר
 מיט גאנצקייט אזוי וויא אייער פאטער געקב
 וואלט איה מיט איה נהג גינען אזוי וויא איה
 האב מיה נהג גינען מיט אים: (יב) ואתה און דו
 ישראל אויף דיין נאקס הבטחה קענסטו דיה
 פאר לאזן גאר חסד מיט גיהערשטקייט זאלסטו
 היטען ביזטו בטוח צו האפן צו זיין הילף אבער
 איר טהקט גיט גאר: (יג) גנען דיא ישראל
 זענען סוחרים בלאומר די ישראל האבן אקמיה
 אויף וישר געלט וואס זיאי האנדלען אין זיין
 האנט איז פאלשע וואג שאלין פאר צוקען גולגן
 האט ער קיב: (יד) ויאמר אפרים און אפרים זאגט
 אד גייערשט איה בין רייה און וועקסטוועגן זאל
 איה דינען הקביה קמית איז זי איה האב גיפונען
 אקראפט, ויער מדרש שרייבט דאס גייט אויף
 זיבעקס בן נבט וואס ער איז גינען פון שקט
 אפרים ער האט גינאנט איה האב גיכונען אשטר
 חוב אויף דיא ישראל אז זיאי זענען צו מיר
 קענעקט און איה בין אפלקות איבער זיאי,
 ווארום אונזער פאטער יוסף האט זיאי גיקויפט
 אזוי וויא עס שטייט אין פסוק אין פרשת נחיי
 זעלכו, דאס איז טייטש דיא ברודער זענען

גינאנטען פאר יוסף און זענען גיפאלן פאר אים
 און האבן גינאנט הנגו קף לעקדים, דאס איז
 טייטש מיר זענען צו דיר קנעקט און אלץ וואס
 דער קנעקט האט גיהער צום האר דרום בין
 איה רייה דען גאר דאס געלט פון דיא ישראל
 איז מיין, און אויף מחמת דעם גי זיי אלע
 מינע מירדיקייט בלאומר גאר מיין געלט וועט מען
 גיט גיפונען דרוגען קיין זינד אשר חסא וואס עס
 זאל הייסן איה האב געזינדיקט דען אז איה געט
 שוין אפילו בייא זיאי אונעק קומט דאס מיר בדין
 ווייל זיאי זענען מינע קנעקט דרויף זאגט גאט
 ביה צו זיבעקס דיא רייד פון דיא ברודער פון
 יוסף הצדיק האקטו גיט פארגעסן זיאי וויילען צו
 אים קנעקט זיין: (טו) ואתי יי אלהיה און דאס
 וואס שטייט אין עשרת הדברות אנכי יי אלהיה.
 דאס איז טייטש איה בין דיין גאט דאס הייט
 זיבעקס יא פארגעסן און האט גישמעלט צווייא
 דמות פון פוכבים ומזלות איינע אין דער שקאט
 דן און די אנדערע אין בית אל, און דער פשוטר
 פשט איז אזוי דו אפרים זאגסט איה בין רייה און
 האב גינען אשטאקייט צו מיר דרויף דיא
 גיולות און דרויף פאלשע וואגן וואס איה טאה
 מיר עס וואלט אבער בעסער גינען אז דו זאלסט
 דיר טראקטין גאר מיין מירדיקייט און דאס געלט
 וואס איה האב וועט מיר גיט מספיק זיין מכפר
 צו זיין אויף מינע זינר און טאקער טראקטו
 איה גאט פארשטייא גיט אויף דעם פאלשקייט
 וואס דו טוקסט בסוד זאג איה דיר וויא קאן דאס
 זיין זאגלי יי אלהיה, איה בין דאך דער גאט
 וואס האט דיה אויס גיזויגן פון מצרים און
 דארטין האב איה פאר שטאנען ויער איז אקבור
 אדער גיט מביא וועל איה דא אויף וויקסן ויער
 עס האלט בסוד אפאלשע וואג יוד אושיבך נהלים
 איה גאט וועל פאר שניידן פון דיר דיא פאלשע
 סוחרים און איה וועל דיה זעצן אין דיא
 גיזעלטין צו לערנען תורה אזוי ווי די ערשטע

וּדְבַרְתִּי עַל־הַנְּבִיאִים וְאָנֹכִי חוֹזֵן הַרְבֵּיתִי וְכִיד
 הַנְּבִיאִים אֲדַמָּה: "אִם־גַּל עַד אֲוֹן אֶדְ-שְׂוֹא הָיָה בְּגִלְגָל
 שְׁוֹרִים זַפְתוּ גַם מִזְבְּחֹתָם פְּגָלִים עַל תַּלְמֵי שְׂדֵי:

וְהָיָה כִּי יִשְׁעֲלֶמְסָר אֶרֶץ דָּעַם מִלְּפָנֶיךָ
 וְהָיָה כִּי יִשְׁעֲלֶמְסָר אֶרֶץ דָּעַם מִלְּפָנֶיךָ
 לֹא יִשְׁעֲלֶמְסָר אֶרֶץ דָּעַם מִלְּפָנֶיךָ
 עַד הָיָה כִּי אֶרְפָּא מִלְּפָנֶיךָ מִן צֶדֶק
 בְּהַעֲבֹר אֶת נַאֲם. הָאֵם בְּעַן שְׁעִינִים
 אֶת יִצְחָק מִלְּפָנֶיךָ עֲרֵב אֶרֶץ אוֹיֵב יִזְוֹ
 אֶת יִצְחָק מִלְּפָנֶיךָ עֲרֵב אֶרֶץ אוֹיֵב יִזְוֹ
 עַד בְּזִלְזָל. וְיִבְרַח הָאֵם מִן אֶרֶץ מִלְּפָנֶיךָ
 מִשְׁעִינִים. וְיִבְרַח הָאֵם מִן אֶרֶץ מִלְּפָנֶיךָ

זֶה הָאֵם בְּעַן שְׁעִינִים וְהָיָה כִּי יִשְׁעֲלֶמְסָר אֶרֶץ דָּעַם מִלְּפָנֶיךָ
 לֹא יִשְׁעֲלֶמְסָר אֶרֶץ דָּעַם מִלְּפָנֶיךָ עַד הָיָה כִּי אֶרְפָּא מִלְּפָנֶיךָ
 מִן צֶדֶק בְּהַעֲבֹר אֶת נַאֲם. הָאֵם בְּעַן שְׁעִינִים אֶת יִצְחָק מִלְּפָנֶיךָ
 עֲרֵב אֶרֶץ אוֹיֵב יִזְוֹ אֶת יִצְחָק מִלְּפָנֶיךָ עֲרֵב אֶרֶץ אוֹיֵב יִזְוֹ
 עַד בְּזִלְזָל. וְיִבְרַח הָאֵם מִן אֶרֶץ מִלְּפָנֶיךָ מִשְׁעִינִים. וְיִבְרַח הָאֵם מִן אֶרֶץ מִלְּפָנֶיךָ

לִי דַעַת הַלְלוֹת וְרַחֵם וְעַד לֹא יִכַּח כְּמִי תַפְדֵּד בְּכִי הַסִּקְרָה שֶׁכַח חַי עַל הַחוּסָה. וְכִי־מִתְּמָה כִי־ו:

הַפְטָרָה וַיִּשְׁלַח כְּתוּב עֶשֶׂר. כְּשׁוּבֵרִית מִימֵן אִי:

נבואת עובדיה

א חוֹזֵן עֹבְדֵי כְּהֻמָּר אֲדֹנָי יְהוִה לְאֹדֹם שְׁמוּעָה
 שָׁמַעְנוּ מֵאֵת יְהוִה וְצִיר בְּגוּיִם שָׁלַח קוֹמוּ וְנִקְמָה
 עֲלֵיהֶם לְמַלְחָמָה: בְּהַחַת קָמָן נִחַתִּיהָ בְּגוּיִם בְּזוּי אֶתְהָ
 מֵאֵד: ג וְהָיָה לְפָנֶיךָ הַשִּׁיאָה שְׁכֵנִי בַחֲנוּי־סֹלַע מְרוֹם
 שְׁבִתוֹ אֲמַר בְּלַפֵּי מִי וְזִרְדֵנִי אֲרִיז: ד אֲבִרְתַּנְּבִיָּה
 בְּנֶשֶׁר וְאִם־פִּין בְּיֻכְבְּסִים שִׁים קִנְיָה מִשֵּׁם אֲוִרְיָה
 נִאֲסִי־יְהוָה: ה אֲסִי־נְנָבִים בְּאֲוִרְיָה אֲסִי־שְׂדֵדֵי לִילָה
 אִידֵךְ נְדַמִּיתָה הִלָּא וַיִּנְבְּוּ דַיִם אֲסִי־בְצִדִים בְּאִוֶּל לֶךְ הִלָּא
 יִשְׁאִירוּ עֲלֹזֹת: ו אִידֵךְ נְחַפְּשׁוּ עֲשׂוּ נִבְעוּ מִצְפְּנוֹ:
 ז עַד־הַגְּבוּל שְׁלֹחָה כֹּל אֲנָשִׁי בְרִיתְךָ הַשִּׁיאָה
 יִכְלוּ לָךְ אֲנָשִׁי שְׁלֹמֶךָ לְחֶמֶךָ יִשְׁמוּ מִזֹּדַת תַּחֲתֶיךָ
 אִין תְּבוּנָה בּו: ח הִלָּא בְּיוֹם הַהוּא נִאֲסִי־יְהוָה
 וְהִאֲבִדְתִי חֲכָמִים מֵאֹדֹם וְתִבְנֶנָה מִתֵּר עֲשׂוּ: ט וְחַתְּנוּ
 גְּבוּרֵיךָ תִימֵן לִמְעַן יַפְרֹת־אִישׁ מִתֵּר עֲשׂוּ מִקְמָל:
 י מִחֲמַס אֲחִיךָ יַעֲקֹב חֲכָמָה בְּיֹשֶׁה וְנִכְרַת לַעֲלֹם:
 יא בְּיוֹם עַמְדֶךָ מִנְּגֵד בְּיוֹם שְׂכוֹת זְרִים חִילוּ וְנִכְרַים
 בְּאִוֶּל שְׁעָרֶיךָ וְעַל־יְרוּשָׁלַם יִדּוּ גִזְרֵל גְּמֵאֲתָה כְּאֲחֵד
 מֵהֶם: יב וְאֶל־תֵּרָא בְּיוֹם־אֲחִיךָ בְּיוֹם נִכְרוּ וְאֶל־
 תִּשְׁמַח לִבְנֵי־יְהוָה בְּיוֹם אֲבָדָם וְאֶל־תִּגְדֵּל פִּיךָ
 בְּיוֹם צָרָה: יג אֶל־תִּבְאֵל בְּשִׁעֲרֵי־עַמִּי בְּיוֹם אִידֵם
 אֶל־תֵּרָא גְּמֵאֲתָה בְּרַעַתוֹ בְּיוֹם אִידֵו וְאֶל־
 תִּשְׁלַחְנָה בַחִילוּ בְּיוֹם אִידֵו: יד וְאֶל־תַּעֲמֵד עַל־

אֵם תְּנִיבָה בְּנֶשֶׁר וְנִי. כְּוִיִּל אֲדֹם
 בְּקִאֲבֵם וְהָיָה אִין הַאֲרֶץ וְעַד וְעַם
 פִּיךָ מִקְמֵן אֲרָאם וְיִבְרַח עַד דַּעַת
 עֲרֵד. דָּעַם וְנִאֲבֵם נִאֲבֵם אִם תְּנִיבָה
 בְּנֶשֶׁר. מִזְּבִילֵי דֵו וְעַסֵּם דֵוֶּךְ שְׁוִין
 אוֹיֵף הַיִּבְבִּין אוֹיֵף הַרְדֵּךְ וְיִיא דַעַת
 אֲדַלְעָה מִלְּפָנֶיךָ. הָאֵם בְּעַן בּוֹכְבִים
 שִׁים קִנְיָה. אֶת וְעַד דֵו וְעַסֵּם שְׁוִין
 שְׁוִין דֵוֶּךְ עַסֵּם (בְּרִיךְ לֵאמֹר) עֲרֵב־שְׁוִין
 דֵוֶּךְ שְׁעִינִים. מִשֵּׁם אֲוִרְיָה נִאֲבֵם הִי
 וְעַל אִידֵךְ דֵוֶּךְ מִשְׁלֵי מִן דֵוֶּךְ אֲרָאם
 גְּבוּרֵיךָ. אִין דֵוֶּךְ וְעַד אֲבִיטוֹל שְׁוִין
 עַד שְׁעִינִים. פִּין קִאֲבֵם וְנִאֲבֵם
 תִּשֵּׁם הַחֲבִירָה עַד אֲדֹם אוֹיֵב לֵאמֹר בְּיוֹם
 עַד וְעַם וְהָיָה מִכְּבוֹן יִזְוֹ עַסֵּם
 וְיִזְוֹ לֵאמֹר דֵוֶּךְ וְיִיא אֲוִרְיָה.
 דַּעַת וְעַד וְעַם אִם וְעַם אֲוִרְיָה
 אֲרָאם וְיִבְרַח. נִאֲבֵם קָמָן דַּעַת
 נְבִיבֵן עַד שְׁעִינִים מִיִּם אֲמִשְׁלֵ.
 אֲשַׁפְּטֶמְסָר מִקְמֵלָה הָאֵם וְהָיָה אֲשַׁפְּטֶמְסָר
 בְּעַד הַחֲמַס אוֹ עַד אִין שְׁפִאֲרֵת מִן
 אֲלַע שְׁעִינִים אֶת אֲלַע בְּהַרְדֵּין פִּין
 אִים מִרְדֵּךְ אֲבִיבִין. עַם אִין וְיִזְוֹ
 אֲוִרְיָה מִקְמֵלָה הָאֵם וְעַד הַחֲמַס
 דֵוֶּךְ וְעַד הַחֲמַס. הָאֵם עַד וְיִזְוֹ אִידֵךְ
 הָאֵם פִּין דַּעַת גְּבוּרֵי מִיִּם מִרְדֵּךְ. מִיִּם
 וְעַד אִין בְּשַׁפְּטֵמְסָר אִין דַּעַת
 מִקְמֵלָה מִנְּגֵד. וְיִיא אֲשַׁפְּטֶמְסָר מִיִּם
 גִּזְמֵם מִיִּם אֶת וְיִזְוֹ אֶת אֶת מִיִּם כֹּל
 אִין נִאֲבֵם שְׁפִאֲרֵת. וְיִבְרַח אֲשַׁפְּטֶמְסָר
 דַּעַת מִקְמֵלָה אִין נִאֲבֵם שְׁפִאֲרֵת מִן
 בְּשַׁפְּטֵמְסָר וְעַם עַד דֵוֶּךְ נִשְׁעֵלֵן
 בְּעַד מִי. הָאֵם אֲוִיבֵם וְיִזְוֹ עַד
 דַּעַת נִבְרֵד וְיִיא דֵוֶּךְ בְּיוֹם שְׁפִאֲרֵת
 בְּשַׁפְּטֵמְסָר מִן מִרְדֵּךְ הָאֵם פִּין
 דַּעַת גְּבוּרֵי מִיִּם אֲוִרְיָה מִקְמֵלָה
 וְעַד עַד גְּבוּרֵי וְעַם וְעַד

סְעִינֵי קִר

פִּירוּשׁ עִם

דַּעַת מִיִּם וְעַקֵּב אִין וְעַתָּה אִין אִישׁ תֵּם
 אֶת אִין וְעַתָּה אִין דֵוֶּךְ וְעַתָּה אֶת הָאֵם
 גְּבוּרֵיךָ וְעַתָּה: (ס) וְעַתָּה אֶת הָאֵם
 גְּבוּרֵיךָ מִיִּם דֵוֶּךְ נִבְיָאִים וְיִזְוֹ אִין שְׁפִאֲרֵת
 אֶת עַד דֵוֶּךְ נִבְיָאִים הָאֵם אִין מִיִּם בְּאֲוִיבֵם אִין
 מִן עַד הָאֵם נִשְׁפִּטֵמְסָר: (י) אֵם נִבְרֵד אֶת עַם
 (ח) לִישׂרָאֵל עִם

הפרק להכרית את פליטיו ואלי-תסגר שרידיו
 ביום צרה: מו כי-קרוב יוסי-חיה על-פל-הגוים
 כאשר עשית יעשה לך נמלה ישוב בראשה:
 מו כי כאשר שתיתם על-הר קדשי ישותו כל-
 הגוים תמיד ושתו ולעו והיו כלאו היו: י ובתך
 ציון תהיה פליטה והיה קדש וירשו בית יעקב
 את מורשתם: ה והיה בית-יעקב אש ובית יוסף
 להבה ובית עשו למש ודלקו בהם ואכלום ולא-
 יהיה שריד לבית עשו כי יהיה דבר: י וירשו
 הנגב את-הר עשו והשפלה את-הר שתיים וירשו
 את-שדה אפרים ואת שדה שמרון ובנימן את-
 הגלעד: כ ונכתה הוללה לנגי ישראל אשר-
 בנענים עד-צרפת ונלת ירושלם אשר בספר
 ירשו את ערי הנגב: כא ועלו מושיעים בחד ציון
 לשפט את-הר עשו והיתה ליהוה המלוכה:

וישגו בין שפארקיים, והם
 מים קרין אנדערין גים האישין פלתי
 נאר מים דר, יו ווישגו פו
 סעקשין או אפילו דך קען ער א
 איין נעקטן, וועלן שרן אלע א
 אים טרא האפין, בריא הקדוש ברו
 והא איין איך אורי, או ער דיל מיי
 ויין שפארקיים אורי וער העמל
 היבם ער אורי פאלק באנן וכו
 ברו סים העקשין נלקט, און או דרם
 פאלק איין שרין באנן דודי נאכד
 ווארפם ער יוא ארזם ברו ער
 שר, און אורי קעם גאם פאלק פו
 ורום, אדום איי נעקשין נאך
 ויבש און מים דעם נעקשין נלקט
 האם אדום ניקאטן וער קעם פוך
 קענען ארזם ניקרין און פוין נודים
 קיים, גאם נעם ידך נאר גים אוקש
 נעקשין ער ואל מים סיר האלמי
 פלסקה, דריבער האם גאם ניקאטן
 וירלו ברו בריא ידך אורי נייים
 דריבער וועל איך נאר מים דר
 האלמי פלסקה, או דו נעקשן אפילו
 אויסקייטן דין נעקשן זיין לאגין
 אורי וידך היא דער אוקשן פלתיים
 און דו נעקשן ויין שפארקער פון אלע
 מים פלתיים און סתריב און נאך

פיקטער, פון דארטן קען איה דך אראפנעמען, אורי היא איה וקוב ניקאטן
 אנדערע פלעקער:

לחור קריאת פסחת הכנוע עמים מקרא ואחד תרגום והפסרה ובמזמור ה' סלך נאות לבש או מזמור שיר
 ליום השבת וה' סלך יל"ה דברו משנה והלכה ממזל מהירות שהא נגד היסוד כתיבת היום:

ברטנורא

משנה מקואות פרק ח

עיקר רי"ח

פרק ח א ארץ ישראל מהורה... ואפי' עיירות של כותים (א) שנתוכה שלא גורו סומאה אלא על הרך
 הע"ז ב"ז: ובמקואותיה מהורים... ולא מחזקין לה כמחזקים למסתמא בכבש נמש: לבעלי
 קריין. לכתוין כדיל דבעל קרי אסור ב"ת על שיעבול וכי סביל אפי' במקוה שכל מימיו שאובי' מותר:
 אפי' נתמלאו בקילון. שמלאו מים בכתף וסבטו לתוך גומא ומאוחו גומא ים דרך (ב) שהולכין דעמי' למקוה:
 שחוץ למפתח. חן לפתח
 המדינה: כשרים. אף
 לנדות להזיח לכסליתן ואפי' אף
 דליכא איסור כרת לא
 מיישגין סמא חסרים היו ופעלו
 עליהן מים שאובים ונתאללו
 דחון לפתח המדינה חון רבלי בני אלם מתייש סס:
 לפתח מן המפתח. לפנים מפתח המדינה:

(א) מוספתא וס"ב דעמי' ונקט
 כותים משום מיפא כו' ומיכו
 יל דליירי ובסויתא ואסקלון
 והכתומיה דנוני חט"ס לרין
 כהם משום חין כעמיס ומקמס
 העמי"ס גורו. כר"ס ועמי"ס:
 (ב) ובמקואותיה כו'. ויש כו
 אף פ"ג דהמבנה אינה אלא
 ומי"ו ל"ג אלא דברו אלא כהוה

פרק ח א ארץ ישראל מהורה ארץ ישראל אינו קהור
 ובמקואותיה סתומים און אירע מקנאות
 וענען מהור (כשרין) מקנאות סתומים דיא מקנאות
 וואם וענען אין דיא שפעט וואם פותים וואתקען
 נארם שפחין לארץ אויב דיא שפעט וענען אין
 חוץ לארץ כשרים נבעי קרו דער פענמש וואם
 פון אים אין אורים גינאנען נרע. קען ער ויה
 סוכב ויין אין דיא מקנאות אפילו נתמלאו בקילון
 אפילו קען האם אנגישפעמ דיא נאנצע פערציג
 קאה (ואקער און קען האם ויי גינאנען אורף
 חק לישראל ע"פ) (ח"ב)

דעם אקסירי און אררין גינאסען אין אררוב, און
 עם איז דא אונען פון דיא ררוב צו אסקנה, וואם
 דורך דיא ווען ציהם זיך דיא וואקער פון גרוב
 אין סקנה, קען אויך אפעל קרו ידך סוכב ויין
 אין דיא סקנה וועיין תריטמו שפחין: ישראל אויב
 דיא שפעט וענען אין ארץ ישראל שחוץ לפתח דיא
 מקנאות וואם וענען אויסקייטיג פון דיא סיר פון
 דיא סרינה כשרים אף לנדות וענען דיא מקנאות
 פשר אפילו אנרה ואל ויה אין ויא סוכב ויין
 פלגנים פון הפתח און דיא מקנאות וואם וענען
 אונטווינג 6 15

שכן דרך נחליות בקולן ואכ"נ דלמי' כלה המשנה כולל כשרים וכלי כלי' ומחוייב' [ג] סמא. מדכריבם יתחזקו אלל לחוין קטורים. חוספתא [ג] מהור. דמתחתה תחתה מכה סוף לרין דרך קרי לבוא בתחלת קודם השמן וכי היכי דהיך דתחלה לא סיי קרי ה"נ דתחלתה ובסוף קתא ס"ג ולטובם קטור. כ"ס הרה"י. וישן חוס' י"ט : (א) דליל לשפת כלה סתבסס דליל' הוא כל סיי שולן כל גוזה מייניט חייס משהל ד"ו חמר רחמנא כרלויס להוריש נמלה. וז"ע מתיס עטורים או מלקוים. דלעיל כרל"ס :

כשרים לבעלי קריין ופסולים לכל הטמאים. ר' אליעזר אומר הקרובים לעיר ולדרך טמאים מפני הכביסה והרחוקים מהורים; ב אלו בעלי קריין שהם צריקין טבילה ראה מים חלוקים או עכורים בתחלה מהור באמצע ובסוף [ג] סמא מתחלה ועד סוף [ג] מהור לבנים ונמשכים [ד] סמא רבי יוסי אומר לבנים כעכורים. ג המטיל טמין עבות מתוך האמה כעכורים. ה המהרהר בליילה ועמד ומצא בשרו חם טמא. הוולפתה (שכבת) זרע ביום השלישי מהורה מדוכסין : טמא. דמין קרי הוא : לבנים כעכורים. ח מתחלה מהור בלמטע ובסוף טמא וכן הלכה כר"י : ט המהרהר בליילה. ויחאה סכא על האסה (ג) וכשיעור משמחו : מצא בשרו חם. ולח מלא טיפת קרי : טמא. ודלוי ראה קרי אלל טמאכד כמתיס כנגד : הפולטת ש"י ביום השלישי מהורה. כגון שמהסה כה' כשכה ופלטה כשכת לא טמא כתחלת ליל ה' דלשחיה הורע כמטיה ד' עמות שלימת ליל ה' ויום ה' ליל טיי

מחוייבין פון דיא טיר פון די קריגה כשרים לצני' קריין ועזען דיא מקנאות קשר אז אבער קרי יעדער קענקשט וויא פון אים אין ארזים גענאנגען זרע זאל זיך אין וויא מוכל זיין ופטורים לכל הטמאים און אלע אנדערע זאכן וואס זענען קמא סארין זיך זיט מוכל זיין אין דיא מקנאות רבי אליעזר אומר מקרובים קשר יתרוך רבי אליעזר זאגט דיא מקנאות וואס זענען זארהט צו אשקאט ארער צו אנועג פטאים זענען קמא (פסולו) סאר קען זיך ניט מוכל זיין אין וויא ספני הבסיסה נוייר קען נואשט דארט. קען זיין אז קען האט אגניגאסען אין מקנה אונסער מיט דיא פלים פון די וועשערס ויהרוקים אונס דיא מקנאות וואס זענען טיים פון אשקאט אונס פון אנועג סתורים זענען סתור בקשר. נוייר דארט איז ניטא קיין מענקשין האט גיינער ניט אגנענאסין דיא מקנה. אונס אז קען געפינט אמקנה וואס זיא איז מיט נואסער געוויס איז דאס פון רעגנינאווער; ב איז בעלי קריין שהם צריכים קריגה דיא בעלי קרי דארפן זיך מוכל זיין דאס מיט היקוים אז ער האט גיזעהן עס נייט פון אים אזוי ווי נואסער אונס עס נייט קראפטיגייט אטראפין גאט אטראפין או עכרים ארער ריא נואסער איז סאנטקע פתחה אין אנהייב איידער דיא השקנה הייבט אז צו זיין פון אים סתור איז ער סתור דארף ער זיך ניט מוכל זיין באפעזיבסוף ספא אויב עס גייט פון אים קראפטיגס ארער סאנטקע. אין מיטען משתין זיין ארער נאך דעם משתין זיין. אונס אין אנהייב משתין זיין איז ניט גינאנגען איז ער קמא. נוייר דאס איז קרי ווערן סתקה ונד סוף סתור אויב עס גייט פון אים קראפטיגס ארער סאנטקע פון פאר דעם משתין זיין גיזעהן דעם משתין זיין. איידער ער האט אן

גיהויבען משתין זיין האט אגניגהויבען צו זיין קראפטיגס נוייר אונס סאנטקע. אונס די נאגנע צייט וואס די השקנה איז גינאנגען איז ארץ גענאנגען קראפטיגס נוייר אונס סאנטקע. איז ער סתור קניס נמשכים ספא אז דיא השקנה איז נוייס אונס זיא ציהת זיך. זיא קלעבט אין דיא הענט. איז ער קמא. נוייר דאס איז זרע רבי יוסי אומר לבנים כעכורים רבי יוסי זאגט נוייקע השקנה האט דעם דין וויא סאנטקע. אין אנהייב איז סתור. אין מיטען אונס אין סוף איז קמא. אויב דיא נוייקע השקנה האט אגנעהויבען זיין איידער די געוויינליכע השקנה איז גינאנגען. אין אז דיא געוויינליכע השקנה האט אגנעהויבען זיין האט דיא נוייקע השקנה אויף גיהערט. איז ער סתור. אונס אויב פריער האט אגנעהויבען זיין געוויינליכע השקנה אונס אין מיטען האט אגנעהויבען זיין דיא נוייקע השקנה אויף. ארער נאכדעם ווי די געוויינליכע השקנה האט אריף גיהערט אין נאגנען האט אגנעהויבען זיין נוייקע השקנה. איז ער קמא : ג המטיל טמין עבות מתוך האמה כעכורים. ה המהרהר בליילה ועמד ומצא בשרו חם טמא. ויחאה סכא על האסה (ג) וכשיעור משמחו : מצא בשרו חם. ולח מלא טיפת קרי : טמא. ודלוי ראה קרי אלל טמאכד כמתיס כנגד : הפולטת ש"י ביום השלישי מהורה. כגון שמהסה כה' כשכה ופלטה כשכת לא טמא כתחלת ליל ה' דלשחיה הורע כמטיה ד' עמות שלימת ליל ה' ויום ה' ליל טיי

גיהויבען משתין זיין האט אגניגהויבען צו זיין קראפטיגס נוייר אונס סאנטקע. אונס די נאגנע צייט וואס די השקנה איז גינאנגען איז ארץ גענאנגען קראפטיגס נוייר אונס סאנטקע. איז ער סתור קניס נמשכים ספא אז דיא השקנה איז נוייס אונס זיא ציהת זיך. זיא קלעבט אין דיא הענט. איז ער קמא. נוייר דאס איז זרע רבי יוסי אומר לבנים כעכורים רבי יוסי זאגט נוייקע השקנה האט דעם דין וויא סאנטקע. אין אנהייב איז סתור. אין מיטען אונס אין סוף איז קמא. אויב דיא נוייקע השקנה האט אגנעהויבען זיין איידער די געוויינליכע השקנה איז גינאנגען. אין אז דיא געוויינליכע השקנה האט אגנעהויבען זיין האט דיא נוייקע השקנה אויף גיהערט. איז ער סתור. אונס אויב פריער האט אגנעהויבען זיין געוויינליכע השקנה אונס אין מיטען האט אגנעהויבען זיין דיא נוייקע השקנה אויף. ארער נאכדעם ווי די געוויינליכע השקנה האט אריף גיהערט אין נאגנען האט אגנעהויבען זיין נוייקע השקנה. איז ער קמא : ג המטיל טמין עבות מתוך האמה כעכורים. ה המהרהר בליילה ועמד ומצא בשרו חם טמא. ויחאה סכא על האסה (ג) וכשיעור משמחו : מצא בשרו חם. ולח מלא טיפת קרי : טמא. ודלוי ראה קרי אלל טמאכד כמתיס כנגד : הפולטת ש"י ביום השלישי מהורה. כגון שמהסה כה' כשכה ופלטה כשכת לא טמא כתחלת ליל ה' דלשחיה הורע כמטיה ד' עמות שלימת ליל ה' ויום ה' ליל טיי

ועשי ל"ט ששמה חמישי עם הטיכה ללא אשתי אלא מקנת חמישי ולל עשי ופשי ללא איכא אלא עתי עשות שלימות
 שהענה היא לו יום או לילה : רבי ישמעאל אומר : כל לחלוק ולומר דשולטת בשליכי לשמושה טמאה אבל
 שולטת כרביעי טמאה מיהו מודה הוא דמקנת היום ככולו ללא הקפידה תורה אלא כמנין הימים ולא כמנין העונות .
 ופטמים שהן ד' עונות שלימות כגון אם ששמה כליה ה' עם הטיכה פליטתה טמאה עד תחלת ליל שנת . ופטמים
 שהן ה' עונות כגון אם ששמה כחלת יום ד' בעלות השחר פליטתה טמאה עד ליל שנת . ופטמים שהן ו' כגון ששמה כחלת ליל ד' והיא טמאה עד תחלת ליל שנת ממאלו עט עונות שלימות : רע"א לעולם ה' . עונות ואם יאלה מקלת שנה ראשונה נותנים לה מקלת שנה שנייה להשלים ה' עונות לכל הפולטת בתוך ה' עונות שלימות טמאה והלכה כרבי חלעזר בן עוזיה : ד' טמאה . הפס' (ד) של שנת זרע שפלטת (ה) : מהורה . ואפי' טמאה דרננן ליכא : ולא כבדה את הבית . לא עשה את עמלה שלא ישאר בה לתלוות של ש"ו : כאלו לא מבלה . ויחשיבין טמא חפוט עטת שנת זרע עשאר לה כאלו חפוט : לבשויטל מים טמא . טמא נשתייר מן הקרי בתוך האמה

איר ארוים גינאנגען די נאכט צו וונקאגן איז זיא טהור רבי עקיבא אפי' זעיס חפשי רבי עקיבא זאגט גיז פינף נאנגען עונות איז זיא טמא . אויב דער טאן איז בייא איר גינען די נאכט צו דאנערשטאג האלבען נאכט . איז דאנערשטאג האלבען טאג איין עונה . דיא נאכט צו פרייטאג האלבען נאכט איז צווייא . פרייטאג האלבען טאג איז דרייא . דיא נאכט צו שבת האלבען נאכט איז פיר . שבת האלבען טאג איז פינף . אונ אויב דיא זרע גייט פון איר ארוים שבת נאך האלבען טאג איז זיא טהור : ד' פותית שפטה שכבת זרע מישראל' אויר האם קונגה גינען מיט אפותית . אויב דיא זרע איז צוריק ארוים גענאנגען פון דיא פותית סמאת איז דיא זרע טמא . ישראל שפטה שכבת זרע פותית אפותית האם קונגה גינען מיט איודישע טאקטער אויב דיא זרע איז פון איר צוריק ארוים גענאנגען פתחה איז זיא טהור האשה שפטה גיחה האשה נואם דער טאן האם איר בועל גינען ויהדת ופבלה אונ זיא האם זיה פאלד נאך דער בעיקלה טובל גינען זיא כבדה את פתיה אונ זיא האם גישט אפ געווישט דיא זרע פאר דער מבילה גינען זיא סמאת איז גלייך נויא זיא נואלם זיה נאר גיט טובל גינען בעל קרי שפטי זיא הפיל את הפיס אויב עם איז ארוים גענאנגען פון אייגעם זרע אונ ער האם זיה פאלד טובל גינען . אונ ער האם גיט משתין גינען פאר דיא מבילה גינען את הפיס פסא זען ער איז משתין דאם ערשטע טאהל נאך דיא מבילה ווערן ער טמא . טאמער איז געקליבען אביסול זרע אין דעם גליר אונ דאם ערשטע טאהל זען ער איז משתין דריבער איז זיא טמא רבי יוסי אומר בחזרה ויבוקן פסא רבי יוסי זאגט דין איז נאר אויב ער איז גינען אקראנגער אדער

טהור ואויב דער טאן איז בייא איר גינען דיא נאכט צו דאנערשטאג אונ פון איר איז דיא זרע צוריק ארוים גינאנגען שבת בייא נאכט . איז פיר עונות ועונה הייסט אגאנגען טאג . אדער אגאנגען נאכט דיא נאכט צו דאנערשטאג איז צווייא . דיא נאכט צו פרייטאג איז דרייא . דער טאג פרייטאג איז פיר . אונ דיא נאכט פון שבת איז דיא זרע צוריק ארוים גינאנגען . איז זיא טהור . אונ אפילו דער טאן איז בייא איר גינען דאנערשטאג פארין נאכט . איז נאר דיא צווייא עונות נאנגען . דיא נאכט צו פרייטאג . אונ דער טאג פרייטאג . אונ שבת בייא נאכט איז דיא זרע צוריק ארוים גינאנגען איז אלץ דיא אשה טהור' דברי רבי אליעזר בן עזריה אוי' זאגט רבי אליעזר בן עזריה . רבי ישמעאל זאגט אויב עם גייט ארוים זרע פון אאשה דעם דריטען טאג נויא דער טאן איז בייא איר גינען . איז זיא טמא פקמים שהם ארבע עונות אקאהל איז ביז צום דריטען טאג פיר עונות . אויב דער טאן איז בייא איר גינען אנהייב נאכט צו דאנערשטאג . אונ דיא זרע איז פון איר ארוים גענאנגען אנהייב נאכט פון שבת . דיא נאכט פון דאנערשטאג איז איין עונה . דער טאג דאנערשטאג איז צווייא . דיא נאכט צו פרייטאג איז דרייא . דער טאג פרייטאג איז פיר פקמים שהם חמש אקאהל איז פינף עונות . אויב דיא זרע איז פון איר ארוים פאר טאג פקמים שהם ששה אקאהל איז זעקס עונות . אויב דיא זרע איז פון איר ארוים גינאנגען שבת פארין נאכט נאר די זרע איז פון איר ארוים גענאנגען איז די זעקס עונות איז זיא טמא . אדער אז דער טאן איז בייא איר גינען דיא נאכט צו דאנערשטאג אונ דיא זרע איז פון

לו נזקן אכל ילד כירא כו' (ו) ו' הרי"ט וטעל או חולן :
 [ח] שהורה כו' . מלח דפיטול הוא דהא חנין מוקדסי אלא
 סיפא אנדריך ליה דממאש א"ג רוקה כ"י . ונקט נדה דטומאה
 גזס סתרי' שבתי טפי : (ז) דלענין טבילה הוה כעמון ולענין טומאה
 גלוי כדלפי' בנמלה דמחוי"ט : (ח) דלפי' כערוכין ד"ד את כשרו
 אה כעטל נכשרו וחו ספר :
 [ט] הרי"ט כו' . קודם לחיחו
 ה"ט : [י] ירפה ב' . ות"ק
 גזס עמא לא ירפס : ה"ט
 אכל כטור סי' דר"ט אהדיה קאי
 וכשי תרחי ונת"ק כהר סי' :

ויאל עס השתן : בילד ובכריא שהור' . שאלה ככה אמת
 משתיר ועד כמה קרוי ילד כל שומד על רגלו אמת
 וחולן מנעלו וטעל מנעלו (ו) ואפילו כן פ' שיה ואלכה
 כרכי יוסי : דה שהורה מטומאה . ממחמת נדה
 ומתרת לכעלה : אבל
 ממאה על גב רוקה .
 שחלש על המשות קודם
 טבילה וטמאה מתורת מנע
 (ז) דרוקה ממאה כמנע
 וכמא : נתנה שעה
 בפיה . ולא כל המיס
 כשעה (ח) : קרצה

בילד ובכריא [ח] מהור : דה נדה שנתנה מעות
 בפיה וירדה וטבלה שהורה מטומאה אבל
 סמאה היא על גב רוקה . נתנה שעה בפיה .
 קרצה שפתותיה . כאילו לא
 טבלה . האוחז באדם ובכלים ומטבילן סמאים
 במים שהורים ר"ש אומר [י] ירפה כרי שיבאו
 והם [ט] הריח את ירו במים הקמטים אינן צריכין שיבאו בהם מים :
 כהם מים בית הסתרים בית הקמטים אינן צריכין שיבאו בהם מים :

שפתותיה . דהקה שפתותיה ביותר זו כו' . כאלו לא
 ובכלים ומטבילן סמאים . דמקום לחיחו לא כחו מים : וטבלה
 שעל ידו מתכר למי המקוה וזכז חין כלן חלינה : רש"א ירפה ב' . ואין הלכה כר"ס : בית הסתרים
 כיון חוד האוון ותוך החוטם ותוך הסה : בית הקמטין . על שחי ושל ערה א"כ קמטין על זקן וזקנה ששכרם
 נקמט : א"צ שיבואו בהן מים . דלמידי וכל אשר יגע בו הזכ וידיו לא ספק במים וכי כשטיפת ידים נקטר
 הזכ והלא טבילה כל הגוף במים חיים הוא נרין אלא לומר לך מה ידיו כנראה חף כל כשר כנראה פרט לבית
 הסתרים ואע"פ כן אמרו חכמים לעולם ילמד אדם בתוך ביתו שחאה אשה מדיחה קמטים כשעת טבילה דנהי
 דלן צריכין לכא כהן מים מקום הרואו לכיחת מים כענין :

אין אלקטער אין ער טמא בילד ובכריא שהור' אקער
 אז ער אין גיווען איינגער מענטש אונג
 אגיוונקטער . אונג פון אים אין ארויס גענאנגען
 זרע . אונג ער האט זיך טובל גיווען . אונג ער האט
 גישט משהין גיווען פאר דיא טבילה . גאר נאך
 דיא טבילה אין ער שהור . ווארום פון איינגען
 מענטש אגיוונקטען גייט ארויס דיא זרע מיט איין
 קאהל . וועיין תייטט [דער וואס קען שטיין אויף
 איין פוס אונג טהה' אויס דעם שוה' אדער ער
 טוהט אים אן . הייסט ער יונג . אפילו ער אין
 שוין אקט אקציג יאהר . ועיין תוית' : דה נדה
 שנתנה מעות בפיה וירדה וטבלה האט אריין
 גיליינט געלט אין מויל' . אונג האט זיך טובל גיווען
 מיט דיא געלט וואס אין מויל' שהורה מטומאה אין
 זיא שהור פון טומאת נדה . זיא אין שהור צום
 מאן אגל סמאה היא על גב רוקה אקער זיא אין טמא
 דורך דיא שפיאקען וואס אויף דיא געלט . דיא
 שפיאקען אין דאך ארויף געקומען אויף די געלט
 פאר דיא טבילה . אין דאך דיא שפיאקען טמא
 אונג דיא שפיאקען אין גיט שהור גיווארען דורך
 דיא טבילה אונג נאך דיא טבילה רירט זיא דאך
 אזיין אן די שפיאקען וואס אויף דיא געלט וואס
 אין מויל' נתנה שעה בפיה אז דיא אשה וואס אין
 אנדה ווען זיא האט זיך טובל גיווען האט אריין
 גיונקען אינדע האר אין מויל' אדער ווען זיא האט
 זיך טובל גיווען קפדה נדה האט זיא צו גימאכט
 דיא האנט אדער ווען זיא האט זיך טובל גיווען
 קרצה שפתותיה האט זיא צו גימאכט דיא ליפפען
 איינס צו דאס אנדערע נאנץ פעקטס כאינו זיא טבילה
 אין גלייך וויא זיא וואלט זיך טובל גיווען זיך גיט טובל גיווען
 אז איינער אונג פון אים אין ארויס גענאנגען זרע . אונג ער האט
 גישט משהין גיווען פאר דיא טבילה . גאר נאך
 דיא טבילה אין ער שהור . ווארום פון איינגען
 מענטש אגיוונקטען גייט ארויס דיא זרע מיט איין
 קאהל . וועיין תייטט [דער וואס קען שטיין אויף
 איין פוס אונג טהה' אויס דעם שוה' אדער ער
 טוהט אים אן . הייסט ער יונג . אפילו ער אין
 שוין אקט אקציג יאהר . ועיין תוית' : דה נדה
 שנתנה מעות בפיה וירדה וטבלה האט אריין
 גיליינט געלט אין מויל' . אונג האט זיך טובל גיווען
 מיט דיא געלט וואס אין מויל' שהורה מטומאה אין
 זיא שהור פון טומאת נדה . זיא אין שהור צום
 מאן אגל סמאה היא על גב רוקה אקער זיא אין טמא
 דורך דיא שפיאקען וואס אויף דיא געלט . דיא
 שפיאקען אין דאך ארויף געקומען אויף די געלט
 פאר דיא טבילה . אין דאך דיא שפיאקען טמא
 אונג דיא שפיאקען אין גיט שהור גיווארען דורך
 דיא טבילה אונג נאך דיא טבילה רירט זיא דאך
 אזיין אן די שפיאקען וואס אויף דיא געלט וואס
 אין מויל' נתנה שעה בפיה אז דיא אשה וואס אין
 אנדה ווען זיא האט זיך טובל גיווען האט אריין
 גיונקען אינדע האר אין מויל' אדער ווען זיא האט
 זיך טובל גיווען קפדה נדה האט זיא צו גימאכט
 דיא האנט אדער ווען זיא האט זיך טובל גיווען
 קרצה שפתותיה האט זיא צו גימאכט דיא ליפפען
 איינס צו דאס אנדערע נאנץ פעקטס כאינו זיא טבילה

אין גלייך וויא זיא וואלט זיך גיט טובל גיווען
 אז איינער אונג פון אים אין ארויס גענאנגען זרע . אונג ער האט
 גישט משהין גיווען פאר דיא טבילה . גאר נאך
 דיא טבילה אין ער שהור . ווארום פון איינגען
 מענטש אגיוונקטען גייט ארויס דיא זרע מיט איין
 קאהל . וועיין תייטט [דער וואס קען שטיין אויף
 איין פוס אונג טהה' אויס דעם שוה' אדער ער
 טוהט אים אן . הייסט ער יונג . אפילו ער אין
 שוין אקט אקציג יאהר . ועיין תוית' : דה נדה
 שנתנה מעות בפיה וירדה וטבלה האט אריין
 גיליינט געלט אין מויל' . אונג האט זיך טובל גיווען
 מיט דיא געלט וואס אין מויל' שהורה מטומאה אין
 זיא שהור פון טומאת נדה . זיא אין שהור צום
 מאן אגל סמאה היא על גב רוקה אקער זיא אין טמא
 דורך דיא שפיאקען וואס אויף דיא געלט . דיא
 שפיאקען אין דאך ארויף געקומען אויף די געלט
 פאר דיא טבילה . אין דאך דיא שפיאקען טמא
 אונג דיא שפיאקען אין גיט שהור גיווארען דורך
 דיא טבילה אונג נאך דיא טבילה רירט זיא דאך
 אזיין אן די שפיאקען וואס אויף דיא געלט וואס
 אין מויל' נתנה שעה בפיה אז דיא אשה וואס אין
 אנדה ווען זיא האט זיך טובל גיווען האט אריין
 גיונקען אינדע האר אין מויל' אדער ווען זיא האט
 זיך טובל גיווען קפדה נדה האט זיא צו גימאכט
 דיא האנט אדער ווען זיא האט זיך טובל גיווען
 קרצה שפתותיה האט זיא צו גימאכט דיא ליפפען
 איינס צו דאס אנדערע נאנץ פעקטס כאינו זיא טבילה

שלא יישן כדו שלח יתחמם ויראה קרי : כים של עור . וכשרלו להאכילו ינדקו ככים : ותכלע בכים . ותכליל תרומה כעמלח הנוף והוי במימה דכתיב ומתי כו כי יתללוהו :

ת"ר כהן שומה מסבילין אותו ומאכילין אותו תרומה לערב ומשמרין אותו שלא יישן . ישן סמא לא ישן מהרר ר"א בר' צדוק אמר עושין לו כים של עור אמרו לו כשיב שמכיא לידי חימום אמר להם לדבריקב שומה אין לו תקהה אמרו לו לרברינו ישן סמא לא ישן מהרר לדבריקב שמא יראה ספה כתרדל ותכלע בכים תנא משום דבי אליעזר אמרו עושין לו כים של מתכות :

גישלאפין נאך דער סבילה קאר ער גיט עסין הרוקה . אונ אויב ער איז גיט גישלאפין נאך דער סבילה מעג ער עסין תרוקה ? נדרה נאך דייער רייר אז מען זאל אים מאכין אלעדערנעם בייטייל אויף דעם גליד . נועט מען אים שוין מענין געבין עסין תרוקה אפילו ער איז גישלאפין נאך דער סבילה אויב מען נועט זעהן אז אין די בייטייל איז גיט דא קיין זרע . מיר דארפן דאך אבער מורא האבן שפי דהא ספה כתרדל ונבצע בנים סאקער נועט פון אים ארויס גיין זרע זיין סראפין אזוי גרויס וויא אונענעפט אונ דאס נועט זיין גענואקט ווערן פון דעם בייטייל . נועט מען גענאנגען , אונ אין אקט איז ער דאך סמא . ווארום אטראפין זרע איז דאך יא ארויס גינאנגען תנא משום רבי אלעזר אפרי מיר האבין געלערונג מען האט גיזאנט פון רבי אלעזר'ס וועגן עושין זי כים של מתכות מען זאל אים מאכין אבייטייל פון אמאמרעניאל ונאדער אפארמאקטע פון זיין וייט פון זיך דער . אכער פון זיין אנדער מאמרעניאל אונ דאס אנטאקאן אויף דעם גליד נוען ער זיינט זיך שלאפין . נועט מען גענען וויסען אויב עס איז ארויס גענאנגען פון אים זרע אדער גיין :

הנו נדון די רבנן האבין גילערונגם כהן שופח מסבילין אותו ויפאקילין אותו תרוקה לערב אפקין וואס איז משונקט איז מען אים סובל פארין נאקט אונ ביי נאקט גיט מען אים עסין תרוקה ויפאקילין אותו שלא יישן אונ מען היט אים ער זאל גיט שלאפין ופון נאך דיא סבילה . ביי ער עקט דיא תרוקה וישן סמא אויב ער איז גישלאפין איז ער סמא . סאקער איז ארויס גענאנגען פון אים זרע יא זשן סהור אויב ער איז נאך דיא סבילה גיט גישלאפין איז ער סהור רבי אלעזר רבי צדוק אמר עושין זי כים של עור רבי אלעזר רבי צדוק זאגט מען מאקט אים אלעדערנעם בייטייל אויף דיא סבילה נועט מען דאך גענען וויסען אויב עס איז ארויס גענאנגען פון אים זרע אדער גיין אפרי זי האבין די חקמים גיזאנט צו רבי אלעזר זי זשן שפכיא לידי חימום מיט דעם בייטייל איז נאך ערנעל . דער בייטייל נועט דער ווארעמען דעם גליד . נועט ארויס גיין פון אים זרע אפרי להם האט רבי אלעזר גיזאנט צו די חקמים ? רבריקב שומה אין זי תקהה נאך איינערע רייר איז דאך גאר גיט דא קיין מימעל אז אשושה נאר קענען עסין תרוקה אפרי זי האבין די חקמים גיזאנט צו רבי אלעזר רברינו נאך אונקערע רייר איז אזוי דער דין זשן סמא יא זשן סהור אויב ער איז

זוהר בשלח דף מ"ז ע"ב

ה' ילחם לכם ואתם תהרסו . רבי אבה פתח (ישעיה נח) אם תשיב משכת רגלך עשות חפצך כיום קדשי וזכאי אינן ישראל דק"ה אחריה בהון לאתדבקא בהו מכל עמין דלחין לכוכביא ומנו רחמיחא דלהון קריב לון לגביה ויהב לון אורייתא ויהב לון שבת דלחיה קדישא מכל שאר עמין וימין וימין מכלא וחדוה דכלא זקול שבת לקבל אורייתא כלא . ומאן דנטיר שבת כאלו נטיר אורייתא כלא (סג) וקראת לשבת שונג עטנג דכלא עטנגא דנפשא וגופא עטנגא דעלחין ותחלין :

הדכה פסוקה יוסף לחק מוסר

מספר צידה לדרך דף ר"ו ע"א
 מי שזונו לקבל עונות הסס יתכרך יבדל מניני אדם . (א) תבשול חי שלא בשל כלל או ששכל כל צרכו וכמאמרו ורע לו מותר להשהותו על גבי האש בין בכירה ובפחה בין בתנור
 מי שזונו לקבל עונות השם יתברך יבדל מניני אדם
 דער מענטש וואס וויל אויף זיך געקען צו דינען גאט זאל ער זיין אפגעשיידט פון מענטשין
 או שששש כז צרכו ומשפטק זרע זי אדער עם האם זיך געקאמט וויא פיר עם דארף זיך קאכין . אונ אויב עם נועט ליינגער קאכין נועט דאס געקעקען קאליע ווערין מוסר דהשמות על גבי האש מעג מען דאס האלקין אום שבת געבין פויער בין בכירה ובפחה בין בתנור סאמי אין אפירה אונ אין אפופח אונ אין אהויבין ופארצייטיגע הייבן'ס צום באקין אונ קוימענס צום קאכין זענען גינען אזוי געמאקט . מען האט געמאקט פון צינגל אונ פון ליים אזוי וויא אקלייבעדיגע פאס . אפא הויבין
 (תק לישראל ע"ט) (ח"ב) 10 15 ג"ג

ואחרו לין רשעים מהחנינים. ואין מעמון כמעמון החכמה. ואין חמון כחמון קדשה. ואין רש כרע פססות. ואין ימים כיתום סנחין. ואין מנוחה כטובון החלום. ואין מעשה מעולם מתחשכס וזה. ואין זדקס גדולם מחסכת יסורין. ואין חסלת גדולם מתחלום. ולא חולין מן סדלנס. ולא עכודס וזס מחסכ. ולא פרישות טוב מססיוס.

זמן כל תבשיל שבשל ולא בשל כל צרכו או בשל כל צרכו ומצמקם ויפה לו אם השליך לתוכו אבר חי סמוך לבין השמשות בעשה הכל כתבשיל חי ובתור לשחורו על האש אע"פ שלא נרף ולא ירסה מפני שכבר הסית דעתו מכינו ואינו כא לחתוח בנחלים: (ב) וכל תבשיל שסאסור לשחורו אם עבר ושהה אותו אסור לאכלו עד מוצאי שבת וימתין ככדי שיעשו. ואם שכחו אם תבשיל שלא כשל כל צרכו הוא אסור עד מוצאי שבת

אונ אונקען. אונ קען האמ דיא פאס געשקעלץ אויף אפאר צינגל וואס זענען גילענין אויף דיא ערד. אינגווייניג אין דיא פאס דאס קען געלייגט פייגער אויף דיא ערד. אונ דאס פייגער איז גענאנגען אויף דיא פאס גיז אין דערדייך. אונ הויבין איז גינען געמאכט ארויף צו שטעלין צווייא קעפ דאס האמ געהייסן פירח. אונ אויב עס איז גינען געמאכט גאר איין טאפ ארויף צו שטעלין. האמ דאס געהייסן פופח. אונ אויב עס איז גינען געמאכט אונקען ברייט אונ הויבין שקאל דאס איז גינען אפגור. אהויבין דאס ברויט וואס קען האמ געפאקט האמ קען אָנגעקלעבט אינגווייניג אין הויבין אויף די ווענט אונ דיא היץ פון דער פייגער איז גענאנגען אונקען צוויישן די ברויט אונ אויב די ברויט געפאקט גינארין ובו כל תבשיל שבשל ולא בשל כל צרכו אונ אזוי יעדער געקעקץ וואס קען האמ געקאכט אונ עס איז נאך גיט געקאכט גינארין וויא פיר עס האמ געדארפט געקאכט ווערין או בשל כל צרכו אדער עס איז געקאכט גינארין וויא עס האמ געדארפט געקאכט ווערין ויפספס ויהי יו אָבער וואס מער עס וועט קאכין וועט געקער זיין אם השניף לתוכו אבר חי סמוך לבין השמשות אויב פרייטאג שפעט נאנט צו נאכט האמ ער אררין גינארקין אין טאפ אשטיקול רויע פלייש אונ ער וויר דיא שטיקול רויע פלייש זאל אויך געקאכט ווערין אויף שבת צו עסין געשה חלי כתבשיל הי ווערט דער גאנצער טאפ עסין גירעכונג וויא ארויע עסין וסודר לשחורו על האש אונ קען קעג דעם טאפ האלטין אום געה זעבין פייגער אף על פי שלא נרף ולא ביסה אפילו ער האמ גיט ארויקגעשארט דיא פייגער פון הויבין אונ ער האמ גיט געקעקט דיא פייגער מיט אש ספני שקבר הסית דעתו מבט נוויל ער האמ שוין זאנג גיט אין זינען געהאט ער זאל דאס געקעקץ עסין שבת בייא נאכט. ווייל ער האמ געוואקט אז אויף שבת בייא נאכט וועט גיט פארטיג זיין. אונ אויף שבת פריה וועט סאיי וויא פארטיג זיין אפילו ער וועט גיין קולין צו שארען. דריבער זיינו בא תחיות בהגלים וועט ער גיט קומען צו שארען קולין: (ב) כל תבשיל שבשל לשחורו יעדער עסין וואס קען טאר גיט האלטין שבת ביי דעם פייגער אם עבר ושהה אותו אונ ער האמ דאס עסין יא געהאלטין בייא דעם פייגער אויס אום שבת אסור זאכין עד מוצאי שבת מאר קען גיט עסין דאס געקעקץ ביז מוצאי שבת ויפסין גבוי שיעשו אונ מוצאי שבת מוז ער ווארטיג זיין זאנג ביז וויא זאנג עס דאערט קען זאל שטעלין צום פייגער ארויע עסין אונ עס זאל פארטיג ווערין וואס שכתו אונ אויב קען האמ פארנעסין אראפ צו נעמען דעם טאפ פון פייגער ערב שבת. אונ עס איז געקליבען שטיין בייא דעם פייגער אום שבת אם תבשיל שאל בשל כל צרכו הוא אונ אויב דאס איז אָנגעקעקץ וואס פרייטאג פארין נאכט איז עס נאך גיט גינען אין גאנצין פערטיג אסור עד מוצאי שבת טאר קען

אונקען. אונ קען האמ דיא פאס געשקעלץ אויף אפאר צינגל וואס זענען גילענין אויף דיא ערד. אינגווייניג אין דיא פאס דאס קען געלייגט פייגער אויף דיא ערד. אונ דאס פייגער איז גענאנגען אויף דיא פאס גיז אין דערדייך. אונ הויבין איז גינען געמאכט ארויף צו שטעלין צווייא קעפ דאס האמ געהייסן פירח. אונ אויב עס איז גינען געמאכט גאר איין טאפ ארויף צו שטעלין. האמ דאס געהייסן פופח. אונ אויב עס איז גינען געמאכט אונקען ברייט אונ הויבין שקאל דאס איז גינען אפגור. אהויבין דאס ברויט וואס קען האמ געפאקט האמ קען אָנגעקלעבט אינגווייניג אין הויבין אויף די ווענט אונ דיא היץ פון דער פייגער איז גענאנגען אונקען צוויישן די ברויט אונ אויב די ברויט געפאקט גינארין ובו כל תבשיל שבשל ולא בשל כל צרכו אונ אזוי יעדער געקעקץ וואס קען האמ געקאכט אונ עס איז נאך גיט געקאכט גינארין וויא פיר עס האמ געדארפט געקאכט ווערין או בשל כל צרכו אדער עס איז געקאכט גינארין וויא עס האמ געדארפט געקאכט ווערין ויפספס ויהי יו אָבער וואס מער עס וועט קאכין וועט געקער זיין אם השניף לתוכו אבר חי סמוך לבין השמשות אויב פרייטאג שפעט נאנט צו נאכט האמ ער אררין גינארקין אין טאפ אשטיקול רויע פלייש אונ ער וויר דיא שטיקול רויע פלייש זאל אויך געקאכט ווערין אויף שבת צו עסין געשה חלי כתבשיל הי ווערט דער גאנצער טאפ עסין גירעכונג וויא ארויע עסין וסודר לשחורו על האש אונ קען קעג דעם טאפ האלטין אום געה זעבין פייגער אף על פי שלא נרף ולא ביסה אפילו ער האמ גיט ארויקגעשארט דיא פייגער פון הויבין אונ ער האמ גיט געקעקט דיא פייגער מיט אש ספני שקבר הסית דעתו מבט נוויל ער האמ שוין זאנג גיט אין זינען געהאט ער זאל דאס געקעקץ עסין שבת בייא נאכט. ווייל ער האמ געוואקט אז אויף שבת בייא נאכט וועט גיט פארטיג זיין. אונ אויף שבת פריה וועט סאיי וויא פארטיג זיין אפילו ער וועט גיין קולין צו שארען. דריבער זיינו בא תחיות בהגלים וועט ער גיט קומען צו שארען קולין: (ב) כל תבשיל שבשל לשחורו יעדער עסין וואס קען טאר גיט האלטין שבת ביי דעם פייגער אם עבר ושהה אותו אונ ער האמ דאס עסין יא געהאלטין בייא דעם פייגער אויס אום שבת אסור זאכין עד מוצאי שבת מאר קען גיט עסין דאס געקעקץ ביז מוצאי שבת ויפסין גבוי שיעשו אונ מוצאי שבת מוז ער ווארטיג זיין זאנג ביז וויא זאנג עס דאערט קען זאל שטעלין צום פייגער ארויע עסין אונ עס זאל פארטיג ווערין וואס שכתו אונ אויב קען האמ פארנעסין אראפ צו נעמען דעם טאפ פון פייגער ערב שבת. אונ עס איז געקליבען שטיין בייא דעם פייגער אום שבת אם תבשיל שאל בשל כל צרכו הוא אונ אויב דאס איז אָנגעקעקץ וואס פרייטאג פארין נאכט איז עס נאך גיט גינען אין גאנצין פערטיג אסור עד מוצאי שבת טאר קען

ואם תבטל שבש"ל כל זכרו הוא ומצמקם ויפה לו מותר
 לאבלו מיד בשבת: (ג) כל שבוחר לשונו על גבי
 האש בשנוטלים אותו בשבת אסור להחזירו למקומו ואין
 מחזירים לעולם אלא על"ג בירה גרופה או מכוס' או בבירה
 ובופח שהוסקו בקש ובגבבא והוא שלא הניח הקדרה על
 גבי הקרקע אבל משהניח' על גבי קרקע אין מחזירין
 אותו ואפי' על גבי בירה גרופה או מכוסה ואין מחזירין
 או ביטה מפני שהבלין הם ביותר וכל שאין מחזירין עליו

ולא ש"יר' חוק' מחשבת' . ולא עניות גדול מחמתה . ולא חיים
 ערבים מחשמה בחלקו . אמר 'ה' הכנה סיבה לכל יוסר' . אמרו
 כי הולכי דרך טעו בדרכם ראו לפרוש אחד במגדל אמרו לו סורנו
 דרך זו לך והראה בידו לשמים אמרו לו ואיך . אמר להם הכינו
 לזה לפני דרככם ולפי שעור עמידתכם לעתה"ב . והוא לבחור יספ
 תאר וכחוס הכשר . שאלוהו על כחם כשרו . ענה טעמתי זה
 טעולם ומלחתי מר בעננה וזכנו וכספו כאלכנו ואני מניח לשמי
 לתור ולא לבוסח שהוסקו בגפה או בעצים אע"פ שגרף

איים גיט עסקין ביו מוצאי שבת ואם תבטל שבש"ל
 כל זכרו היא אונ אויב דאם אין גינוען איווי אעסקין
 וואס פרייטשאן פארין דאכט אין דאם גינוען אין
 גאנצין פארטיג וימצמק ויפח לו אונ וואס קוער עם
 האט זיך געקאכט אין אלץ געקער גינוען מותר
 זאקו מיר גשבה מעג מען דאם עסקין פאלד אום
 שבת: (ג) כל שבוחר לשהוחו על גבי הווש דיא אלע
 עסקינווארג וואס מען מעג זייא דאין שמיין געבין
 פייער אום שבת קשנוטלים אוחו בשבת אסור' הנהייד
 מקיטו אז מען האט דאם עסקין צו גענוקען פון
 פייער אום שבת. קאר מען גיט צוריק שטעלין
 צום פייער וואו מחזירין לעולם אונ מען קאר גיין
 קאהר גיט צוריק שטעלין אום שבת דאם עסקין
 אויף דער בירה אלא על גבי בירה גרופה או מכוסה
 סידרין עם אין ערב שבת ארויס גענוען גינוארין
 דיא פייער פון דער בירה אדער דאם פייער אין
 געקעט גינוארין מיט אש או גפירה וכופח שהוסקו
 בקש ויגבא אדער אז די בירה אונ כופח זענען
 געהייצט גינוארין מיט שטרואי אדער מיט
 קליינע שפענדליך והוא שלא הניח הקדרה על גבי בקע
 אונ דאם מעג מען נאר אז ער האט דעם טאפ
 גיט אנועק גישטעלט אויף די ערד אפי' משהניחה
 על גבי בקע אדער אז ער האט דעם טאפ אראפ-
 גענוקען פון דער בירה אונ אנועק גישטעלט
 אויף די ערד אין מחזירין אוחו קאר מען גיט דעם
 טאפ צוריק שטעלין אויף דער בירה ואפי' על גבי
 בירה גרופה או מכוסה אפילו די פייער אין ארויס
 גענוקען גינוארין פון דער בירה אדער מען האט
 דאם פייער געשיט מיט אש פון דעסקטוענין
 קאר מען גיט דעם טאפ צוריק ארויף שטעלין
 ואין מחזירין להנור ולא גופח שהוסקו בגפה או בעצים
 אונ אויב מען האט אראפ גענוקען אטאפ עסקין
 פון פייער אום שבת. אפילו מען האט אים גיט
 אנועק גישטעלט אויף די ערד. קאר מען אים
 גיט צוריק שטעלין אום שבת גיט אויף דעם
 אויבין אונ גיט אויף דעם כופח וואס זענען
 געהייצט גינוארין מיט גפת ומיט די פסולת פון
 קאן נאכדעם וויא מען האט פון וייא ארויס
 גענוקען דיא אייז' אדער מיט האלץ אף על פי שגרף או ביהא אפילו ער האט אויסקגעשארט דיא
 קוילין אדער ער האט די קוילין געקעט מיט אש פון דעסקטוענין קאר מען אויף גיט מפני שהגין
 עם ביותר טייל די היץ אין ויער שטארק ופי שאין מחזירין עליו אונ אלע עסקינווארג וואס מען קאר

געקערע אפשיידונג פון דיא וועלט זאבין. וויא
 דער מענטש וואס בענוגענט זיך מיט וואס נאט
 האט אים גיגעבין ויא שמייה חוקה מהשתקה עם
 איז גיט דא גיין שטארקערע אונ גיין געקערע
 היטונג פאר דעם מענטש. וויא שטוינגין ויא
 עניות גיזי מהחברה עם אין גיט קיין גרעסערע
 ארעמקייט וויא דעם מענטש וואס גרוסט צו
 אלץ ויא חיים ערבים מהשפח בחלקו עם אין גיט דא
 גיין זקערער לעבין ווי דער מענטש וואס פרייט
 זיך מיט ויין חלק ומיט וויא פיל נאט האט אים
 גיגעבין אמר אחד הובשח סיבה לבי יושר איינער האט
 גיזאנט דאם שעמען זיך גריינגט דעם מענטש
 צו אלע ארענומליכקייט ונוייל ער שעמט זיך
 טוהט ער גיין ארעמקט אונ טוהט גוטס אפרי כי
 חולכי דרך פני בדרגה מען האט גיזאנט מענטשין
 זענען אקאהר גענאנגען אין וועג אונ האבין
 געקלאנדעט דא שרוש אחר במגדל אפרי כי
 גינעהן וויא אפרוקער מענטש שטייט אויף
 אמרעם אפרי לו הורני דרך זו גיד האבין זיי גיזאנט
 צו אים ווייו אונז אין וועלכע וועג זאלין מיר גיין
 והראה גידו לשמים האט ער געוויזען מיט די האנט
 זייא זאלין גיין אויף דעם הימעל אפרי לו יאיד
 האבין וייא גיזאנט צו אים וייא אזוי גיט מען
 אויף דעם הימעל אמר להם הכינו צדה לפני דרכיכם
 לפני שיעור עמידתכם לעולם האט ער גיזאנט צו
 זייא פרייט אייך פאר שפיין איידער איר וועט
 גיין אין דעם וועג אויף אזוי לאנג וייא איר וועט
 דארפן זיין אויף עולם הבא וייא גבחר יפה תואר
 וכחוש הכשר אונ זייא האבין גינעהן איינגען
 מענטש אשיינעם נאר ער אין גינוען קאנער
 שאהודו על פחש בשרו האט מען אים גיפדענט פאר
 וואס ער אין קאנער ענה מעמתי זה העולם ומצאתיו
 מר בעננה האט ער גיגעקערט איך האב פארזוכט
 דיא וועלט. האב איך גינעהן ויא אין בויטער ווי
 לענה אזוי אביטערע נאוז והנה וכספו קאנני אונ
 דיא נאלד מיט די זילבער פון דער וועלט זענען
 וייא שטיינער וניט מער ווערמ' גאני מביט לשפי

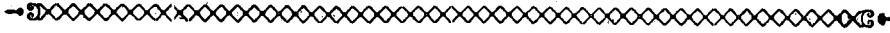
גענוקען דיא אייז' אדער מיט האלץ אף על פי שגרף או ביהא אפילו ער האט אויסקגעשארט דיא
 קוילין אדער ער האט די קוילין געקעט מיט אש פון דעסקטוענין קאר מען אויף גיט מפני שהגין
 עם ביותר טייל די היץ אין ויער שטארק ופי שאין מחזירין עליו אונ אלע עסקינווארג וואס מען קאר

אין מוכיח לו בשבת :

מחמת ורואה אנשים יוליכו לנן עון ואחרים לניכנס וילאמי מהם הטורף ?

גית ארויך שטעלין הויבין אויף די פירה אין מוסבין
ט בשבת טאר קען גיט שטעלין זעבין דיא פירה
אום שבת :

מבומה און איה קוק אויף דיא הויכע היפלען
ויהא אנשים יוליכו לנן עון און איה זעה וויא קען
פירט קענטשין אין גן עדן ואתים זייתם און
אנדערע קיינטשין פירט קען אין זיהגם זייתי
פאש השוכף האב איה מוכא זעהאט פאר דעם פייגער פון זיהגם וואס זענען זיי איה
קאגער גינארין

עניני ישובת יעקב ותולדותיו

יִשָּׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִדְּבָר יִשְׂרָאֵל וַיֵּלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיֵּלֶךְ
רוהיג, האט הקב"ה גינאגט גיט זענוג פאר
צדיקים וואס פאר זיי איז אנגעקרייט ווען קושיה
וועט קומען וואָדער צו עולם הבא ווילען זיי נאך
זייען רוהיג אויף די וועלט אויף. איז דאך אקשיא
ווי רען גיט הקב"ה דיא צדיקים זאלין האבין
פיינע וועלטין עולם הזה און עולם הבא. נאר
עס זענען דא צוויי ערליי קענטשין וואס דינען
הקב"ה. עס איז דא א מענטש וואס הקב"ה האט
אים גינעפין ארוהיגען האנדירט, און האט גיין
זארג אויף פרנסה, און איז גיט צו פיל בישעפטיגט
אין זיין האנדירט, און ער גייט אלע טאג פריה
און פארין נאכט אין שוהל דאוונען און לערונט
אלע טאג אקאהל ביי טאג אקאהל ביא
נאכט, ווען ער האט צייט און ער האנדירט
עהרליך, דער מענטש ווערט גערופין אצדיק
און ער טוהט דעם ווילען פון הקב"ה, און עס
זענען דא מענטשין וואס זייערע גישעפטין ווערין
גיטאהן דורך זייערע ווייזער אנדער דורך
משכתיים און זייא בישעפטיגען זיך נאר גיט מיט
עולם הזה זאכין. נאר זיי לערנען טאג און נאכט,
זיי ווערין געוויס גערופין צדיקים, עס זענען
אקער דא מענטשין וואס זענען ארעם, און
אנאנצין טאג מוז ער ארבעטן אויף זיין שטיקול
ברויט, און ער קומט אהיים ביי נאכט מיר פון
דעקטונעגין גייט ער גיט שלאפן ביי ער לערונט
הורה, אדער ער שטייט אויף פאר טאג צו לערנען
הורה, און גייט אלע טאג אין שוהל דאוונען,
און אפילו זיין פרנסה קומט אים זייער שווער,
פון דעקטונעגין היט ער זיך, גיט צו גלגלן, גיט
צו גלגלן, גיט צו שווינדלען, דער מענטש איז
בייא הקב"ה שיינער וויא זענען צוויי מענטשין.
דער מענטש וואס איז אנגביר אדער אנגיד אדער
ער האט אוי פרנסה בריוח, און ער פארנעמט
גיט פרעמדע זעלט, קומט אים גיט אזוי אדאנק,
(ח"ב) (חמ לישראל ע"ט)

אז ער האט דאס זייניגע פאר וואס זאל ער זעמען
פרעמדע, און עס קומט אים גיין דאנק וואס ער
גייט אלע טאג אין שוהל דאוונען, פאר וואס
זאל ער גיט גיין אין שוהל דאוונען ער האט דאך
צייט, און עס קומט אים גיין דאנק וואס ער
לערונט הורה בייא טאג און בייא נאכט, פאר
וואס זאל ער גיטש לערנען הורה, ער האט דאך
ארוהיגע קאפ, אקער דער מענטש וואס איז
ארעם און פארדינט גיט פון זיין טאג אויף דעם
אנדערין, פון דעקטונעגין ווי ער גיט אנדירען
אפרעדן גראשין, ווייל ער זענען אין נאט אז
ער קען אים זעבין בהיתר און אז ער וועט נעמען
וואס גיט זייען איז, וועט דאס הקב"ה בייא אים
צו זעמען, און וועגן נאך אטעם ווי ער גיט
זעמען וואס גיט זייען, ווייל הקב"ה האט גיבאמין
קען נאר גיט נעמען פרעמדע זעלט, און אפילו
ער איז ארעם פון דעקטונעגין גייט ער אלע טאג
אין שוהל דאוונען, ווייל ער איז פארניקערט
אויף הקב"ה אז וועגן דעם דאוונען וועט ער גיט
פארלירען זיין פרנסה, און אפילו ער קומט אהיים
מיר און אפגעטאמערט פון דעקטונעגין לערונט
ער הורה, אפילו זיין הורה לערנען איז נאר
ווייניג, פון דעקטונעגין איז בייא נאט זיין ביסול
הורה ליבער ווי די הורה פון די פריערדיגע צוויי.
ערליי מענטשין, וויא דער זנא זאגט בך היא
דבךה שפ הורה, אזוי איז די וועג פון די הורה
לערנען, אפילו ער האט גיט מער צו עסקין נאר
אשטיקול בריוט מיט זאלין, און אפילו וואסער
צו טרינקען, און אפילו גיין דעם צו שלאפן
נאר אויף די ערד וועסטו שלאפן, און דיין לעבין
וועט זיין מיט צער, פון דעקטונעגין וועסטו זיך
מאטשין דו זאלסט לערנען הורה, דאס וועט
זיין דיין גליק אויף די וועלט, וואס דיר וועט גוט
זיין צו עולם הבא, דאס איז דער עיקר וואס דער
מענטש איז בשאפן גינארין אויף די וועלט, ער
זאל זיך פארזארגן צו עולם וואס, און נאר פון
זייננשאמט 13 15

עניני ישובת יעקב ותולדותיו

ואינן שאקטם אונ פון אַרעפּקייט אונ פון צרות צו דינען גאט מיט אַמונה אונ בטרון. דאס איז דער עיקר וואס איז ליב ביים הקב"ה. ווי דער תנא זאגט פֿרום ציצרא אָגרא. ווי גרויס דער צער איז ביי דעם מענטש ער זאל קענען דינען צו הקב"ה. אזוי גרויס וועט זיין דער שָכר וואס קב"ה וועט אים געבן. דאס זאגט רש"י ור"י יעקב האט גינואלט ויצען רוהיג אונ דינען צו הקב"ה. האט הקב"ה גינואלט לא דיין לצדיקים מה שמתוהוין להם לעולם הבא. עס איז ניט גענוג פאר די צדיקים די עולם הבא טאט זיין וועלדין האבן פון דיא הורה אונ סעות ווען אלץ איז פאר זיין אָנגעברייט. ווען זיין ויצען רוהיג אונ האבן עולם הנה. גאר פארקערט זיי זאלן האבן צער אונ יסורים אונ דינען גאט. אזעלכע עולם הבא דארפן האבן די צדיקים. דריבער האט הקב"ה פאלד געשיקט אויף יעקב דעם צער פון יוסף וואס ער האט געהאט דעם צער ביי ער האט געדארפט גיין אין גלות מצרים. וישב יעקב באַרץ מגורי אָביו. הקב"ה האט גינואלט צו דיא יודין ביי גרים ותושבים אהם עקדי. אויב איר וועט שמענדיג טראקטן אז איר זענט גרים אויף די וועלט. איר זענט פון אפּרעקדין אַרט אהער געקומען אונ איר וועט פונדעם אַרט סוויז אפּאהל אונעק גיין. וועט איר זיין תושבים מיט מיר אויף עולם הבא. וועט איר אייביג זיין מיט מיר צו עולם הבא. ווארום יעדער מענטש דארף אייביג סראקטן אין הארצין אז ער איז גאר אויף דיא וועלט. ווארום ער וועט דאך סוויז פון די וועלט אונעק גיין. אונ ער ווייס ניט ווען מען וועט אים פון דיא וועלט הייסן אונעק גיין. אונ נאכדעם וויא דיא נשקה גייט אונעק אין הימעל. דאָרט הייסט זיא אַתושב אפּעוועקענע. דאָרט דארף די נשקה זיין אויף אייביג. דער מענטש וואס גערעכונגט אזוי. וועט ער זיך ווייניג אויפנהן אונ זארגן אויף עולם הנה. ווארום זאָרגט דען פיר אורח וואס איז געקומען אויף אַקריצע צייט אין אפּרעקדע שטאט אונ ער ווייס ניט ווען ער וועט דארפן אונעק פארין. אויב די סאנאציע איז אנושע אָרער אַשלעכטע. דער עיקר איז ביי אים ער זאל סאכין אנומען גישעפט. אז ער וועט קומען אהיים זאל ער האבן פרנסה אונ זאל קענען ויצען רוהיג. ביים דעם מענטש מיט זיין עולם הנה דארף אויף אזוי זיין. אויף די וועלט זאל ער זיין וויא אָגרא. א אורח. וואס ווייס ניט ווען ער וועט פון דיא וועלט אונעק גיין. ער דארף זיך גאר פארברייטן צו דער אייביגער

וואהנונג צו עולם הבא. אונ אזוי וואס הקב"ה גינואלט צו יצחק. גור באַרץ הוואט. זיין אָגרא אין דיא לאַנד. אונ אזוי האט יצחק גיטאָהן. וויא עס שטייט אין פסוק באַרץ מגורי אָביו. אין דעם לאַנד וואס זיין פאטער יצחק איז האט איר גינוען אָגרא. אָבער וישב יעקב. יעקב האט גינואלט ויצען אויף די וועלט וויא אָבעל הבית. דריבער איז אויף אים געקומען די צרות פון יוסף. ווייל דיא שגאָה פון דיא ברודער אויף יוסף איז אויף גינוען ווייל זיא האבן גירעכונגט אז יוסף וויל גאר עולם הנה דריבער חלוקת אים ער וועט זיין אפּלה. דריבער האבן זיי אים פארקויפט פאר אָנעקט ער זאל ניט האבן עולם הנה וועט ער זארגן אויף עולם הבא. זענען די צרות פון יוסף געקומען אויף יעקב סדה גנגר סדו. גאָה קען מען טייטשען וישב יעקב באַרץ וגי. דיא הורה דער ציילט אונ דעם שכה פון יעקב. דען דער גאטור פון יעדן מענטש איז אז ער האט אפּאך-מענין גרויס ער צו אָנגרעסערין פארקענין. אזוי וויא אין פסוק שטייט אורח בקוף לא ישבע כסף. דער וואס האט ליב געלט סוהמ זיך ניט אָן זעטן מיט געלט. אונ אויגעווע תכמים האבן גינואלט מי שיש לו מנה רוצה מאתיים. דער מענטש וואס האט הונדערט גילדין גרויס ער צו האבן צווייא הונדערט גילדין. ער גרויס שמענדיג צו האבן אפּילט וויא ער האט. דריבער דער ציילט אונ די הורה אז יעקב אָביו איז ניט אזוי גינוען גאר אפּילו ער האט גיהאט אָגרויס פארקענין. פון דעקסווענין האט ער אפּ גילאונט דעם גאנצן פארקענין אונ די גארישקייט פון דער וועלט אונ האט זיך געוועזט אונ לאַנד פון זיין פאטער יצחק צו לערנען הורה אונ צו דינען הש"ה. דאס זאגט דער פסוק וישב יעקב באַרץ מגורי אָביו וגי. יעקב האט זיך געוועזט אין דעם לאַנד פאר וואס האט ער זיך ניט געוועזט אין אַנאָדער לאַנד. דען ער האט דאך גיהאט פיר שאף אונ רינדער וואס בראַכין אנושע פאשע. אונ אין דער שטאט חברון וויא ער האט זיך געוועזט איז דאך ניט גינוען קיין נוסע פאשע דען זיא איז פיל מיט שטיינער. גאר גנוייל מגורי אָביו. ווייל זיין פאטער יצחק האט דארטן גינוואהנט אין האט געדינט הש"ה איז דאס אַרט גינוען סמוגל צו עבודת השם. צו דינען גאט. אונ דאס דער ציילט דער פסוק ווייסער אז דיא קינדער האבן געפאשט דיא שאף. אָבער יעקב זעלבסט האט גאר עוסק גינוען אין הורה געבורה :